

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Kaja Atanasov

Doživljanje rasizma temnopolnih Slovenk

Magistrsko delo

Ljubljana, 2023

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Kaja Atanasov

Doživljanje rasizma temnopolnih Slovenk

Magistrsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Ljubljana, 2023

V prvi vrsti bi se rada zahvalila vsem sogovornicam, ki so sodelovale v moji raziskavi. S svojimi iskrenimi pripovedmi so mi omogočile, da sem prišla do pomembnih ugotovitev, hkrati pa so mi odprle pogled na določene tematike, o katerih pred tem nisem nikoli razmišljala.

Zahvaljujem se svoji mentorici, izr. prof. dr. Jelki Zorn, ki mi je na tej poti stala ob strani, bila v ključnih trenutkih hitro odzivna in me s svojim znanjem podpirala pri mojem raziskovanju.

Hvala Društvu Odnos Društvo za razvoj in povezovanje družbenih ved in kultur, ki mi je omogočilo prakso, s pomočjo katere sem se поблиžje srečala s tematiko rasizma, ki je bil izhodišča točke moje raziskave.

V veliki meri pa gre zahvala mojim prijateljicam, sošolkam, tutorkam in sorodnicam, ki so mi ves čas študija in pa pisanja magistrske naloge stale ob strani, me spodbujale in mi vlivale moč, ko mi jo je začelo primanjkovati.

Iskrena hvala vsem!

Podatki o magistrskem delu

Ime in priimek: Kaja Atanasov

Naslov magistrske naloge: Doživljanje rasizma temnopoltih Slovenk

Kraj: Ljubljana

Leto: 2023

Število strani: 159

Število prilog: 6

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Povzetek magistrskega dela: V svojem magistrskem delu sem raziskovala, kako temnopolte Slovenke doživljajo rasizem. Z namenom razumevanja izvora rasizma sem v teoretičnem delu skozi teorije, kot so monogeizem, poligenizem, teorija naravnega izvora, teorija socialnega darvinizma, evolucionizma, kulturnega determinizma, kritične rasne teorije in teorijo intersekcionalnosti, najprej predstavila zgodovino rasizma v povezavi s kolonializmom. Potem sem se lotila dekonstrukcije družbeno oblikovanih konceptov »rase« in etničnosti, nato pa sem se poglobila v različne vrste rasizmov, kot so medosebni, institucionalni, strukturni, ponotranjen in pa spolno specifični rasizem. Preučila sem še, kako se rasizem preko predsodkov in stereotipov reproducira, tako v Evropi kot tudi v Sloveniji. V zadnjem poglavju teoretičnega dela sem se posvetila odgovorom na rasizem, pri čemer sem posebno pozornost namenila protirasističnim gibanjem in bojem proti diskriminaciji. V empiričnem delu sem predstavila ugotovitve, do katerih sem prišla z izvedbo fokusnih skupin. V skupno treh skupinah je sodelovalo devet temnopoltih žensk, ki so bile v Sloveniji rojene oziroma pa prišle v Slovenijo v zgodnjem otroštvu. Do njih sem prišla z neslučajnostnim priložnostnim vzorčenjem. Vprašanja so bila povezana predvsem z njihovim doživljanjem različnih vrst rasizma in s stereotipi ter predsodki na podlagi barve kože, pa tudi z doživljanjem etnične identitete in z željami po spremembah. Z raziskavo sem spoznala, kakšne vrste rasizmov doživljajo temnopolte Slovenke in kakšen vpliv imajo na njihova življenja. Ugotovila sem, da rasizem na različne osebe vpliva na različne načine. Čeprav se osebe same včasih tega niti ne zavedajo, saj rasizma v prvi vrsti velikokrat ne prepoznavajo kot rasizem, tovrstna dejanja vseeno zaznavajo, ta pa grenijo življenja sogovornic. Ugotovila sem, da belopolta slovenska družba za Slovence in Slovenke dojema le belopolte osebe. Raziskava je pokazala, da temnopolte Slovenke doživljajo specifično vrsto rasizma, predvsem so deležne posrednega nasilja, pri katerem je najbolj pogosto verbalno nasilje. Poleg tega doživljajo tudi spolno specifični rasizem. Nekatere osebe so rasizem ponotranjile, zaradi česar imajo potrebo po ustvarjanju belopoltega videza. Rasizem do temnopoltih Slovenk se največkrat reproducira s pozitivno diskriminacijo in pozitivnimi stereotipi. Da bi rasizem prenehali reproducirati, pa ga moramo najprej razumeti, ozavestiti, ga poimenovati in ga zavestno prenehati reproducirati. Le na ta način lahko soustvarjamo odprto družbo z enakimi možnostmi in pravicami, tako na papirju kot tudi v praksi.

Ključne besede: diskriminacija, stereotipi, predsodki, etničnost, »rasa«, intersekcija

Title: Experiencing Racism Among Slovenian Women of Colour

Master's Thesis Abstract: In my master's thesis I researched how Slovenian women of colour experience racism. To understand the origins of racism, I first presented in the theoretical part the history of racism in relation to colonialism through theories such as monogeism, polygenism, natural descent theory, social Darwinism, evolutionism, cultural determinism, critical race theory and intersectionality theory. Then I set out to deconstruct the socially constructed concepts of "race" and ethnicity. I delved into different types of racisms, such as interpersonal, institutional, structural, internalized, and gendered racism. I also examined how racism is reproduced through prejudices and stereotypes, both in Europe and in Slovenia. In the last chapter of the theoretical part, I focused on responses to racism, paying particular attention to anti-racist movements and the fights against discrimination. In the empirical part, I present the findings of the focus groups. Nine black women who were born in Slovenia or came here at an early age participated in a total of three groups. I reached them through non-randomised convenience sampling. The questions were mainly related to their experiences with different types of racism, stereotypes, and prejudices based on skin colour, but also to their experiences of ethnic identity and their wishes for the change in the society. Through my research, I learned about the types of racism experienced by Slovenian women of colour and the impact it has on their lives. I have found that racism affects different people in different ways. Although they are sometimes not even aware of it, as they often do not recognise racism as racism in the first place, they still perceive such acts, which affect their lives in a negative way. I have discovered that white Slovenian society perceives only white Slovenian people as Slovenes. The survey showed that Slovenian women of colour experience a specific type of racism, mainly indirect violence, with verbal violence being the most common. They also experience gendered racism. Some people have internalised racism, which is why they feel the need to create a white look. Racism against Slovenian women of colour is most often reproduced through positive discrimination and positive stereotypes. To stop reproducing racism, we must first understand it, become aware of it, name it, and consciously stop reproducing it. This is the only way to co-create an open society with equal opportunities and rights, both on paper, as well as in practice.

Key words: discrimination, stereotypes, prejudice, ethnicity, "race", intersectionality

Vsebina

1. Teoretični uvod.....	1
1.1. Zgodovina rasizma skozi teorije	1
1.2. Družbena konstrukcija »rase«	4
1.2.1. Identiteta	5
1.2.2. Etnična pripadnost.....	6
1.3. Rasizem	7
1.3.1. Medosebni rasizem	8
1.3.2. Institucionalni rasizem.....	9
1.3.3. Ponotranjen rasizem	10
1.3.4. Strukturni rasizem	11
1.3.5. Spolno specifični rasizem.....	12
1.4. Reproduciranje rasizma	13
1.4.1. Stereotipi in predsodki.....	13
1.4.2. Diskriminacija v Evropi in Sloveniji	15
1.5. Odgovori na rasizem	17
1.5.1. Boj proti diskriminaciji	17
1.5.2. Proti-rasistična gibanja.....	18
2. Formulacija problema	21
2.1. Opis problema	21
2.2. Raziskovalna vprašanja.....	22
3. Metodologija	23
3.1. Vrsta raziskave	23
3.2. Merski instrument ali viri podatkov.....	23
3.3. Populacija in vzorec	23
3.4. Zbiranje podatkov.....	24
3.5. Obdelava podatkov	25
4. Rezultati	26
5. Razprava	37
6. Sklepi	49
7. Predlogi	51
8. Uporabljena literatura	52
9. Priloge.....	58

9.1. Vprašalnik.....	58
9.2. Fokusna skupina 1.....	59
9.3. Fokusna skupina 2.....	74
9.4. Fokusna skupina 3.....	87
9.5. Odprto kodiranje	98
9.8. Osnovno kodiranje	138

1. Teoretični uvod

1.1. Zgodovina rasizma skozi teorije

Svetovna zgodovina je rasno zaznamovana vsaj od nastanka modernega svetovnega sistema (Winant, 2000), to je od 17. stoletja (Koželj Delak, b.d.). Če želimo razumeti razliko med etničnostjo in »raso«, moramo pogledati v zgodovino. Zgodovinsko gledano je etnična identiteta vseprisotna, medtem ko »rasa«¹ ni. »Rasa« je bila v preteklosti organizacijsko načelo dominacije (Jenkins, 2008, str. 170–172). Skozi zgodovino so se zarisovale meje, ki so vključevale ali pa izključevale različne skupine v Evropi (Spencer, 2006, str. 53). Sociolog Schumar (1840–1910) je bil prvi, ki je kot osnovno značilnost vseh skupin opredelil razločevanje med lastno in tujo skupino (Schulze, 2003).

Monogenizem (14.–18. stoletje) je teorija, ki trdi, da človeška »rasa« izhaja iz enega samega para posameznikov ali enega samega tipa prednikov (Dictionary, b.d.). Verjeli so, da je človeštvo nastalo iz Adama in Eve. Ko so se Evropejci začeli vse pogostejše srečevati z Neevropejci in ko je trgovina s sužnji napredovala, so bile za zaščito kršanske morale potrebne druge svetopisemske razlage. Zamislili so si, da so bili temnopolti ljudje potomci Hama, sina, ki ga je Noe preklel in pregnal v deželo stran od raja. Uporaba koncepta »rase« je v 17. stoletju postala odločilna ločnica (Spencer, 2006, str. 34–73).

Nasprotno od monogenizma je poligenizem (18.–19. stoletje) teorija, ki trdi, da je človeška »rasa« izšla iz dveh ali več vrst prednikov (Dictionary, b.d.). Švedski biolog Linnaeus je v svojem Splošnem sistemu narave določil štiri osnovne barvne tipe v padajočem vrstnem redu: beli Evropejci, rdeči Američani, rumeni Azijci in črni Afričani. Dolgo časa so bile te barvne kategorije povezane tudi z lastnostmi značaja, od koder izvira ideja o tem, da je značaj prirojen in povezan s telesnimi razlikami. V 18. stoletju je afriško-atlantska trgovina s sužnji dosegla vrhunec. V to je bila na takšen ali drugačen način vpletena večina evropskih družb. Takrat so Evropejci Afričane videli kot podrejana in nemočna ljudstva. Leta 1838 je bilo suženjstvo v Britanskem imperiju odpravljeno, leta 1865 pa tudi v Ameriki. Poudarjena je bila moralna superiornost izkoriščevalcev. To premoč so Evropejci uporabljali za kolonialno dominacijo. Takšna miselnost je pripomogla k nastanku kasnejše darvinistične teorije, ki se je ujemala s splošnim mnenjem o prirojeni civiliziranosti bele »rase« (Spencer, 2006, str. 36–64).

¹ Narekovaje uporabljam, ker želim poudariti, da je beseda »rasa« dvoumen in zastarel izraz, ki se ga ne bi smelo več uporabljati (Spencer, 2006, str. 33).

Darwinovo delo *O izvoru vrst* je imelo velik vpliv na miselnost 19. stoletja (Malik, 1996, str. 90). Darwin je razvil teorijo naravnega izbora, da bi pojasnil razlike med vrstami (Spencer, 2006, str. 38–43). Njegova teorija je bila v nasprotju z raso teorijo (Malik, 1996, str. 90). Pri naravni selekciji namreč biološke vrste nimajo nespremenljivega obstoja, temveč se neprestano spreminjajo in pretakajo. Naravno selekcijo onemogoča človeška civilizacija (Spencer, 2006, str. 38–43). Mnogi Darwinovi sodobniki so uporabili njegove ideje za spodbujanje socialnega darvinizma (Spencer, 2006, str. 38–43).

Socialni darvinizem je bila teorija, ki je zatrjevala, da se družbe in razredi razvijajo po načelu preživetja in ustvarjanja potomcev, od katerih preživijo le tisti, ki se najbolje prilagodijo razmeram. Trdi tudi, da so nekatere skupine ljudi revnejše in da jih pogosteje uporabljajo za suženjsko delo, ker so »manj razvite« in zato manj vredne. Naravni izbor izloči šibke osebe in skupine. Večina socialnih darvinistov je bila zato proti izboljšanju razmer revnih. Najbolje je bilo pustiti naravi prosto pot, saj bi sčasoma prišlo do naravnega ravnovesja. Teorija je upravičevala revščino in družbeno razslojenost. Ko se je med industrijsko revolucijo ustvaril velik, slabo plačan in izkoriščen razred delavcev, so kapitalisti obogateli, revni pa so ostali revni. Industrijske države so se razširile v velike imperije in izkoriščale kolonije za širitev svojih industrij in na njihov račun tudi obogatele. Koncepta »boja« in »preživetja najmočnejšega« sta bila koristna za upravičevanje izkoriščanja (Spencer, 2006, str. 38–63).

Evolucionizem (konec 19. stoletja) pa je bil miselni tok, ki je temeljil na biološki analogiji. Po evolucijski teoriji, ki so jo zagovarjali takratni družboslovci, so se človeške družbe morale izboljšati, spremembe so bile postopne in so vodile v nadaljnjo civilizacijo in moralno izboljšanje človeške družbe (Oxford Reference, b.d.). Kolonialisti so v tem času uporabljali rasistično ideologijo, da so lahko opravičili svoja kolonialna osvajanja (Zaviršek, 2005). Takšne teorije so bile v 19. stoletju osrednjega pomena za pristop k družbi in političnemu življenju (Oxford Reference, b.d.), temnopolte pa so z njimi želeli predstaviti kot vmesno stopnjo od razvoja opic do človeka, pri čemer so imeli v mislih belega človeka (Fanon, 2016, str. 13–25). Na teh teorijah je temeljil kolonializem in te teorije so še vedno globoko zakoreninjene v zahodni miselnosti (Oxford Reference, b.d.). Rasna hierarhija ostaja globalna tudi v postkolonialni sedanjosti (Winant, 2000), saj je še vedno prisotna sistemska dominacija belopoltnih ljudi nad temnopoltimi (Zaviršek, 2005).

Rasne klasifikacije so bile skozi zgodovino (apartheid, holokavst, suženjstvo) pomembna politična orodja, ki so se uporabljala za odobravanje neenakosti, krivic, izkoriščanja, zatiranja, razčlovečenja in genocida (Karner, 2007, str. 16). Po drugi svetovni vojni je z uničenjem evropskega kolonializma, vzponom državljanskega gibanja za pravice in porastom migracij

sociologija rase postala osrednja tema, okrepili pa so se tudi spori o pomenu in pomembnosti »rase«. Področje se je usmerilo v bolj kritično in egalitarno zavedanje o »rasi«, ki je bilo osredotočeno zlasti na premagovanje predsodkov in diskriminacije. Čeprav so se ti problemi vedno bolj prepoznavali in so politične reforme dosegle določen napredek v boju proti njim, rasna nepravilnost in neenakost nista premagani (Winant, 2000).

V 70. letih 20. stoletja je kulturni determinizem zatrjeval, da je za revščino in počasen napredek kriva »kultura« temnopoltnih ljudi, ki naj bi jih ovirala pri dohajanju azijskih priseljencev, saj so jih videli kot spretnejše. Kulturni imperializem je predpostavljalo, da so zahodnoevropske vrednote belopoltnih ljudi srednjega sloja nekaj pozitivnega in dobrega za vse ter so nevpeljavljive. Posledično so temnopolte obsojali, da niso razvijali teh vrednot. Deloma je to prepričanje še vedno prisotno (Zaviršek, 2005), saj se imajo belopolte osebe v odnosu do temnopoltnih za večvredne (Fanon, 2016, str. 8). Belopoltni imajo svojo barvo kože za normo, zaradi česar je niti ne opazijo (Zaviršek, 2005). Vsi belopoltni ljudje so rasno privilegirani. Belopoltni na splošno še vedno ne vedo, kako je sistem, ki belopoltnim podeljuje rasne privilegije, ne glede na to, ali si to želijo ali ne, v osnovi odvisen od uspešnega prenašanja ideologij o superiornosti belcev in inferiornosti nebelcev na vse člane družbe, vključno z rasno podrejenimi (Pyke, 2010). Kot ugotavlja Rubin (1997), ne moremo razgraditi nečesa, kar podcenjujemo ali česar ne razumemo. Kritično rasno teorijo so prvi razvili pravni strokovnjaki v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja (LDF, b.d.). Prvi pisci, kot je Derrick Bell, so se zavedali, da so potrebne nove teorije in strategije za boj proti subtilnejšim oblikam rasizma, ki so se vse bolj uveljavljale (Stefancic & Delgado, 2006). Deloma je bil to odziv na nepravilno prepričanje, da so družba in institucije v Združenih državah Amerike »rasno nevtralne« in »rasno slepe«. Kritična rasna teorija pravi, da rasizem ni in ni nikoli bil izkoreninjen iz zakonov, politik ali institucij in da je še vedno globoko zasidran v njihov obstoj. Teorija priznava, da je rasizem več kot le posledica posameznikovih predsodkov in pristranskosti. Vgrajen je v zakone, politike in institucije, ki podpirajo in reproducirajo »rasno« neenakost (LDF, b.d.). Kritična rasna teorija postavlja pod vprašaj same temelje liberalnega reda, vključno s teorijo enakosti, pravno utemeljitvijo, razsvetljskim racionalizmom in nevtralnimi načeli ustavnega prava (Stefancic & Delgado, 2006).

Oblike zatiranja ne delujejo posamično, temveč se med seboj prepletajo (hooks, 1989; Essed, 1991). Teorijo intersekcionalnosti je leta 1989 oblikovala Kimberle Crenshaw (1989). Govori o tem, da nobene izmed osebnih okoliščin, na podlagi katerih je posamezna oseba lahko diskriminirana, ne smemo obravnavati ločeno ali kot seštevek plasti, temveč kot skupek okoliščin, saj le vse skupaj sestavljajo določeno realnost (Legebitra, b.d.). Ko se obravnava »rasna« diskriminacija, se ta običajno obravnava v smislu spolno ali razredno privilegiranih

temnopolnih, ko pa se obravnava spolna diskriminacija, je poudarek na »rasno« in razredno privilegiranih ženskah. Osredotočanje na najbolj privilegirane člane skupine marginalizira tiste, ki so večkratno diskriminirani in ustvarja izkrivljeno analizo rasizma in seksizma, ker predstave o »rasi« in spolu postanejo utemeljene na izkušnjah, ki pa v resnici predstavljajo le delček veliko bolj kompleksnega pojava. Crenshaw trdi, da so temnopolte ženske včasih izključene iz feministične teorije in protirasističnega diskurza, ker oba temeljita na izkušnjah, ki pogosto ne odražajo natančne interakcije med »raso« in spolom. Problemov izključenosti ni mogoče rešiti zgolj z vključitvijo temnopolnih žensk v že vzpostavljeno analitično strukturo. Ker je intersekcionalna izkušnja večja od seštevka izkušenj rasizma in seksizma, ne more nobena analiza, ki ne upošteva intersekcionalnosti, zadostno obravnavati posebnega načina podrejenosti temnopolnih žensk (Crenshaw, 1989). Temnopolte ženske so bolj izpostavljene nasilju, intersekcijske diskriminacije pa posledice nasilja na podlagi spola še poslabšajo (European Parliament, 2022).

Vse prevečkrat zasledimo fenomen zmanjševanja pomena rasizma, tako v državah vzhodnoevropskih »novih demokracij« kot tudi v socialnem delu samem (Zaviršek, 2005). Mnogo ljudi v današnji družbi meni, da rasizem upada ali da je razred danes pomembnejši od »rase« (Stefancic & Delgado, 2006). V raziskavi Evropske komisije o diskriminaciji v Evropski uniji, ki je bila izvedena leta 2019, so anketirali več kot 1000 oseb in tako prišli do podatka, da 62 odstotkov vprašanih meni, da v Sloveniji diskriminacije na podlagi barve kože ni (European Commission, 2019). Zagotovo drži, da so linčanje in drugi šokantni izrazi rasizma manj pogosti, kot v preteklosti. Poleg tega raziskave kažejo, da imajo mnogi Evropejci temnopolte, latinskoameriške ali azijske prijatelje. Še vedno pa rasizem po vseh družbenih kazalnikih greni življenja nebelih ljudi, vključno s tistimi, ki zasedajo visoka delovna mesta (Stefancic & Delgado, 2006).

1.2. Družbena konstrukcija »rase«

Ideologija je stvar kulture. Problem nastane, ko etnične skupine in njihove meje popredmetimo, saj s tem spodkopavamo analitično vizijo človeškega sveta. To je vizija družbenega življenja kot nenehnega kolektivnega sodelovanja, delitve in pogajanj, ki jih ustvarjajo konstantni doprinosi in iznosi posameznikov, ki so med seboj v interakciji. Zavedati se moramo, da družbene skupine niso stvari (Jenkins, 2008, str. 169–172).

Beseda »rasa« izvira iz španske besede »raza« (Spencer, 2006, str. 53) in pomeni kasto ali lastnost izvora ali rodu (RAE, b.d.). Koncept izvira iz konca štirinajstega oz. začetka petnajstega

stoletja. Angleška beseda »race« pa se je prvič pojavila v šestnajstem stoletju (Spencer, 2006, str. 34). Ko so znanstveno ugotavljali obstoj različnih »ras«, so belopolti krščanski ljudje videli sebe kot najboljše, kar se je lahko zgodilo človeški civilizaciji in zgodovini. Temnopolte so videli kot nerazvite in necivilizirane (Zaviršek, 2005). Ideologija »rase« je nastala kot razlog za zaslužnjevanje drugih (Drescher & Engerman, 1998, str. 322).

Na najvišji ravni lahko »raso« opredelimo kot koncept, ki označuje in simbolizira družbene konflikte in interese v zvezi z različnimi tipi človeških teles (Winant, 2000). »Raso« povezujemo s fizičnimi karakteristikami in biološko danostjo, vendar je tudi ta družbeni konstrukt. Telesne in kulturne »rasne« značilnosti so se skozi zgodovino in kulturo spreminjale. Sodobna genetika pa potrjuje biološki neobstoj ločenih »rasnih skupin« (Karner, 2007, str. 16). Znanstveniki so priznali, da so temnopolti analogni belopoltim; da imajo isto morfologijo in histologijo (Fanon, 2016, str. 104). Medtem ko so oblikovalci »ras« kategorizirali človeške tipe in predlagali jasno razmerje telesnih razlik, je vedno obstajal spor o tem, kje in kako določiti meje. Zato je izraz izredno problematičen, osovražen in izpodbijan, a se ga še vedno uporablja, saj je tako močno vpet v zgodovino zahodne kulture (Spencer, 2006, str. 33–53).

1.2.1. Identiteta

Identiteta je izum moderne (Bauman, 2003). Identiteta je vedno dialektika med podobnostjo in razliko. Preden pa lahko katerakoli identiteta »obstaja« v družbenem svetu, mora najprej imeti nek pomen za posameznika. Skupnostno ne mora biti »resnično« brez individuuma (Jenkins, 2008, str. 169–170). Družbe si poskušajo ustvariti lastne identitete preko izločevanja (Razpotnik, 2004, str. 158). Kategorizirati začnemo s primarno socializacijo, s tem pa začnemo tudi vstopati v etnično identificiranje (Jenkins, 2008, str. 170–172). Preko identifikacije najprej odkrijemo, da smo ljudje, šele potem pa se to razbije na druge enote, kot so belopolti in temnopolti (Fanon, 2016, str. 85). Potrditev »naših« in zavračanje »drugih« lastnosti tj. odkrivanje etnične identitete, se začne z našimi prvimi interakcijami z okoljem in z vzgojo (Razpotnik, 2004, str. 29). Biti kategoriziran je nujen del individualnega razvoja, ki se nadaljuje v odraslo življenje. Je v središču individualnega pomena in izkušnje ter predstavlja moč etnične identifikacije. Brez kategorizacije ni socializiranih posameznikov. Identifikacija »rase« običajno temelji na kategorizaciji, na pripisovanju in vsiljevanju lastnosti ter na zunanji identifikaciji. Merila identifikacije so razlike, ki so za nekoga pomembne. To pa pomeni, da etničnost posamezniku nekaj pomeni (Jenkins, 2008, str. 170–172).

Identifikacija je proces ustvarjanja identitete. Sestava družbene identitete pa je moč. Identitetne teorije govorijo o tem, da je za oblikovanje identitete nekoga potrebna izločitev »drugega«. Identiteta pride do izraza le skozi nekaj negativnega (socialno razlikovanje, prevlada, izključevanje). Kategorije med identitetami so oblikovane glede na moč in izključevanje (Razpotnik, 2004, str. 28–29). Tudi v Sloveniji lahko opazimo, da dominantna skupina sklepa, da so njene (slovenske) norme in vrednote superiorne (Zaviršek, 2005).

Identitete so lahko večdimenzionalne in v resnici največkrat niso enotne. Vsakdanjih življenj ni mogoče omejiti le na eno stran poljubne ideološke meje (Karner, 2007, str. 47). Nihče ne pripada le eni skupini. Pripadanje različnim skupinam gradi posameznikovo identiteto. Se pa v različnih skupinah od posameznika pričakuje različno obnašanje, kar lahko privede do notranjih konfliktov. Vendar pa ima oseba od tega lahko tudi korist, saj lahko v različnih situacijah dobi zaščito in (občutek) varnosti (Razpotnik, 2004). Ko govorimo o zlitih identitetah, se to nanaša na preoblikovano identiteto, ki se navezuje na deželo izvora in na deželo, kjer se oseba nahaja. Za takšne identitete je značilno, da niso nikoli izdelane do konca in se neprestano oblikujejo in preoblikujejo (Razpotnik, 2004, str. 57). Ideje o krvni pripadnosti se še vedno uporabljajo za določanje identitete in pravic do pripadnosti kulturnim in nacionalnim skupinam. Status ljudi z različnimi »količinami krvi« je lahko enak materialni nagradi, ki je odvisna od tega, koliko »krvi« določene skupine imaš. To je lahko sredstvo za določanje pravic do pripadnosti ali izključitve (Spencer, 2006, str. 33).

Nacionalizem je prisoten že vsaj dve stoletji (Anderson, 1996). Nacije so povezane z ozemlji, državnimi institucijami in kulturno zgodovino, kar se odraža v temeljni opredelitvi nacionalizma, ki je poskus uskladitve kulture in politike (Gellner, 1983). Državljanstvo je za razliko od etnične identitete vezano na politično identiteto. Ta pa je vezana na državo, ki politično organizira eno ali več kultur. Razhajanje in prikrite napetosti med državljanstvom in etnično identiteto je lahko zaznati pri narodnih manjšinah (Lukšič Hacin, 1999).

1.2.2. Etnična pripadnost

Naše »kulturne stvari« se odražajo v naših interakcijah z Drugimi. Kategorizacije Drugih, ki smo jih razvili za ravnanje z njimi, pa so prav tako sestavni del našega »kulturnega« repertoarja. Kulturne razlike ne morajo obstajati brez kulturnih podobnosti. Tako razlika kot tudi podobnost je izmišljena, nobena pa ni namišljena. Da bi bila razlika družbeno zaznamovana, mora obstajati nekaj, na kar se lahko opremo (Jenkins, 2008, str. 171–172). Karner (2007, str. 43–47) navaja,

da je etnično pripadnost najboljše obravnavati kot niz struktur, ki hkrati omejujejo ter omogočajo družbeno delovanje in jih je treba obravnavati kot medsebojno povezane.

Kultura in etničnost nista identični (Karner, 2007, str. 44). Etnična pripadnost je za družbeno identiteto ključnega pomena, vendar je izredno zapletena in jo je težko opredeliti (Spencer, 2006, str. 53). Etničnost je stvar »kulturnega« razlikovanja in skupnih pomenov oz. »kulture«, vendar se ustvarja in reproducira tudi med interakcijo. Max Weber pravi, da je etničnost načelo kolektivne družbene organizacije (Jenkins, 2008, str. 169–173). Tudi antropolog Fredrik Barth je videl etničnost na enak način in dodal, da ta temelji na določanju in reprodukciji skupinskih meja. Etnične skupine so kategorije pripisovanja s strani drugih in identifikacije s strani samih akterjev (Barth, 1969, str. 10). Pripadati neki skupini pa daje ljudem smisel obstoja (Razpotnik, 2004, str. 27). Etničnost je torej družben konstrukt in ni nič bolj fiksna kot način življenja, katerega del je, ali kot situacije, v katerih se ustvarja in reproducira. Etnična pripadnost je tako kolektivna (konkretizirana v družbeni interakciji) kot tudi individualna (ponotranjena v osebni samoidentifikaciji). Pri razumevanju etničnosti je ključnega pomena priznavanje sprememb, na drugi strani pa stabilnosti, prepoznavanja individualnosti in hkrati deljenja »kulture« in kolektivne identifikacije. *Etnični elementi* so okolica, skupnost, nacionalna identiteta, nacionalnost in »rasa«. In čeprav je to družbeni konstrukt, ni neskončno spremenljiva, prilagodljiva ali prenosljiva. Utemeljena je v pozabljenih izkušnjah primarne socializacije. Oblikuje in omejuje jo odvisnost od kategoriziranja Drugih (Jenkins, 2008, str. 169–173). Lastno skupino (ang. in-group) povezuje »mi–občutek«, tj. občutek enakovrednosti z drugimi člani iste skupine, medtem ko imajo do tuje skupine (ang. out-group) občutek manjvrednosti ali večvrednosti (Razpotnik, 2004, str. 26). Etničnost in njeni elementi so načela kolektivne identifikacije v smislu »kulture« in zgodovine, podobnosti in razlik, za katere ne izgleda, da bodo kdaj izginile (Jenkins, 2008, str. 169–173).

Spremenljivi pomeni besed »rasa« in »etničnost« so posledica dejstva, da se nanašata na družbeno oblikovana koncepta. V Evropi se včasih uporabljata izmenično, drugič pa se lahko močno razlikujeta. Izraz »etnična pripadnost« se običajno uporablja kot bolj vljuden in manj sporen izraz za »raso« (Popeau, 1998, str. 166–177).

1.3. Rasizem

Rasizem je ideologija, proces in struktura, v katerem se neenakosti pojasnjujejo z biološkimi posebnostmi, ki jih imenujemo »rasa«, etnična skupina ali kultura (Zaviršek, 2005). O rasizmu govorimo, ko določeni skupini ljudi glede na izvor pripišemo negativne lastnosti, in jih na

podlagi teh lastnosti ponižujemo, hkrati pa dominantni skupini glede na izvor pripišemo pozitivne lastnosti in jih zato povečujemo. Slednje pozitivne lastnosti veljajo za ideale lepote, kreposti, inteligence in premišljenosti (Rommelspacher, 1996). Pripisovanje teh lastnosti ima funkcijo zatiranja. Rasizem se izvaja v interakcijah, preko rutine in ponavljanja (Zaviršek, 2005). Bistvo rasizma je moč (Humljan Urh, 2013, str. 45). Na podlagi melanina v povrhnjici kože se človek povzpenja po lestvici barv, katerim pripisuje hierarhijo, čeprav se barva kože na noben način ne bi smela dojemati kot telesna napaka (Fanon, 2016, str. 71).

Pri rasizmu igra veliko vlogo družbena moč, ki jo poseduje dominantna skupina, to pa je tisto, kar deli ljudi na »nas« in na »njih« (Zaviršek, 2005). Postavljanje Drugih na njihovo mesto pomeni, da zahtevamo tudi mesto zase in obratno. Moč pomeni zmožnost določanja posledic za Druge (Jenkins, 2008, str. 170). Ustvarjanje dominantnega in »superiornega« razreda je odvisno od obstoja skupin izkoriščanih Drugih, ki se razlikujejo po svoji domnevni manjvrednosti (Schwalbe, et al., 2000). Tisti, ki ustvarja manjvrednega, je rasist. Biti Drugi prinaša občutek negotovosti, pomeni biti vedno na preži in pripravljen na izobčenje, za kar se temnopolte osebe ne prestopajo, da se ne zgodi. Za temnopoltega je Drugi belopolit in obratno. Vendar belopoliti niso samo Drugi, ampak so realni ali imaginarni gospodarji (Fanon, 2016, str. 66–121). Rasistična praksa je hujša, ko ima nekdo več moči v družbenem sistemu (Zaviršek, 2005). Zato želijo temnopolte osebe pokazati belopoltim enakovredno moč in svoje misli (Fanon, 2016, str. 8).

Nacionalne in »rasne« skupnosti se med seboj zaznavajo bolj raznoliko ena od druge, kot to zares so (Razpotnik, 2004, str. 26). V resnici se skupnosti bolj razlikujejo navznoter, kot pa med seboj (Geertz, 1996, str. 5), saj ima vsaka različne družbene sloje (Lewin, 1999, str. 193). Pripadniki manjšin vidijo razlike med »mi« in »oni« večje, kot pripadniki večinske skupine, oboji pa imajo raje svoj vedenjski slog (Razpotnik, 2004, str. 26). Dejstvo je, da je rasizem realnost v življenju številnih manjšin v Evropski uniji, čeprav obseg in pojavne oblike te realnosti pogosto niso znane in dokumentirane, zlasti ne v uradnih virih podatkov (European Network Against Racism, 2018).

1.3.1. Medosebni rasizem

Medosebni ali mikro rasizem nastane, ko ima bel posameznik predsodek do temnopolтиh oseb oz. jih diskriminira (RSJI, 2021). Mikro rasizem obstaja na zavedni ali nezavedni ravni (Zaviršek, 2005). Mikro rasizem, ki se pojavlja v vsakdanjem rasizmu in se kaže v zavračanju, izključevanju, problematiziranju, podcenjevanju in drugih neenakostih, velikokrat je lahko

neviden, saj ga osebe normalizirajo in tako postane nevprašljiv (Essed, 1991). Po besedah avtorice je to »zgodba zatiranja v preobleki vsakdanjega življenja« (op. cit. str. 146). Čeprav temnopoltim ljudem njihove izkušnje in realnosti dajejo drugačno vednost in zavest, kot jo ima dominantna skupina, temnopolti ljudje drugih in kasnejših generacij sprejmejo kulturno interpretacijo rasizma in realnosti, ki je v dominantni skupini razširjena (Du Bois, 1969).

Vsakdanji rasizem je doživet kot nasilen šok, ki temnopolto osebo kar naenkrat postavi v kolonialno sceno, kjer je omejena kot podrejen eksotičen »Drugi« (Kilomba, 2010). Essed je s svojo raziskavo o vsakdanjem rasizmu (Understanding Everyday Racism, 1991) prišla do sklepa, da če želijo temnopolte osebe problematizirati rasizem, morajo biti za to zelo dobro podkovane z znanjem, saj jih v nasprotnem primeru zasmehujejo in napadajo. Izpostavila je tudi ključne sestavine vsakdanjega rasizma: kognitivne izkušnje, evropocentrizem in pritisk asimilacije ter podcenjevanje.

Evropska komisija je leta 2015 izvedla raziskavo o diskriminaciji v Evropski uniji (European Commission & Directorate-General for Justice and Consumers, 2015), kjer je 78 % slovenskih anketirancev dejalo, da jim je popolnoma prijetno delati s temnopoltimi ljudmi, kar je manj v primerjavi z 91 % ljudi, ki jim je popolno udobno delati z belopoltnimi osebami. 21 % omenjenih anketiranih oseb je dejalo, da se popolnoma ne bi strinjali, če bi bil kdo od njihovih otrok v romantični zvezi s temnopolto osebo (European Commission & Directorate-General for Justice and Consumers, 2015).

1.3.2. Institucionalni rasizem

Ko politike, prakse, postopki in kultura institucije ali sistema, ki so primernejši za belopolte ljudi, škodujejo ljudem druge barve kože (pogosto nenamerno ali nehote), govorimo o institucionalnem rasizmu (RSJI, 2021). Institucionalna diskriminacija se nanaša na organizacijske prakse in družbene trende, ki izključujejo manjšine iz enakih možnosti za položaj moči in prestiža (Yetman, 2007, str. 17-21). Ta vrsta rasizma deluje preko zakonodaje, pravil, regulacije in razporejanja resursov, v vsakdanjem življenju pa proizvaja predsodke in diskriminacijo (Zaviršek, 2005).

Institucionalna diskriminacija igra pomembno vlogo pri gospodarstvu in izobraževanju. Čeprav ni namenjena neposredni viktimizaciji »rasnih« skupin, je zato bolj subtilna, prikrita, zapletena ter manj vidna in očitna. Ni posledica motivov ali namenov posameznikov, temveč politik, ki se zdijo »rasno« nevtralne, zato je tudi manj osebna. Njene učinke je lažje zanikati, prezreti, spregledati ali zavriniti kot naravne, neizogibne, ali da jih ni mogoče spremeniti. Kljub temu

ima za pripadnike marginalizirane skupnosti enake diskriminatorne posledice. Zato je pomembno, da pri preučevanju tovrstne diskriminacije preučujemo *učinke*, ki jih ima neka politika ali praksa, na manjšinsko skupino, ne pa kakšni so bili *motivi* dominantne skupine. V Združenih državah Amerike je institucionalni rasizem precej razširjen, predvsem v naseljih in šolah, kjer prevladuje temnopolto prebivalstvo (Yetman, 2007, str. 17–22).

Meritokracija je pojmovanje, da izbor posameznikov za napredovanje in priložnosti temelji na njihovih dosežkih in veščinah, kar je na videz nevtralna ideologija, ki pa opravičuje in usmerja rasistične institucionalne prakse (Pyke, 2010). Ključna težava namreč ni enako obravnavanje oseb, ki imajo enake kvalifikacije, temveč dostop pripadnikov marginaliziranih posameznikov do kvalifikacij samih (Yetman, 2007, str. 17–22).

1.3.3. Ponotranjen rasizem

Ponavljajoča stigmatizacija privede do prevzema stigme in do samostigmatizacije. Je posledica ponotranjenega sovraštva do sebe, kar izhaja iz družbeno pripisane stigme in prepričanja, da je le-ta upravičena, izključevanje pa je utemeljeno z resničnimi razlogi. To pri stigmatiziranih ljudeh povzroča travme in težave (Kuhar, 2009). Ena od značilnostih, povezanih s kolonializmom, je bilo izkoriščanje razlik med podrejenimi skupinami v koloniji, da bi spodbudili notranja nesoglasja in oslabili enoten odpor proti kolenialnemu režimu, ki je spodbujal in izkoriščal razlike med »plemeni«, Delitve še danes pvzročajo odrekanje prvotni kulturi in posnemanje kolonialnih vredot (Spencer, 2006, str. 66–67).

Ponotranjen rasizem nastane, ko posameznik ponotranji rasistične stereotipe, vrednote, podobe in ideologije, ki jih ohranja bela dominantna družba o svoji »rasni« skupini, kar vodi v občutke dvoma vase, gnusa in nespoštovanja samega sebe (Pyke, 2010). Hall (1986, str. 22) definira ponotranjen rasizem kot podrejenost žrtev rasizma rasistični ideologiji, ki jih omejuje in definira. Posledica tega je poseganje po kozmetični kirurgiji, ravnanju las, posvetlitvi kože in podobnih načinih ustvarjanja bolj belega videza (Pyke, 2010). Bel je tisti, ki je bogat, lep in pameten (Fanon, 2016, str. 44). Vse to pa so vrednote, trendi in ideali privilegirane skupine (Lewin, 1999, str. 192–193), torej vse tisto, kar je vzkliko v kolonialnem okolju (Fanon, 2016, str. 25).

Ponotranjeno zatiranje je večdimenzionani pojav, vključno z vzajemnim delovanjem sistemov nadvlade (Padilla, 2001), ki oblikuje družbene norme, organizacijske prakse, birokratske postopke in zdravorazumsko znanje (Pyke, 2010). O njem lahko začnemo govoriti v trenutku, ko zatirani sprejmejo identitete, ki so jim jih vsilili zatiralci (Schwalbe, et al., 2000). Da bi

zatirane skupine zmanjšale konflikte, sprejmejo interese prevladujoče skupine za svoje. Bolj ko se podrejeni identificirajo z močnejšimi, bolj sprejemajo vladajoče vrednote in strukturne ureditve (Pyke, 2010). »Toliko bo [temnopolt] bel, kolikor bo zatajil svojo črnost, [...]« (Fanon, 2016, str. 14). Hooks (2003) to poimenuje mentalna kolonizacija. Zamisel o podrejenem, ki ne more govoriti, se sreča s kolonialno ideologijo, ko se podrejene skupine začnejo brezpogojno identificirati z močnejšimi in nimajo veljavne neodvisne razlage lastnega zatiranja, zaradi česar ne morejo govoriti. Hkrati pa lahko zamisel o tistem podrejenem vključuje kolonialno trditev, da so podrejene skupine manj človeške od svojih vladarjev in so zato manj sposobne govoriti v svojem imenu. Obe trditvi vidita kolonizirane kot nesposobne govoriti, njihove govore pa kot nezadovoljive in neustrezne ter v tem smislu brez zvoka (Collins Hill, 2000). Prelaganje odgovornosti na zatirane, da to težavo rešijo, kaže na to, da so jo sami povzročili, kar zlahka privede do obtoževanja žrtev za ponotranjeni rasizem (Pyke, 2010).

Drugačnost znotraj etnične skupine ali »obrambna drugačnost« Schwalbe in drugi (2000) opisujejo kot identitetno delo podrejene skupine, s katero poskušajo postati del dominantne skupine oz. se distancirati od negativnih stereotipov, povezanih s podrejeno skupino (Schwalbe, et al., 2000) z dokazovanjem, da imajo do pripadnikov etničnih skupin, ki ustrezajo stereotipom, enak odnos in prezir kot dominantna skupina. Ta dinamika se kaže v oblikovanju negativnih subetničnih identitet znotraj marginalizirane skupine in prispeva k psihični, materialni in kulturni moči ter privilegijem belopolnih (Pyke, 2010), s tem pa reproducira neenakosti (Schwalbe, et al., 2000). Lahko se izraža tudi kot kolorizem, tj. nenaklonjenosti in nepravilni obravnavi pripadnikov določene »rasne« skupine, ki imajo temnejšo barvo kože kot drugi pripadniki iste skupine (Oxford Reference, b.d.). Kolorizem je bil posledica evropskega kolonializma, suženjstva in prestižne hierarhije, ki je prevladovala v temnopolti in ne-temnopolti skupnosti (Jha, 2016).

1.3.4. Strukturni rasizem

Vse vrste rasizmov se med seboj prepletajo, skupaj pa se povezujejo v strukturni oz. sistemski rasizem (RSJI, 2021). Rasizem je namreč učinkovit le, če je kolektiven in izraža skupinsko moč. Celoten sistem je strukturiran na ta način, da brani interese belopolnih ljudi (Zaviršek, 2005). Strukturni rasizem odraža zgodovino, kulturo in trenutno realnost rasizma v institucijah oz. sistemih. Nastane, ko se institucionalni rasizem različnih institucij začne prekrivati in tvoriti mrežo rasizma, ki vpliva na temnopolte ljudi in skupnosti. To vključuje implicitne in eksplicitne

družbene pripovedi o »rasi«, kot so tiste, ki jih širijo mediji (RSJI, 2021). Ustvarja in ponavlja se preko rutinskih praks (Zaviršek, 2005).

Strukturni rasizem povzroča neenake rezultate za manjšine na trgu dela, kar neposredno vpliva na njihovo življenje, preživetje, prispevek in polno sodelovanje. Spopadanje z rasizmom in diskriminacijo na trgu dela samo po sebi pomeni spopadanje s strukturno neenakostjo na različnih ravneh in ga ni mogoče ločiti od vseh drugih oblik diskriminacije, s katerimi se soočajo manjšine (European Network Against Racism, 2018).

1.3.5. Spolno specifični rasizem

V luči krute realnosti rasizma, »rasa« pogosto velja za edini pomemben vidik v življenju temnopoltega, zaradi česar se zdi zatiranje spolov nepomembno (hooks, 1981, str. 1). Rasizem ne deluje kot ločena ideologija in struktura (Essed, 1991; hooks, 1989). Ko je raziskovalka Essed (1991) raziskovala vsakdanji rasizem, je ugotovila, da je resničnost temnopolte ženske pojav, ki nastane z združevanjem značilnosti različnih vidikov. Prišla je do pojma spolno specifičnega rasizma (ang. gendered racism). Spola in »rase« ne moramo ločiti enega od drugega. Rasistične konstrukcije temeljijo na spolnih vlogah. Realnost temnopoltih žensk je pojav, ki presega poimenovanja »rase« in spola (Kilomba, 2010). Pri spolno specifičnem rasizmu se prepletata rasizem in seksizem (Zaviršek, 2005).

Zaradi medsebojne povezanosti neenakosti (npr. spol, »rasa«, razred, spolna usmerjenost) je potrebna metoda, ki hkrati analizira odpor in sokrivdo v več prepletajočih se oblik zatiranja. S takšno metodo lahko razmislimo, kako se lahko dejanja, ki se upirajo eni obliki nadvlade (npr. spol), skladajo z drugo dimenzijo zatiranja (npr. »raso«) in jo reproducirajo (Pyke, 2010). Po Matsuda (1996) metodi se vprašamo: »Kje je rasizem v tem seksizmu?« Rasizem in seksizem sta si kot procesa podobna, saj ideološko konstruirata zdravo pamet s sklicevanjem na »naravne« in »biološke« razlike, vendar ju ne smemo enačiti (Kilomba, 2010).

Literatura zahodnega feminizma ni prepoznala, da spol na ženske iz drugih »rasnih« skupin vpliva drugače, kot na belopolte ženske, zaradi česar so ostale temnopolte nevidne. Še danes je razmerje med spolom in »raso« velikokrat postavljeno vzporedno, zaradi česar lahko pride do enačenja seksizma in rasizma. Belopolte feministke so poskušale najti povezave med svojimi izkušnjami s seksizmom in izkušnjami temnopoltih oseb z rasizmom, s čimer so oboje zreducirale na podobno obliko zatiranja. Pozabile so, da so belopolte in imajo zato privilegij belosti (ang. white privilege) in da so tudi temnopolte ženske, ženske, zaradi česar tudi one doživljajo seksizem. Vendar pa spolno in »rasno« zatiranje različno vplivata na različne ljudi,

pri temnopoltih ženskah pa se prepletata. Da bi opisali resničnosti temnopoltih žensk, moramo imeti v mislih dvojno dimenzijo (doživljanje rasizma in seksizma) ali celo trojno dimenzijo (doživljanje rasizma, seksizma in npr. homofobije) (Kilomba, 2010).

Tudi stereotipi žensk se razlikujejo glede na barvo kože: bela ženska naj bi bila pasivna, šibka, odvisna in monogamna, temnopolta ženska pa aktivna, močna, dominantna, promiskuitetna in trda delavka. Hkrati pa se razlikujejo stereotipi glede na spol in barvo kože: za belega moškega sta agresivnost in dominantnost videni kot nekaj pozitivnega, med tem ko sta isti dve lastnosti pri temnopolti ženski videni kot nekaj negativnega (Zaviršek, 2005). Miti o temnopolti ženski, ki je na razpolago, o otročjem temnopoltem moškem, o emancipirani belopolti ženski ali liberalnem belopoltem moškem so primeri medsebojnega delovanja konstrukcij spola in »rase« (Kilomba, 2010). Svet od temnopoltega vedno nekaj pričakuje (Fanon, 2016, str. 122). Essed navaja, da je pri temnopoltih ženskah prisotna nova dimenzija. Napak ne smejo delati, saj je vsaka videna kot napaka temnopolte *ženske*. Ta napaka se pilepi že obstoječi stigmi, ki jo nosi kot temnopolta in na stereotipe, v povezavi z barvo kože (Essed, 1991). Pri strukturnem rasizmu deluje spolno specifični rasizem tako, da se temnopolte ženske dojema kot kulturno problematične in ovirane v socialni mobilnosti, zaradi česar postanejo marginalizirane (Zaviršek, 2005).

Spolno specifični rasizem lahko reproducirajo tudi belopolte ženske. V času zgodnjega feminizma so temnopolte ženske opravljale dela, ki jih belopolte niso želele opravljati, to pa so bila najnižje plačana dela (varstvo belopoltih otrok, čiščenje, bile so služkinje). Poleg belopoltih žensk pa spolno specifični rasizem reproducirajo tako belopolti, kot tudi temnopolti moški (Zaviršek, 2005). Kilomba v svoji knjigi (*Plantation Memories*, 2010) opiše izkušnjo, ko je pri 13 letih obiskala belopoltega moškega zdravnika, ki ji je ob odhodu iz ordinacije predlagal, da bi bila služkinja zanj in za njegovo družino. V teh binarnih konstrukcijah je razsežnost moči med opozicijama dvakrat obrnjena. Ne gre le za vprašanje »temnopolta pacient, beli zdravnik« ali »ženska pacientka, moški zdravnik«, temveč za »temnopolta ženska pacientka, beli moški zdravnik«, pri čemer se moč podvaja (Kilomba, 2010).

1.4. Reproduciranje rasizma

1.4.1. Stereotipi in predsodki

Stereotipi in predsodki so mikroideologije (Ule, 2005). Dominantna skupina vidi manjšinsko skupino kot homogeno skupino, ki jo ima pravico označiti s stereotipom. Stereotipi začnejo

nastajati že v otroštvu, glede na družbeno vzdušje, v katerem otrok odrasča (Lewin, 1999, str. 193) in nam lažno pomagajo strukturirati svet (Ule, 2005). Belopoliti imajo o temnopoltih točno določene ideje (Fanon, 2016, str. 30). Negativne podobe o temnopoltih ljudeh, ki izvirajo še iz časa vzpostavljanja različnih »ras«, se še danes reproducirajo v pripovedkah, pesmih, umetnosti in znanosti. Na ta način so se utrdele v zavesti zahodnega človeka, ki jih je ponotranjil (Zaviršek, 2005). Socialne kategorizacije so stereotipni konstrukti, ki določijo meje neke skupine. Na ponotranjanju teh stereotipov se gradi družbena identiteta (Razpotnik, 2004, str. 26).

Temnopolte feministke so opazile zgodovinski vzorec predstavljanja temnopolte ženske spolnosti kot »pretirane« in »deviantne«. Telesa temnopoltih žensk so predmet eksotične in rasne fascinacije, s poudarkom na ekstremni in nesorazmerni spolnosti (hooks, 2000, str. 95–96). Povsod po svetu, zlasti pa v kolonijah, velja, da si belopolti moški lahko plačujejo luksuz spanja z mnogimi ženskami. Belopolti gospodarji so v kolonijah spali (oz. to še počnejo) s temnopoltimi služkinjami, zaradi česar je tam, kljub majhnemu številu porok in zakonov med belopoltimi in temnopoltimi, veliko ljudi »mešane rase«. Če pa bela ženska sama od sebe sprejme temnopoltega, to takoj dobi romantičen pridih, saj gre pri temu za podaritev iz njene strani in ne za posilstvo. To »iskanje belega mesa«, kot ga poimenuje Fanon, je seksualni mit, ki ga prenašajo odtujene zavesti (Fanon, 2016, str. 39–71).

Predsodki temeljijo na posploševanju napačnih in zastarelih nenaklonjenosti. Ljudje jih lahko le občutimo ali pa tudi izrazimo in reproduciramo. Usmerjeni so na skupino ali na člana določene skupine. Sestavni deli predsodkov so občutki večvrednosti in tega, da je pravično, da na nekaterih področjih obstajajo privilegiji in prednosti, mišljenje, da je marginalizirana »rasa« drugačna in tuja in da želi določene prednosti pred superiorno skupino, kar pri pripadnikih te skupine vzbudi strah in nezaupanje (Zaviršek, 2005). Stopnja predsodka ni odvisna od posameznikove dejanske izkušnje s pripadniki manjšin (Lewin, 1999, str. 193).

Predsodek na osnovi barve kože je neracionalno sovraštvo ene »rase« do druge in prezir dominantnih ljudstev do tistih, ki vidijo manjvredne od sebe. Svetlopolte »rase« zaničujejo temnopolte in jim poskušajo vsiliti podrejen položaj. Barva kože je najočitnejši znak »rase«, zato je postal kriterij na podlagi katerega sodimo ljudi (Burns, 1948, str. 16). Ta predsodek je »dejansko neumnost, nepravičnost, ki jo je treba odpraviti« (Fanon, 2016, str. 24).

Paziti moramo tudi na to, kako se izražamo. Včasih se napačno prepoznavanje drugih odraža v pomanjkanju komunikacije med prevladujočo in manjšinsko kulturo. Posledica tega je uporabljanje zastarelih izrazov, kot npr. »barvni ljudje« (ang. coloured people) (Spencer, 2006, str. 32). Besedo so v preteklosti uporabljali kot slabšalni izraz, zato se danes mnogim zdi žaljiva (The Anti-racist Educator, 2019).

1.4.2. Diskriminacija v Evropi in Sloveniji

Beseda diskriminacija izvira iz latinske besede »discriminare«. Njen izvorni pomen je ločevanje med različnimi opcijami in je preferenca do določene skupine oseb ali predmetov. Danes jo razumemo kot nedopustno razlikovanje. Diskriminirati pomeni prakticirati neenakosti. Je negativna beseda, razen, ko gre za pozitivno diskriminacijo, ki je sicer le začasen ukrep, z njo pa ranljiva skupina ljudi ali posameznik dobi določene prednosti z namenom izenačitve izhodiščnega položaja. Diskriminacija je tesno povezana z nestrpnostjo (Kuhar, 2009, str. 13). To pa so ideje in prepričanja, ki zajemajo podreditev drugih ali pa preprečujejo njihovo polnopravno udeležbo v družbi. Slednje se doseže s poimenovanjem ranljive skupine za neustrezno, barbarsko, neumno, leno, izkoriščevalsko, kriminalno, nemoralno in nevarno za večinsko prebivalstvo (Leskošek, 2005). Posledica diskriminacije je zatiranje, pri katerem se osebe čutijo omejevale in neenako obravnavane zaradi pripadnosti neki skupini (Humljan Urh, 2013, str. 47).

Diskriminiramo lahko tudi z mikroagresijo. To so nenadni, osupljivi ali neprijetni dogodki, ki zaznamujejo vsakdanje življenje žensk in temnopoltih ljudi. Lahko jih razumemo kot majhna dejanja rasizma, storjena zavestno ali nezavedno, ki izvirajo iz predpostavk o »rasnih« zadevah, ki jih večina od nas prevzame iz kulturne dediščine, v kateri smo odraščali. Te predpostavke so še naprej podlaga za naše javne državljanske ustanove (vlado, šole, cerkve) in za naše zasebno, osebno in podjetniško življenje (Stefancic & Delgado, 2006).

Rasno pogojeni družbeni odnosi v Evropi so očitni na vseh področjih življenja in se odražajo v sprejemanju izražanja rasističnih misli, povečanju rasizma (napadi in rasistično obnašanje), rasizmu, ki vključuje skupine, ki niso označene za temnopolte, in pa domnevni homogenosti belopolnih ljudi (Dominelli, 2007, str. 20–21). Ljudje afriškega porekla se po celotni Evropski uniji soočajo z izključenostjo in razširjenimi ter zakoreninjenimi predsodki. Diskriminacija na podlagi barve kože in nadlegovanje sta običajna. Izkušnje z rasističnim nasiljem so različne, vendar dosega tudi do 14 %. Ovire pri vključevanju so večplastne, zlasti pri iskanju zaposlitve in stanovanja (FRA, 2017a). Raziskava POSIP_MOL, ki so jo izvedli leta 2005, kaže, da je nestrpnosti do priseljencev in njihovih potomcev v Sloveniji več, kot pa jo je bilo pred osamosvojitvijo (Medvešek & Vrečer, 2005).

Verodostojen odziv na rasizem, zlasti za belopolte, je, da se preprosto oddalji od rasističnih izrazov in ljudi (Aanerud, 2002). V Sloveniji se o primerih diskriminacije le redko poroča pristojnim organom. Zagovornik načela enakosti je od leta 2013 do 2016 ugotovil 15 primerov zaradi diskriminacije na podlagi »rase« ali etnične pripadnosti in pet na podlagi vere. Le eden

od teh se je nanašal na zaposlovanje in delovne pogoje. V letu 2016 ni bilo nobenega prijavljenega primera diskriminacije zaradi »rase«, etnične pripadnosti ali vere (European Network Against Racism, 2018). To je pod evropskim povprečjem, s čimer gre opozoriti na učinkovitosti obstoječih zakonov in politik, katerih cilj preprečevanje diskriminacije in zagotavljanje enakosti za vse v državah članicah. Po drugi strani pa 96 % nedavnih priseljencev v Sloveniji ne pozna nobene organizacije, ki bi v državi njihovega prebivališča nudila podporo ali svetovanje žrtvam diskriminacije (FRA, 2017a).

V Sloveniji danes živi 9 odstotkov tujcev, ni pa podatka za imigrante in njihove potomce. V zadnjih desetih letih je število tujih državljanov v Sloveniji narastlo za 90.000 (STAT, 2023). V raziskavi o manjšinah in diskriminaciji v Evropski Uniji, ki so jo izvedli leta 2016, so ugotovili, da se je v letu pred raziskavo v Sloveniji 7 odstotkov nedavno priseljenih oseb počutilo diskriminirane zaradi barve kože, etničnega porekla oz. vere. To je sicer precej manj od evropskega povprečja (FRA, 2017b). Na Nizozemskem, kjer živi 25,4 odstotkov imigrantov ali potomcev imigrantov (CBS NL, 2023), se je kar 49 odstotkov imigrantov oz. njihovih potomcev iz Severne Afrike počutilo diskriminiranih. Skupno povprečje Nizozemske, Italije, Francije, Belgije in Španije pa je 31 odstotkov (FRA, 2017b).

Policija lahko legitimira ljudi le iz določenih razlogov, od naključnih kontrol prometa in dogodkov, povezanih z javnim redom ali varnostjo, do osebe, ki ustreza opisu osumljenca. Diskriminatorno profiliranje, pri katerem je na primer barva kože ali etnična pripadnost edini razlog policije za ustavitev osebe, pa je nezakonito. Prav tako se zmanjšuje zaupanje v policijo med posamezniki ali skupinami, ki menijo, da so nesorazmerno pogosto tarča napadov. V raziskavi o policijskih zaustavitvah, ki je bila izvedena leta 2021 na področju Evropske unije, so ugotovili, da je od 27 odstotkov ustavljenih ljudi v zadnjih petih letih, kar 22 odstotkov teh oseb pripadalo etnični manjšini, kar je največji delež od vseh marginaliziranih identitet, po katerih so spraševali v raziskavi (FRA, 2021). Pri obeh vrstah ustavitve (v vozilu in peš) je manj anketirancev iz etničnih manjšin ali priseljencev menilo, da jih je policija obravnavala spoštljivo. Na primer, 46 odstotkov oseb iz etničnih manjšin ali priseljenjskih družin je menilo, da jih je policija spoštljivo obravnavala, ko so jih nazadnje ustavili, ko so hodili peš, v primerjavi s splošno populacijo, kjer jih je tako menilo 60 odstotkov (FRA, 2017a). Za področje Slovenije je bilo sicer ugotovljeno, da so tako splošno populacijo (87 odstotkov) kot tudi nedavne priseljence iz držav, ki niso članice Evropske Unije (94 odstotkov), obravnavali spoštljivo. Velja pa izpostaviti, da je bila od vseh 20 odstotkov ustavljenih anketirancev v zadnjih petih letih, več kot polovica (13 odstotkov) priseljencev držav izven Evropske Unije.

32 odstotkov omenjenih je mnenja, da jih je policija na območju Slovenije ustavila prav zaradi njihove barve kože (FRA, 2021).

Četrtna temnopoltnih ljudi v Evropi doživlja diskriminacijo na podlagi barve kože pri iskanju zaposlitve ali na delovnem mestu samem. V nekaterih evropskih državah 76 odstotkov temnopoltnih mladih ljudi ne hodi v službo oz. se ne izobražujejo v primerjavi z 8 odstotki celotne populacije (FRA, 2018). V isti raziskavi Evropske komisije so ugotovili, da bi v Sloveniji kot potencialno diskriminacijsko merilo za zaposlovanje v 31 odstotkih primerov prevladala kandidatova barva kože. To je sicer nekaj manj od evropskega povprečja (37 odstotkov), vendar se je ta delež v od leta 2009 v Sloveniji povečal za 10 odstotkov (European Commission, 2009).

1.5. Odgovori na rasizem

1.5.1. Boj proti diskriminaciji

Celoten družbeni sistem je narejen tako, da varuje interese belopoltnih ljudi, česar se sami v večini ne zavedajo (Zaviršek, 2005). Za prevlado so bili izbrani »najbolj sposobni«, ki pa so po »naključju« tisti, ki zaslužijo veliko denarja (Spencer, 2006, str. 65). Čeprav so ljudje afriškega porekla že več generacij sestavni del družbenega življenja držav Evropske unije, se je prepoved diskriminacije na tem področju začela politično urejati šele leta 2000, ko je Unija sprejela zakonodajo za boj proti »rasni« diskriminaciji in rasističnim kaznivim dejanjem, na ravni Evropske unije pa se rasizem obravnava z različnimi političnimi ukrepi (FRA, 2019). 21. člen Listine Evropske unije o temeljnih pravicah priznava pravico do nediskriminacije tudi na podlagi »rase«, etničnega ali socialnega porekla, vere ali prepričanja, političnega ali katerega koli drugega mnenja (Varuh RS, 2010). Listina je sicer prišla v veljavo šele leta 2009 (Citizens Information, 2023). Vse države članice Evropske Unije, med njimi tudi Slovenija, so sprejele Mednarodno konvencijo o odpravi vseh oblik »rasne« diskriminacije. Zato morajo preprečevati, prepovedovati in odpravljati vse oblike »rasne« diskriminacije in spodbujanja rasnega sovraštva. Države članice se morajo s kazenskim pravom boriti proti javnemu spodbujanju nasilja in sovraštva do ljudi druge »rase«, barve kože, vere, narodnosti ali etnične pripadnosti (FRA, b.d.).

Iz raziskave o diskriminaciji v Evropski uniji (European Commission, 2019) je razvidno, da 56 odstotkov oseb meni, da so naporji za boj proti vsem vrstam diskriminacij v Sloveniji učinkoviti oz. delno učinkoviti, hkrati pa jih 60 odstotkov meni, da se na njihovih delovnih mestih ne

naredi dovolj za spodbujanje raznolikosti glede barve kože. 79 odstotkov anketirancev in anketirank se strinja, da bi morali v šoli poučevati tudi o različnih etničnih pripadnostih in barvi kože (European Commission, Discrimination in the European Union, 2019).

Evropska socialna raziskava iz leta 2014 je vsebovala vprašanja o prijateljih z različnimi etničnimi ozadji ter o stališčih do drugih etničnih skupin in priseljencev. Med splošno populacijo je veliko več anketirancev odgovorilo, da nimajo bližnjih prijateljev z drugačnim etničnim poreklom. V Sloveniji 93 odstotkov celotnega prebivalstva navaja, da nima takšnih bližnjih prijateljev. Hkrati 96 odstotkov anketirancev iz Slovenije navaja, da jih ne bi motilo, če bi imeli za sosede pripadnike drugačnih etničnih manjšin, kar je za 23 odstotkov več v primerjavi z ljudmi, ki jih ne bi motilo, da bi imeli za sosede istospolne ljudi (FRA, 2017a).

Za krivice in krivičnosti na svetu je soodgovoren oz. sokriv vsakdo, ki ne stori vsega, kar je v njegovi moči, da bi te krivice preprečil, še zlasti, če je zločinom navzoč (Jaspers, 2012, str. 11). Če želimo kaj razumeti in spremeniti, se moramo za to pripraviti. Spremembe od nas zahtevajo novo ureditev (Fanon, 2016, str. 83). Socialne delavke in delavci, sploh tisti, ki se vsakodnevno srečujejo z izključenimi ljudmi, imajo pomembno vlogo pri ustvarjanju nerasistične družbe (Dominelli, 1998, str. 54).

1.5.2. Proti-rasistična gibanja

Družbena gibanja in revolucionarni vzponi, ki so sledili drugi svetovni vojni in končali kolonialno obdobje, so problematiko rase dvignili na novo raven (Winant, 2000). Vseeno pa so temnopolta osvobodilna gibanja v zgodovini ustvarjala prostor in vodstvo predvsem za temnopolte heteroseksualne cispolne moške. Ženske, kvir, transspolne in druge osebe pa so ostale zunaj gibanj ali v ozadju (Black Lives Matter, b.d.).

V 60. letih 20. stoletja je iz Islamskega naroda (Jha, 2016) vzkliklo gibanje »Črna je lepa« (ang. Black Is Beautiful) in politika naravne »afro« frizure, ki sta bila poskusa osnovanja opozicijske zavesti samoljubja in rasnega ponosa (Polletta, 2006). Sporočilo gibanja je bilo, poleg boja proti rasizmu, tudi boj proti prevladujočemu kolorizmu v temnopoltilih skupnostih in rasizmu v širši ameriški kulturi ter je bilo ustvarjeno kot izobraževalno in podporno orodje za mlada temnopolta dekleta, ki se spopadajo s samopodobo in nezadovoljstvom s svojim telesom. Če je feminilnost definirana z odsotnostjo temnopoltnosti, je vloga gibanja »Črna je lepa« eden najpomembnejših protirasističnih izzivov prevladujoči beli lepoti, ki destabilizira njeno kulturno moč. Iz tega gibanja izvira gibanje Temnopolti ponos (ang. Black Pride), znan tudi kot Temnopolto osvobodilno gibanje (Jha, 2016), ki pa se ni obdržalo in mu je v sedemdesetih letih

20. stoletja sledil premik k terapevtskim rešitvam ali rešitvam »samopomoči« za družbene probleme (Polletta, 2006).

Gibanje kritične teorije rase (CRT) je začela skupina aktivistov in znanstvenikov na področju prava, ki jih je zanimalo preučevanje in spreminjanje odnosa med »raso«, rasizmom in močjo. Gibanje obravnava številna ista vprašanja, kot jih obravnavajo običajni diskurzi o državljskih pravicah in etničnih študijah, vendar jih postavlja v širšo perspektivo, ki vključuje ekonomijo, zgodovino, kontekst, skupinske in lastne interese ter celo čustva in nezavedno. Gibanje je aktivistično, saj ne poskuša le razumeti našega družbenega položaja in ugotavljati, kako se družba organizira po »rasnih« linijah in hierarhijah, temveč jo želi spremeniti na bolje (Stefancic & Delgado, 2006).

Afro-nemške feministke že od začetka osemdesetih let prejšnjega stoletja zagovarjajo sprejemanje in teoretiziranje rasizma kot ključne in osrednje razsežnosti izkušenj žensk, vendar so bile še do pred kratkim ignorirane (Kilomba, 2010). Zato temnopolte feministke še vedno zahtevajo, da se obstoj rasizma prizna kot strukturni element (hooks, 1981). Posledično govorijo o lažni univerzalnosti, saj so ženske opredeljene glede na belsko pojmovanje ženskosti, kar temnopoltim ženskam odreka glas (Collins Hill, 2000; Fulani, 1988; hooks, 1992; Mirza Safia, 1997). Zanemarjanje rasizma kot teme v feminističnih teorijah, je za družbeno gibanje, ki se ukvarja z načini zatiranja žensk, velikanski neuspeh. Takšen neuspeh je ponovitev rasizma. Model sveta, razdeljenega na močne moške in podrejene ženske, so temnopolte feministke ostro kritizirale, prvič zato, ker zanemarja rasistične strukture moči med različnimi ženskami; drugič, ker ne more pojasniti, zakaj temnopolti moški nimajo koristi od patriarhata; tretjič, ker ne upošteva, da se zaradi rasizma način konstruiranja spola za temnopolte ženske razlikuje od konstruiranja belske ženskosti; in četrtič, ker ta model implicira univerzalizem med ženskami, ki postavlja spol kot glavno in edinstveno težišče pozornosti in ker se ne ukvarja z »raso« in rasizmom, potiska temnopolte ženske v nevidnost. Feministične teorije, ki spol pojmujejo kot edino izhodišče zatiranja, ne upoštevajo dejstva, da temnopolte ženske niso zatirane le s strani moških (tako belopolnih kot temnopolnih) in institucionaliziranih oblik seksizma, temveč tudi s strani rasizma – tako belopolnih moških, kot belopolnih žensk (in njegovih institucionaliziranih oblik). Zahteva temnopolnih feministk ni razvrstiti strukture zatiranja tako, da bi morale temnopolte ženske izbirati med solidarnostjo s temnopolnimi moškimi ali z belopolnimi ženskami, med »raso« ali spolom, temveč narediti njihovo resničnost in izkušnje vidne tako v teoriji kot tudi v zgodovini. Temnopolta ženska gibanja in teorija so imela v tem smislu osrednjo vlogo pri razvoju postmodernistične kritike, ki ponuja novo perspektivo sodobnim razpravam o spolu in postkolonializmu (Kilomba, 2010).

Leta 2013 so tri radikalne temnopolte organizatorke iz Združenih držav Amerike (Alicia Garza, Patrisse Cullors in Opal Tometi) ustvarile projekt, ki je postal gibanje, imenovano Temnopolta življenja štejejo (ang. Black Lives Matter), z namenom podpore vsem temnopoltim življenj. Povod za ustanovitev je bil umor temnopoltega moškega, za katerega je bil storilec oproščen. Gibanje je ideološki in politični poseg v svet, v katerem so temnopolta življenja sistematično in namerno tarča uničenja (Black Lives Matter, b.d.). Gibanje »Black Lives Matter« si je v zadnjih nekaj letih prizadevalo za ozaveščanje javnosti o vprašanju, ki se nanaša na zaznavno diskriminatoren odnos ameriških organov pregona do Afro-američanov. S številnimi javnimi protesti in pohodi je skupina postala prepoznavna in v veliki meri sinonim za današnji boj temnopolnih za enakost. Skupina je ponudila močan in enoten glas posameznikom, saj se njihova mnenja prepogosto izgubijo pod glasom zatiralcev (Iorio, 2017).

2. Formulacija problema

2.1. Opis problema

Ko se pogovarjam z belopoltimi prijatelji in prijateljicami, znanci in znankami ali družino, se po eni strani zdi, kot da v Sloveniji rasizma ni. V družbi, ki je precej homogena in kjer prevladuje belopolto prebivalstvo, se na obstoj rasizma velikokrat pozabi, belopolte osebe ga ne opazimo oziroma ne prepoznamo, lahko pa ga tudi (nenamerno) reproduciramo. Zdi se, da primanjkuje zavedanja o tem, kaj rasizem sploh je, kar lahko (nevede) prispeva k reproduciranju stereotipov in predsodkov, ki privedejo do različnih vrst diskriminacije, tudi tistih, na podlagi barve kože. Slovenska družba v zadnjih letih postaja vse bolj raznolika. Z naraščanjem raznolikosti pa narašča tudi rasizem.

Tematika rasizma me je izrecno začela zanimati v četrtem letniku, ko sem opravljala prakso na Društvu Odnos – Društvo za razvoj in povezovanje družbenih ved in kultur. Isto leto sem za en semester odšla na Erasmus+ študijsko izmenjavo v Seviljo (Španija). Izmenjavo sem ponovila še na 2. stopnji, in sicer v Portu (Portugalska). Obe državi sta kulturno precej bolj raznoliki, kot Slovenija. Tako na praksi kot tudi na Erasmus+ izmenjavah, sem imela priložnost spoznati veliko raznolikih oseb iz različnih kultur, z različnimi nacionalnostmi, veroizpovedmi in barv kože. Ob pogovorih in druženju z njimi sem začela dobivati vpogled v njihova vsakdanja življenja in kaj kmalu sem ugotovila, da se pri čisto vsakdanjih stvareh velikokrat soočajo s težavami, na katere sama, kot belopolta oseba, ne bi niti pomislila. Preko njihovih pričevanj sem uvidela, da je rasizem prisoten tako v heterogenih kot tudi v homogenih družbah po Evropi in Sloveniji.

V svoji magistrski nalogi sem se osredotočila na diskriminacijo na podlagi barve kože in kako ta vpliva na temnopolte Slovenke, ki živijo v Sloveniji in so tukaj tudi odraščale. Ta vrsta diskriminacije je namreč zelo specifična, saj gre za intersekcijo marginaliziranih identiteti – ženske in temnopolte. Hkrati pa je posebna zato, ker temelji izključno na barvi kože in ne na etnični pripadnosti, nacionalnosti ali državljanstvu. S svojo raziskavo sem želela najprej dokazati, da je rasizem do temnopoltnih ljudi prisoten tudi v Sloveniji. Preko pripovedi sogovornic o njihovih izkušnjah rasizma sem raziskovala, kakšni rasizmi so pri nas prisotni in kako vplivajo na življenja temnopoltnih žensk. Kako se rasizem reproducira in kako se temu lahko upremo, sem poskušala pokazati z razumevanjem zgodovine rasizma, preko teorij in dekonstrukciji koncepta »rase« ter etničnosti. Namen raziskave je pokazati, kako rasizem na podlagi barve kože vpliva na življenja temnopoltnih žensk v Sloveniji. S prikazom različnih

stereotipov, predsodkov in oblik rasizma želim, da bi jih tako širša javnost in socialne delavke kot tudi temnopolte osebe same, ozaveštile in jih prenehale reproducirati.

2.2. Raziskovalna vprašanja

Kakšne oblike rasizma do temnopoltih Slovenk so prisotne v Sloveniji?

Kako temnopolte Slovenke doživljajo rasizem?

Kakšne so posledice rasizma do temnopoltih Slovenk?

Kako se rasizem v Sloveniji reproducira?

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Moja raziskava je empirična, saj je to raziskava o socialni problematiki in kakovosti življenja temnopoltih žensk, ki so odraščale v Sloveniji. S spraševanjem sem zbrala novo, neposredno izkustveno gradivo. To je tudi kvalitativna raziskava, saj osnovno izkustveno gradivo sestavljajo besedni opisi in pripovedi, ki se nanašajo na raziskovalni problem in so prav tako obdelani in analizirani na beseden način (Mesec, 1997, str. 11–85).

3.2. Merski instrument ali viri podatkov

Vnaprej sem pripravila merski instrument, za katerega sem izbrala delno standardiziran vprašalnik z vprašanji odprtega tipa. S tem sem želela dati osebam prostor, da povejo tisto, kar same želijo, hkrati pa sem želela dati možnost tudi sebi, da vprašam vprašanja, ki se mi porodijo med fokusno skupino. Vprašalnik obsega štiri osnovna vprašanja in devet vsebinskih vprašanj, katera mi je pred začetkom izvajanja fokusnih skupin potrdila mentorica.

Za metodo zbiranja podatkov sem uporabila fokusne skupine. Za tak način zbiranja podatkov sem se odločila, ker menim, da je najbolj primeren glede na temo, ki jo raziskujem in glede na sogovornice. Pri fokusni skupini sem lahko spremljala, pri čem imajo moje sogovornice enake ali podobne izkušnje ter kje so izkusile različne (Mozaik Kakovosti, 2023). Skozi pogovor s fokusno skupino sem sogovornicam dala možnost, da se med sabo poslušajo, kar je tudi njim samim omogočilo opredeliti določene dogodke iz vsakdanjega življenja, ki jih prej niso prepoznale kot razizem. Pogovor je bil manj strukturiran kot skupinski intervju, saj so imele kadarkoli priložnost, da se med sabo dopolnjujejo ali da odprejo novo temo.

3.3. Populacija in vzorec

Populacijo predstavljajo ženske oz. dekleta, ki se same identificirajo kot temnopolte in so bile rojene v Sloveniji ali pa so sem prišle v zgodnjem otroštvu (pred dopolnjenim 3. letom starosti). Ker je ta populacija precej velika, bi težko naredila popoln popis, zato sem se odločila za vzorčenje. Krajevna opredelitev je Slovenija. Sogovornice prihajajo iz različnih koncev Slovenije, tako iz vasi kot tudi iz mesta. Časovna opredelitev pa je dan, ko sem izvedla prvo fokusno skupino, to je 31. 5. 2023.

Čeprav sem kontaktirala več kot 30 afriških društev, plesnih šol, kjer učijo afriške in latinsko ameriške plesne, organizacij, ki se ukvarjajo z integracijo priseljencev, Facebook skupin, itn., sem na koncu do števila enot, ki je v mojem primeru 9 oseb, prišla izključno na individualen način po metodi snežne kepe. Moje sogovornice so tako naključne osebe iz Slovenije. V skupno treh fokusnih skupinah je sodelovalo devet žensk oz. deklet starih med 12 in 49 let. Z vsemi skupinami sem se pogovarjala po spletni platformi Zoom po predhodno izbranem datumu in uri, ki sta ustrezala sogovornicam. Deklet nisem poznala od prej. Izbran vzorec je neslučajnostni priložnostni vzorec, saj vse enote populacije niso imele enake možnosti, da pridejo v vzorec (Mesec, 1997, str. 153). Pogovarjala sem se namreč le z osebami, ki so bile pripravljene spregovoriti o svoji izkušnji rasizma kot temnopolte ženske.

3.4. Zbiranje podatkov

V sklopu prakse na Društvu Odnos – Društvo za razvoj in povezovanje družbenih ved in kultur in na Erasmus+ študijskih izmenjavah v Španiji in na Portugalskem sem z opazovanjem prišla do raziskovalnih vprašanj. Podatke sem zbrala na skupinski način, in sicer s fokusnimi skupinami, ki sem jih izvedla med 31. 5. 2023 in 10. 6. 2023. S sogovornicami sem v stik stopila prek Facebooka, elektronske pošte, Whatsapp in Instagrama, kontakte pa so mi posredovali moji prijatelji in prijateljice ter znanci in znanke. Pojasnila sem jim, kaj raziskujem, preverila, če se prepoznajo v definiciji mojega vzorca in jih povabila na sodelovanje v raziskavi. Pri dveh mladoletnih sogovornicah sem se dogovarjala preko njune mame, ki se je strinjala s sodelovanjem hčerk. Tudi njo sem delno vključila v izvedbo fokusne skupine. Za izvedbo fokusnih skupin sem se odločila, ker se mi je zdela ta metoda najbolj primerna glede na podatke, ki sem jih želela zbrati. Predvidevala sem, da bodo zgodbe in pripovedi sogovornic v skupinah spodbudile razmišljanje glede osebnih dogodkov pri ostalih udeleženkah, ki so doživela enake ali podobne dogodke, vendar so jim pripisale drugačen (nerasističen) pomen. S fokusnimi skupinami sem želela preprečiti, da bi rasistična dejanja, ki jih sogovornice doživljajo, a ne poimenujejo kot rasizem, ostala nenaslovljena. Ko sem stopila v stik s sogovornicami, sem ugotovila, da prihajajo iz različnih koncev Slovenije, zato sem se odločila, da pogovore izvedemo v spletni obliki s pomočjo aplikacije Zoom. Vse sodelujoče sem pred začetkom intervjuja prosila za dovoljenje snemanja pogovora in jim obrazložila, v katere namene bom uporabila podatke, ter jim zagotovila anonimnost, s čimer so se vse strinjale. Izvedla sem tri fokusne skupine. V prvi skupini je sodelovalo pet deklet. Občasno se je v pogovor vključila tudi mama mladoletnih deklic, ki je sicer belopolta, in dodala svoja opažanja glede rasizma, ki

ga doživljata njeni hčeri. V drugi in tretji skupini sta v vsaki sodelovali po dve dekleti, saj se časovno nismo uspele uskladiti za enoten termin. Vsi pogovori so trajali med 65 in 75 minut.

3.5. Obdelava podatkov

Podatke sem obdelala na kvalitativen način. Osebe sem vnaprej prosila, če se strinjajo, da naredim posnetek pogovora, ki sem nato uporabila za transkripcijo in kasneje izbrisala. Posnetke fokusnih skupin sem najprej transkribirala v Microsoft Wordov dokument in sogovornice označila s črkami A, B, C, D, E, F, G, H in I. Posebej sem označila še mamo D in E z oznako DE. Nato sem določila enote kodiranja tako, da sem odebelila relevantne izjave in jih označila s črkama FS (fokusna skupina) in zaporedno številko skupine, torej od 1 do 3. Zraven sem dodala še zaporedno črko sogovornice in zaporedno številko izjave (npr. A1, B2, C3 ...), potem sem jih kodirala. To sem naredila tako, da sem v stolpce zapisala zaporedno številko izjave in črko sogovornice, v sosednjem stolpcu sem zapisala izjave, ki sem jim izbrala in definirala relevantne pojme in kategorije, ter jih razporedila v teme. To sem zaradi lepše preglednosti storila v Excelovi tabeli, kjer sem za vsako fokusno skupino naredila drugo stran, kar mi je omogočilo lažje urejanje pojmov. Kasneje sem vse prekopirala v Wordov dokument in začela z osnim kodiranjem. S takim načinom analize sem lahko med sabo primerjala vseh devet izkušenj sogovornic z dodatno izkušnjo mame dveh deklic in iskala podobnosti ter lastnosti, ki so mi na koncu pomagale pri formuliranju teorije. Celoten postopek analize, skupaj s transkribiranimi intervjuji, sem priložila k prilogam. Na koncu sem oblikovala končno teoretično formulacijo.

4. Rezultati

Starost

Ženske in dekleta, ki so sodelovale v moji raziskavi so bile različnih starosti. Od devetih sogovornic, sta bili dve mladoletni sestri, stari 12 in 13 let, večina pa jih je bila starih med 20 in 30 let (21, 24, 25, 26 in 28 let). Najmlajša je bila v času izvajanja fokusne skupine stara 12 let, medtem ko sta bili najstarejši ženski, ki sta dvojčici, stari 49. Tiste, ki se niso rodile v Sloveniji, so sem prišle v zgodnjem otroštvu. Ena je v Slovenijo prišla, ko je imela pol leta, dve pa, ko sta imeli dve leti in pol. Od slednjih se je ena za stalno preselila v Slovenijo, ko je imela 6 let.

Etnična identiteta

Ena od deklet se opredeljuje za Latino, ostalih osem pa vidi sebe kot Slovenke. Ena od njih se prepozna hkrati kot Slovenka in Latino (*... tako da v bistvu se tudi počutim Latina in sem ponosna na to, da sem/G28*). Ena od deklet je eksplicitno navedla, da se ne opredeljuje kot muslimanka.

Ena oseba se je rodila v državi zahodne Evrope, dve v državi podsaharske Afrike, ostale pa so bile rojene v Sloveniji. Nacionalnost vseh je Slovenska, razen od osebe rojene v zahodni Evropi, ki ima nacionalnost te države. Slednja ima tuje državljanstvo zaradi zakompliciranega postopka za pridobitev dvojnega državljanstva (*... Ker hočem met dvojno [državljanstvo], ampak je treba najprej skenslat enega, zato, da lahko uredim drugega/F193*).

Vse sogovornice imajo enega ali dva biološka starša, ki nista Slovenca. V polovici primerov je to mama, medtem ko noben oče ni Slovec. En oče in ena mama sta Evropejca. Prav tako po en oče in ena mama prihajata iz Latinske Amerike. Ostali očetje pa so Afričani. Dve deklici imata slovenske posvojiteljske starše. Štiri sogovornice navajajo, da z biološkim očetom nimajo povezav iz različnih razlogov (*Jaz ga pa tudi ne poznam, ker živi čisto drugje, tako da ga nisem nikoli srečala/E206*).

Okolica vpliva na doajemanje etnične identitete sogovornic. Ena oseba pravi, da se v otroštvu ni zavedala svoje drugačnosti. Tri navajajo, da okolica prepričuje njihovo identiteto (*... »Od kod si pa zares?« Em iz Ptujaja!/?/A118b*), ena pa dodaja, da na njeno identiteto vpliva poreklo očeta. Dve sogovornici omenjata, da okolica ne sprejema njihovega slovenskega dela identitete (*Po mojem občutku in kar sem doživljala tekom odraščanja, je, kot da me niso doživljali kot*

Slovenko/H23). Šest jih navaja, da ima okolica težave z dojemanjem njihove etnične identitete in da jim pripisujejo različne etničnosti. Najpogosteje jih menjajo za Rominje ali tujke. Kako jih bo okolica dojemala, pa je odvisno tudi od tega, ali se uredijo ali ne. Bližnja okolica sicer sprejme njihovo identiteto. Polovica se jih počuti, da ne pripadajo nobeni skupnosti zaradi svetlejše/temnejše barve kože (*Prebel za črne, prečrn za bele/C154b*). Tako imajo tudi v Afriki občutek tujosti, kjer so zaradi svoje svetlejše polti zanimive in kjer je očitno, da niso Afričanke. Tam jih ne dojemajo za svoje, kar se kaže v tem, da jih želijo opehariti. Dve osebi navajata, da so jih v Afriki sprejeli za svoje, pri eni pa obisk Afrike ni imel vpliva, saj jo je obiskala kot otrok. Ena oseba pa omenja zreduciranost njene identitete na barvo kože.

Le ena oseba navaja, da se povezuje s svojo Latino kulturo in se ji zdi afriško-latinski del sebe pomemben. Ostale osebe pa navajajo, da stika s kulturo staršev, ki niso Slovenci, nimajo (*Kar se tiče, ali se čutim pol Slovakinja, pol Čadovka pa v resnici ne, samo zato, ker ful nisem povezana s tema dvema kulturama/H15*). Očetje jim te kulture niso predstavili. Nekaterim so predstavili le afriško hrano. Nekatere so prenehale obiskovati Afriko in želje po spoznavanju te kulture nimajo, druge pa so z odkrivanjem kulture neslovenskih staršev začele v odraslosti.

Ena oseba navaja, da so že drugačne poteze dovolj za dojemanje kot nebelopolta. Druga oseba navaja, da ljudje napačno prepoznavajo njeno barvo kože in da črno barvo kože povezujejo z afriškimi koreninami. Ena oseba navaja, da se definira kot birasna oz. temnopolta, druga oseba pa pravi, da je v Afriki videna kot belka (*Tako da za nama so se tam zmeraj drili »belki, belki«, skratka, takoj se je vedelo, da sva tujki/B153*). Ena še poudarja, da je barva kože samo ena od lastnosti. Ena oseba navaja, da ima evropsko mentaliteto (*V bistvu večji problem je bil, se mi zdi, da sem jaz prišla tja ful z mentaliteto, da sem jaz Evropejka/H103*).

Prepoznavanje rasizma

Sogovornice rasizem definirajo na različne načine, pri vseh pa je skupni imenovallec negativna konotacija. Tako navajajo, da je rasizem diskriminacija na podlagi barve kože in targetirano nasilje na podlagi »rase«, pri katerem se ljudi obravnava na podlagi barve kože kot manjvredne, se jih zatira, ne odobrava, zavrača, gleda zviška, žali, izključuje iz družbe, diskriminira, nesprejema, omejuje in sovraži. Dekleta prepoznavajo rasizem do marginaliziranih skupin, rasizem do Romov, rasizem do temnopoltnih in rasizem do različnih narodnosti. Omenjajo še, da rasizem nastane z ustvarjanjem napačnih predpostavk in predstav ter stereotipi do Drugih (*Že vnaprej si neko mnenje ustvarjaš na podlagi barve kože, samo zaradi tega, ker pač po zunanosti vidiš, čeprav sploh še nisi spoznal človeka/G42*) in poudarjajo, da je problematično

drugačno obravnavanje glede na barvo kože in ne dejstvo, da je nekdo temnopolt. Ugotavljajo tudi, da prihaja do razlik pri rasizmu glede na odtenke barve kože.

Izpostavile pa so tudi, česa ne dojemajo kot rasizma in kakšen odnos imajo do njega. Ena od sogovornic pozitivnega rasizma ne vidi kot rasizem, druga pa samega rasizma ne definira kot takega. Tretja je dodala, da z obtoževanjem drugih za nenameren rasizem škodiš sam sebi, četrta pa rasizma ne jemlje osebno. Rasizem namesto tega poimenujejo kot ignoranco in radovednost (*To je pač, lahko bi rekli, ignoranca, lahko bi rekli radovednost, ni pa slabo mišljeno/C58*), saj osebe z njimi nimajo slabega namena. Samo prepoznavanje drugačne barve kože se jim ne zdi rasistično, saj je temna polt dejstvo. Poudarjajo, da lahko slabe izkušnje doživiš neodvisno od barve kože.

Temnopolta skupnost v Sloveniji

Dve tretjini oseb v raziskavi ima občutek, da je temnopolta skupnost v Sloveniji majhna. Pri eni je prisoten tudi občutek majhne skupnosti iz države očetovega izvora, medtem ko je pri drugi osebi občutek močne arabske skupnosti v Sloveniji. Ena oseba pa omenja, da obstaja splošno prepričanje o majhni temnopolti skupnosti, a da je ta sicer večja, kot si jo ljudje zamišljajo (*Jaz mislim, da v resnici ni tako majhen procent/H93*), za kar bi lahko bil razlog nevidnost in izrinjenost na rob. Ena tretjina se strinja, da v Sloveniji narašča število temnopoltnih oseb in da je v Sloveniji vedno več raznolikosti.

Dve tretjini oseb ima malo ali nič temnopoltnih prijateljev. Dve osebi navajata, da temnopoltnih prijateljev v otroštvu nista imeli, sta jih pa pridobili v odraslosti (*...posledično pač tudi nisva nekako mogli razviti nekih teh odnosov s temnopoltimi, ker se pač nismo nikoli družili. Na Ptujju smo bili edini, je bilo to to ne, nismo hodili na to, kjer se zdaj družijo, tako da mogoče zaradi tega/B194*). S temnopoltimi prijatelji držijo skupaj.

Štiri osebe, ki imajo stik s svojim očetom, navajajo, da jih niso naučili svojega jezika. Tri osebe nimajo stika z očetom. Ena oseba omenja fenomen neprenašanja jezika na potomce (*Ampak to je ful zanimiv, ker večina nas, otrok, ki nas poznam, ko so starši, večinoma očetje, prišli recimo iz Afrike, pa bližnjega vzhoda, niso dali jezika nobenemu izmed nas. To je čisto lud pojav v resnici/H20*). Vse osebe znajo slovensko, saj so bili pogovori izvedeni v slovenščini, je pa samo ena eksplicitno navedla, da je slovenščina njen materni jezik.

Dve sogovornici prihajata iz večjega mesta, pet oseb iz manjšega, ena oseba iz predmestja manjšega mesta, ena pa iz vasi ob velikem mestu, vendar je šolo obiskovala v mestu. Kot prednosti manjšega mesta navajajo poznavanje vseh ljudi, kot slabosti pa več rasizma izven

mest (*...ona je iz mariborske periferije. Recimo njena izkušnja je pa res stokrat hujša od moje. Mislim, da se ful pozna iz katerega kraja si; ali je mesto, ali vas/H84*) in pa v mestih z veliko romsko populacijo.

Tretjina temnopolnih Slovenk je bila vzgojenih tako, da so ponosne na sebe. Pri vzgajanju je v ospredju dobra samopodoba in samozavest, pozitivna mentaliteta in strmenje k izobrazbi. Vzgajajo jih z mišljenjem, da se dobro z dobrim vrača. Ozaveščene so o raznolikosti ljudi in se zavedajo raznolikosti znotraj temnopolte skupnosti same. Z zavedanjem o tem, da so drugačne, jih pripravijo na rasizem (*...in se mi zdi, da nam je to dano v glavo, sploh kot otroku, da pač zavedaj se, da si drugačen in da se bodo te stvari dogajale/F77*), hkrati pa da znajo to izkoriščati sebi v prid in ne dopuščajo, da jih barva kože ustavlja pri doseganju ciljev.

Temnopolte Slovenke se strinjajo da so v Sloveniji splošno sprejete in da niso v življenjski ogroženosti. Slaba polovica jih je mnenja, da je večina ljudi v Sloveniji brez slabih namenov in da je rasizem nenameren. Po njihovem mnenju na majhno stopnjo rasizma vpliva zadržanost in majhnost naroda. Dve osebi omenjata, da nimata slabih izkušenj. Zavedajo pa se, da prihaja do različne stopnje rasizma pri različnih skupinah in da več nasilja doživljajo temnopolte osebe, ki niso Slovenke (*Migranti, ki prihajajo mimo Slovenije, pa doživljajo ful ful ful fizičnega nasilja/H91*).

Sogovornice so svojo temnopolto skupnost primajale z drugimi manjšinami, pri čemer opažajo večjo nestrpnost do drugih etničnih manjšin, neodvisno od barve kože (*...ker na koncu koncev so mogoče zdaj do Albancev celo bolj nestrpni, ali pa celo do Romov/DE185*) in pa več nasilja zaradi spolne umerjenosti, kakor zaradi barve kože.

Ob primerjavi temnopolte skupnosti v Sloveniji s temnopolto skupnostjo v tujini, se več kot polovica oseb strinja, da je v tujini več ali enako rasizma, kot v Sloveniji. Po Evropi vladajo različne stopnje rasizma. Več rasizma opažajo v večjih državah (Nemčija, ZDA) in večjih mestih. Navajajo ostre oblike rasizma kot so možnost umorov in policijskega nasilja v ZDA, kjer je rasizem prisoten na vsakem koraku, v Nemčiji pa so bile tudi na ulici deležne žaljivk (*Mislim meni, da bi hodila po ulici in da bi imela zdaj v spominu, da se mi je to dostikrat zgodilo v Ljubljani v ali v mojem kraju, da se bo kdo za mano dere nigga, ali pa karkoli, nimam, medtem ko tam [v Nemčiji] se pa to zgodilo/C141*). Zdi se jim, da je manj rasizma v državah z več priseljenci. Občutek imajo, da v tujini manj izstopajo zaradi večjega odstotka temnopolnih oseb, kjer je tudi vidnost temnopolnih večja in kjer dajo več poudarka na raznolikost. Na temnopolte ljudi so v metropolitanskih mestih navajeni. V Sloveniji pa zaradi manj raznolikosti dobivajo več pogledov. V tujini se rasizem bolj naslavlja kot pri nas, temnopolte osebe pa v tujini dobijo finančno podporo in podporo ljudi. V tujini imajo tudi priložnost kreativno naslavljanje

drugačnost. Rasizem v tujini so nekatere doživele zaradi svoje slovenske nacionalnosti in ne barve kože. Zdi pa se jim tudi, da je v tujini več rasizma na podlagi vere.

Sogovornice opažajo tudi razlike glede rasizma v različnih obdobjih iz preteklosti. Polovica temnopoltih Slovenk opaža pozitivne spremembe. To so spremembe mnenja pri starejših otrocih, več poudarka in govora o rasizmu, več je tudi kaznovanja za rasizem. Posledično se jim zdi, da imajo danes manj negativnih izkušenj in da je v zadnjih letih manj rasizma. Eni od sogovornic se zdi, da je bilo pred 60 leti več rasizma (*No, oče je sicer doživljal rasizem, ko je študiral v Ljubljani. To je bilo leta 1965-67/B157*), med tem ko se drugi zdi, da ga je bilo pred 40 leti manj kot danes (*...ampak jaz imam občutek, da je zdaj več tega nekega zgražanja pa ne vem česa, kakor je bilo včasih, mislim takrat, ko smo bile me majhne/A156*). Tretja pa navaja enako stopnja rasizma danes, s tisto pred 20 leti. Navajajo pa, da imamo v Sloveniji še dolgo pot do sprememb.

Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine

Temnopolte Slovenke opažajo, da belopolta slovenska večina ni vajena ljudi drugačne barve, predvsem ne na temnopolte otroke (*... ker starejših temnopoltih so bili mogoče malo bolj navajeni, ko pa majhnih otročkov/DE81*), kar pa je sicer slab razlog za rasizem. Hkrati so prav otroci tisti, ki niso navajeni na drugačnost. Izpostavile so, da doživljajo nerazumevanje o različnosti ljudi s strani mlajših otrok in pa Romov (*V bistvu si niso znali razložiti, kaj je fora mene, da nisem oni, ampak nisem pa bela, kot vsi ostali/F68*).

Pri belopoltih Slovencih polovica sogovornic opaža zanimanje, radovednost, ignoranco in strah zaradi drugačnosti. Ljudje jih ustavljajo in se jih dotikajo. Na ulicah jih tudi božajo (*Tudi v našem manjšem kraju koder živimo, sem rabila od službe do doma, kjer je 5 minut razdalje, eno uro, ker sem se z vsakim mogla ustavljati, ker jih je vsak hotel malo pobožat/DE85*), se dotikajo njihovih las in si jih ogledujejo. Predvsem otroci so radovedni in sprašujejo sorojence sogovornic (*... na ena točki sem videla, da so njega prijatelji že začeli, ma to je bil vrtec: »Kaj pa tvoja sestra? Kaj pa tvoja sestra? Vsi so ga spraševali/C175b*). Starši pa so zaradi radovednosti svojih otrok v zadregi. Udeleženke fokusne skupine so menja, da rasizem otrok izvira iz rasizma staršev. Opažajo pa tudi, da so rasistični otroci iz izobraženih družin. Ljudje zaradi neznanja nepremišljeno komentirajo. Nekateri ljudje pa imajo strah do temnopoltih in pred neznanim videzom. Bojijo se, da jim bodo temnopolte osebe kaj ukradle, ena sogovornica pa je navedla primer, ko je bilo otroka strah pred dotikom temnopolte osebe.

Reproduciranje rasizma

Rasizem se re reproducira z diskriminacijo in stereotipi, pri čemer so oboji lahko pozitivni ali negativni. Temnopolte ženske so navedle 34 primerov pozitivne diskriminacije in pozitivnih stereotipov, v primerjavi z devetimi negativnimi. Pozitivna diskriminacija se odraža v dobrih izkušnjah, občudovanju, pohvalah ob drugačnosti. Dve osebi sta dobili več priložnosti zaradi raznolikosti. Polovica oseb navaja, da so bolj zaželeni. Ena tretjina jih ima izkušnjo prednosti v profesionalnem življenju in pa pri prednosti rasnih kastingov. Dobivajo tudi priložnosti v gledališču in visoke ocene na razpisih na temo rasizma. Ob urejenosti dobijo občudujoče poglede (*... če grem urejeno, vse kar bom pač dobivala so te neki wau pogledi/F185*), ljudje so navdušeni nad črno barvo kože, afro pričeska pa je atrakcija. Ena od deklet omenja uživanje znanca ob dobivanju žensk na račun svoje barve kože. Več kot polovica oseb ne zaznava diskriminacije in težav pri iskanju stanovanja ali službe. Tretjina jih ima izkušnjo z negativno diskriminacijo, in sicer so doživele diskriminacijo v družbi novih ljudi, na sistematskih pregledih, s strani Romov, odrekli so jim zdravljenje, pri eni pa je bila izkušnja neodobravanja blogerja zaradi petja državne himne (*Meni je samo enkrat, ko sem nastopala na državni proslavi. Se je en blogger obdrnil ob mojo barvo kože, da pač ni primerno da jaz pojem himno v Parlamentu/B112*).

Po mnenju sogovornic se s posploševanjem slabih dejanj na celotno skupino ali skupnost temnopoltim slabša položaj v družbi. Navedle so dva negativna stereotipa: temnopolti so teroristi in, da temnopolte osebe smrdijo. Bile so deležne več stereotipnih predpostavk. Več kot polovica jih ima izkušnjo s tem, da ljudje mislijo, da kot temnopolte ne znajo slovensko (*A res govoriga slovensko, kako dobro govoriga slovensko, čeprav sta iz druge države/D139*). Ostale predpostavke se nanašajo na predstavo afriškega dela družine, da so bogate, ker živijo v Evropi. Vprašanja, ki jih dobijo zaradi nevednosti belopoltih oseb, so, če jih lahko opeče sonce, če si češejo lase, kako hitro se jim lasje posušijo in koliko časa so bile na morju.

Posebno izpostavljajo tudi eksotiko, na podlagi katere je bila obravnavana skoraj polovica sogovornic. Navajajo, da so zaradi »eksotičnosti« posebnost in da na ta račun dobijo več ponudb, kar včasih vzamejo kot kompliment. Te komentarji so na vsakodnevni bazi in se ne strinjajo z njihovim neskončnim reproduciranjem. Dve osebi sta dejali, da se počutita kot eksotični objekt (*Pač a sem kača, da sem eksotična, da sem ti bolj zanimiva, ali kaj je fora?/F116*). Ena oseba je mnenja, da so temnopolti danes videni manj eksotično, kot včasih.

Medosebni rasizem

Čeprav sogovornice niso izpostavile veliko primerov diskriminacije, so zato naštele veliko število primerov medosebnega rasizma, ki so ga doživele vse temnopolte Slovenke. Bile so deležne žaljenja, izključevanja, posmehovanja, kazanja s prstom, nesramnosti, zbadanja, ogledovanja, zavračanja, izogibanja, nasilja in rasizma ob menjavi za Rome ter rasizma varnostnih organov. Dve tretjini sta doživeli žaljenje. To se je pri tretjini dogajalo v mladosti (*No, pri meni je bilo približno cel prvi, drugi pa še polovico tretjega razreda, da so me v bistvu nonstop žalili zaradi tega, ker sem bila drugačne barve/E65*). Izrečene so jim bile besede, kot so črni drek, niger in črnka. Zmerjane so bile z Indijanko in drugimi rasističnimi komentarji, med drugim tudi na fotografijah, posnetih brez konsenza. Deležne so bile nesramnosti, znašanja sošolca in konstantnega posmehovanja. Tretjina jih je bila izključevana ali izolirana iz družbe. Tretjina ima izkušnjo, da so na njih kazali s prsti, ob tem pa šepetali ali jih zasmehovali. Štiri od devetih so bile deležne zbadanja v prvi triadi osnovne šole ter v gimnaziji, nekatere so zbadali samo fantje. Govorili so jim: »glej jo, črnko«, »glej, kako je črna, o, bolj črna je, kot to« ali »lej jo, Kitajko«. Štiri od sogovornic so bile ali pa so še vedno deležne pogledov na cesti in v trgovini, predvsem starejših ljudi in kadar nosijo kitke. Tretjina oseb je tudi slišala pozive, naj odidejo tja, od koder so prišle, zavrnjeno pa jim je bilo tudi zdravljenje pri zdravniku. Ena oseba je navedla izogibanje na način prečkanka pločnika mimoidočih in pa izogibanje pogovarjanju.

Tretjina sodelujočih v fokusni skupini je imela v življenju izkušnjo nasilja. Posredno nasilje so doživele, ko so jih po krivem obtožili kraje ali pa je oseba umaknila torbico ob njenem približanju. Posredno doživlja rasizem tudi belopolt brat temnopolte sogovornice. Zaradi temnejše barve polti pa je bil brat druge sogovornice deležen tudi fizičnega nasilja. Ena od sogovornic je bila obmetavana z jajci (*Ko sva samo s prijateljico sedeli na Prešernovem trgu, pa so kar naenkrat začela jajca padat okrog naju, mislim blizu naju. In jaz sem to gledala in na ena točki, ko jih je par padlo, pa se vidi, da pač samo okrog naju, sva se premaknili/I57*). Navajajo, da je sicer več verbalnega nasilja.

Skoraj polovica temnopoltih oseb je deležna rasizma, ko si jih zamenjali za Rominje. Dve so zaradi tega zmerjali (*Moj brat je bil sam tako fulkrat zmerjan za Roma. Ampak ful več kot jaz, ker pač punce si še ne upajo nekaj ful hecat/G147*), dva brata sogovornic pa sta zaradi tega doživljala tako psihično kot tudi fizično nasilje. Na podlagi tega, da so mislili, da so Rominje, so jih obravnavali drugače, jih zasmehovali, diskriminirali, bili verbalno nasilni in jih žalili z

žaljevko »Ciganka«, v otroštvu pa so doživljale tako psihično nasilje (izključevanje iz igre) in tudi lažje fizično nasilje (odrivanje otrok).

Tretjina se jih tudi srečuje z rasizmom varnostnih organov. K temu spada ponavljajoče zasliševanje na meji s strani istih carinikov, zasledovanje varnostnikov v trgovini (*Pa recimo v trgovini, da varnostnik hodi za tabo, ker si temnejši in misli, da boš kaj ukradel, in to ni bilo samo enkrat, je bilo tako velikokrat/G59*), pregledovanje torbe ob izstopu iz trgovine in preverjanje legalnosti bivanja ob stiku s policijo.

Strukturni rasizem

Dve sogovornici v Sloveniji opažata strukturni problem in menita, da je potreba po spremembah na sistemski ravni ter da se o rasizmu govori premalo. Strukturni in hkrati tudi institucionalni rasizem se v Sloveniji odražata v profesionalnem življenju temnopolnih sogovornic, na trgu dela in v pravljičah. Tretjina temnopolnih Slovenk je samozaposlenih, kar si ena razlaga kot dokaz ne vključenosti. Strukturni rasizem se je pri eni od sogovornic najbolj izrazil v gledališču in teatru. Primanjkuje namreč profesionalno izobraženih temnopolnih ljudi v gledališču, sploh temnopolnih ženskih igralk, hkrati pa so temnopolte osebe nevidne. Barva kože je pri tem konstantno v ospredju, kar onemogoča igranje belopolnih vlog na odru ali družine v Realizmu. Prisotni so tudi »rasni« kastingi. Ena oseba pa je bila deležna obiska otroške predstave o Velikem črnem možu, ki krade otoke (... *ko sva bili v vrtcu, pa smo šli na neko predstavo v Cankarjev dom, ko so govorili eno pravljico. Point pravljice je bil, da so na nekemu kraju ukradli otroke in da je na koncu bila poanta, kdo jih je ukradel. In to je bil Veliki črni mož/II28*). Strukturni rasizem se kaže v pravljičah, ki so v izvoru rasistične.

Spolno specifični rasizem

Štiri od devetih temnopolnih Slovenk doživljajo spolno specifični rasizem. Doživljajo namreč drugačno vrsto rasizma, kot moški. Dve od deklet sta sicer dejali, da sta brez tovrstne izkušnje oz. da ni razlik glede rasizma med moškimi in ženskami. Tiste, ki so ga zaznale, pa ga doživljajo s spolno specifičnimi stereotipi, seksizmom in objektivizacijo. S spolno specifičnimi stereotipi ima izkušnjo tretjina sodelujočih deklet. Največ jih je v povezavi s spolnostjo: da so temnopolte ženske drugačne glede seksualnosti, nimfomanke, seksualna bitja, moški pa imajo določene predstave o spolnih odnosih s temnopolnimi (*Potem v teh letih žuranja pridejo tipi, ki imajo*

neke ideje o tem, kako zgledajo spolni odnosi s temnopoltimi. Meni se je parkrat zgodilo tako/C122). Povezujejo jih s prostitucijo in striptizom in jih imajo za služkinje.

Več kot polovica se jih je že srečala s seksizmom, za katerega dve menita, da je neodvisen od barve kože in je pri ženskah prisoten na splošno. Dve osebi navajata, da so temnopolte ženske seksualizirane, ena pa pravi, da so seksualizirani tudi temnopolti moški. Temnopolte ženske so fetiš zaradi »eksotičnosti«, obravnava se jih seksualno, dobivajo pa seksualna sporočila moških (*... ful ful dostikrat sem dobila kakšna sporočila od nekih moških. Lih pred kratkim je en poslušal neki moj intervju, pa je rekel, da mu je ful bilo žal, da ni vedel, da mi je, tok bed glede rase, da mu je čisto čudno zato, ker njemu je čokoladna koža najlepša koža in da ima ful rad čokoladke/H148*). Hkrati se jih tretjina počuti, da so obravnavane kot stvari oz. objekti ali pa seksualizirani objekti, pri čimer se počutijo, da se zreducira njihova celotna identiteta. Moški se tudi hvalijo z eksotičnimi ženami.

Ponotranjen rasizem

Ponotranjen rasizem se je pokazal pri dveh tretjinah vprašanih, in sicer z ustvarjanjem belega videza, mentalno kolonizacijo, prevzemom stigme, obrambni drugačnosti in izboljševanju »rase«. Pri tretjini vprašanih ni bilo zaznati ponotranjenega rasizma. Pri tretjini pa je bila prepoznana mentalna kolonizacija. Ženske navajajo, da so prisotni občudovanje svetlejšega odtenka črne, zatajitev svoje temnopoltnosti in pa boj s sabo. Ena oseba še navaja, da se je oče odločil, da postane Slovenec (*dejstvo, da najin oče se je odločil, da bo postal Slovenec in se ni v bistvu kaj dosti ukvarjal z afriško diasporo/B192*) in oddaljitev od afriških stvari. Omenja se še izgubljanje občutka za skupnost zaradi vpliva civilizacije.

Hkrati pa tretjina temnopolnih Slovenk ni ali ni bila zadovoljna s svojim videzom. Sramovale so se sebe, lasje pa so jim bili v otroštvu največja ovira. Ena navaja dožemanje zelo skodranih las za slabe lase, srednje skodranih pa za dobre. Štiri od devetih oseb imajo izkušnjo ustvarjanja belopoltega videza. V otroštvu so si želele biti drugačne, bele (*Ker takrat recimo, ko sem bila mlajša, sem se hotela, sem bila tako »zakaj nisem še jaz bela, grozno«/G214*). Najpogosteje so bili to prebliski glede las in njihovega popravljanja: nošenje lasulj, ravnanje las in poskus ustvarjanja »emo« frizure. Ena oseba pa navaja tudi t. i. izboljševanje »rase«, kar pomeni imeti otroka z belopolto osebo (*Temu se reče izboljševanje rase. Ko je moja mami dobila partnerja, ki je bil bel, je bilo to ful dober zaradi tega, ker boš imel otroka, ki ni pol toliko temen/F242*).

V enem primeru je bilo zaznati obrambno drugačnost, ki je bila izražena s strahom pred drugimi temnopoltimi ljudmi, ki kradejo in predsodki o tem, da kradejo druge (temnopolte) manjšine v

Sloveniji: Arabci in Romuni. Hkrati je imela ista oseba izkušnjo iz skupnosti glede komentiranja bolj temnih oseb od sebe, kar v skupnosti počnejo na neozaveščen način in pa mamino ne dojemanje sebe kot temnopolte, kljub temnopolti barvi kože (*Pa moja mami je Afro-latina for sure, ker jo vidiš, ko pogledaš ane, ampak ona sebe ne bo nikoli obravnavala kot črnko, no way/F246*).

Posledice rasizma

Štiri od devetih oseb so občutile negativne posledice rasizma. Dve osebi omenjata travme, ena pa depresijo. Navajajo prepreke zaradi izgleda (*... že na podlagi tega doživljaš pol čisto drugačno izkušnjo odraščanja. Mislim pač cel kup nekih drugih preprek, ki jih belopolta oseba nima absolutno/H50*), med drugim tudi obnašanje, kot do striptizet. Več posledic so imele zaradi verbalnega nasilja. Ena oseba je opustila svoj hobi zaradi zmerjanja, ena se je preselila v večje mesto. Ena oseba zaradi rasizma ni imela resnejših problemov ali travm.

Občutki in misli

Štiri dekleta omenjajo v povezavi s pozitivnim rasizmom pozitivne občutke, kot so dobri občutki ob pozitivnih stereotipih, občutek posebnosti, neprisotnost občutka manjvrednosti. Dve omenjata, da sta sedaj manj občutljivi. Medtem pa osem oseb omenja negativne občutke, od katerih so najpogostejši bolečina, strah, nadležnost in neprijetnost. Dve osebi doživljata strah pred naslavljanjem rasizma. Ostali omenjeni občutki so še občutek nemoči, presedanje ob stereotipnih vprašanjih, šok ob čudenju otrok druge barve, grozni občutki ob zmerjanju, občutek po želji po zakrivanju zaradi pogledov (*Včasih imam v Sloveniji res občutek, da bi se najraje zakrila s čim, toliko me motijo te pogledi/G170*), frustracija ob ne dojemanju okolice za Slovenko, mučnost in utrujenost ob ozaveščanju drugih.

Ženske v raziskavi razumejo radovednost ljudi in sočustvujejo z rasističnimi ljudmi. Kot otrok si niso znale razlagati rasizma, v odraslosti pa so se začele sprejemati in postale nedovzetne do negativnih komentarjev. Navajajo še neugodnost za delo ob konstantnem opozarjanju na rasizem in dvom v izkušnjo temnopolte osebe, ki ni popolnoma črna (*Kar pa je v resnici na nek način tudi malo škodljivo, ker je tako kot da podvomiš v mojo izkušnjo. Če mi nekdo reče, da saj nisi tako temna je tako kot »pa saj ti ne doživljaš rasizma«/H46*).

Najpogostejše želje temnopoltnih oseb so pridobitev občutka za skupnost in skrb en za drugega, več raznolikosti (*... ko bi hodila po cesti, bi srečala vse rase, pa ne sem rase, ampak tudi*

identitete, pa hendikepirane ljudi, pa vse vrste hendikepa /H137) in vidnosti, manj obsojanja in želja po normalnem opravljanju svojega poklica ter avtomatična ozaveščenost ljudi oz. da bi za to poskrbela izobražena oseba in ne one same. Želijo si svet, kjer je prisoten mir in je dovoljeno izražanje, kjer se mnenje izraža na konstruktiven način, kjer se kulture med sabo sprejemajo in so ljudje odprti do drugačnosti. Izpostavile so še zmanjševanje rasizma, sprejemanje vsega, kar ne škoduje, prijaznejše ljudi, ki se povezujejo in veselijo. Ne želijo več opravljanja za hrbtom, poslušanja žaljivk in izpostavljanja eksotičnosti. Ena oseba bi si želela cenejše storitve Afro frizerja, ena pa, da ji ne bi bilo treba hoditi v šolo. Ena ženska ne bi spremenila ničesar.

Preprečevanje rasizma

Osebe v raziskavi se z rasizmom soočajo na različne načine. Neprijetne situacije se lahko preprečijo z znanjem in izobraževanjem, tako sebe kot drugih, ozaveščanjem, z integracijo, asimilacijo, obnašanjem, soočanjem, vidnostjo, umikom, prilagoditvijo in opredeljevanjem sebe. Tretjina jih izpostavlja nujnost ozaveščanja, za katerega pravijo, da ima po tem potrebo malo ljudi. Pri ozaveščanju so pripravljene sodelovati same (*... če jih zanima, jaz lahko grem enkrat na teden tja prostovoljno, malo se bom igrala z njimi, oni bodo vedeli, da sem jaz normalna. Vprašali me bodo, kar jih zanima/C176*) in to tudi počenejo; preko predstav, načenanju pogovorov, razbijanju tabujev, odkritemu govorjenju in izpostavljanju, sodelovanju pri raziskavah za diplomska in magistrska dela. Naštevajo, da je za preprečevanje rasizma pripomogla izobraženost njihovih staršev in tudi sebe. Razumejo lastno vrednost, ne glede na komentarje drugih. Zavedajo se žaljivega pomena besede »mulat«. Poleg sebe pa izobražujejo tudi druge ljudi; starše in njihove otroke.

Opažajo manj rasizma z integracijo (pridobitev službe) in pa z asimilacijo ter vklopom v slovensko družbo (*... skratka popolnoma se je vklopil v to slovensko družbo.../A39*), prilagoditev na slovensko življenje, brez afriških principov. Pravijo, da s tem ni razlogov za diskriminacijo (*in pol, zakaj bi se zdaj z nama kdo ukvarjal, pa naju neki diskriminiral/A42*). Tretjina se poskuša izogniti rasizmu s svojim obnašanjem, tako da se lepo vedejo in lepo oblačijo za izogib težavam. So previdne in konstantno na preži ter znajo predvideti potencialne obtožbe, ki se jim vnaprej izognejo. Dve osebi navajata, da se za preprečevanje rasizma »rasno« opredelita in pojasnita očetov izvor, zato, da ju ne bi zamenjali za Rome. Ena oseba se je prilagodila na način, da je zdravnike obiskovala v spremstvu belopolte mame. Za večjo vidnost temnopolte skupnosti pišejo magistrske naloge, spodbujajo temnopolte osebe za usposabljanja in izobraževanja v raznolike poklice ter vzpostavljajo prijateljske vezi z Romi.

Osebe so razvile različne obrambne mehanizme za soočanje z rasizmom. Najbolj pogosto je prenehanje zaznavanja pogledov (*... imamo pač prijatelje in seveda so vsi beli in ko smo v družbi, jaz sploh res ne pogruntam več, da se ljudje ozirajo za nami in pol se oni čudijo: Zakaj vas vsi tako gledajo? Ne vem zakaj, ne/A/165a*) in preslišanje negativnih mnenj. Soočajo se na neverbalen način, brez ustvarjanja konfliktov in s prijavi. Tretjina se jih ne sooči oz. pravijo, da se z njim ne znajo soočiti. Podporo dobijo od prijateljev in sorojencev. Temnopolte osebe pa se zaradi rasizma v tretjini primerov umaknejo; prekinejo stike, se preselijo v večje mesto in se ne pregovarjajo.

5. Razprava

V raziskavi, ki sem jo izvedla, sem ugotovila, da imajo vse temnopolte Slovenke izkušnjo z doživljanjem različnih vrst rasizma: medosebnega ali mikro rasizma, strukturnega ali sistemskega rasizma, ponotranjenega rasizma, spolno specifičnega rasizma in institucionalnega rasizma. Čeprav so nekatere osebe sprva trdile, da diskriminacije in rasizma ne doživljajo, so skozi pogovore na fokusnih skupinah ugotovile, da temu ni tako. Izbira fokusne skupine kot metode zbiranja podatkov se je tako izkazala za odlično, saj so s poslušanjem sogovornic v skupini same enake ali podobne dogodke iz življenja prepoznale kot rasistične. Rasistični pojavi tudi na splošno pogosto niso znani in dokumentirani, zlasti ne v uradnih virih podatkov (European Network Against Racism, 2018). Prepoznavanje rasizma je ključno, da se rasizem sploh lahko obravnava in dokumentira. Kljub temu, da sogovornice rasizma včasih ne prepoznajo, zaznavajo rasistične dogodke, ki pa jih ne poimenujejo kot rasizem. Pravijo, da je rasizem močna beseda, zaradi česar rasističnim dejanjem pripišejo drugačna imena. Mikro rasizem, ki se pojavlja v vsakdanjem rasizmu, je lahko velikokrat neprepoznan, saj ga osebe normalizirajo in tako postane nevprašljiv (Essed, 1991). To je potrdila tudi moja raziskava, kjer se je pokazalo, da temnopolte Slovenke do rasizma, ki so ga deležne, niso kritične in ga opravičujejo, s tem, da pravijo, da je to ignoranca oz. radovednost. Slaba polovica jih je mnenja, da je rasizem v Sloveniji nenameren, s čimer pa ga normalizirajo. Ženske v raziskavi sočustvujejo z rasističnimi ljudmi. Kot otrok si niso znale razlagati rasizma, v odraslosti pa so postale nedovzetne do negativnih komentarjev. Samo v enem primeru je oseba navedla, da je rasistično dejanje tudi prijavila, kar sovпада z izsledke raziskave European Network Against Racism (2018), ki je ugotovila, da se v Sloveniji o primerih diskriminacije le redko poroča pristojnim organom. Prijava je bila učinkovita, kar prav tako potrjuje izsledek iz raziskave o diskriminaciji v Evropski uniji, kjer 56 % oseb meni, da so napor za boj proti vsem vrstam

diskriminacij v Sloveniji učinkoviti oz. delno učinkoviti (European Commission, 2019). Sodelujoče v raziskavi so razvile različne obrambne mehanizme za (ne)soočanje z rasizmom. Najbolj pogosto je prenehanje zaznavanja pogledov in neukvarjanje z mnenji drugih oz. preslišanje le-teh. Tretjina pa se jih z rasizmom ne sooči oz. se ne znajo soočiti in se raje umaknejo. Razlogi za nenaslavljanje rasizma do temnopoltnih oseb v Sloveniji so torej njegovo neprepoznavanje oz. spregledanje in nedovzetnostjo rasističnih dejanj, kar se kaže z nekritičnostjo, opravičevanjem, normalizacijo in posledično malo prijavami pristojnim organom.

Sogovornice rasizem definirajo na različne načine, pri vseh pa je skupni imenovalec negativna konotacija. Vendar sem ugotovila, da intervjuvane temnopolte Slovenke doživljajo kar štirikrat več pozitivne diskriminacije in pozitivnih stereotipov kot negativnih, katerih torej ne dojemajo kot rasizem. Dominantna skupina pripisuje manjšinski različne stereotipe (Kuhar, 2009). Temnopolte Slovenke same opažajo, da se s posploševanjem slabih dejanj oz. stereotipov (npr. temnopolti so teroristi, temnopolti smrdijo in temnopolti kradejo) na celotno skupino ali skupnost slabša njihov položaj v družbi. Pozitivna diskriminacija se odraža v dobrih izkušnjah (več priložnosti pri tretjini sogovornic), občudovanju (večja zaželenost pri polovici primerov) in pohvalah ob drugačnosti, vendar vseeno *reproducira rasizem*. Tretjina oseb ima izkušnjo z negativno diskriminacijo, več kot polovica pa je ne zaznava. Skoraj polovica sogovornic je bila v življenju obravnavana kot nekaj eksotičnega, zaradi česar so velikokrat dobile določene prednosti. Izrazile pa so, da jim to ni vedno prijetno slišati. Tudi to je namreč rasistično, saj je doživeto kot nasilen šok, ki temnopolto osebo kar naenkrat postavi v kolonialno sceno, kjer je omejena kot podrejen eksotičen »Drugi« (Kilomba, 2010). Iz tega lahko sklepam, da se rasizem do temnopoltnih v Sloveniji zelo pogosto reproducira s pozitivno diskriminacijo in pozitivnimi stereotipi. Njihova pričevanja so dokaz, da imamo pred sabo še vedno dolgo pot do sprememb v mišljenju družbe, s čimer se strinjajo tudi same sogovornice.

Čeprav sogovornice niso izpostavile veliko primerov diskriminacije, so zato naštele veliko število primerov *medosebnega rasizma*, ki so ga doživele prav vse temnopolte Slovenke in o katerem so podale največ primerov. Medosebni oz. mikro rasizem, ki se reproducira z mikroagresijo, so nenadni, osupljivi ali neprijetni dogodki, ki zaznamujejo vsakdanje življenje žensk in temnopoltnih ljudi, ki so lahko strojeni zavedno ali nezavedno (Stefancic & Delgado, 2006). Ravno zaradi slednjega je na njih včasih težko pokazati s prstom in trditi, da so strojena zaradi rasističnega ozadja, kar so ob navedbah primerov izpostavljale tudi sogovornice. Dve tretjini sta doživele žaljenje, tretjina jih je bila izključevana ali izolirana iz družbe. Prav toliko jih ima izkušnjo, da so na njih kazali s prsti, ob tem pa šepetali ali jih zasmehovali. Štiri od

devetih so bile deležne zbadanja. Enako število sogovornic je bilo ali pa so še vedno deležne pogledov. Ob pogovoru na fokusni skupini so se nekatere spraševale, če so bila določena dejanja storjena z rasističnim ozadjem, ali ne. Izgleda, da so temnopolte osebe drugih in kasnejših generacij sprejele kulturno interpretacijo rasizma in realnosti, ki je v dominantni skupini razširjena (Du Bois, 1969). Vseeno pa tovrstne pripetljaje temnopolte osebe zaznajo in na njih vplivajo negativno. Zaradi svoje navidezno blage oblike (a zato nič manj destruktivne), jih je včasih težko obsoditi. Torej ni dejstvo, da v Sloveniji rasizma do temnopoltih oseb ni, ampak, da dejanja včasih še osebe, ki ga izvajajo, tako kot tudi osebe, ki ga doživljajo, ne prepoznavajo kot rasistična.

Mikro rasizem izvira iz kulturne dediščine, v kateri smo odraščali (Stefancic & Delgado, 2006). S tem se strinjajo tudi sogovornice, saj pravijo, da rasizem otrok izvira iz rasizma staršev. Stereotipi res začnejo nastajati že v otroštvu glede na družbeno vzdušje, v katerem otrok odrašča (Lewin, 1999, str. 193), ljudje pa jih lahko le občutijo ali pa jih tudi izražajo in reproducirajo (Zaviršek, 2005). Potomci in potomke temnopoltih ljudi se po celotni Evropski uniji soočajo z izključenostjo in razširjenimi ter zakoreninjenimi predsodki (FRA, EU MIDIS II, 2017a), pri čemer Slovenija ni nobena izjema. Sogovornice so dejanja, ki so posledica negativnih stereotipov ljudi, interpretirale kot posredno nasilje, ki pa ga temnopolte osebe vseeno zaznajo. To je na primer umikanje torbic ob tem, ko se približajo temnopolte osebe, ali pa so jih po krivem obtožili kraje oz. pregledovali njihove torbe po izstopu iz trgovine. Vse to so posledica ideje in prepričanja o tem, da temnopolta skupnost krade oz. da je kriminalna in barbarska ter s tem nevarna za večinsko prebivalstvo (Leskošek, 2005). Dotičen stereotip torej posredno vpliva na vsakdanje življenje temnopoltih posameznic. Pri pripadnikih superiorne belopolte slovenske večine temnopolte osebe vzbujajo strah in nezaupanje (Zaviršek, 2005), zaradi česar jih pregledujejo in se jim umikajo. Tretjina temnopoltih Slovenk ima zaradi takšnega prepričanja tudi izkušnjo z rasizmom varnostnih organov (policijo, cariniki in varnostniki). Da je rasizem v Sloveniji do temnopoltih žensk zelo subtilen, se kaže v tem, da sicer niso bile nikoli ustavljene zaradi diskriminatornega profiliranja, kar je prepovedano (FRA, Your rights matter, 2021), so pa zato bile zasledovane s strani varnostnikov in nadpovprečno zasliševane s strani carinikov. Pri vseh primerih sicer niso navajale nespoštljivega obnašanja, kar se sklada z ugotovitvami raziskave Your Rights Matter (FRA, 2021). Zaradi tovrstnih subtilnih oblik rasizma je bila ustvarjena Kritična rasna teorija, ki pravi, da je rasizem več kot le posledica posameznikovih predsodkov in pristranskosti in je vgrajena v zakone, politike in institucije, ki podpirajo in reproducirajo »rasno« neenakost (LDF, b.d.).

Dve od udeleženk opažata tudi strukturni problem rasizma. *Strukturni rasizem* nastane, ko se institucionalni rasizem različnih institucij začne prekrivati in tvoriti mrežo rasizma, ki vpliva na temnopolte ljudi in skupnosti (RSJI, 2021). *Institucionalnega rasizma* udeleženke sicer niso naslavljale, vendar je iz pričevanj o strukturnem rasizmu razvidno, da institucionalni rasizem tudi pri nas tvori mrežo rasizma. To vključuje implicitne in eksplicitne družbene pripovedi o rasi (RSJI, 2021), kar so udeleženke zasledile v pravljicah, ki so v izvoru rasistične. Negativne podobe o temnopoltnih ljudeh se še danes reproducirajo v pripovedkah, pesmih, umetnosti in znanosti, na ta način pa so se utrdile v zavesti zahodnega človeka, ki jih je ta ponotranjil (Zaviršek, 2005). Strukturni rasizem se v Sloveniji najbolj odraža v profesionalnem življenju temnopoltnih sogovornic in na trgu dela. Ena od sogovornic navaja, da v njenem poklicu primanjkuje profesionalno izobraženih temnopoltnih ljudi, predvsem žensk, v gledališču. Njena opažanja potrjuje raziskava o diskriminaciji v Evropski uniji, ki je ugotovila, da 60 % meni, da se na njihovih delovnih mestih ne naredi dovolj za spodbujanje raznolikosti glede barve kože (European Commission, 2019). Skoraj polovica polnoletnih temnopoltnih Slovenk je samozaposlenih, kar si ena razlaga kot dokaz ne vključenosti. Spopadanje z rasizmom in diskriminacijo na trgu dela samo po sebi pomeni spopadanje s strukturno neenakostjo na različnih ravneh in ga ni mogoče ločiti od vseh drugih oblik diskriminacije, s katerimi se soočajo manjšine (European Network Against Racism, 2018). Tako je tudi v tem primeru težko z gotovostjo trditi, ali so osebe samozaposlene in s tem ne vključene v slovensko družbo zaradi rasizma. Tretjina jih je tudi mnenja, da diskriminacije na samem delovnem mestu niso doživele. Je pa dejstvo, da so v raziskavi Evropske komisije ugotovili, da bi v Sloveniji kot potencialno diskriminacijsko merilo za zaposlovanje v skoraj tretjini primerov prevladala kandidatova barva kože (European Commission, Diskriminacija v EU 2009, 2009). Obstaja torej povezava med velikim deležem samozaposlenih temnopoltnih oseb in diskriminacijo pri iskanju zaposlitve. Čeprav temnopolte Slovenke iz raziskave na samem delovnem mestu niso diskriminirane oz. o tem ne poročajo, imajo vseeno občutek, da bi »pretirano« naslavljanje rasizma lahko ogrozilo njihovo delovno mesto. Skoraj tretjina oseb namreč doživlja strah pred naslavljanjem rasizma, in sicer se bojijo, da bi lahko s tem postale neugodne za delo tj. strah pred izgubo službe. Na samem delovnem mestu torej ne doživljajo diskriminacije, a je dejstvo, da se možnost za to zmanjša ob samozaposlenosti.

Da bi opisali resničnosti temnopoltnih žensk, moramo imeti v mislih dvojno dimenzijo – doživljanje rasizma in seksizma (Kilomba, 2010) v njuni intersekciji. Skoraj polovica oseb v raziskavi navaja, da doživlja *spolno specifični rasizem*, medtem ko se jih je več kot polovica srečala s seksizmom kot takim. Dve od deklet menita, da ni razlik glede rasizma med moškimi

in ženskami. Drugi dve ženski pa menita, da je seksizem neodvisen od barve kože in se pojavlja pri vseh ženskah. Pri tem pozabljajo, da imajo belopolte ženske privilegij belosti in pa, da so tudi temnopolte ženske, ženske, zaradi česar tudi one doživljajo seksizem (Kilomba, 2010). Spolno specifični rasizem lahko reproducirajo tako belopolte ženske kot tudi belopolti in temnopolti moški (Zaviršek, 2005). Posledično se ponovno pojavi vprašanje, ali temnopolte ženske sploh znajo prepoznati spolno specifični rasizem, ki je intersekcija med rasizmom in seksizmom. Iz zgoraj zapisanega je razvidno, da približno polovica žensk zatrjuje, da spolno specifičnega rasizma ne doživljajo, čeprav je iz njihovih pripovedi razvidno, da temu ni tako. Razlog za to tiči v tem, da ga ne prepoznavajo s tem terminom. S spolno specifičnimi stereotipi ima izkušnjo tretjina sodelujočih deklet. Toliko jih je tudi izrazilo, da so se v življenju počutile kot objektivizirani sekularizirani objekti. Problem nastane, ko etnične skupine in njihove meje popredmetimo – zavedati se moramo, da družbene skupine niso stvari (Jenkins, 2008, str. 169–172). Temnopolte Slovenke pa doživljajo točno tako predstavljanje temnopolte ženske spolnosti, kot so jo v preteklosti začele zaznavati temnopolte feministke. Največ stereotipov so naštele v povezavi s spolnostjo: da so temnopolte ženske nimfomanke, seksualna bitja, da so drugačne glede seksualnosti, počutile pa so se tudi kot eksotični objekti, večkrat pa so imele občutek, da imajo moški specifične ideje o tem, kako izgledajo spolni odnosi s temnopoltimi. To se sklada z ugotovitvami temnopolnih feministk, ki so opazile zgodovinski vzorec predstavljanja temnopolte ženske spolnosti kot »pretirane« in »deviantne«, telesa temnopolnih žensk so kot predmet eksotične in »rasne« fascinacije s poudarkom na ekstremni in nesorazmerni spolnosti (hooks, 2000, str. 95–96).

Še ena od oblik rasizma, ki se je pokazala pri dveh tretjinah temnopolnih Slovenk, je *ponotranjen rasizem*. Ta se izraža z ustvarjanjem belega videza, mentalno kolonizacijo, prevzemom stigme, obrambni drugačnosti in izboljševanju »rase«. Najbolj je to vidno pri ustvarjanju belopoltega videza, česar se je posluževala skoraj polovica sodelujočih v raziskavi in sicer je bilo najpogostejše prilagajanje pričeske. To pa je posledica podrejenosti žrtev rasizma rasistični ideologiji (Hall, 1986, str. 22). Sledi prevzem stigme, ki ga je občutila tretjina oseb, kar je posledica ponotranjenega sovraštva do sebe (Kuhar, 2009). Prav tako je tretjina navedla primere mentalne kolonizacije, pri katerih so zatirani sprejeli identitete, ki so jim jih vsilili zatiralci (Schwalbe, et al., 2000), kot na primer oče sogovornic, ki se je odločil postati Slovenec. Raziskava je tudi pokazala, da skoraj nobena od sogovornic ne zna jezika staršev, ki so tujci. Z neohranjanjem jezika ljudje sprejmejo identiteto družbene skupine, ki ima več moči. Jezik ima lahko tudi simboličen pomen zatiranja, v preteklosti pa so bile temnopolte osebe velikokrat utišane. Zaradi brezpogojnega identificiranja z močnejšimi, marginalizirane skupine nimajo

veljavne neodvisne razlage lastnega zatiranja, zaradi česar ne morejo govoriti (Collins Hill, 2000). V enem primeru ponotranjenega rasizma pa je bilo zaznati obrambno drugačnost oz. rasizem znotraj temnopolte skupnosti, s katero zatirane osebe poskušajo postati del dominantne skupine oz. se distancirati od negativnih stereotipov, povezanih s podrejeno skupino, s čimer pa neenakosti še bolj producirajo (Schwalbe, et al., 2000). Pravijo, da s tem ni razlogov za diskriminacijo. V krogih latinoameriških ljudi ima sogovornica izkušnjo, da ljudje negativno komentirajo ljudi, ki so bolj temni od njih. V tem primeru se obrambna drugačnost izraža preko kolorizma, t. j. nenaklonjeno obravnavanje pripadnikov latinoameriške skupnosti, ki imajo temnejšo barvo kože kot drugi pripadniki iste skupine (Oxford Reference, b.d.). Omenjene delitve na manj temne in bolj temne v latinoameriški skupnosti, še danes povzročajo odrekanje prvotni kulturi in posnemanje vrednot družbene skupine z več moči (t. i. popravljanje las, posvetljevanje kože itn.) (Spencer, 2006, str. 66–67). Iz napasene ga lahko sklepam, da se temnopolte osebe v slovenski družbi ne počutijo sprejete, zaradi česar so ponotranjile rasistične stereotipe, vrednote in ideologije slovenske družbe. Posledično imajo potrebo po spreminjanju svojega videza in po strogi asimilaciji v slovensko družbo.

Čeprav so vse sogovornice doživele takšno ali drugačno obliko rasizma, pa so ga nekatere doživele občutno manj in so podale malo primerov, opažanj in izkušenj, ki so jih imele z rasizmom. Sogovornice so navedle, da prihaja do razlik pri rasizmu glede na *odtenke barve kože*. Skupnosti se bolj razlikujejo navznoter, kot pa med seboj (Geertz, 1996, str. 5). Tako tudi temnopolta skupnost v Sloveniji ni homogena, čeprav jo dominantna skupna tako vidi (Lewin, 1999) in zaradi tega vsaka posameznica drugače in v različnih količinah doživlja rasizem. Raziskava je pokazala, da temnopolte Slovenke doživljajo specifično vrsto nasilja, ki je v primerjavi z drugimi etničnimi manjšinami bolj subtilno. Fizičnega nasilja praktično ne doživljajo. Tretjina jih je v življenju doživela le *posredno nasilje*. Je pa zato v velikih količinah prisotno *verbalno nasilje*, za katerega pravijo, da je včasih še hujše. Skoraj polovica se jih strinja, da so v Sloveniji splošno sprejete in da je večino rasizma do temnopolnih Slovenk nenamernega. Pri tem ena oseba poudarja, da temnopolte osebe, ki niso Slovenke, doživljajo povsem drugačen in hujši rasizem (npr. migranti na meji). To se kaže tudi v tem, da so le pri rasizmu, ki jih je doletelo, ker so ljudje mislili, da so Rominje, doživele tako psihično kot tudi lažje fizično nasilje. Ta vrsta rasizma pa ni doletela vseh sogovornic, ampak le tiste, ki imajo odtenek barve kože, ki je podoben odtenku barve kože Romov. Iz tega lahko sklepam, da je razlika v doživljanju rasizma ne le glede nacionalnosti in etničnosti, ki sta pri osem od devetih sogovornic slovenski, temveč tudi glede na sam odtenek temnopolte barve kože. Skoraj tretjina oseb iz raziskave navaja, da se za preprečevanje rasizma »rasno« opredelijo in pojasnijo očetov

izvor, da ju ne bi menjali za Rome, kar nakazuje na to, da so zaradi tega deležne več rasizma, kot pa zaradi same barve kože. Hkrati sta dva brata sogovornic zaradi iste vrste rasizma doživljala več rasizma in drugačno obliko rasizem. Medtem ko je bilo pri sogovornicah prisotno večinoma verbalno nasilje, se je pri njihovih bratih pokazalo, da so pri isti vrsti rasizma deležni več fizičnega nasilja. To pa nakazuje, da bi bilo pri raziskovanju rasizma do temnopoltih moških prav tako potrebno preučiti spremenljivko spola in ne samo takrat, kadar govorimo o spolno specifičnem rasizmu, ki ga doživljajo ženske. Lahko pa trdim, da temnopolte ženske doživljajo manj fizičnega nasilja, kot pa moški.

Raziskava je pokazala, da ima okolica pri dveh tretjinah sogovornic težave z dojemanjem njihove *etnične identitete*. Pri skoraj tretjini, okolica ne sprejema samo njihovega slovenskega dela identitete oz. njihovo identiteto prevprašujejo. Enako število se jih v Afriki počuti domače in jih okolica sprejema, medtem ko se polovica počuti, da zaradi svoje pretemne/presvetle barve kože ne pripada nobeni skupnosti. Slednje identitete bi lahko poimenovali zlite identitete, saj se nanaša na preoblikovano identiteto, ki se navezuje na deželo izvora in na deželo, kjer se oseba nahajajo (Razpotnik, 2004, str. 57). Kategorije med identitetami so oblikovane preko moči in izključevanja (Razpotnik, 2004, str. 28–29). Tretjina oseb je to doživela tako, da je slišala pozive, naj odidejo tja, od koder so prišle, kar nakazuje na to, da jih slovenska družba ne dojema kot Slovenke in jih želi izključiti. Več kot polovica pa jih ima izkušnjo s tem, da ljudje mislijo, da kot temnopolte ne znajo slovensko in jih zato velikokrat ogovarjajo v angleščini, čeprav vse sogovornice v raziskavi brežhibno govorijo slovensko. Večina ljudi v Sloveniji torej dojemajo za Slovence samo ljudi, ki so belopolti, s čimer diskreditirajo identitete temnopoltih Slovenk. Za oblikovanje identitete nekoga, je potrebna izločitev »drugega« (Razpotnik, 2004, str. 28–29). Tudi nesprejemanje etnične identitete temnopoltih Slovenk lahko obravnavamo kot rasizem, saj je to po eni strani izločevanje. Družbe si poskušajo ustvariti lastne identitete preko izločevanja (Razpotnik, 2004, str. 158).

Raziskava je pokazala, da je temnopolta skupnost, predvsem pa slovenska temnopolta skupnost, precej nevidna. Posledično je belopolta slovenska večina ni navajena na ljudi drugačne barve, predvsem ne na temnopolte otroke. Pri njih sogovornice opažajo zanimanje, radovednost, ignoranco in strah zaradi drugačnosti. Dve tretjini sogovornic imajo same občutek, da je skupnost v Sloveniji majhna. Ena oseba pa je izpostavila, da obstaja splošno prepričanje o majhni temnopolti skupnosti, a da je ta sicer večja, kot si jo ljudje zamišljajo, za kar bi lahko bil razlog nevidnost in izrinjenost na rob. Na žalost o tem ni nobenih statističnih podatkov, ki bi to potrdili ali zanikali, saj se v Sloveniji ob popisih navaja samo etnične identitete, ne pa tudi barve kože ljudi (STAT, 2023). Se pa tretjina oseb v raziskavi strinja, da v Sloveniji narašča

število temnopoltih oseb in da je v Sloveniji vedno več raznolikosti. To sovпада s podatkom o naraščanju števila tujih državljanov v Sloveniji (STAT, 2023). V raziskavi se je pokazalo, da se doživljanje in vrsta rasizma razlikujeta glede na kraj bivanja. Izstopala je predvsem ena sogovornica, ki je prihajala iz glavnega mesta, ki je največje in s tem najbolj raznoliko. Sogovornica se z rasizmom in diskriminacijo ni soočila skoraj nikoli. Večina sogovornic pa ni prihajala iz velikega mesta in so navajale več primerov rasizma. Kot posebnost na področju Slovenije pa se je pokazalo tudi, da je prisotnost rasizma do temnopoltih žensk na področjih z veliko romsko populacijo, večja. Ob primerjavi temnopolte skupnosti v Sloveniji s temnopolto skupnostjo v tujini, se več kot polovica oseb strinja, da je v tujini (ZDA, Nemčija), kjer je več raznolikosti in pa vidnosti, kot v Sloveniji, tudi več ali enako rasizma, kot pri nas. Tudi raziskave kažejo, da je v velikih evropskih državah več diskriminacije na podlagi barve kože ali etničnosti, kot pa v Sloveniji (FRA, Survey on Minorities and Discrimination in EU (2016), 2017b). Po tej logiki naj bi z naraščanjem števila tujih državljanov in naraščanjem števila ljudi drugačne polti, naraščal tudi rasizem. Vendar moje sogovornice opažajo, da v Sloveniji temu ni tako. Mnogo ljudi v današnji družbi meni, da rasizem upada (Stefancic & Delgado, 2006). Tudi polovica temnopoltih Slovenk v moji raziskavi opaža pozitivne spremembe glede rasizma v Sloveniji v zadnjih letih. Tako razmišlja tudi 62 % splošne slovenske populacije, ki so jih anketirali v raziskavi o Diskriminaciji v Evropski uniji (European Commission, 2019). Raziskave tudi kažejo, da imajo mnogi Evropejci temnopolte, latinskoameriške ali azijske prijatelje (Stefancic & Delgado, 2006), kar potrjuje tudi moja raziskava, v kateri je dve tretjini temnopoltih žensk dejalo, da imajo vse ali večino belopoltih prijateljev in prijateljic. Vendar pa to še ne pomeni, da rasizem v naši družbi ni prisoten. Še vedno namreč po vseh družbenih kazalnikih gredi življenja nebelih ljudi (Stefancic & Delgado, 2006).

Spremembe, do katerih sogovornice opažajo, da je prišlo v zadnjih letih, so spremembe mnenja pri starejših otrocih, več poudarka in govora o rasizmu, več je tudi kaznovanja za rasizem. Res je, da imamo v Sloveniji protidiskriminacijske zakone, ki prepovedujejo diskriminacijo na podlagi »rase« (Varuh RS, 2010). Tako kot v raziskavi FRA, se je tudi v moji pokazalo, da obstoječi zakoni in politike, katerih cilj je preprečevanje diskriminacije in zagotavljanje enakosti za vse (FRA, 2017a), tudi v Sloveniji učinkovito preprečujejo rasizem do temnopoltih Slovenk. Udeleženke raziskave so navajale, da opažajo več nasilja zaradi spolne umerjenosti, kot zaradi barve kože. Po ugotovitvi iz prejšnjega odstavka Slovenci sklepajo, da temnopolte Slovenke pripadajo drugi etnični manjšini. Glede na to, je opažanje o večji stopnji nasilja zaradi spolne usmerjenosti pravilno, saj so v raziskavi FRA (EU MIDIS II, 2017a) ugotovili, da 96 % anketirancev iz Slovenije navaja, da jih ne bi motilo, če bi imeli za sosede pripadnike drugačnih

etničnih manjšin, kar je za 23 % več v primerjavi z ljudmi, ki jih ne bi motilo, da bi imeli za sosede istospolne ljudi. Čeprav so neenakosti in krivice vedno bolj prepoznane in so politične reforme dosegle določen napredek v boju proti njim, rasna neenakost in nepravičnost nista premagani (Winant, 2000).

Skoraj polovica temnopoltih Slovenk je občutila *posledice rasizma*. Dve osebi omenjata travme, ena pa depresijo. Te pri stigmatiziranih osebah povzroča ponotranjen rasizem, saj ponotranjijo, da je njihova stigma upravičena, izključevanje pa je utemeljeno z resničnimi razlogi (Kuhar, 2009). Sogovornice navajajo prepreke zaradi svojega izgleda oz. barve kože, ki se kažejo v vsakdanjem življenju. Kot posledico rasizma opuščajo svoje hobije in se selijo v večja mesta. Skoraj polovica deklet omenja, da se počutijo dobro ob pozitivnih stereotipih in ob tem, da so posebne. Na drugi strani pa skoraj vse osebe navajajo negativne občutke v povezavi z rasizmom, od katerih so najpogostejši strah, nadležnost in neprijetnost. Čeprav torej doživljajo več pozitivne diskriminacije in slišijo več pozitivnih stereotipov, pri temnopoltih Slovenkah prevladujejo negativni občutki ob srečanju z rasizmom.

Da bi posledice rasizma zmanjšali, je potrebno preprečevati, prepovedovati in odpravljati vse oblike »rasne« diskriminacije in spodbujanja rasnega sovraštva (FRA, b.d.). Za to so se skozi zgodovino borila različna proti-rasistična gibanja, kot so Črna je lepa, Temnopolti ponos, Temnopolto osvobodilno gibanje in Gibanje kritične rasne teorije. Leta 2013 pa je vzkliko gibanje Temnopolta življenja štejejo, ki je postalo sinonim za današnji boj temnopoltih za enakost (Iorio, 2017). To je odgovornost tako države kot tudi vsakega posameznika, pa tudi socialnih delavk in delavcev, ki v vsakdanjih interakcijah prihajajo v stik s temnopoltimi osebami. Za krivice in krivičnosti na svetu je soodgovoren oz. sokriv vsakdo, ki ne stori vsega, kar je v njegovi moči, da bi te krivice preprečil, še zlasti če je zločinom navzoč (Jaspers, 2012, str. 11). Vendar to ni lahko naloga, saj kot pravi Fanon, če želimo kaj razumeti in spremeniti, se moramo za to pripraviti (Fanon, 2016, str. 83). Raziskava kaže, da je izobraženost temnopoltih Slovenk in njihovih staršev pripomogla k preprečevanju rasizma. Iz raziskave je razvidno, da sicer same temnopolte osebe delajo tako na izobraževanju sebe, kot tudi drugih in s tem večajo ozaveščenost širše družbe. Tretjina jih izpostavlja nujnost ozaveščanja, kar same počnejo preko predstav, načenjanju pogovorov, razbijanju tabujev, odkritemu govorjenju in izpostavljanju, sodelovanju pri raziskavah za diplomska in magistrska dela itd. Moja raziskava je pokazala, da so se temnopolte osebe z integracijo, asimilacijo, vklopom v slovensko družbo in prilagoditvijo na slovensko življenje, brez afriških principov, izognile rasizmu. To je posledica kulturnega imperializma, ki je obsojal tiste, ki zahodnoevropskih vrednot belopoltih ljudi niso razvijali, čigar prepričanje je prisotno še danes (Zaviršek, 2005). Vendar pa

zanemarjanje kulture svojih prednikov ne bi smela biti rešitev za rasizem. Do ljudi ne smemo biti rasistični, neglede na to, ali so prevzeli slovenske vrednote in kulturo ali ne. Tretjina se želi rasizmu izogniti s svojim obnašanjem, na način, da se lepo vedejo in lepo oblačijo v izogib težavam. Napak ne smejo delati, saj je vsaka videna kot napaka temnopolte ženske (Essed, 1991). Zaradi tega so ženske v moji raziskavi previdne in konstantno na preži, ter znajo predvideti potencialne obtožbe, ki se jim vnaprej izognejo. To v svoji knjigi opisuje tudi Fanon. Pravi, da biti Drugi prinaša občutek negotovosti, pomeni biti vedno na preži in pripravljen na izobčenje, za kar se temnopolte osebe neprestano trudijo, da se ne zgodi (Fanon, 2016, str. 66–121). Najpogostejše želje temnopolnih deklet in žensk v raziskavi so pridobitev občutka za skupnost in skrb en za drugega, več raznolikosti in vidnosti, manj obsojanja in želja po normalnem opravljanju svojega poklica. Na koncu so izpostavile še avtomatično ozaveščenost ljudi oz. da bi za to poskrbela izobražena oseba in ne one same. Izobrazba je torej eden ključnih mehanizmov za spopadanje z rasizmom saj, kot ugotavlja Rubin (1997), ne moremo razgraditi nečesa, kar podcenjujemo ali česar ne razumemo. Pomembno pa je, da se izobražujemo tudi sami, saj konstantno izobraževanje samih temnopolnih oseb pri njih povzroča utrujenost.

Ko sem na začetku svojega raziskovanja opredeljevala svoj vzorec oseb, s katerimi sem želela izvesti fokusne skupine, sem se srečala z vprašanjem, kdo je temnopol in kaj dejansko »rasa« sploh je. »Raso« namreč povezujemo s fizičnimi karakteristikami in biološko danostjo, vendar je tudi ta družbeni konstrukt (Karner, 2007, str. 16). Znanstveno je namreč dokazano, da so temnopolti analogni belopoltim (Fanon, 2016, str. 104). Po dolgem razmišljanju sem se odločila, da bom pri iskanju udeleženk uporabila njihovo samoopredelitev. Ker sem do sogovornic prišla po metodi snežne kepe, sem znanke in znanke, prijatelje in prijateljice povprašala, če poznajo kakšno temnopolto osebo. Od nekaterih sem dobila nazaj vprašanje, če sem spadajo tudi osebe, ki niso čisto temnopolte oz. črne. Razložila sem jim, da črno barvo vidim kot spekter in da so, če se same tako opredeljujejo, primerne za moj vzorec. Zanimivo mi je bilo, ko je ena od udeleženk omenila, da bi lahko bila čisto belopolta, pa bi bile njene drugačne (afriške) poteze dovolj za dojetje kot nebelopolta. Po drugi strani pa je ena od sogovornic omenila, da se njena temnopolta mama ne vidi kot temnopolto. Težko bi taki osebi rekla, da bom z njo raziskovala rasizem, ki ga doživlja na podlagi temnopolnosti. Vedno je obstajal spor o tem, kje in kako določiti meje (Spencer, 2006, str. 33–35). Glede na zapisano menim, da je bila samoopredelitev najbolj primeren način definiranja mojega vzorca.

Tako kot »rasa«, je tudi etničnost družben konstrukt. Nekateri izmed njenih elementov so okolica, skupnost, nacionalna identiteta, nacionalnost in »rasa« (Jenkins, 2008, str. 169–173). Za vsako posameznico ima lahko etnična identiteta drugačen pomen in je ponovno stvar

samoopredelitve. Vredno pa je omeniti občutek, ki je bil omenjen glede zreduciranja identitete. Temnopolte osebe se zreducira samo na njihovo barvo kože in niso več videne kot ljudje, ampak kot temnopolte. Etnične skupine so kategorije pripisovanja s strani drugih in identifikacije s strani samih akterjev (Barth, 1969, str. 10). Tako je ena od sogovornic navedla, da se ima že celo življenje za Slovenko, vendar, ker jo okolica dojema za Latino, se tako počuti tudi sama. V raziskavi je sodelovala še ena oseba, ki se je opredelila kot Latino, v Sloveniji pa je prišla pri dveh letih in pol. Ker je odraščala v Sloveniji in tu doživela primarno socializacijo, so njene izkušnje primerljive z izkušnjami ostalih temnopolnih Slovencev. Poleg tega, ima podobne izkušnje, kot ostala dekleta, glede doživljanja svoje etnične identitete, saj če pove, da je iz Portugalske, ljudje še vedno čakajo, da bo povedla iz kje je »zares«, kar nakazuje na to, da je nimajo za Evropejko. Zaradi lažjega zapisovanja tekom raziskave sem vse zagovornice naslavljala kot Slovenke, s čimer pa moj namen ni bil diskreditirati njene osebne opredelitve glede njene etnične identitete.

Menim, da je bila moja raziskava iz metodološkega vidika ustrezna. Do ugotovitev bi težje prišla s kakšno drugo vrsto raziskave, npr. kvantitativno, saj sem zbirala novo izkustveno gradivo in besedne opise, ki so se navezovali na moj raziskovalni problem (Mesec, 1997, str. 84–85). Vprašalnik za izvedbo fokusne skupine sem vnaprej pripravila na podlagi teorije. Kot že prej omenjeno, mislim, da sem izbrala tudi najbolj ustrezno metodo zbiranja podatkov, tj. fokusne skupine. Sicer se mi zdi, da bi bilo bolje, da bi izvedla samo dve fokusni skupini, namesto treh, da bi se udeleženke pri drugi in tretji skupini lahko med sabo poslušale in tako morda prišle še do več prepoznanj rasizma v lastnih izkušnjah. Bilo je namreč očitno, da so se nekatere teme pojavljale samo pri eni fokusni skupini in zanimivo bi bilo producirati določene pogovore pri več sogovornicah. Žal pa se vse udeleženke niso mogle prilagoditi enemu terminu, zaradi česar sem potem z zadnjimi štirimi sogovornicami pogovarjala v dveh različnih skupinah. So se pa zato v teh dveh skupinah sogovornice bolj razgovorile. Pogovor z drugo skupino je bil celo nekoliko daljši od pogovora s prvo. Pri prvi fokusni skupini smo bile tesno omejene s časom, saj zaradi ene sogovornice nismo mogle začeti pred določeno uro, zaradi druge sogovornice pa smo do določene ure morale pogovor zaključiti, kar je ena od pomanjkljivosti fokusnih skupin. Posledično sem postavljala manj podvprašanj, saj sem želela, da pogovor začnemo in zaključimo vse hkrati. Več časa bi morda pri prvi skupini pomenilo tudi odpiranje več različnih tem in bolj poglobljene diskusije. Menim še, da bi bilo bolje, če bi sogovornice razvrstila v skupine po starosti. V prvi skupini je bila namreč najmlajša stara 12 let, najstarejši pa 49, kar bi lahko vplivalo na večjo zadržanost mlajše udeleženke. Čeprav sem bila na začetku skeptična, ko se je fokusni skupini pridružila tudi mama najmlajših dveh

udeleženk, se je na koncu to izkazalo za pozitivno, saj ju je spodbujala h govorjenju, hkrati pa je navedla veliko primerov rasizma, katere sta deklici sami pozabili omeniti. Najprej sem imela pomislek zaradi tega, ker je mama belopolta, a kot mati temnopolnih otrok tudi sama posredno doživlja rasizem.

Preden sem se srečala s sogovornicami, sem najprej dobro reflektirala, da bom raziskovala kot belopolta oseba in da bom fokusne skupine izvajala s temnopolnimi osebami, pri čemer obstaja neidealno razmerje moči. Tega sem se poskušala ves čas tekom raziskovanja dobro zavedati. Najbolj sem se namreč bala, da bi bila sama nenamerno rasistična. V ta namen sem se glede poimenovanj in izražanja predhodno posvetovala z mentorico in se podučila v literaturi. Zelo me je skrbelo, da mi ne bo uspelo dobiti dovolj sogovornic, saj sem dobila zelo slab odziv pri organizacijah, društvih in skupnostih, ki se ukvarjajo s tovrstno tematiko. Tako na koncu preko njih nisem prišla do nobene sogovornice, temveč le z metodo snežne kepe. Iskanje sogovornic je bilo precej stresno, saj sama v Sloveniji ne poznam nobene temnopolte osebe, tako da sem bila popolnoma prepuščena poznanstvu mojih prijateljev in prijateljic, znancev in znank. Za bolj točne rezultate bi v raziskavi lahko sodelovala še kakšna oseba več, vendar mi do večjega števila sogovornic ni uspelo priti.

Sicer pa sem ugotovila, da se večina mojih rezultatov sklada z že prej narejenimi raziskavami in preučeno literaturo. Uspelo mi je odgovoriti na vsa raziskovalna vprašanja. Pomanjkljivo raziskano je le področje, ki se nanaša le na temnopolte osebe v Sloveniji, neodvisno od etničnega porekla, saj se je večina raziskav glede rasizma, navezovala na tujce oz. na pripadnike etničnih manjšin v Sloveniji. V temu vidim možnosti za nadaljnje raziskave.

6. Sklepi

V moji raziskavi sem prišla do naslednjih sklepov:

- Raziskava je potrdila, da je rasizem v Sloveniji prisoten v različnih oblikah in ga doživljajo vse temnopolte Slovenke. Pojavlja se kot medosebni ali mikro rasizem, strukturni ali sistemski rasizem, ponotranjen rasizem, spolno specifični rasizem in pa institucionalni rasizem. Temnopolta skupnost v Sloveniji ni homogena, zato nekatere osebe doživljajo več, druge pa manj rasizma.
- Raziskava je pokazala, da temnopolte Slovenke rasistična dejanja sicer zaznavajo, a jih včasih pripisujejo drugim okoliščinam in ne rasizmu. Velikokrat do rasizma tudi niso kritične in ga opravičujejo, s čimer ga normalizirajo.
- Rasizem do temnopolnih Slovencek se reproducira tako z negativnimi stereotipi kot tudi s pozitivnimi. Najpogostejši negativni stereotipi o temnopolnih so, da so teroristi, da smrdijo in kradejo. Najpogostejši pozitivni stereotipi pa so, da hitro tečejo, dobro pojejo, plešejo in imajo ritem. Tovrstni stereotipi vplivajo na vsakdanja življenja temnopolnih Slovencek.
- Temnopolte Slovenke so deležne spolno specifičnega rasizma, čeprav ga polovica od njih ne opredeljuje s tem teoretskim terminom. Ta se reproducira s spolno specifičnimi stereotipi. Najbolj pogosti so, da so temnopolte ženske nimfomanke, pretirano seksualna bitja in da so nasploh drugačne glede seksualnosti. Pogosto so videne in obravnavane kot nekaj eksotičnega.
- V Sloveniji je največ medosebnega oz. mikro rasizma, ki se izraža z žaljenjem, izključevanjem ali izoliranostjo, kazanjem s prsti, šepetanjem, zasmehovanjem, zbadanjem in pogledi.
- Temnopolte Slovenke doživljajo specifično vrsto nasilja, ki je v primerjavi z drugimi etničnimi manjšinami in moškimi bolj subtilno. Fizičnega nasilja večinoma ne doživljajo. Večinoma doživljajo verbalno nasilje. Več rasizma in pa hujše nasilje doživljajo, kadar jih zamenjajo za Rominje.
- Institucionalni rasizem se v Sloveniji najbolj odraža v profesionalnem življenju temnopolnih sogovornic in na trgu dela, kjer pri določenih poklicih primanjkuje profesionalno izobraženih temnopolnih ljudi, predvsem žensk.
- Temnopolte osebe se zreducira samo na njihovo barvo kože in niso več videne kot ljudje, ampak kot temnopolte.

- Raziskava je pokazala, da je slovenska temnopolta skupnost precej nevidna. Belopolta slovenska skupnost prepozna etnično identiteto glede na barvo kože. Posledično temnopoltni ljudi ne dojemajo kot Slovenke in Slovence in jih želi izključiti.
- Rasizem vpliva na sprejemanje odločitev temnopoltnih oseb. Nekatere temnopolte Slovenke se v družbi počutijo sprejete, druge pa ne. Trudijo čim bolj ugajati belopoltni večini in postati del norme, kar počnejo s prilagajanjem svojega obnašanja, oblačenja in videza, kar pa nekatere poskušajo narediti bolj belo.
- Doživljanje in vrsta rasizma se razlikujeta glede na kraj bivanja. Prisotnost rasizma do temnopoltnih žensk na področjih z veliko romsko populacijo je večja.
- V zadnjih letih pogostost rasizma v Sloveniji upada, zaradi večjega sprejemanja ter govora o rasizmu, protidiskriminacijski zakoni pa so se izkazali za učinkovite. Še vedno pa rasizem po vseh kazalnikih vpliva na življenje temnopoltnih ljudi.
- Moja raziskava je bila nujno potrebna zato, da se širši javnosti pokaže, da rasizem v Sloveniji obstaja ne le do tujcev, migrantov in beguncev, ampak tudi do temnopoltnih Slovenk in Slovencev.

7. Predlogi

Po analizi literature in rezultatov, sem prišla do naslednjih predlogov:

- Najbolj pomembna je ozaveščenost o raznolikosti pri celotni slovenski populaciji, ki se mora začeti že s primarno socializacijo: v vrtcih in kasneje v šolah.
- Za preprečevanje reproduciranja stereotipov je potrebna prepoved otroških knjig, pesmi in predstav, ki so rasistične. Starši, vzgojiteljice in vzgojitelji ter učiteljice in učitelji pa morajo biti dovolj ozaveščeni, da takih pripovedk ne vključujejo v kurikulum in ne širijo rasističnih stereotipov z igrami, kot je na primer »Kdo se boji črnega moža«.
- Nujno se je potrebno (pravilno) izobraževati o rasizmu in njegovem izvoru, saj s tem lahko preprečimo marsikatero nenamerno rasistično dejanje in se izognemo neprijetnim situacijam. Začeti bi bilo potrebno že v osnovni šoli. Pri predmetu zgodovine bi se lahko naslavljal tematike kolonializma. Otroke je potrebno prenehati učiti o »odkrivanju Amerike« Krištofa Kolumba. Namesto tega bi jih bilo bolje učiti o posledicah kolonialnega nasilja.
- V Sloveniji primanjkuje temnopoltnih ljudi v poklicih, ki večajo vidnost temnopolte skupnosti, kot sta to na primer igrilstvo in uprizoritvena umetnost. Da bi temnopolta skupnost postala bolj vidna in manj stigmatizirana, je ne smemo potiskati na rob družbe, ampak jo je potrebno v njo integrirati. Zato je potrebno spodbujanje temnopoltnih oseb za izobraževanje v raznolike poklice.
- Temnopoltnim osebam se mora omogočiti enaka možnost zaposlitve, ne glede na to, ali so prevzeli slovenske vrednote, norme in običaje, ali ne.
- Vsak izmed nas ima predsodke do Drugih ljudi, a pomembno je, da jih ozavestimo in jih ne reproduciramo. To velja tako za predsodke do temnopolte kot tudi romske skupnosti.
- Vsak posameznik je dolžan poseči v rasistično dogajanje, kateremu je priča. Ne smemo ostati neme priče, saj smo s tem sotorilci dejanja, ljudi pa je potrebno spodbujati, da rasistične dogodke prijavijo pristojnim organom. Zavestno se moramo odločiti, da v temnopolte ljudi ne strmimo, še manj pa jih božamo ali se dotikamo njihovih las, saj je to vdor v osebni prostor. Nagovarjati jih moramo v slovenščini in ne v angleščini.
- Kot socialne delavke in delavci, moramo prenehati trditi, da so za nas vsi ljudje enaki in da barve ne vidimo. Barva kože je dejstvo in ne nekaj slabega. S prepoznavanjem, da smo si ljudje med seboj različni, ni nič narobe, dokler razlike niso vir hierarhij in pogoj človeškosti.

8. Uporabljena literatura

- Aanerud, R. (2002). Thinking Again: "This Bridge Called My Back" and the Challenge to Whiteness. V G. Keating, & A. Keating, *This Bridge We Call Home* (str. 69–81). New York: Routledge.
- Anderson, B. (1996). Introduction. V G. Balakrishnan (Ured.), *Mapping the Nation*. London: New Left Review.
- Andreson, B. (1996). Introduction. V G. Balakrishnam (Ured.), *Mapping the Nation*. London: New Left Review.
- Barth, F. (1969). Introduction. V F. Barth, & F. Barth (Ured.), *Ethnic Groups and Boundaries*. London: George Allen & Unwin.
- Bauman, Z. (2003). From Pilgrim to Tourist - or a Short History of Identity. V S. Hall, & P. Du Gay (Ured.), *Questions of Cultural Identity*. London: SAGE Publications.
- Black Lives Matter. (b.d.). *Herstory*. Pridobljeno 7. 6 2023 iz Black Lives Matter: <https://blacklivesmatter.com/herstory/>
- Burns, A. (1948). *Colour Prejudice: With Particular Reference to the Relationship Between Whites and Negroes*. London: George Allen & Unwin LTD.
- CBS NL. (2023). Pridobljeno 4. 6 2023 iz Statistics Netherlands: <https://www.cbs.nl/en-gb/visualisations/dashboard-population/origin>
- Citizens Information. (2023). *Charter of Fundamental Rights*. Pridobljeno 5. 6 2023 iz <https://www.citizensinformation.ie/en/government-in-ireland/european-government/eu-law/charter-of-fundamental-rights/>
- Collins Hill, P. (2000). *Black Feminist Thought. Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment*. New York: Routledge.
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine. *Chicago Bound*, 1989(1), 139-167. Pridobljeno 27. 5 2023 iz <https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=uclf>
- Dictionary*. (b.d.). Pridobljeno 19. 5 2023 iz <https://www.dictionary.com/>
- Dominelli, L. (1998). Multiculturalism, Anti-racism, and Social Work in Europe. V C. Williams, H. Soyudan, & M. R. D. Johnson (Ured.), *Social Work and Minorities: European Perspectives* (str. 36-57). London: Routledge.
- Dominelli, L. (2007). Multi-Ethnic Europe: Diversity and the Challenges of "Race", Racism, Ethnicity and Nationalism. V D. Zaviršek, J. Zorn, L. Rihter, & S. Ž. Demšar (Ured.), *Ethnicity in Eastern Europe: A Challenge for Social Work* (str. 19-38). Fakulteta za socialno delo.
- Drescher, S., & Engerman, S. (1998). *A Historical Guide to World of Slavery*. Oxford: Oxford University Press.

- Du Bois, W. E. (1969). *The souls of Black Folk*. New York: New American Library.
- Essed, P. (1991). *Understanding Everyday Racism: An Interdisciplinary Theory*. Newbury Park, London, New Delhi: Sage Series on Race and Ethnic Relations.
- European Commission. (2009). *Diskriminacija v EU 2009*. Eurobarometer. Pridobljeno 28. 5 2023 iz <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/773>
- European Commission. (2019). *Discrimination in the European Union*. Special Eurobarometer 493. Pridobljeno 5. 28 2023 iz <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2251>
- European Commission, & Directorate-General for Justice and Consumers. (2015). *Discrimination in the EU in 2015 – Report*. Pridobljeno 27. 5 2023 iz <https://data.europa.eu/doi/10.2838/499763>
- European Network Against Racism. (2018). *Racism and Discrimination in Employment in Europe: ENAR Shadow Report 2013 - 2017*. Bruselj: European Commission. Pridobljeno 27. 5 2023 iz https://ec.europa.eu/migrant-integration/sites/default/files/2018-07/ENAR_Shadowreport_2013_2017.pdf
- European Parliament. (2022). *Intersectional discrimination in the European Union: the socio-economic situation of women of African, Middle-Eastern, Latin-American and Asian descent*. [PDF]. Pridobljeno 27. 5 2023 iz <https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/printficheglobal.pdf?id=733234&l=en>
- Fanon, F. (2016). *Črna koža, bele maske*. (A. M. Habjan, Prev.) Ljubljana: Studia humanitatis.
- FRA. (2017a). *Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Main results*. Luksemburg: Publications Office of the European Union. Pridobljeno 4. 6 2023 iz https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-eu-midis-ii-main-results_en.pdf
- FRA. (2017b). *Survey on Minorities and Discrimination in EU (2016)*. Pridobljeno 4. 6 2023 iz FRA Europa: <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-second-eu-minorities-discrimination-survey>
- FRA. (2018). Being black in the EU often means racism and poor jobs. Pridobljeno 4. 6 2023 iz <https://youtu.be/L164sj8VCVM>
- FRA. (2019). *Being Black in the EU. Second European Union Minorities and Discrimination Survey*. Dunaj: Publications Office of the European Union. Pridobljeno 5. 6 2023 iz https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-being-black-in-the-eu-summary_en.pdf
- FRA. (2021). *Your rights matter: police stops (Fundamental Rights Survey)*. Luksemburg: Publications Office of the European Union. Pridobljeno 4. 6 2023 iz https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-fundamental-rights-survey-police-stops_en.pdf
- FRA. (b.d.). *FRA Europa*. Pridobljeno 4. 6 2023 iz Racism-Related Intolerances: <https://fra.europa.eu/en/theme/racism-related-intolerances>

- Fulani, L. (1988). *The Psychopathology of Everyday Racism and Sexism*. New York: Harrington Park Press.
- Geertz, C. (1996). Vsakdanjost rasizmov. (A. Lukšič, Ured.) *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, 23(179), 5-87.
- Gellner, E. (1983). *Nations and Nationalism*. Oxford: Blackwell.
- Hall, S. (1986). Gramsci's Relevance for the Study of Race and Ethnicity. *The Journal of Communication Inquiry*, 10(2), 5-27.
- hooks, B. (1981). *Ain't I a Woman. Black Women and Feminism*. Boston: South End Press.
- Hooks, B. (1981). *Ain't I a Woman. Black Women and Feminism*. Boston: South End Press.
- hooks, B. (1989). *Talking Back: Thinking Feminist, Talking Black*. Boston: South End Press.
- Hooks, B. (1989). *Talking Back: Thinking Feminist, Talking Black*. Boston: South End Press.
- hooks, B. (1992). *Black Looks. Race and Representation*. London: Turnaround.
- Hooks, B. (1992). *Black Looks. Race and Representation*. London: Turnaround.
- hooks, B. (2000). *Feminism Is for Everybody : Passionate Politics*. Cambridge, MA: South End Press.
- Hooks, B. (2000). *Feminism Is for Everybody : Passionate Politics*. Cambridge, MA: South End Press.
- hooks, B. (2003). *Rock My Soul: Black People and Self-Esteem*. New York: Atria.
- Hooks, B. (2003). *Rock My Soul: Black People and Self-Esteem*. New York: Atria.
- Humljan Urh, Š. (2013). *Kulturno ompetentno socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Iorio, D. (2017). The True Impact of Black Lives Matter. *The First-Year Papers (2010 - present)*. Pridobljeno 6. 7 2023 iz <https://digitalrepository.trincoll.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1079&context=fypapers>
- Jaspers, K. (2012). *Vprašanje krivde*. (M. Soldo, Prev.) Vnanje Gorice: Kulturno-umetniško društvo Police Dubove.
- Jenkins, R. (2008). *Rethinking Ethnicity* (2. izd.). London: SAGE Publications Ltd.
- Jha, M. R. (2016). Black Is Beautiful: Anti-racist Beauty Aesthetics and Cultural Resistance. *The Global Beauty Industry: Colorism, Racism, and the National Body*, 31-51. Pridobljeno 7. 6 2023 iz https://www.academia.edu/22383145/Black_is_Beautiful_Anti_racist_Aesthetic_and_Cultural_Resistance
- Karner, C. (2007). *Ethnicity and Everday Life*. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.

- Kilomba, G. (2010). *Plantation Memories: Episodes of Everyday Racism* (2. izd.). Budimpešta: Interpress. Pridobljeno 22. 2 2023 iz https://schwarzemilch.files.wordpress.com/2012/05/kilomba-grada_2010_plantation-memories.pdf
- Koželj Delak, Z. (b.d.). Teorija svetovnega sistema Immanuela Wallersteina in varstvo kulturne dediščine. *Varstvo spomenikov*(41), 129-133. Pridobljeno 23. 5 2023 iz http://www.eheritage.si/vs/VSC_041C_013_HDBLLUAUYUNYLTRPJNAXVAXM RHFQJY.pdf
- Kuhar, R. (2009). *Na križiščih diskriminacije: Večplastna in intersekcijska diskriminacija*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Legal Defense Found.* (b.d.). Pridobljeno 27. 5 2023 iz <https://www.naacpldf.org/critical-race-theory-faq/>
- Legebitra. (b.d.). *Lgbtq slovar*. Pridobljeno 3. 6 2023 iz Legebitra: <https://legebitra.si/lgbtiq-slovar/>
- Leskošek, V. (Ured.). (2005). *Mi in oni: Nestrpnost na Slovenskem*. Ljubljana: Mirovni Inštitut.
- Lewin, K. (1999). Samosovraštvo med Judi. V M. Nastran Ule (Ured.), *Predsodki in diskriminacije* (J. Potokar, & T. Velagič, Prev., Izv. 1, str. 187-197). Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Lukšič Hacin, M. (1999). Procesi resocializacije in etnična identiteta: primer Slovencev na Švedskem. *Teorija in praksa*, 36(2), 274-289. Pridobljeno 2. 6 2023 iz <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-CZ3MGL3P>
- Malik, K. (1996). *The Meaning of Race*. London: Macmillan.
- Matsuda, M. (1996). *Where Is Your Body?* Boston: Beacon Press.
- Medvešek, M., & Vrečer, N. (2005). Percepcije sociokulturne integracije in nestrpnosti: nove manjšine v Sloveniji. V M. Komac, & M. Medvešek, *Percepcije slovenske integracijske politike: zaključno poročilo* (Izv. 2, str. 271-378). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: Načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mirza Safia, H. (Ured.). (1997). *Black British Feminism. A Reader*. London: Routledge.
- Mozaik Kakovosti. (25. 3 2023). *Metoda fokusnih skupin*. Pridobljeno iz Metoda fokusnih skupin
- Oxford Reference.* (b.d.). Pridobljeno 20. 5 2023 iz <https://www.oxfordreference.com/>
- Padilla, L. (2001). But You're Not a Dirty Mexican: Internalized Oppression, Latinos and the Law. *Texas Hispanic Journal of Law and Policy*, 7(1), 59–113.
- Polletta, F. (2006). *It Was Like a Fever: Storytelling in Protest and Politics*. Chicago: The University of Chicago Press.

- Popeau, J. (1998). "Race/Ethnicity". V C. Jenks (Ured.), *Core Sociaological Dichotomies* (str. 166-178). London and Thousand Oaks, Kalifornija: Sage.
- Pyke, K. (2010). What is Internalized Racial Oppression and Why Don't We Study It? Acknowledging Racism's Hidden Injuries. *Sociological Perspectives*, 53(4), 453-607. Pridobljeno 27. 5 2023 iz <https://journals.sagepub.com/doi/10.1525/sop.2010.53.4.551>
- RAE. (b.d.). Pridobljeno 19. 5 2023 iz <https://dle.rae.es/raza>
- Razpotnik, Š. (2004). *Preseki odvečnosti: Nevidne identitete mladih priseljenk v družbi tranzicijskih vic*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Rommelspacher, B. (1996). Desničarska skrajnost in rasistično nasilje. *Socialno delo*, 35(3), 227-236. Pridobljeno 29. 5 2023 iz <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-QGR0T5LM/d8f21166-2c3d-40b1-b8dc-75a2ded75617/PDF>
- RSJI. (2021). *4 Types of Racism*. [PDF]. Pridobljeno 27. 3 2023 iz <https://www.seattle.gov/documents/Departments/RSJI/Resources/RSJI-4-Types-of-Racism-August-2021-City-of-Seattle-Office-for-Civil-Rights.pdf>
- Rubin, G. (1997). The Traffic in Women: Notes on the Political Economy of Sex. V L. Nicholson, *The Second Wave Reader: A Reader in Feminist Theory* (str. 27–62). New York: Routledge.
- Schulze, R. (2003). *Država in nacija v evropski zgodovini*. Ljubljana: /cf.
- Schwalbe, M., Godwin, S., Holden, D., Schrock, D., Thompson, S., & Wolk, M. (2000). Generic Processes in the Reproduction of Inequality: An Interactionist Analysis. *Social Forces*, 79(2), 419–52.
- Spencer, S. (2006). *Race and Ethnicity: Culture, Identity and Representation*. Oxon: Routledge.
- STAT. (2023). *Število in sestava prebivalstva*. Pridobljeno 4. 6 2023 iz Statistični urad Republike Slovenije: <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/104>
- Stefancic, J., & Delgado, R. (2006). Critical Race Theory: An Introduction. *NYU Press*. Pridobljeno 7. 6 2023 iz https://jordaninstituteoffamilies.org/wp-content/uploads/2020/04/Delgado_and_Stefancic_on_Critical_Race_Theory.pdf
- The Anti-racist Educator. (2019). *Person of Colour*. Pridobljeno 4. 6 2023 iz <https://www.theantiracisteducator.com/person-of-colour>
- Turner, T. (1993). Anthropology and Multiculturalism: What Is Anthropology That Multiculturalists Should Be Mindful of It? *Cultural Anthropology*, 8(4), 411-430.
- Ule, M. (2005). Predsodki kot mikroideologije vsakdanjega življenja. V V. Leskošek (Ured.), *Nestrpnost na slovenskem* (str. 21-40). Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Varuh RS. (30. 3. 2010). *Listina Evropske unije o temeljnih pravicah*. Pridobljeno 5. 6. 2023 iz Uradni list Evropske unije, C 83/389: <https://www.varuh-rs.si/pravni-temelji-cp/evropska-unija/listina-evropske-unije-o-temeljnih-pravicah/>

- Winant, H. (2000). Race and Race Theory. *Annual Review of Sociology*, 26, 169-185.
Pridobljeno 20. 5 2023 iz Annual Review of Sociology:
<http://www.jstor.org/stable/223441>
- Yetman, N. (2007). Prejudice, Discrimination and Racism. V J. F. Healey, & E. O'Brien (Ured.), *Race, Ethnicity and Gender* (2. izd., str. 9-22). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: Pine Forge Press, an Imprint of Sage Publications.
- Zaviršek, D. (2005). Tleči razizem zahodnih demokracij. *Revija Socialno delo*, 44(4/5), 251-258.
Pridobljeno 27. 5 2023 iz https://www.revija-socialnodelo.si/mma/Tlei_URN_NBN_SI_DOC-3V9D8ZU6.pdf/2019020211274398/

9. Priloge

9.1. Vprašalnik

Osnovna vprašanja:

1. Ste bile rojene v Sloveniji?
 - Če ne, kdaj ste prišle v Slovenijo?
2. Kakšna je vaša nacionalnost?
3. Koliko ste stare?
4. Prihajate iz mesta ali iz podeželja?

Vsebinska vprašanja:

5. Kakšna je vaša etnična identiteta in kako jo vidijo drugi?
6. Kaj je za vas rasizem in kako ga doživljate?
7. Navedite primere, ko ste bile deležne diskriminacije v šoli, fakulteti ali delovnem mestu, pri iskanju zaposlitve in stanovanja.
8. Katere predsodke in stereotipe ste že kdaj slišale o sebi?
9. Kako bi primerjale rasizem v Sloveniji z rasizmom v tujini?
10. Če primerjate diskriminacijo na podlagi barve kože danes, s tisto v vaši mladosti/zgodnjem otroštvu/v primerjavi z vašimi starši (v kolikor imate temnopolte starše), kaj se je spremenilo?
11. Navedite primere diskriminacije, ki ste jih doživele/jim bile priča znotraj temnopolte skupnosti.
12. Se vam zdi da ste kdaj diskriminirane na podlagi spola?

Rešitve:

13. Če bi živele v pravljici, kako bi izgledal vaš idealni svet?

9.2. Fokusna skupina 1

Izvedba: 31. 5. 2023 od 18.15 do 19.30.

Jaz: Pozdravljene! Začele bomo z nekaj hitrimi vprašanji. Najprej me zanima, če ste bile rojene v Sloveniji oziroma če ne, kje ste se rodile?

A: Ja, jaz sem bila rojena v Sloveniji (FS1/A1). To pa je moja sestra dvojčica.

B: Evo, isto (FS1/B2).

C: Jaz sem tudi rojena v Slovenij (FS1/C3).

Jaz: A kaj pa vidve?

E: Jaz sem rojena v Nigeriji² (FS1/E4).

D: Jaz tudi (FS1/D5).

Jaz: Okej, odlično, kdaj sta pa prišli v Slovenijo?

D: Jaz 2013, ko sem bila stara 2 leti pa pol (FS1/D6).

E: Jaz sem pa prišla 2010, ko sem imela pol leta (FS1/E7).

Jaz: Že kar nekaj časa živita v Sloveniji. Kakšna je pa vaša nacionalnost?

A: Slovensko, jaz imam slovensko državljanstvo (FS1/A8).

B: Slovensko (FS1/B9).

C: Slovensko (FS1/C10).

D: Slovensko (FS1/D11).

E: Slovensko (FS1/E12).

Jaz: Okej, odlično. Še 2 taki hitro vprašanje imam: najprej koliko ste stare?

A: 49 (FS1/A13).

B: 49 (FS1/B14).

C: Jaz 26 (FS1/C15).

D: 12 (FS1/D16).

E: 13 (FS1/E17).

Jaz: Pa še zadnje hitro vprašanje: iz kje prihajate – iz vasi/mesta?

A: Manjšega mesta (FS1/A18).

B: Isto (FS1/B19).

C: Mislim iz mesta, kolikor je Piran³ lahko mesto (FS1/C20).

D: Manjše mesto (FS1/D21).

² Država v Afriki je izmišljena.

³ Kraj v Sloveniji je izmišljen.

E: Isto (FS1/E22).

Jaz: Kakšna je pa vaša etnična pripadnost? Kako bi jo ve definirale?

A: Etnična pripadnost... V bistvu ne vem v kakšnem smislu. Sem pač Slovenka (FS1/A23). Ne vem. Mislim. Hm.

B: Ja seveda, Slovenka, Evropejka (FS1/B24).

A: Zdaj pač z afriškimi koreninami. Moj oče je pač iz Gvineje⁴ (FS1/A25).

C: Slovenka (FS1/C26).

Jaz: Super, pa vidve?

D: Slovenki (FS1/D27).

E: Slovenki (FS1/E28).

Jaz: Kaj pa je za vas rasizem in kako ga ve doživljate?

A: Zame je rasizem neko ločevanje (FS1/A29a) ali pa diskriminacija na podlagi barve kože (FS1/A29b). Se pravi, da se te nekdo ima za manjvrednega (FS1/A30a), samo zaradi tega, ker si druge barve kože, ampak ni nujno, da je to rjava. Pač lahko si Azijec (FS1/A30b), pa te ne marajo (FS1/A31a). Lahko si ne vem pač, kdorkoli. Da si drugačen pa te zaradi tega ne sprejemajo (FS1/A31b) ali pa celo zatirajo (FS1/A32a), diskriminirajo (FS1/A32b). To je to.

Jaz: In kako ti doživljaš ta rasizem?

A: Mislim, jaz moram reči, da, jaz lahko govorim za obe s sestro. Midve nisva imeli nikoli nekih resnejših problemov z rasizmom (FS1/A33). Na srečo živiva v manjšem mestu, kjer se več ali manj vsi poznamo (FS1/A34). In takrat, ko je oče prišel v Slovenijo oziroma pač v to mesto, je bil edini, vsi so ga poznali (FS1/A35) in potem jaz mislim, da je pripomoglo tudi to, ker je bil izobražen (FS1/A36). Mama je tudi izobražena (FS1/A37). Imel je službo (FS1/A38), skratka popolnoma se je vklopil v to slovensko družbo (FS1/A39) in ni tam nekaj po svoje neke afriške principe peljal (FS1/A40), ampak se res prilagodil na slovensko, če tako rečem, življenje (FS1/A41) in pol, zakaj bi se zdaj z nama kdo ukvarjal, pa naju neki diskriminiral (FS1/A42). Kvečjemu so naju v bistvu vsi občudovali (FS1/A43), ker ja vidve pa super pojeta (FS1/A44), pa vidve pa super tečeta (FS1/A45), pa vidva pa super plešeta, ziher zaradi tega, ker ste temnejše polti (FS1/A46). Ampak jaz pravim zdaj eni bi to obrnili v smislu kot nek tako imenovan pozitiven rasizem. Ampak jaz nikoli nisem tako jemala (FS1/A47a), meni se je zdelo fajn, ker so pač rekli, a ja ve pa zihr dobro pojeta (FS1/A47b). Ker v bistvu tudi sva, haha, če se malo hecam. V glavnem, nobenih takih težav nisva imeli, da bi zdaj se jaz počutila nekaj manj vredno (FS1/A48). Doma sicer sva imeli vedno tak vzor, da so nas vedno učili glavo, pokonci, pa biti

⁴ Država v podsaharski Afriki je izmišljena.

ponosni na to, kar sta (FS1/A49). Te vrednote sta naju vedno starša učila, vedno sva pač stremela k temu, da čim boljše delamo šolo oziroma pač da se učiva, da imava čim več znanja (FS1/A50), ker s tem se tudi marsikdaj lahko kakšni neprijetni situaciji izogneš, če veliko veš in znaš (FS1/A51). Tako da v bistvu v tem smislu mislim, saj pravim, jaz nimam nobenih nekih takih izkušenj, ki bi pustile recimo neko travmo na meni ali pa karkoli (FS1/A52).

Jaz: Ok hvala. Kaj pa je zate rasizem?

B: Zame je rasizem, nesprejemanje kakršnekoli drugačnosti (FS1/B53).

Jaz: Ima še kaj za dodati k temu, kar je sestra povedala?

B: Ne.

Jaz: Okej kaj pa zate?

C: Em ja neodobravanje (FS1/C54), gledanja zviška. Tako, to je zame rasizem (FS1/C55). Ma tudi jaz se mi zdi, da če jemlješ, pač, da te zdaj ena nona na avtobusu malo potipa za lase (FS1/C56) in jo obtožuješ rasizma, si sam sebi narediš več slabega, kot koristi (FS1/C57). To je pač, lahko bi rekli, ignoranca, lahko bi rekli radovednost, ni pa slabo mišljeno (FS1/C58). Tako da bom rekla, pač take stvari se dogajajo. To se mi je zgodilo prejšnji teden. Tega si ne vzamem kot slabo, ni nas toliko in je razumljivo, da je zanimivo (FS1/C59). Tako da bi rekla, da sem imela prav kakšno ekstremno slabo izkušnjo, ne vem pač. Najbolj mi je šlo na živce, ko mi je enkrat en tip na Prevozih... Samo okej, ni bil prav čist... eno uro repov o tem kako sem jaz njegova črnska sestra (FS1/C60a) in nisem vedela, kaj mu reči nazaj in sem bila tako dude c'mon, mislim eno uro je res ful ne (FS1/C60b). Ma drugače pa pač, ne vem se mi zdi, da večina ljudi ni zdaj slabonamernih (FS1/C61). Tako da ne, nimam nekih slabih izkušenj (FS1/C62).

Jaz: Okej kaj pa vidve, kako vidita rasizem?

E: Ja meni se zdi to izključevanje iz družbe (FS1/E63) pa žaljenje zaradi tega, ker si drugačne barve, ali pa drugačnega izgleda (FS1/E64). Drugič pa nama se je zgodilo, bolj kot ne v šoli, čeprav res je, da smo bili vsi mali. No pri meni je bilo približno cel prvi, drugi pa še polovico tretjega razreda, da so me v bistvu nonstop žalili zaradi tega, ker sem bila drugačne barve (FS1/E65). V bistvu tega niso bili navajeni (FS1/E66). In so me izključevali iz družbe (FS1/E67), posmehovali so mi so se mi za vsako stvar. Pa take stvari (FS1/E68). Pa tudi sestra, pri obeh so bili tako nesramni (FS1/E69), tako da ja imava približno enake izkušnje.

C: Jaz moram tukaj dodati še nekaj. Jaz sem v osnovni šoli tudi imela eno tako izkušnjo, da sem imela enkrat pri gimnastiki (trenirala sem gimnastiko) in so me fantje probali izključiti iz svoje družbe na podlagi lih te drugačne barve, drugačnosti (FS1/C70). Samo še zmeraj je bil to nek manjši kraj, kjer sem jaz imela srečo, da sem imela že toliko dobrih prijateljev (FS1/C71), da so se postavili zame (FS1/C72), da v bistvu tista 2 pač je bilo to enkrat in nikoli več (FS1/C72).

Jaz: Kaj pa ti D?

D: Em jaz enako kot je sestra (E).

Jaz: A sta v istem razredu?

D: Jaz sem šesti.

E: Jaz sem pa osmi. Pa še drugače mislim, ta vrsta rasizma se je dogajala bolj kot ne v šoli. Drugače, tudi, če sva šli v trgovino ali pa kaj, so vsakič, ko sva vstopili v trgovino, vsi začeli šepetati pa kazati s prsti na naju (FS1/E74) ali pa kaj takega. Drugače pa pri bolj starejših, ali pa taki drugačni družbi, sva bile pa tudi nekako bolj zaželeni, sva se nekaterim zdele tudi bolj zanimive (FS1/E75), mogoče zaradi tega, ker so bili malo bolj starejši, pa so bolj razumeli to kot pa mlajši (FS1/E76).

Mama od D in E: Če se jaz kot mamica vmešam samo za trenutek. Otroci so jih res mogoče v šoli tako prve 2, 3 razrede malo tako zbadali (FS1/DE77), ali pa so jima rekli drek ali pa črn drek in kaj takega (FS1/DE78a), kar je bilo boleče a ne (FS1/DE78b). Ampak na splošno sta bile pa tako pozitivno sprejeti v Sloveniji, če jaz kot starš gledam (FS1/DE79). Seveda sta bile drugačne in zanimive (FS1/DE80), ker starejših temnopoltih so bili mogoče malo bolj navajeni, ko pa majhnih otročkov (FS1/DE81) in tako sva midva z možem mogoče bolj čutila to že včasih kar malo nadležno (FS1/DE82), ker sva tudi, ko smo po Ljubljani šli, so nas ustavljali ljudje (FS1/DE83). Vsak se je hotel dotakniti (FS1/DE84), ampak to na koncu koncev ni bilo samo v Ljubljani, ali pa v Sloveniji, ki je majhna. Tudi v našem manjšem kraju koder živimo, sem rabila od službe do doma, kjer je 5 minut razdalje, eno uro, ker sem se z vsakim mogla ustavljati, ker jih je vsak hotel malo pobožat (FS1/DE85), pa pogledat, tako da je bilo v resnici pozitivno (FS1/DE86). Otroci pa niso bili navajeni drugačnosti (FS1/DE87) ne, saj še danes zgodi, da srečamo majhne otroke, ki gledajo pa s prstom kažejo nanjo zato, ker še nisva videli črnčka (FS1/DE88).

A: Čeprav recimo jaz moram reči, da sem šokirana. Ker ko sva bile midve majhni, se tudi pod razno niso za nama nekaj tako pač žaljivo drli (FS1/A89), ali pa recimo, da bi naju tako zmerjali, ali pa gledali (FS1/A91). Dobro, medve sva mogoče imeli tudi srečo, ker sva dvojčici, pa sva imeli ena drugo (FS1/A92). Ampak ko sva prišli v drugi razred... Torej najina mama je iz vasi in prvi razred sva naredili na vasi, potem smo prišli pa pač v mesto v osnovno šolo v drugi razred in me smo se najprej bale, da ne bo noben hotel zraven naju sedet (FS1/A93), ampak v bistvu so se nekako vsi malo grebli (FS1/A94), verjetno ravno zaradi tega, ker sva bili drugačni in s tem zanimivi (FS1/A95). In tako prav ne morem verjet, da ob vsem tem internetu in ne vem čem in množice informacij, da se čudijo zdaj nekim otrokom druge barve (FS1/A96). Mislim je res tako? Ne morem verjeti res.

Mama od E in D: Nam je bilo zanimivo v vrtcu, je bil fantek, ki je se D preprosto ni mogel dotakniti, prav odbijalo ga je. Vzgojiteljice so se trudile na vse načine, da bi se lahko dotaknil, a on se ni mogel (FS1/DE97) in potem je enkrat vzgojiteljico rekla: »veste, saj ni čudno, očeta pogledajte, kakšen je - nič drugačen, aroganten, zoprni in tak je bil na žalost tudi otrok (FS1/DE98).

A: Ja saj seveda, saj od tukaj izvira (FS1/A99).

Mama od E in D: Pri E se spomnim, da so bili 3 fantki, ki je niso simpatizirali, ki so bili nesramni do nje (FS1/DE100), pa so jo zbadali (FS1/DE101). In, potem sva midva seveda takoj v trenutku, ko smo ugotovili to na roditeljskem sestanku izpostavila in prosila, da se pogovorijo in 2 od teh staršev sta to že vedela, da se to dogaja in so že doma imeli akcije na polno in pogovore z otroci. Ampak zanimivo je bilo to, da so bile to 3 najbolj izobražene družine. Recimo otroci, ki so veliko potovali (FS1/DE102). In ena od teh mamic je potem rekla: »veš, mi smo opazili, ker smo bili, ne vem, na Siciliji, ali ne vem kje in smo bili nekje na plaži in je ena črnka prodajala obleke in jaz sem hotela to obleko kupiti in tamali je znorel, da od črnke pa ne bo kupovala obleke (FA1/DE103a). In tam so že prvič videli, da ima neko zadrego pred črno barvo, ki se je potem pa še na E, znašal v šoli (FS1/DE103b), ampak so zdaj, ko so otroci malo večji došli in drugače gledajo (FS1/DE104). Ampak majhni pa ja.

A: Meni je pa zanimivo, ker jaz pa imam 2 sinova: en je tak kot jaz, en je pa svetlejši. Pri drugemu se sploh ne vidi, da ima pač kakšne afriške korenine. Nista nikoli, vsaj tavelik no ni nikoli imel takih [izkušenj] (FS1/A105). On je imel sicer 1 ali 2 taka [primerja]. Ampak ne v tem smislu, da bi zdaj kar tako kar cel vrtec ali pa ali pa cela osnovna šola. Enkrat ga je ena gospa zamešala za Roma pa ga je tam nekaj polju zmerjala, kar je sicer itak adijo (FS1/A106), ampak drugače pa zdaj je tamali v gimnaziji pa menda, da so ga nekaj [zbadali] (FS1/A107). Skratka, vse kar sta doživljala, je bilo vse tako, da se meni sploh ni povedalo. Pač v bistvu sta samadva reševala. Recimo tudi na gimnaziji, je rekel: »ah mami, pa saj veš, tko neki niger gor, niger dol ampak jaz to sploh ne...« (FS1/A108) Na srečo ima vsaj tavelik precej samozavesti pa se ne pusti (FS1/A109). Ampak tako, da bi ga pa kot majhnega, se pa jaz tudi ne spomnim, ali a ni prišlo do mene. Razen enega. Smučanje je treniral pa je pol kar naenkrat rekel, da ne bo več hodil, pa smo ugotovili da zato, ker ga je pač en zmerjal s črncem (FS1/A110). Ampak drugače pa tako na ta način pa res ne, tako da mi je to tudi zanimivo.

Jaz: Ja to pa je res zanimivo. Ok pa gremo pa naprej. Če bi mi lahko povedale, navedle ene par primerov, ko ste bile deležne diskriminacije v šoli, fakulteti, ali pri iskanju zaposlitve, ali pa na samem pri sami zaposlitvi, iskanju stanovanja...

A: Ne, nisem bila deležna (FS1/A111).

B: Meni je samo enkrat, ko sem nastopala na državni proslavi. Se je en blogger obdrnil ob mojo barvo kože, da pač ni primerno da jaz pojem himno v Parlamentu (FS1/B112). Smo prijavili, pa so pol umaknili tisto zadevo iz interneta (FS1/B113).

Jaz: Ampak na koncu si potem pela himno?

B: Ja itak da sem jo. Najprej sem pela, pol pa komentiral.

E: Ne midva nimava [nobene take izkušnje] (FS1/E114).

Jaz: Katere predsodki pa stereotipe ste že kdaj slišale osebi?

A: Te blesave fore: »a vas pa sonce nič ne opeče, a se morate tudi mazat (FS1/A115), a si kaj češete lase?« (FS1/A116)

B: Una varianta, »koliko časa si bila na morju, da si tako rjava?« (FS1/B117)

A: Ja recimo. Aja pa: »ful dobro govoriš slovensko« (FS1/A118a). »Od kod si pa zares?« Em iz Ptuja⁵!? (FS1/A118b) To mi preseda (FS1/A119) ampak zdaj vem, da to je del folklore in odgovorim: »sem iz Ptuja, ampak moj oče je pa iz Gambije⁶*« (FS1/A120). Zdaj imam ta odgovor. Ker prej sem se naganjala: »iz Ptuja«, »ne, tako mislim zares?«, »ja res iz Ptuja«, »ne, mislim tako drugače?«, »Ja iz Ptuja ti govorim ane!« No zdaj pa pač se ne grem več teh igric in pač povem, da sem iz Ptuja oče pa iz Gambije.

Jaz: C ti si se strinjala?

C: Ja, s tem vsi so šokirani glede jezika (FS1/C121). Potem v teh letih žuranja pridejo tipi, ki imajo neke ideje o tem, kako zgledajo spolni odnosi s temnopoltimi. Meni se je parkrat zgodilo tako (FS1/C122). Če ne, pa ne vem. Dobro, hitro tečeš (FS1/C123), dobro poješ, to tudi spada zraven (FS1/C134). To je pa to.

Jaz: Pa vidve D in E?

D: Če si češeš lase (FS1/D135), če se opečeš na soncu (FS1/D136), kako hitro se ti lasje posušijo pa take fore (FS1/D137).

E: Pa tudi, da morata biti pa izredno hitre, če sta iz Afrike (FS1/D138). A res govorita slovensko, kako dobro govorita slovensko, čeprav sta pač iz druge države (FS1/D139). Na ta način.

Jaz: Okej zanimivo, kako pa bi primerjale rasizem v Sloveniji z rasizmom v tujini? Če ste bile kdaj v tujini, ali pa če ste tako kaj v medijih slišale?

C: Ja jaz sem živela 2 leti v Nemčiji in moram reči, da je Slovenija, kar se tiče, dosti boljša, res (FS1/C140). Tam hodiš po ulici in se zgodi da se... Mislim meni, da bi hodila po ulici in da bi imela zdaj v spominu, da se mi je to dostikrat zgodi v Ljubljani v ali v mojem kraju, da se bo

⁵ Mesto je izmišljeno.

⁶ Država je izmišljena.

kdo za mano dere nigga ali pa karkoli nimam, medtem ko tam [v Nemčiji] se pa to zgodi (FS1/C141). Sam so to tudi večja mesta, kjer je pač posebnih ljudi dosti več, tako da je za pričakovat (FS1/C142). Ampak se mi zdi, da je Slovenija še zmeraj, kar se tiče tega, je pomoje lih ta faktor, da je toliko mala in ko te ljudje spoznajo in vidijo in razumejo, ni zdaj, da v nedogled s prstom kažejo nate, če sploh (FS1/C143). Še zmeraj je to zadržan narod bi jaz rekla, tako da je kul (FS1/C144).

B: Jaz sem živela v Avstriji, ampak jaz nisem doživljala rasizma na podlagi barve, ampak rasizem na podlagi nacionalnosti oziroma te pač pripadnosti, ker sem bila Balkanka in sem še vedno (FS1/B145) in v bistvu me je omejevalo to, da sem prihajala iz socialistične države, kjer je bilo pač vse naše, kjer si lahko se prosto sprehajajo kjerkoli, potem sem pa prišla kar naenkrat v državo, nek prostor, kjer so bila določena določene omejitve, pravila, se pravi: to je privatno zemljišče, ne smeš kle od smeš ob nedeljah prati perila, ker je pač gospodov dan. Morala sem imet vizo in za to vizo se je bilo treba kar potruditi, nisi je kar tako dobil, čeprav sem bila študentka na priznani univerzi. Ne pa na podlagi barve, pa v bistvu ne.

A: Recimo jaz če gledam iz medijev na primer, mi smo res Indija Koromandija v primerjavi z Ameriko bi jaz rekla (FS1/A146). Čeprav še nisem bila, ampak ko sem brala knjigo od Michelle Obama, mi je bilo tako. Tudi na vsakem koraku je opisovala diskriminacijo na podlagi barve kože in kot že prej omenjeno, ker jaz nisem imela tega, mi je bilo tako res ono »pa kaj, kar še še danes je to, pa kje smo zdaj, da se danes o tem pogovarjamo, da ne boš dobila službe, ker si druge barve. Mislim, to mi je tako nepojmljivo (FS1/A147). Tako da jaz mislim, tako kot pravi C, da je Slovenija še kar v redu, kar se tega tiče mojega aspekta. Ne vem, kako drugi doživljajo.

Jaz: D in E, sta že šli kdaj v tujino, da bi primerjali?

E: Ja, smo šli v Pariz ali pa v Rim, ampak so v bistvu bili vsi... Noben ni čudno gledal, ker so bili navajeni tega, tako da se jim ni zdelo nič takšnega, če so videli temnopolte ljudi hoditi po ulici (FS1/A148). Smo šli pa tudi nazaj v Afriko, kjer je bilo pa pač itak normalno ne (FS1/A149).

B: Za vaju recimo. Jaz bom pa tukaj dodala za vaju je bilo normalno, za naju pa ne. Midve sva pa presvetli v Afriki in bili sva tujki tam (FS1/B150).

A: Ja, me ne spadamo nikamor (FS1/A151), haha.

B: Tukaj smo pretemne, tam smo pa presvetle (FS1/B152). Tako, da za nama so se tam zmeraj drili »belki, belki«, skratka, takoj se je vedelo, da sva tujki (FS1/B153).

C: Ja jaz imam v Afriki drugače isto izkušnjo, da sem bila ful zanimiva in mi ni bilo jasno zakaj (FS1/C154a).

B: Hahaha.

Jaz: Tako da v bistvu ste zdaj že odgovorile eno od mojih vprašanj na eno drugo mojih vprašanj, kako drugi doživljajo vašo identiteto? Kar je ja res zanimivo.

C: Prebel za črne, prečrn za bele (FS1/C154b).

A, B, C: smeh

Jaz: Bi želela še katera kaj dodati? Kaj pa če primerjate diskriminacijo na podlagi barve kože zdaj s tisto v vašem otroštvu ali pa z mogoče z diskriminacijo vaših temnopolte staršev (če jih imate) z vašimi starši.

A: Kot že pravim, meni se je zdelo, da je bila včasih večja eksotika (FS1/A155a). Se pravi najin oče je bil edini na celotnem Ptuj, ali pa celotni Štajerski⁷. Mogoče je tudi spet specifika, ker je manjši kraj, pa se vsi poznamo, (FS1/A155b) ampak jaz imam občutek, da je zdaj več tega nekega zgražanja pa ne vem česa, kakor je bilo včasih, mislim takrat, ko smo bile me majhne (FS1/A156).

B: No, oče je sicer doživljal rasizem, ko je študiral v Ljubljani. To je bilo leta 1965/67 (FS1/B157).

A: Ja, ampak dobro. To je spet, drugače kot pa 20 let kasneje (FS1/A158). Ne vem no.

C: Ma meni je bilo v otroštvu hujše, samo pomoje je bila situacija podobna kot zde, samo mal bolj sem bila občutljiva, kot sem zdaj (FS1/A159).

Jaz: Kaj pa vidve, vidve sta še zelo mladi. Ampak če se spomnita mogoče od najbolj zgodnjega otroštva, če je primerjata s sedanostjo.

E: Mislim malo težko za reči, ampak meni se tako zdi, da mislim da se še dogaja, čeprav bi rekla, da ne več toliko kot prej (FS1/E160a). Je pa res, da tudi nisem več tako občutljiva (FA1/E160b). Prej me je bolj zbolelo, ko so me zmerjal (FS1/E161a). Zdaj pa pač v bistvu preslišim na ta način (FS1/E161b) in se ne ukvarjam s tem kar drugi mislijo o meni (FS1/E162).

A: In, tako je prav.

C: Res je.

Jaz: D, pa ti?

D: Me je prej bolj zbolelo, zdaj me tudi, ampak manj (FS1/D163). Pa da v bistvu enako.

Mama od D in E: Čeprav D pravi, ja da jo zdaj jo moti, ker toliko gledajo vanjo. Ko se pripelje avtobus mimo, pa vsi gledajo (FS1/D164). Tako se mi zdi tako, če jih jaz opazujem, imam občutek, da D večkrat to zmoti, da jo preveč gledajo E, pa tega zaenkrat ne pokaže tako. Ja, mogoče res, te malo manj moti, a ne?

E: Ja.

⁷ Regija je izmišljena.

A: D pol več, ko boš starejša, pol pa sploh ne boš več tega opazila, pa ti bodo pa prijatelji rekli, zakaj tebe vsi gledajo, ti pa sploh ne boš vedela, da te gledajo. Ker imamo pač prijatelje in seveda so vsi beli in pač, ko smo v družbi in pol jaz sploh res ne pogruntam več, da se ljudje ozirajo za nami in pol se oni čudijo: Zakaj vas vsi tako gledajo? Ne vem zakaj, ne (FS1/A165a). Tako da, boš videla, z leti pol to ne boš več opazila (FS1/A165b).

B: Meni se zdi, da imam jaz obdobja. Imam obdobje, ko sploh ne vidim, pa me ne moti (FS1/B166a). Imam pa obdobja, ko me pa moti (FS1/B166b). Ko pa vidim oz. čutim in me moti in to še zdaj tako. Ta so zelo kratka (FS1/B167a), pa po mojem, ko sem v neki slabi volji, slabi koži, se verjetno to zgodi, ko sem pa v dobri volji pa briga me. Čedalje manj, čedalje manj, ker si mislim, zelo se dobro počutim drugače (FS1/B167b) stara skoraj 50, juhej.

Jaz: Opazijo - se nanašas s tem na to, da te čudno gledajo, ali opažas prav več kakšne določene diskriminacije?

B: Ne pač pogledi, pač tako vem, da tudi včasih, ko sem jaz veliko potovala v Avstrijo in so čisto vsakič isti cariniki vsakič na isti poti spraševali iste zgodbe, za pasuš in ono, tretjo pa sem si mislila: »pa dajte nehat že, pustite me pri miru, saj že stokrat ste me videli«, ampak ne (FS1/B168a). No, potem mi pa razložili, da se jim verjetno dopadem (FS1/B168b). Pol sem pa rekla ja prav.

A: Hoteli malo poklepetati, ne, haha?

B: Ja, potem pa prav no, če jim je tako fajn.

Mama od D in E: Mi pa, ker živimo v majhnem mestu, Slovenska Bistrica⁸ je res ena vas, je zanimivo, da kakšni majhni otročki, ki jih srečaš, ki so v nekih zaselkih v vrtcih in še niti do Slovenske Bistrice ne pridejo in potem sem pri zdravniku in potem Oči drži majhnega otročka in ta otroček začne: »črna je, zakaj črna? in oči: »tiho bodi, tiho« in ne vem 6 vprašanj, zakaj črna? Črna je pač. Oči skozi si da bodi tiho, to se ne govori, to se ne govori (FS1/DE169) ne tako da jaz pol: »Seveda je črna, ne, saj lahko na glas poveste, da je črna, ker je iz druge države ni iz tu, kajne?« (FS1/DE170) Tako da so potem starši v zadregi, ker ne vejo sploh kaj bi povedali majhnemu otročku, ki res ne ve (FS1/DE171). Tako da jih moraš včasih ti reševati iz zadrege, da ni nič narobe, če je otrok vprašal (FS1/DE172), seveda je drugačna, ni belka, jo je rodila črna mamica in zato pač je taka (FS1/DE173a), to pa je mamica, ki skrbi zanjo (FS1/DE173b). Potem se pa kar starši tudi sprostijo in začnejo tako prijazno govoriti (FS1/DE174).

Jaz: Se vam zdi, da morate potem same izobraževati večkrat ljudi?

⁸ Kraj je izmišljen.

C: Jaz bi rekla da ja, jaz sem o tem zavestno razmišljala (FS1/C175a). Ful imam pač blond brata, no krvno polbrat, je star 13 in midva sva si res blizu, dosti časa preživiva skupaj, jaz grem vsak vikend domov in na ena točki sem videla, da so njega prijatelji že začeli, ma to je bil, govorimo vrtec: »Kaj pa tvoja sestra? Kaj pa tvoja sestra? Vsi so ga spraševali (FS1/C175b) in potem sem si rekla, glej: »Mislim zdaj, če jih zanima, jaz lahko grem enkrat na teden tja prostovoljno, malo se bom igrala z njimi, oni bodo vedeli, da sem jaz normalna. Vprašali me bodo, kar jih zanima (FS1/C176). Jaz naredim dobro zase, predvsem za svojega brata. K ga ne postavimo v neko awkward situacijo in je zadeva rešena (FS1/C177). Oni ne bodo imeli nekega tabuja (FS1/C178) oziroma jaz vem, da sem zato nekaj naredila (FS1/C179) in ja, to jaz mislim, da je treba zavestno delat (FS1/C180).

A: Ja midve sva naredili predstavo o temu. Kar upamo, da bo čim več otrok in tudi odraslih videlo (FS1/A181).

Mami od D in E: Bi se drugače samo poslovala, ker moram nazaj v službo, puncu prepuščam vam v dobri družbi.

Jaz: Sem te hotela eno vprašanje še vprašati, imaš čas minutko? A se ti zdi, da ti kot starš, kot belopoltni starš, večkrat zaznaš rasizem, ki ga mogoče deklici ne zaznata?

Mami od D in E: Pa jaz v bistvu ga ne jemljem tako kot rasizem (FS1/DE182). Zato ker jaz ves čas o tem odkrito govorim, smo veliko izpostavljeni (FS1/DE183). Nimam občutka, da so ljudje tako zlonamerni (FS1/DE184), ker na koncu koncev so mogoče zdaj celo do Albancev celo bolj nestrpni ali pa celo do Romov (FS1/DE185), a ne. Prej bi rekla, da sta velikokrat seveda zanimivi zato, ker sta drugačni (FS1/DE186). Pridni sta, znata se lepo vesti, tako da jih imajo ljudje radi (FS1/DE187) in jaz ves čas govorim, da seveda ni pomembna zdaj barva kože. Važno je, kako si v srcu, pa naj se to sliši, kot ne vem kakšna fraza, ampak če si ti dober z ljudmi, če dobro hočeš na koncu koncev tudi nazaj dobiš dobro (FS1/DE188). Je pa dejstvo, da seveda je vedno tudi kaj odstopa v vseh pogledih in tudi kakšna slaba izkušnja bo v življenju še prišla, ampak to ni nujno, da je kriva črna barva (FS1/DE189). Toda želiva midva z možem v resnici to, da sta samozavestni in tako kot sta vidve prej rekli, da so starši rekli bodi dobra, uči se, imej kako znanje, s katerim se boš dokazala, ker barva kože jo na koncu sam ena od ena od lastnosti, ki jo imaš (FS1/DE190).

Jaz: Okej, prej se mi je še eno vprašanje porodilo, A, ti si rekla da imaš same belopolte prijatelje, sem prav razumela?

A: Ja. Mislim nimam, oprosti, nimam čisto samih, ampak tukaj je glih na Ptuj. No, pač je večina je belopoltnih, se pravi iz otroštva (FS1/A191a), zdaj pa pač prijateljujemo tudi z Moniko pa z Juretom, Manco [temnopoltni prijatelji] pa tako pa nas je še kar ena par takih (FS1/A191b).

B: Jaz bi tukaj dodala samo to, da je dejstvo, da najin oče se je odločil, da bo postal Slovenec in se ni v bistvu kaj dosti ukvarjal z afriško diasporo (FS1/B192). Skratka mi nismo hodili na ta afriška srečanja, afriške zadeve, kar je po ena strani žalostno, mislim pač jaz bi si želela (FS1/B193) in posledično pač tudi nisva nekako mogli razviti nekih teh odnosov s temnopoltimi, ker se pač nismo nikoli družili. Na Ptujju smo bili edini, je bilo to to ne, nismo hodili na to, kjer se zdaj družijo, tako da mogoče zaradi tega (FS1/B194). Ko sva pa odrasli in začeli hoditi okoli sami, sva pa tudi profesionalno srečali marsikoga in pol na podlagi tega razvili prijateljstva (FS1/B195).

A: Saj to mu malo zameriva, ker naju ni prvič niti sploh jezika naučil (FS1/A196). Midve sva šele pol preko Mance začele odkrivati to najino Afriko v sebi, se pravi preko muzike, plesa, pač vsega tega, ko v bistvu prej sploh nismo (FS1/A197). Ali pa recimo, da bi nama predstavil afriške avtorje. Je sicer res, da ni kulturnik, ampak vseeno bi lahko en delček tega nama predstavil (FS1/A198). Ne rabimo zdaj hoditi v kente okoli ne. No edino, kar nama je predstavil, pa sva pa veseli, je pa hrana. Hrano pa je kuhal afriško, to smo pa vedno uživali in še danes uživamo v tem (FS1/A199). (smeh)

Jaz: Super C kaj pa ti? So tebe starši naučili še kakšnega drugega jezika?

C: Ne, jaz z afriško kulturo nimam stika (FS1/C200), tudi na čutim neke ful povezave (FS1/C201). Kar se tiče mojega udejstvovanja - jaz sem bila enkrat na festivalu na Špici. Mislim, da je bil festival afriške kulture pa iskreno povedano, to ni bila moja ideja, je bila ideja mojih prijateljev, ki so vsi beli (FS1/C202) tako da ne. Jaz sem pri 7 ali 8 letih mami rekla, da zdaj pa nočem iti več v Afriko in takrat smo nehali hoditi (FS1/C203). Mama je Slovenka. Tata je iz Afrike, živi v Afriki, nikoli ni bil v Sloveniji (FA1/C204a), midve sva bile dvakrat tam po 2 meseca vsakič. In to so bili bolj osebni razlogi. Jaz sem takrat te stike prekinila zato, ker vsakič v 2 mesecih, se teh toliko navežeš, da pol rabiš 5 let, da prideš mimo tega, da očeta nikoli ne boš poznal in ga ne moreš poznati, ker živi na drugem kontinentu (FS1/C204b) in pol ne vem, nekako sem bila tako ali bi zdaj jaz to res premlevala? Midva živiva v popolnoma različnih svetovih, on mojega lajfa ne razume in ga nikoli ne bo, ne glede na to, koliko se jaz trudim. Trudila sem se do ena 16. leta, pol sem pa pač enostavno rekla let go.

Jaz: Kaj pa vidve D in E?

E: Em ne moj ati je umrl, v bistvu, še preden sem se jaz rodila tako da ga sploh ne poznam (FS1/E205a).

D: Jaz ga pa tudi ne poznam, ker živi čisto drugje, tako da ga nisem nikoli srečala (FS1/D205b).

Jaz: Okej, kaj pa vajini prijatelji so belopolti?

E: Ja, mislim imava tudi temnopolte prijatelje, čeprav... (FS1/E206a)

D: jih je bolj malo (FS1/D206b).

E: Ja v Slovenski Bistrici načeloma tako, ko se družimo, so sami belopolti.

Jaz: Zdaj bi vas pa še prosila, če bi mi povedale, kakšne primere diskriminacije, ki ste jih doživele ali pa da sem bila samo priča znotraj vaše temnopolte skupnosti.

A: Mislim, ne razen pač to, kar smo že prej omenili, da ko smo bili v Gambiji, nismo mogle zblefirati, da smo domačinke, ker je bilo vidno na 100 km, da nisva (FS1/A207). Ali pa ne vem, recimo, ko smo še na tržnico, pa je pač nujno morala biti teta zraven, ker seveda bi nas vsi opeharili tam in zaračunal mastne denarje. Teta je pa pač vse zgliha po njihovih cenah (FS1/A218). Ampak nič pa, da bi bila neka diskriminacija. Pač mislim tujke.

Jaz: Ostale?

D: Ne (FS1/D209).

E: Ne (FS1/E210).

Jaz: Brala sem eno raziskavo, ki je bila izvedena v ZDA, kjer so v vietnamski skupnosti. Mislim, da vietnamski, če se ne motim, da so se ful diskriminirali med sabo in so tisti, ki so bili potomci vietnamskih staršev ali pa, ki so že dlje časa živeli v ZDA, so ful diskriminiral tiste, ki so na novo prišli. So celo izumili žaljivke besede, s katerimi so jih klical. Na to sem se v bistvu nanašala.

B: Pri nas, nas je premalo, da bi se lahko to šli (FS1/B211). Tistih 5, ki nas je (FS1/B212), se poznamo pa smo pač prijazni eden do drugega (FS1/B213). Ni nobene konkurence ne moramo si zdaj en drugemu it na jetra. Je moje mnenje.

C: Najbližja izkušnja, ki sem jo jaz imela v to neko smer je mogoče s sestro. Ker jaz imam 2 polsestre, starejši obe živita v Afriki, po očetovi strani. In je bilo tako, da nekako, ne vem iz kje ona je dobila občutek, da tle meni raste denar na drevesu. Jaz sem bila takrat stara ene 18/19 in sem imela prvo službo in sem našparala dvesto evrov, da sem si kupila svoj prvi računalnik in ona je pa takrat glih magistrirala. In mi je napisala v smislu, da si zasluži neki lepega. Jaz sem napisala: »ja valda ti lahko dostavim rože, si želiš mejkap, kakšno obleko, kar koli je pač«. Jaz sem bila stara 18 let in nisem družine, kjer se denar kar tako tala. In je reklama »laptop would be nice«. Jas sem bila pač »dude c'mon«. Lahko si zdaj magistrirala, a zdaj bodo kar padali telefoni in ne vem kaj vse, ma s katerim denarjem? Ne vem, tako se mi zdi da ni glih stika o tem, kakšno je točno življenje tukaj (FS1/C214). Vsaj jaz vidim preko tega, kar sem imela komunikacijo z mlajšo sestro. No, tko.

B: To je od nekdaj, tudi najin oče isto doživljal. Oni so pač, ker je šel on v Evropo, so vsi mislili, da je pač bogati stric iz Evrope (FS1/C215). Zmeraj so pričakovali, da bo zdaj je on... Tudi mi nismo kaj dosti tja hodili, ker pač, ko smo prišli, smo morali priti kot dedki mrazi in pol mi tudi

nismo iz nekih povprečnih družin, noben denarja ne meče skozi okno, tako da v bistvu ja, ker smo mi vsakič, ko smo prišli iz Gambije po obisku, sploh pa pri teh Whatsappih, je bilo pol ogromno nekih sporočil: »iphone would be nice« haha. Glej še jaz ga nimam, pa ga tudi tebi ne mislim kupiti.

A: Ja, mene je enkrat celo bratranec nahrulil. Nekaj je rekel da bo začel svoj biznis in če lahko pomagam. S tem, da jaz delam v kulturi. Vsi vemo, kako je tu, da moram skoraj zbirat denar na 1919 in pol sem mu nakazala 50 €. In on tko da kva se grem, da 50 €, da naj najmanj 500, da za 50 € pa on že ne bo šel na banko, pa imel trouble tisto dvigniti. No in sva zaključila, sem napisal »glej prvič in zadnjič si dobil kaj od mene«, tako da sori. Ampak ja recimo kaj takega, da mislijo. Dejansko nima blage veze, kako tukaj živimo pa pač kako tam (FS1/A216). No mogoče recimo najina familija, ker je bila najina teta žena diplomata in oni so malo hodili po svetu. Niso živeli samo v Gambiji. Pa še en stric je bil na letališču v službi in so potem tudi nekaj hodili v London, tako da so malo imeli stika, ne samo z Afriko. Tako da so malo vedeli, da ni vse tako, kakor zgleda na prvo žogo - Indija Koromandija ta Evropa in da se moramo tudi mi za ta denar pošteno boriti, ampak ja to še danes s tem težijo k imam tudi enega prijatelja iz Nigerije in ga tudi skoz neki za rokav vlečejo in težijo, da mora denar pošiljati.

Jaz: Se vam zdi, da ste kot temnopolte ženske videne na kakšen drugačen način, kakor pa recimo moški?

C: Temnopolti moški, ali beli moški?

Jaz: Oboji.

C: A ti misliš, da si videna kaj drugače kot beli moški?

Jaz: Ja

C: Haha, ja. Mislim kot temnopolti moški, ne vem, ker jih ne poznam dosti. Tega enega, ki ga poznam na videz, on precej uživa v tem, ker se mu zdi, da dobi ful žensk na ta račun (FS1/C217). Razen tega pa ne vem.

A: Jaz mislim, da tukaj ženske moški, da je približno isto (FS1/C218). To je na splošno problem, da menijo moški, da smo manj vredne, pa pač nismo (FS1/C219). In to ne bo nikoli drugače žal.

B: Nima veze.

A: Mislim jaz hočem to povedat, da pač mi imamo kot ženske isti šmoren. Ti kot belopolta, ali pa jaz kot temnopolta pač bomo imeli manj možnosti (FS1/A220). Mislim, recimo, če apliciramo na športne, ker mi gre najbolj na živce, recimo tenis. Dec bo dobil pokal, ženska bo dobila pa krožnik. Zakaj pa ne naredite manjši pokal? Če pač ženska ni sposobna tistega pokala dvignit, pa verjemite, da bi ga držala eno uro, če bi bilo treba, ko ga osvoji. Mislim za moje

pojme ni njen napor in njen uspeh nič manj vreden kakor od enega moškega, pa ni važno a je temnopolta ali belopolta. Serena Williams, ki je dobila samo krožnik – belopolta/temnopolta, ni važno. Samo zato, ker je ženska. In to mislim, da je največji problem (FS1/A221).

C: Jaz se strinjam s tem (FS1/C222).

E: Midve nimava takih izkušenj, da bi se nama to zdelo, da bi na moški gledali drugače kot pa ženske (FS1/E223).

Jaz: Okej pa še čisto zadnje vprašanje. Če bi živele v pravljici, v nekem idealnem svetu, kako bi ta svet izgledal? Zdaj si lahko kar koli namislite.

B: Mislim v principu, kar se mene tiče, ne dosti drugače kakor zdaj (FS1/B224). Če sem čisto iskrena, samo da pač bi želela manj tega kapitalističnega vpliva na življenje vseh. Jaz moram reči, da sem kar zadovoljna s svojim življenjem, pač počnem tisto, kar me veseli (FS1/B225). Obdajajo me ljudi, ki me imajo radi, pa imam jaz njih rada. Nimam nekih groznih želja nimam. Želela bi si mogoče, da bi lahko še komu kaj več pomagala, finančno pa tako. Sem tako kot misice rečejo, da bi bil mir na svetu: da ne bi bilo lačnih otrok. Jaz bi samo tako, da mogoče bi šli nazaj v tisti čas, ko nismo bili osredotočeni samo nase pa zdaj te narcistične motnje, ki prihajajo na plan. Da bi dobili nekako občutek za skupnost (FA1/B226). To bi se recimo lahko iz Afrike naučili (FS1/B227). Se mi zdi da tam še zmeraj mogoče malo bolj prisotno, da skrbijo ena za drugega v skupnosti kot taki (FS1/B228), ampak tudi se že izgublja, ker pač seveda tudi tja prihaja ta vpliv civilizacije (FS1/B229).

A: No v moji pravljici bi pa kultura imela več denarja za ustvarjanje. Da ne bi gledal zdaj ali bomo imeli sceno ali ne. Ampak, da bi pač bilo to pošteno plačano v smislu, da mi lahko ustvarjamo, ker pač, kultura ljudi, človeštvo bogati in je pač nujno potrebna, tako kot je hrana, je treba pač imeti kulturo. Ne vem, zakaj se mora drugje ta denar stekati, zakaj se ne v kulturo, recimo to bi bilo v moji idealnem svetu. Drugače pa se strinjam s sestro, mi ni hudega, lepo živim in srečna sem, ker imam oba starša še in super družino in prijatelje in vse (FS1/A230).

Jaz: Hvala. C, pa ti?

C: V moji idealni pravljici si ne bi na vsake eno leto do leto in pol želela imet ravnih las (FS1/B231). Ma to je moj glavni problem, ki je relevanten mogoče za tvojo raziskavo. Vse ostalo mi je pa kul. Moj problem, saj zdaj tukaj vidiš ko se mi lihkar dogaja. Meni je s to kratko frizuro lajf najlažji ever na svetu. Jaz se tukaj popolnoma pobrijem, tle skrajšam ful, zjutraj se zbudim in naredim so tako tako, da češem se v bistvu bolj poredko in je res cik cak zjutraj 5 minut. In potem pride tako obdobja, ko je zdaj, ko bi pa jaz malo imela veter v laseh, veš. Da malo plapola. Neki da se nekaj dogaja, da je kakšna sprememba.

B: Lasulje! Najine sestrične imajo vse lasulje za: Božič ima tako, za Novo leto ima tako (FS1/B232)...

A: Jaz imam podobne prebliske (FS1/A233).

C: Ja pa tudi ne znam. Kaj pa če mi jo kdo potegne dol po nesreči (FS1/C234)?

Jaz: Ja glede na to, da te none na avtobusu šlatajo za lase...

C: Pač, ker pol pismo za kitke dati dvesto evrov. Oh kar glava me boli, ko pomislim. Da bi bil Afro frizer oziroma afro kitke, da bi bile cenejše. To bi bil tudi moj idealni svet (FS1/C235).

Jaz: D in E, vidve vidim, da imata kitke, kako so pa vama kitke?

E: Midve imava podaljške in nama jih mami sama plete. Čeprav sediva ponavadi kar cel dan, se splača. Je res super, pa vseeno lahko te frizure nosiva 2 meseca in je res super, da si ne rabiš skoz česati lase, pa raztegovat pa da ni toliko dela.

C: Ko sem bila v otroštvu, lasje so mi bili, ne za druge, ampak moja osebna največja ovira (FS1/C236), ker veš to so bili takrat tisti časi, ko je bilo »in«, da si bil emo. No in meni je vse stalo v zraku (FS1/C237) in sem nosila neke čope in pol sem si pletla kitke in sem si dajala gor kakšne kariraste bunkice, da sem bila vsaj približno tam. To mi ne da miru (FS1/C238).

A: Moja hči ima tudi zdaj kitke, pa tudi prav tako kot ti E, prav da glih zaradi tega, ko pol nima posla. Pač ima kitke in to je to, ne rabi nič se ukvarjat pol in ima en mesec mir. Samo sedi tudi po 6/8 ur tam.

D: Jaz imam umeten čopek.

A: Ej ful dobro izgleda.

E: Ja so taki nastavki, ki si jih pol daš gor.

Jaz: Še da vaju vprašam, da ne pozabimo, kakšen bi bil pa vajin idealen svet oziroma vajina pravljica?

D: Brez šole (FS1/D239).

Jaz: Okej E, pa tvoja?

E: No jaz si bil pač želela, da bi bilo bolj mirno na svetu (FS1/E241). Ne vem, načeloma mi je okej. Da bi sicer bili ljudje tudi mogoče malo bolj prijazni, drug do drugega (FS1/E241), da ne bi bilo takih žaljivih žaljivk (FS1/E24). Ja pa, tudi v šoli. No, da bi se manj učili ali pa da se učimo, če že, pa da se ne bi šlo toliko za ocene.

D: Da se sploh ne bi štelo.

A: Bravo, to bi tudi jaz ja, da je znanje pomembno, ne pa ocene.

Jaz: Super, hvala vam. Evo smo prišle do konca. Meni je bilo ful zanimivo in ful cenim vse odgovore. Hvala, če vas bo še karkoli zanimalo, imate moj mail tako da smo na vezi.

9.3. Fokusna skupina 2

Izvedba: 5. 6. 2023 od 15.00 do 16.10

Jaz: Za začetek imam ene par takih osnovnih vprašanj. Najprej me zanima, če sta bile rojeni v Sloveniji?

F: Jaz ne. Jaz sem bila rojena na Portugalskem⁹ (FS2/F1).

Jaz: Kdaj si pa prišla v Slovenijo, koliko si bila stara?

F: Dve leti in pol, skoraj 3 (FS2/F2), ampak sem bila malo tu, malo tam, potem ko sem začela pa v prvi razred hodit, sem pa pol bila stalno tukaj (FS2/F3).

Jaz: Kaj pa ti?

G: Jaz sem se pa rodila v Sloveniji (FS2/G4), v bistvu sploh še nisem bila v Peruju¹⁰ iz ker je moj oči (FS2/G5), tako da pač sem že celo svoje življenje v Sloveniji (FS2/G6).

Jaz: Kakšna je vajina nacionalnost?

F: Jaz imam portugalsko¹¹ državljanstvo (FS2/F7), tako da portugalska.

G: Moje pa slovensko (FS2/G8). Ampak pač, kot sem že rekla, moj oče je pa iz Peruja, ampak nimam nič od tam. Tudi sploh na papirju, mislim, da ni kot moj oče napisan. Pa tam imajo tudi nimajo zakona, da moraš preživnino plačevati tako (FS2/G9). Poznam pa ga no recimo (GS2/G10).

Jaz: Koliko sta pa stari?

F: 21 (FS2/F11).

G: Jaz sem pa 24, pa letos bom 25. 98 letnik (FS2/F12).

Jaz: Prihajata pa iz mesta ali s podeželja?

F: Jaz sem iz Ptuja¹², ampak ta nek predmestje mesta (FS2/G13). Torej imam zraven kmetije, lahko grem pa pač tudi ful hiter do mesta. Sem odraščala na njivah tudi, ampak tudi pač v mestu. Ne vem kako bi to razložila.

G: Ja jaz v bistvu isto sem pač pol urce stran od Ljubljane, ena vasica mala (FS2/G14). Tam je tako bolj vasica, ampak sem pa skoz tako pač tudi v Ljubljani v šolo hodila pa vse (FS2/G15).

Jaz: Kakšna je pa vajina etnična identiteta?

F: Jaz sama sebe dojemam za Latino (FS2/F16). Se mi zdi, da se v bistvu ful povezujem, s to svojo latino kulturo (FS2/F17). Moja mami per se je kao Afro-latina, ampak ona pač sama sebe

⁹ Država v Evropi je izmišljena.

¹⁰ Država v Južni Ameriki je izmišljena.

¹¹ Tako kot država, je tudi državljanstvo izmišljeno.

¹² Mesto je izmišljeno.

ne povezuje s tem afriškim delom tega, torej pač ona se ima sam za Latino žensko (FS2/F18). Medtem, ko pa jaz, se mi zdi, da je pač po eni strani pomembno, da vzamem v zakup, da je ta nek afro-latino vajb zraven (FS2/F19). Ampak pač moj oče je pa Portugalec, Evropejec (FS2/F20), ampak jaz po navadi vedno pravim, da sem pač Latino.

Jaz: Aha okej kako pa tvoja to identiteto vidijo drugi?

F: Definitivno se strinjajo zaradi tega, ker vedno, ko rečem, da sem iz Portugalske, me gledajo ljudje, pa čakajo, da bom povedala, iz kje sem še, pač to ni dovolj (FS2/F21): »iz kje si, ziher si iz nekih Latino ameriških krajev« (FS2/F22) pač tako, da če rečem sam Portugalska so vsi tako »not really« (FS2/F23).

Jaz: Okej kako je pa pri tebi G?

G: Jaz se pa v bistvu tako že cel lajf počutim Slovenko, ker pač kot pravim, sem se itak kle rodila (FS2/G24), pa tudi skoz slovensko govorim (FS2/G25). Špansko sem se začela učiti šele na srednji šoli, tako da pač se ne počutim zdaj ful nekaj neslovenka. Čeprav je vedno toliko vprašanj bilo v mojem življenju: »Iz kje si pa ti? pa »iz kje imaš pa korenine« (FS2/G26), »ti pa jih nisi iz Slovenije čist« (FS2/G27), tko da v bistvu se pač tudi počutim Latina in tudi sem ponosna na to, da sem (FS2/G28).

Jaz: Hm, očitno drugi ljudje ne vzamejo vedno tega, da si Slovenka.

G: Ne res ne (FS2/G29), ampak to v bistvu jemljem ful pozitivno (FS2/G30). Ker včasih, ko sem bila majhna... A ne pač otroci, so imeli negativne komentarje (FS2/G31), mislim, negativne komentarje... Tako, na drugačen način so to vprašali oziroma rekli, kakor zdaj, ko sem odrasla, ko ljudje v bistvu pohvalijo to (FS2/G32), pa na pozitiven način rečejo, povprašajo (FS2/G33).

Jaz: Kaj pa je za vaju rasizem?

F: Zame osebno je rasizem več stvari. Torej ne sam neka stvar, ko je zdaj nekdo rasističen do nekoga zaradi polti, kože (FS2/F34), ampak rasizem proti ženskam, da ne marajo žensk ali pa revnih ali pa brezdomcev (FS2/F35). Rasizem proti nekim skupščinam, kot so recimo Romi (FS2/F36). Valda tudi ta rasizem, da nekdo zaradi barve kože dela neke predpostavke o tebi (FS2/F37). Pa se mi zdi, da ni rasizem samo za neke temnopolte ljudi (FS2/F38), ampak pač tudi za druge, recimo Kitajci, Indijci, pač vse tako zaradi narodnosti (FS2/F39). Ko folk misli neke stvari, pa sploh mogoče res ni ne tako (FS2/F40).

G: Ja jaz bi tudi to rekla, delanje stereotipov na podlagi barve kože (FS2/G41). Že vnaprej si neko mnenje ustvarjaš na podlagi barve kože, samo zaradi tega, ker pač po zunanosti vidiš, čeprav sploh še nisi spoznal človeka (FS2/G42), po drugi strani pa tudi nesprejemanje (FS2/G43) in drugačno obravnavanje ljudi zaradi barve kože oziroma drugačnosti (FS2/G44).

Ampak to so pol tudi te predpostavke, ki si jih delajo (FS2/G45). Mi je pa pač dobro, da nekdo recimo opazi, da si temnejši (FS2/G46). Če ti nekdo reče vau ti pa imaš bolj temo polt, to mi ni razizem, to je lahko pozitivno ali pa negativno (FS2/G47). In ne bi rekla, da je pa vsaka taka opazka razizem, ker pač to je dejstvo, ne moraš ti kar mimo tega (FS2/G48). Saj pol bi lahko tudi belci kaj rekli, ko rečeš, nekomu ti si pa ful bel... Ful ne bi pretiravala, zdaj pa čisto nič ne smeš tega omeniti, valda, da si omenil, ker pač to je neko dejstvo, ampak je pa pač grdo, da te nekdo drugače obravnava (FS2/G49) ali pa pač dajo v drug koš (FS2/G50) ali pa dela neke stereotipe zaradi tega (FS2/G51).

Jaz: Si imela kdaj izkušnjo s čim od tega, kar si povedala?

G: Midva z bratom, on je tak koz jaz, in ko sva bila majhna, so naju vsi menjali za Rome, ki so pa v Sloveniji dosti zasovraženi (FS2/G52) in sploh njega, ki je fant, so res ful skoz hecali, da je Rom (FS2/G53) in je imel tudi ful veliko pretepov zaradi tega, ko je bil majhen (FS2/G54). Ali pa sem slišala: »o lej jo črnko« tako fulkrat (FS2/G55), čeprav sploh nisem recimo (FS2/G56). Pa tudi to ni žalitev zame, ampak zakaj bi to sploh kdo tako kazal s prstom, pa to govoril, pa se smejal zraven tega, ker pač kaj je smešen? (FS2/G57) Pol te folk malo drugače obravnava, že zato, ker mogoče misli, da si Rom (FS2/G58). Pa recimo v trgovini, da varnostnik hodi za tabo, ker si temnejši in misli, da boš kaj ukradel, in to ni bilo samo enkrat, je bilo tako velikokrat (FS2/G59), ali pa da ti pregledajo torbo, ko greš ven iz trgovine, samo tebi, izmed vseh prijateljic, ker pač si ti mal temnejši (FS2/G60). Take stvari.

F: Od tega, da varnostniki hodijo za mano po trgovinah, sploh če nisem dovolj urejena, če pridem tako casually oblečeno v neki trenerki ali puloverju, pol bo pač vedno bil tam nek varnostnik on the lookout, ko gleda in hodi za tabo (FS2/F61). Enkrat je prišlo do te mere, da sem ga vprašala, če mu lahko kako pomagam (FS2/F62). Ker pač a me lahko pustite na meru!? (FS2/F63) Sem že doživela to, da sem šla z mojim očimom in mojim bratcom (moj oči je belec, Slovenec) v Primark, kupili smo za čez 100 € stvari, imeli smo račun za vse. Pred nami je šla skupina nekih fantov, z ruzaki in jih je spustil varnostnik naprej, nam je pa pregledal nakup, torej pregled računa, če so vse stvari res v vreči, ker sva bila jaz in moj bratec (moj bratec je pa pač isto tak bolj temnopolt kot jaz, s kravžlčki) (FS2/F64). Kot otrok sem imela ogromno tega, da so mi govorili, da sem ciganka (FS2/F65). V bistvu pol na ena točki sem se jaz s temi Romi pokonektala per se. Zato, da so me tudi oni nehal (FS1/F66), ker so me tudi oni [diskriminirali] (FS2/F67), v bistvu si niso znali razložiti, kaj je fora mene, da nisem oni, ampak nisem pa bela, kot vsi ostali (FS2/F68). Tako da sem pol vzpostavila sicer nek tak bolj prijateljski odnos (FS2/F69), ampak sem ful mela zaradi tega travme (FS2/F70) in me je bilo strah (FS2/F71). Tudi eden izmed razlogov, zakaj sem se preselila v Ljubljano (FS2/F72), da

me je pa skupina nekih električarjev na srednji šoli, so me slikarili po kampusu brez mojega vedenja, si med sabo pošiljali te slike in imeli komentarje, kot so: »nigerka, boš še bolj črna kot ta mačka« (FS2/F73). Vem da drugi šolski dan, ko sem prišla v šolo, mi je skupina v obraz tako rekla: »spizdi nazaj, od kjer si prišla niger!« (FS2/F74). Čist intense stvari (FS2/F75). Ampak mene to ne gane, jaz sem bila na tak način ozaveščena, da je več kot ena sama rasa ljudi (FS2/F76) in se mi zdi, da pač to nam je dano v glavo, sploh kot otroku, da pač zavedaj se, da si drugačen in da se bodo te stvari dogajale (FS2/F77). Meni je v bistvu za tak folk sem izredno bed (FS2/F78) zaradi tega, ker imam občutek, da niso dobili tega nezga: halo, tukaj je pač ful veliko različnih ljudi na tem svetu in nismo si vsi isti (FS2/F79). Pol isto za torbico na trolah. Včasih imaš kake gospe, ki pač jo prime k sebi, ko se usedeš zraven (FS2/F80).

G: Vau ja to zdaj torbice se je tudi meni dogajalo, ko pač folk kar umakne (FS2/G81), ali pa če bo kaj izgubil prvo, kar bo, bo tebe obtožil in pogledal in kazal, tako očitno kazal nate (FS2/G82).

F: Kar jaz mislim, da je tukaj tudi fora je, da pač nobena od naju ni niti ful temnopolta, niti ful bala pol pa si folk enostavno ne zna razlagat (FS2/F83) zdaj, če bi bila jaz čisto temnopolta točno vejo, da ima neke afriške korenine (FS2/F84). In I guess da te mogoče drugače gledajo (FS2/F85). Medtem ko pa, če si ti zdaj neka mešana rasa, to si vse folk zame misli, da sem iz Maroka, Indije in vse neke te možne kombinacije (FS2/F86). In ker so pač tudi Romi tako neka mešanica med tem, da so svetli in temnejši, I guess da te potem hitro v isti koš vržejo (FS2/F87).

Jaz: Okej, zdaj ste že začele govorit o diskriminaciji v šoli, fakulteti. Se spomnite še kakšnega primera, mogoče tudi na delovnem mestu ali pa zaposlovanju ali pa pri iskanju stanovanja?

F: Jaz kar se tega tiče, nisem imela nikoli težav, sploh za iskanje stanovanja ali služb (FS2/F88). To [pokaže nase] nisem samo jaz, sem tako kot zgledom. Jaz imam persono in mi je pač vseeno, če imam tudi 5 pirsingov na faci, pač po navadi dobim kar hočem zaradi tega, ker imam jasen cilj in mi je pač vseeno in si niti ne pustim, da bi me ustavljalo (FS2/F89), pa da me ne bo nekdo zaposlil zaradi tega, ker pač nisem iz Slovenije ali pa nisem Slovenka. Niti nimam te mentalitete, da mi karkoli ni omogočeno (FS2/F90). Se mi zdi, da imam iste možnosti kot vsi drugi (FS2/F91). Če je pa kdo pač rasističen na tak način pa pač adijo, ne rabim met nekega stika (FS2/F92).

G: Jaz tudi v bistvu nisem imela pri tem nobenih slabih izkušenj (FS2/G93), če že, sem imela dobre izkušnje (FS2/G94), zaradi tega ker, kot sem rekla, ko smo bili majhni, je bilo to tudi še ful manj poudarjeno, kakor zdaj (FS2/G95). Ker zdaj se mi zdi, da se veliko več govori o tem (FS2/G96), pa velik več je kaznovanja, če si diskriminatoren (FS2/G97) in si folk itak ne upa (FS2/G98) oziroma zdaj gre že ful v ekstreme to. Tako da, ko sem bila majhna, je bilo ful več

tega, da te je kdo hecal: »pojdi nazaj od tam, od koder si prišla« (FS2/G99) ali pa: »črnka« (FS1/G100) ali pa: »glej, kako je črna, o bolj črna je kot to« (FS2/G101). Ampak zdaj, ko pa sem starejša, ker sem odrasla, se mi pa zdi, da je to v bistvu še plus, da v bistvu še več ponudb zaradi tega dobim, ker sem v bistvu eksotična (FS2/G102). Vsi pravijo: »ti si eksotična, posebna« (FS2/G103) in meni se zdi, da mi to v bistvu samo še koristi kle v Sloveniji, ker sem drugačna od drugih (GS2/G04) in sem se v bistvu naučila to v svoj prid jemat, bolj kakor, da bi mi škodilo (FS2/G105). Tako, da se mi zdi, da v bistvu to samo še pomaga pri iskanju služb, povsod (FS2/G106). Ampak to je samo tako, kakor ti zdaj vzameš, pač moraš biti samo ponosen na to (FS2/G107) pa pač to izkoristit to v svoj prid (FS2/G108).

F: Jaz se tukaj drugače ful strinjam s tabo zaradi tega, ker je ful res, pač ljudem si ful bolj zanimiv (FS2/F109). Ampak recimo jaz, ko delam, pa saj tudi ti delaš v entertainment world. Valda prej vzamejo tebe (FS2/F110), ker se jim zdi, da imaš še en malo več karakterja, kakor nekdo drug (FS2/F111), ampak po drugi strani je pa men to poslušanje »o maj gad, kako si ti eksotična« mi je včasih samo too much (FS2/F112). Mislim, jaz se z nobenim ne bom tam pregovarjala, zakaj mi ne tega govoriti (FS2/F113), bom imela normalno reakcijo (FS2/F114), ampak deep down sem pa tako: ali lahko nehaš samo izpostavljat, da sem eksotična, ker to ni point? Zakaj? To ni moje delo. Kaj je s tabo narobe? (FS2/F115) Pač a sem kača, da sem eksotična, da sem ti bolj zanimiva, ali kaj je fora? (FS2/F116) Jaz sem prav rekla, če bi mene takrat na nacionalki v Sloveniji, da bi mi rekel, da sem eksotično, bi bila samo tako »oh here we go again«, ker ni point. Ampak sem se pa tudi ful naučila (FS2/F117). Da večina teh ljudi je ful ne slabo namernih in noben ti nič noče (FS2/F118) in pač pri nekaterem folku si tako »okej, v redu, bom vzela to kot kompliment, če sem ti eksotična« (FS2/F119), ampak če je pa skozi je pa tako malo (FS2/F120)... Lahko ful v svoj prid uporabiš, kar se mi zdi top (FS2/F121), ampak ja drugače mi je pa meh, sploh če so kakšni sluzasti tipi, fuj (FS2/F122).

G: Ja drugače, enako, moram tudi jaz to poudariti, da meni zdaj, da mi to nekdo reče, ni dobro, a ne (FS2/G123). Ampak itak vem, da nič slabega ne mislijo s tem (FS2/G124). Ne moreš jim zameriti, ker oni samo povedo, kaj si tisti trenutek mislijo, ko te vidijo (FS2/G125). Mi pa itak da ni kul, da mi skoz to nekdo govori, ker mi skozi to pač slišim vsak dan. V temu šovbiznisu, kot si rekla, v takem biznisu to res skoz slišiš (FS2/G126). Ampak sem pa v bistvu vesela, da mi prav pride. Ni pa to nekaj, kar je dobro slišati. Mislim tako, ker malo ti je neprijetno (FS2/G127), ker te v bistvu pol obravnavajo, tako kot si rekla, kot neko kačo, ali pa kot nek objekt, ker si pač eksotična (FS2/G128).

F: Seksualiziran objekt! (FS2/F129)

G: K da si samo zaradi tega... Ja ane! Jaz imam veliko več, jaz lahko pokažem svoje skillse, jaz lahko pokažem svoj personality, ne pa samo to, da sem eksotik in da sem iz neke drugje. Pač to sem a ne, to je nekaj kar imam (FS2/G130).

F: Se strinjam s tabo ful, ampak je pa ful dober, če to res znaš izkoristit v svoj prid. Pač lahko s tem prideš daleč. Realno. (FS2/F131)

G: Res je, sploh v Sloveniji, ker nas ni veliko (FS2/F132).

Jaz: Ti si rekla da se počutiš, kot seksualiziran objekt, a sem prav slišala?

F: Ja, jaz to ful povezujem s tem, da poznam ogromno žensk iz Latinoameriških držav, ki so prišle sem oziroma so jih šli tja iskat neki privilegirani beli moški. Pridejo recimo v Ekvador, kupijo tam nekomu 5 krav, to je za njih celo premoženje in se delajo, da ne vem kaj bi bla bla bla in prav poznam primer. Potem jo je pripeljal sem, je zanosila. Tukaj je bila pa ona v bistvu samo njegova služkinja (FS2/F133). Malo jo je imel za kazat, da ima eksotično ženo (FS2/134). Ona ima indigenous korenine tako da jo je zmerjajo s tem, da je Indijanka pa take in drugačne stvari (FS2/F135). Pol poznam tudi ženske, ki so recimo iz Dominikanske Republike. Tam je vodila ne vem, kako podjetje, je spoznala enega moškega, ki ji je rekel, da je tukaj dobro življenje. Je prišla sem, je bilo najprej vse okej, pol je pa tip pogruntal da je gej, pol pa njej tukaj noben papir pač ne velja in pač adijo njen lajf in je šla pol iz tega, da je bila tam v Dominikanski Republiki vodja nekega podjetja do tega, da je mogla delati v tovarni zaradi tega, ker ne poznajo jezika. In te tipi tok seksualizirajo latinoameriške ženske in jih dajo ven iz svojega okolja in jim ne vem kaj obljublajo, zato da pa pridejo sem (FS2/F136). In večina teh žensk je tok depresivnih (FS2/F137). Edin če imaš ti nekega moža, ker je res pač res ful dober in ti omogoča... Recimo tako je moja mami. Ona ima to srečo, da si je lahko tukaj tudi našla svoj community (FS2/F138). Ampak imaš pa ene tipe, ki so pa tako malo slabonamerni. Pač vem, da me folk seksualizira zato, ker sem Latino, vem (FS2/F139). »Latina mami« mi pravijo, pa ne vem kaj vse (FS2/F140). Saj kul do neke mere (FS2/F141). Včasih pa se počutim, kot da moram kdaj kaj reči. Samo nočem pa zdaj težit (FS2/142).

G: Se mi zdi, da ful hitro prepoznamo, kdaj ima folk s tako izjavo dober namen, pa kdaj ima folk s tako izjavo slab namen. Mislim, kdaj ima neko seksualno ozadje, kdaj pa pač okej hoče samo kompliment pa je tako prijazen. Takoj prepoznam (FS2/G143). Pa jaz sem tudi taka, ne bom se tam skregala, pa mu kaj rekla (FS2/G144), pač se mi zdi brez veze, ker itak mu ne bom mogla zdej neki ful mnenja spremenit (FS2/G145).

F: Kar sem hotela reči je, da se mi zdi, da so ful seksualizirani tudi latinoameriški moški in temnopolti moški in general (FS2/F146).

G: Moj brat je bil sam tako fulkrat zmerjan za Roma. Ampak ful več kot jaz, ker pač punc si jo še ne upajo jo nekaj ful več hecat (FS2/G147). Ampak pri fantih, ko so mlajši, se pa itak skozi nekaj tepejo pa direktno so nesramni in so ga fulkrat za Roma ozmerjali in je imel res ful težav s tem v osnovni šoli (FS2/G148).

F: Ja moj bratec isto in je zdaj alergičen na to, da mu kdorkoli reče, tudi če ga kao heca, ne more tega slišati. Grozno mu je (FS2/F149).

Jaz: Kako sta pa mlajša vajina bratca od vaju?

F: Tale moj bratec, ki je imel specifično malo več težav, je zdaj 16, ko se mu je pa to takrat ful dogajal, je bil 13.

G: Moj je pa starejši, je pa 26.

Jaz: A se spomnita še kakšnega predsodka ali pa stereotipa, ko je bil ali izrečen vama direktno ali pa da sta samo slišale glede barve kože?

G: Mislim, meni so edini še kdo vpraša, če sem Azijka, ker jaz tudi malo tako izgledam malo azijsko (FS2/G150). In me še velikokrat to kdo vpraša, pa tudi: »lej jo Kitajko« (FS2/G151) ali pa kaj takega. Stereotipa prav da bi se zdaj spomnila... Pač edin to seksualno, da mislijo, da si tudi ti uvožen iz nekje (FS2/G152), lahko bolj seksualno gledajo nate (FS2/G153).

F: Em pa da si sploh nasploh tako bitje! (FS2/F154)

G: Ja, da si kaj drugače od ostalih glede seksualnosti (FS2/G155).

F: Ja, kot da folk misli, da ker si pa Latino, da si pa ful... Saj po eni strani jaz sama zase loh rečem, da imam mogoče mal več te neke strasti, ki jo čutim. Kar se čuti tudi tako nasploh, če pogledam že samo Portugalsko. Kako folk deluje v tem communityju, ampak to ne pomeni, da sem neka nimfomanka, pa da si to lahko kar vsak misli zaradi tega, ker sem pač iz latinoameriške države (FS2/F156). Plus to, da se mi zdi, da ful hiter povezujejo sploh Latino ženske z neko prostitucijo in prostituiranjem, da so pač stripper dancers (FS2/F167). Ampak kaj je spet zatem je to, da te ženske, se tok težko jezika naučijo, komaj dobijo službo in itak, da jih gre polovica... Mislim, saj gredo po lastni volji, ni da jih nekdo prisilil v to, ampak ful veliko žensk dela v tem striptiz show entertainment. In potem ker je pač videl v striptiz klubu nekoga, ki tako zgleda, bo pol kar mislil, da si pa ti pa tudi, pa da si kar lahko pusti in dovoli ne vem kaj (FS2/F158).

G: Ja jaz se pa tudi strinjam s tem.

Jaz: Kako se vama zdi da je z rasizmom, če primerjata Slovenijo pa druge države?

F: Se mi zdi, da tukaj v Sloveniji je večina ljudi nenamerno rasističnih (FS2/F159). Sicer zdaj jaz ne verjamem več temu, da tega [pokaže nase] ne vidimo več vsak dan. Ful smo že šli čez to, ne mi reči tega, ker pač nisem stupid (FS2/F160). Se mi zdi da, recimo kaki Francozi, so

rasistični do vseh tujcev, če nisi njihov. Na Portugalskem so ful bolj navajeni, ampak spet čisto odvisno, kam greš (FS2/F161). Sem tudi že opazila, recimo v tem manjšem mestu, iz kjer sem jaz, da sem mogoče dobivala kake poglede. Tako mislijo, da ne opaziš, ampak opaziš. Te starejše babice (FS2/F162). Ker pač Portugalci so tudi primarno belci, ampak je pa tudi ful veliko priseljencev iz Latinoameriških držav in so v bistvu ful navajeni tega in ni spet tak halo (FS1/F163) in tudi ful je veliko muslimanov. Jaz bi rekla, da tam v bistvu oni več rasizma doživljajo kot nekdo, ki je kao a person of colour oz. Latinoameričan, Afričan (FS1/F164). Ampak na Portugalskem zaradi tega, ker pač folk plačuje za njih, to kar mi tukaj plačujemo za Rome.

G: Meni se v bistvu ne zdi neki ful razlike (FS2/G165). Če že, se mi zdi, da je v Sloveniji ful več takih pogledov, kakor kje drugje, kjer so bolj navajeni temnopoltih oz. je več odstotka temnopoltih (FS2/G166). V Sloveniji se mi zdi, da vseeno jih je dosti malo (FS2/G167) in pol takoj, ko človek... V trgovini že jaz tako vidim poglede, uno ko grem mimo, kakšen se celo tako obrača (FS2/G168), sploh veš, če imaš kitke še, pol se vsi tako ohh (FS2/G169). Včasih imam v Sloveniji res občutek, da bi se najraje zakrila s čim, toliko me motijo te pogledi (FS2/G170). Drugače v tujini pa res nisem zasledila tega, ali pa sploh nisem opazovala (FS2/G176), ker je bilo vseeno. Itak pa tudi v tujini kdaj doživiš kakšno tako (FS2/G172). Sam pač nisem bila zdaj za neko ful veliko časovno obdobje v tujini. Če že, sem šla na počitnice en teden v različne države ali pa na kakšno tekmo. Tako da ne bi zdaj mogla čisto vedeti.

Jaz: Kaj pa kakšno fizično nasilje, sta ga kdaj doživeli?

F: Kar se same rase tiče, jaz nisem nikoli imela nobenega fizičnega konflikta z nobenim (FS2/F173). Moja dva bratca mogoče tudi ne, edino to z Romi, da bi bilo kaj zaradi tega (FS2/F174). Jaz se itak ne spuščam na fizični nivo nasilja s komerkoli. Zdaj se ne spomnim, da bi poznala kogarkoli, da bi zaradi rase prej zaradi tega, ker je istospolna, ker je gej (FS2/F175). Jaz osebno niti moji bližnji ne vem, če je kdo doživel kaj tazga, se mi zdi, da ne.

G: Jaz pa tako kot sem že rekla, brat se je včasih se stepel zaradi tega. Zdaj ne vem konkretnega razloga, ampak, da je nekdo hotel udarit oziroma se tepsti z njim, ker je pač temnejši (FS2/G176). Drugače pa itak bolj verbalno nasilje (FS2/G177), kar je včasih celo huje (FS2/G178), ker imaš pol travme (FS2/G179), niti si ne upaš nič nazaj reči (FS2/G180). Ali pa neposredno nasilje, ko te nekdo pregleda, če si kaj ukradel ali pa odmika torbice, ali pa tebe obtoži pokrivam (FS2/G181). In potem te je skos strah (FS2/G182), ne smem biti preblizu te torbice, ko bo ta mislil oz. me bo obtožil, pa ne smem tega pa tega, ker bo itak mislil, da sem jaz bila (FS2/G183), ne smem se grdo obleči za v trgovino, ker me bo varnostnik zasledoval

(FS2/G184). Mislim take stvari. Drugače, tako prav fizičnega nasilja pa tudi jaz nisem doživela, niti ne poznam tako nobenega, da bi to doživel.

F: Ful ful se strinjam s tem, kar je povedala.

Jaz: Hm a se vama zdi da dokler sta pač neke »good girls«, da je tako okej, če pa enkrat prestopita neko mejo, že to kar omenjata, da se ne oblečete »lepo« za trgovino, se vama zdi, da je pa potem odnos drugih drugačen do vaju?

F: Jaz mislim da definitivno. Jaz, če grem urejeno, vse kar bom pač dobivala so te neki wau pogledi (FS2/F185). In tudi če bom šla v trgovino, bodo vsi: »o gospa, kako vam lahko pomagam s tem pa s tem?« ker vidijo okej si tujec, urejen (FS2/F186), bla bla bla. Pač sigurno bo kupil ne vem kaj. In takrat tudi avtomatsko folk v angleščini »hi, hello« (FS2/F187). Jaz bom povedala zdaj neko tako osebno izkušnjo. V srednji šoli je ena moja znanka, prijateljica ful veliko kradla stvari, v trgovini Muller in H&M. Jaz sem takrat kar nekaj mislila, da jaz zdaj lahko tudi to naredim. In takrat sem bila stara 15, 16 in sem ukradla eno šminko in valda so me dobili, na kameri so me videli. In pride policija in jaz prisežem, ampak prisežem, prva stvar, ki jo je tip naredil je, da je klical na neko številko, da je preveril če sem legalno v Sloveniji, to je bila prva stvar, ki jo je tip naredil (FS2/F188). Tako da to je bila ena taka ful zanimiva izkušnja, ko sem tako what really, pač tukaj imam potrdilo o stalnem prebivališču (FS2/F188), kaj je s tabo narobe, ukradla sem eno šminko. Saj I will never do this again, ampak še vseeno, a dejansko kličeš, da pogledaš sem legit.

G: Hm ja grozno. Jaz na srečo nisem imela še prav take izkušnje, pa tudi jaz sem itak že cel lajf v Sloveniji. Ampak jaz se tudi tako počutim, čim se bom pač zrihtala, prišla zrihtana v trgovino, bodo vsi pogledi wau, pa komentarji »eksotična, pa dobra, pa lepa, pa waw iz druge, pa Latina«. Pol pa čim prideš malo maj zrihtan in ne vejo kam bi me dal, ne vejo a sem prostitutka, ali sem iz druge prišla, a sploh ne znam slovensko, ali sem Rominja (FS2/G189) in potem sem tako ful previdna (FS2/G190) in pol ti je tako malo neprijetno (FS2/G191). Ful, mi gre na živce, da se moram zrihtat za to, da nekam grem, da me ne bo folk obsojal (FS2/G192).

Jaz: F drugače imaš slovensko državljanstvo?

F: Ne, jaz imam portugalsko državljanstvo, ampak po izbiri. Zaradi tega, ker se mi zdi brez veze imet slovensko državljanstvo, ker bi mogla skenslat portugalskega, urediti slovenskega, iti nazaj na Portugalsko, si zrihtat portugalski pasuš in pač... Ker hočem met dvojno [državljanstvo], ampak pač je treba najprej skenslat enega, zato, da lahko uredim drugega (FS2/F193).

Jaz: Okej kaj pa, če primerjata diskriminacijo na podlagi barve kože danes, s tisto iz vajine mladosti, kakšno razliko opazita?

F: Jaz osebno bom rekla, da sem si včasih te neke komentarje in stvari jemala ful bolj osebno (FS2/F194). Kot otrok si nisem nekaterih stvari znala čisto razlagat (FS2/195). Ful sem vesela, da sem imela vedno okrog sebe ljudi, ki so mi te stvari razložili, tako, da sem jih tako razumela: »saj se tebi dela krivica, če so ljudje nesramni do tebe, ampak v bistvu to ni zares tvoj problem, ti si mnogo več kot sem to (FS2/F196).« Tako da jaz dandanes uporabljam svojo barvo kože v svoj prid (FS2/F197a) v svojem biznisu, ki ga delam (FS2/F197b), se zavedam, da pač izgledam, kakor izgledam in da izgledam dobro in pač mi je to kul (FS2/F198). Vseeno mi je, kaj ima kdorkoli za reči (FS2/F199). Dosegla sem tudi različne stvari v življenju, ki dokazujejo, da nisem slaba oseba, ali pa da zaradi barve kože ne bi bila uspešna. Tako jaz sem ful vesela, da da sem pač a person of color, da imam nek culture inside me (FS2/F200) in da tudi druge ozaveščamo teh stvarih (FS2/F201). Ne bom pa se zdaj z vsakim kregala za neke stvari, ker se mi pa tudi zdi, da enim ljudem lahko spremeniš mnenje, zdaj pa če se jaz pogovarjam z nekom, ki je 20 plus, pa tako razmišlja, je pa pač whatever, misli si svoje, v redu je (FS2/F202). Lahko se pogovarjava zdaj, če ti pa kaj ne paše pa pač adijo, res se ne ukvarjam s tem.

G: Jaz sem imela pa 3 faze v življenju glede tega mišljenja (FS2/G203). Prva je bila ko sem bila še čisto majhna pa se sploh nisem zavedala, da sem jaz kaj drugačna in sem bila tako; »jaz sem itak Slovenka, jaz sem ista kot ostali« (FS2/G204). Pol pa druga faza, ko te v bistvu ljudje pripravijo do tega, da si ti drugačen, ti si pa temen, ti si pa ne vem kaj, čisto drugačen od nas (FS2/G205) in te v bistvu tako malo izolirajo (FS2/G206) in sem se v bistvu tako skorajda že sramovala tega, da sem (FS2/G207). Mi je bilo ful neprijetno (FS2/G208), ful tako nisem hotela biti to, kar sem (FS2/G29). Tako da to je bila tako neka faza, recimo v osnovni šoli, ko se je pač to začelo (FS2/G210). Pol pa zdaj, sem pa tako kot je F, da sem pa zdaj res ponosna na to, ne bi hotela biti tako kot ostali. Jaz sem res vesela, da sem to, kar sem in znam to uporabljat (FS2/F211). Vem, da je to dobro zame. Tudi v Sloveniji, tako kot sem že rekla, mi ful rado pride prav. Tudi te komentarje, še vedno kdaj kakšne negativne dobim, pač si jih ne vzamem toliko srcu, kot sem si jih včasih (FS2/G212). Včasih sem si res to vzela ful k srcu, ful osebno, ful tako me je zbolelo (FS2/G213). Zdaj pa vem, da sem ponosna na to, kar sem in da se ne bi nikoli spremenila. Ker takrat recimo, ko sem bila mlajša, sem se hotela sem bila tako »zakaj nisem še jaz bela, grozno? (FS2/G214)«. Zdaj pa pač sem res ponosna in tudi tako vsi mi zdaj tako čisto drugačne komentarje dajejo. Otroci ti dajo neki, pol ti pa dajo odrasli čisto nekaj drugega. Je pa tudi tako, da pol te zaskrbi, če ti otrok nekaj reče, ti verjetno reče zato, ker mu je starš tako povedal (FS2/G215). V bistvu je tukaj tudi delo odraslih. Ni si otrok tega sam zmisllil, da te zdaj heca, da si pa nek črnc, pa da so črnici manj vredni. To mu je mogel nek odrasel povedati, ali pa je mogel nekje slišati, ker sam si pač tega ne bi izmisllil, ker otroku je

vseeno (FS2/G216). Sem pa vesela, da pa zdaj res lahko več priložnosti dobim. Tudi tako ljudje: »o kok imaš ti lepo barvo, jaz bi imela točno tako« (FS2/G217) in tako... Ja, jaz jo imam in sem ponosna na to.

F: Ja jaz bi tukaj še dodala, da se mi zdi, da kot ko si oseba of colour, ti tudi da neko to širino sprejemanja vsega drugega zaradi tega, ker veš, kako si ti lahko zatrt bil in te je folk odrival. Se mi zdi, da po eni strani si avtomatsko ful bolj aware tudi za druge ljudi in druge rase. Se mi zdi, da je nek poudarek na tej skupnosti in da moremo zaupati en drugemu, da je ful večji, čeprav je bilo mogoče tudi tako najprej dano v nas kot: »moraš, se tako obnašati zaradi tega, ker tako zgledaš, pazi, da ne bo kaj narobe« (FS2/F221). Meni je res vsak človek isti, edino, če me osebno njegova osebnost ne privlači in to je en tak big thing kar sem jaz odnesla od tega, da sem pač odrasla v državi, kjer je ful manj temnopoltih ljudi, sploh pa iz tam, kjer sem jaz, na Ptuj, smo bili samo 4 [temnopolte] v ful majhnem mestu (FS2/F223) kar je bilo tudi meni ful zanimivo. Ampak zdaj je pa te raznolikosti itak ful več in je čisto drugače (FS2/F224).

Jaz: Se vam zdi, da je zdaj, ko je več temnopoltih ljudi v Sloveniji, da je tudi več rasizma oziroma kakšnih negativnih opazk?

F: Po ena strani oboje, po drugi strani sem pa recimo jaz zdaj pred kratkim doživela... Ful veliko ljudi, ki so Romuni specifično, hodijo z avtobusi sem in tukaj stvari kradejo. Pač spet prinašajo nazaj, ta nek... Ravno prejšnji teden je točno taka oseba, moji prijateljici ukradla pederušo oziroma je probala ukrasti predeušo. In pač človek zgleda tak kot jaz in več kot bo takega folka, ki je pač slabonameren in pol si pa še a person of colour, valda da ne bo šlo nikamor na boljše. Če so pa prijazni ljudje, ki pridejo, ko hočejo sam sobivati z ostalimi, so učit o novi slovenski kulturi... Se mi zdi, da Slovenci ful dajo na to, da vau govoriš slovensko, te zanimajo naše stvari, veš kdo je Prešeren, veš kaj o Sloveniji... Se mi zdi, da če veš vse te stvari, je folk ful bolj tako: »ful dober, zakon« (FS2/F225). Če pa prihaja nek folk iz ne vem kje in je pač mixed race, pa pač bo kradel tukaj, bo pa pač spet ta stigma in ta gremo se bat vsi (FS2/F226). Kar je meni ful bedno, ampak jaz se tudi njih bojim v bistvu, pač realno (FS2/F227).

Jaz: Ja samo kradejo lahko tudi beli ljudje.

F: Ja vem, da lahko kradejo tudi beli, sam zdaj recimo, ker tudi delam v centru Ljubljane, vidim to. Vidim ljudi, sploh moški iz teh bolj arabskih držav, da to počnejo (FS2/F228). Ker jaz drugače tudi ne bi nikoli rekla za nekoga zdaj, ker si pa iz tam, pa kradeš, ampak skozi dejanja, ko bo več ljudi v Ljubljani, ki bo začelo opazat to, bo pol spet malo bolj negativno razmišljanje do [temnopolnih ljudi].

Jaz: A misliš, da ti to bolj opaziš, ker si tudi sama bolj pozorna na te ljudi?

F: Možno, ali pa pač zaradi tega, ker mi je bilo to zdaj tako blizu mene. Ampak fora je v tem, da zaradi tega, ker ta isti folk mene tudi cat calla na ulici, zato jih tudi bolj opazim, pa pač opazim, kdaj jih je več in kdaj jih ni tok velik. Ampak vem pa, da se recimo to lahko tudi ful rasistično iz moje strani sliši, če rečem, da so zdaj prišli Romuni sem krasti (FS2/F229). Pač štekam to no, pač nočem. Ampak je pa res, da se pač zdaj to dogaja dejansko.

G: Ja jaz se tudi strinjam, da čim se bo nek tak dogodek zgodil, kjer bo pač neka oseba izpostavljena pa je bila taka pa taka, recimo temnopolta v tem primeru, bo folk takoj vse probal stereotipizirat in to je ta problem, ki se dogaja, da pol pač zaradi tega ljudje mislijo (FS2/G230). Pač teroristi so tudi po navadi temnopolti in pol ko prideš na letališče, se folk boji ko prideš tam zraven, ker ne vem kaj mislijo, da imaš pa v kovčku bombo (FS2/G231), ampak to je zaradi tega, ker so te ljudje, ki to delajo... In tudi ne morem jih zdaj ful preveč obsojati, ker pač jaz bi se tudi mogoče bala. V tem primeru mislim, kadar se kaj takega zgodi, si ne moreš pomagat. Ampak ja pol pa, ko si rekla, saj belci tudi kradejo - res je in to mogoče pač ful. Tega pa noben ne opazi toliko (FS2/G233). A veš če pa belec pride zraven tebe na letališču, se pa ne boš nič bal, da ti kaj ukrade. Zakaj pa to? (FS2/G234) Je mogoče vedno boljše, ampak pol ko pa kaj takega pride ven je pa tudi lahko spet slabše (FS2/G235), tako da nikoli ne veš in pač vedno moraš biti tako pozoren malo (FS2/G236). Samo se mi zdi, da je ful manj diskriminacije (FS2/G237), sploh pa za nas, ker nam pol v bistvu to zdaj v pozitivno dajejo. Jaz vem, da imam zdaj vedno manj teh negativnih izkušenj (FS2/G238) oziroma jih jaz po mojem tudi probam ne vzet negativno (FS2/G239).

F: Ja pa tudi s tem, da ne razmišljaš o tem, da je kar vse negativno, enostavno ne privlačiš pol tega. Pa ful si bolj na chill.

Jaz: Zanima me še, če opažata, da tudi znotraj temnopolte skupnosti ali pa Latino skupnosti prihaja do kakšne diskriminacije?

F: Ja, halo. Tam v Latino skupnosti je tako, če imaš ti ful skodrane lase, imaš za njih slabe lase (FS2/F240), je treba to popraviti (FS2/F241). Temu se reče izboljševanje rase. Ko je moja mami dobila partnerja, ki je bil bel, je bilo to ful dober zaradi tega, ker boš imel otroka, ki ni pol toliko temen (FS2/F242). In to se dogaja že from way back, torej v Ameriki je bilo pač prepovedano, da so se poročali s sužnji, medtem ko pač v Latino Ameriki, so pa oni imeli odnose s temnopolnimi ženskami in pol so izboljševali rase s tem, da se je potem da je bil tvoj otrok spet z enim belcem in tako naprej in tako naprej. Jaz za njih imam ful dobre lase oziroma nekaj srednjega (pokaže na svoje lase, ki so srednje skodrani), recimo moj bratranček, ki ima pa one čisto majhne [koderčke], bi mu pa pač rekli o slabi lasje (FS2/F243). Vem, da eno obdobje je bilo ful tega, da so ženske uporabljale kreme, ki imajo tist osvetljevalec noter (FS2/F244). Moja

mami mi je recimo pri 13.,14. rekla, da naj grem na brazilsko ravnanje las zaradi tega, ker se bo ona tako lažje ukvarjala z mojimi lasmi (FS2/F245). Pa moja mami je Afro-latina for sure, ker jo vidiš, ko pogledaš ane, ampak ona sebe ne bo nikoli obravnavala kot črnko no way. [V tej skupnosti] ne bo noben rekel, da je črnc. Mi smo vsi Latino pika, Dominikano, pika, nič drugega (FS2/F246). In tega je ful in jaz, ko tja pridem malo svetlejša, so vsi »vau perfekten odtenek imaš« pa smo vsi ista rasa! Halo!? Ampak samo zato, ker sem pač malo svetlejša jim pa to ful bolj dogaja (FS2/F247). Tako da je, je. Če so pa ful ful temni, pa tudi oni med sabo komentirajo na to: »o glej kako je temen« (FS2/F248). Tako da jaz sem videla, da se to definitivno dogaja.« Ampak to oni ful tako nezaveščeno delajo. Se mi zdi, da je to njihov vsakdan, pač tako whatever jim je, niti ne dajejo teže k temu, da bi bilo to narobe (FS2/F249).

Jaz: Ja čisto ponotranjen rasizem ja. Pa pri tebi G, je kaj podobnega?

G: Niti nimam spet toliko temnopoltih prijateljev (G250a). Mislim, imam eno, ki je res temnopolta pa mi govori probleme iz njenega življenja, ampak nič pa tako, da bi med njimi se to dogajalo, tako da ne bi znala nekega primera kle opisati.

Jaz: Zdaj pa je za konec še eno vprašanje, če bi živeli v pravljic oziroma v nekem idealnem svetu, kakšen bi bil ta svet?

G: Moj idealen svet bi bil zame, da sem taka kot sem (FS2/G250b). Moj idealen svet, ker pač obožujem trening, bi bil, da bi imela svojo dvorano za trenirat, da bi živela blizu morja, da bi bilo vreme skozi toplo in sončno in da bi lahko trenirala in nastopala in zagotovila tudi dobro življenje vsem svojim bližnjim. Da bi imela dovolj denarja za to in dovolj energije za njih. To bi bilo zame popolno življenje, ampak itak se to skoz spreminja. To zdaj je težko tako, kar z eno tako zgodbo opisati, ampak ja pač recimo, da bi to izpostavila. Pa da bi lahko pojedla neskončno omejeno količino čokolade, brez da bi se zredila, haha.

Jaz: Super, kaj pa ti F?

F: Ja jaz bi isto živela nekje, kjer je vedno toplo in mi sije sonček, občasno tudi kak dežek zapade, ampak pač sonce, toplina, summer vibes. Nekje bi bila, kjer je občutek skupnosti (FS2/F251), kjer je skoz bolj pozitivna energija, veselje, kjer so pač ljudje connectajo med sabo na takšen in drugačen način (FS2/F252), kjer je dovoljeno pač neko izražanje (FS2/F253). Svet, kjer pač ni vse v teh nekih... depresija/bipolarno/jaz sem gej/jaz nisem, pač, da ni vse to labelled, da sem si pač (FS2/F254). Pol pa itak, da imam zase in za svojo družino, da bi bila vedno zdrava, da bi bili vsi, ki jih imam rada, vedno zdravi. Ja definitivno, pa ne bi spreminjala zdaj neke situacije, da ne bi bilo nobenega rasizma zaradi tega, ker se mi zdi, da ne bi bilo pol nobenih takih tem. Mislim, definitivno bi zmanjšalo rasizem, sploh to, kar se dogaja v Ameriki, valda (FS2/F255) ali pa take stvari, ampak se mi zdi, da nekatere stvari, ki se dogajajo, so ful

dobro za constructive thinking. Ne moremo se vedno vsi na eni stvari strinjati, ker pol bi nam bilo tako dolgčas, da bi bilo smešno. Moj idealen svet je pač svet, kjer so te neke razlike, ne samo med ljudmi, ampak pač nasploh (FS2/F256). Ampak je pa ta nek balans, da ne buta vsem samo ta ego ven, ampak da je še kaj drugega za tem. Tako nekaj takega, ne vem. Blefiram že.

G: Da folk zna izraziti svoje mnenje, ampak na konstruktiven način, ne na destruktiven način (FS2/G257), da ga zna tako povedati, da ne prizadene in ne poškoduje drugih ljudi (FS2/G258).

F: Pa tudi, da bi bilo več sprejemanja med temi kulturami (FS2/F259), da si ljudje v bistvu ful želijo tega, da spoznavajo nove kulture, nove jezike, da smo vsi tako odprti, da si tako: »ja evo lej spustim te v svoj krog pridi in poglej« (FS2/F260).

G: Pa da ne obsojajo drugih, pač če je nekomu nekaj všeč, ne vem zakaj bi ga drug obsojal (FS2/G261). Sprejmi to, tudi če tebi ni všeč itak mislim, če ti ne škoduje, te nič ne stane, da ga sprejmeš (FS2/G262). Namesto da obsojaš (FS2/G263), pa opravljaš za hrbtom (FS2/G264), pa take stvari.

Jaz: Super sta to povedali za konec!

9.4. Fokusna skupina 3

Izvedba: 10. 6. 2023 od 10.30 do 11.40

Jaz: Za začetek imam ene par čisto kratkih vprašanj. Najprej me zanima, če sta bili rojeni v Sloveniji?

H: Ja jaz sem rojena, vzgojena v Sloveniji v Novem Mestu¹³ (FS3/H1). Moj oče je iz Čada¹⁴ (FS3/H2). Moja mama je Slovakinja¹⁵ (FS3/H3). Zdaj te podatki moji so tako že javni, da pač glede anonimnosti to ti sama presodi, če boš hotela kaj brisati, ker sem že tokrat o tem govorila tako, da mi je v resnici čisto vseeno. Ampak ja rojena, vzgojena v Sloveniji in nikoli nisem živela drugje.

I: Tudi jaz sem bila rojena v Sloveniji (FS3/I4), moj oče je iz Demokratične Republike Kongo¹⁶ (FS3/I5), mami, je iz notranjske¹⁷ (FS3/I6). Ja sem pa celo življenje tudi živela tukaj.

Jaz: Kakšna je pa vajina nacionalnost?

H: Slovenska (FS3/H7).

¹³ Mesto v Sloveniji je izmišljeno.

¹⁴ Država v Afriki je izmišljena.

¹⁵ Evropska nacionalnost je izmišljena.

¹⁶ Država v Afriki je izmišljena.

¹⁷ Slovenska pokrajina je izmišljena.

I: Slovenska (FS3/I8).

Jaz: Koliko sta stari?

H: Jaz sem 28 (FS3/H9).

I: 25 (FS3/I10).

Jaz: Prihajata iz mesta ali iz vasi?

H: Novo mesto (FS3/H11).

I: Ljubljana (FS3/I12).

Jaz: Kakšna je pa vajina etnična identiteta?

H: Jaz se čutim kar slovenko (FS3/H13). Mislim tako, če me kdo vpraša glede rase specifično, rečem, da sem birasna oziroma temnopolta (FS3/H14). V angleščini uporabljam, »mixed race« ali pa »person of colour«. Kar se tiče, ali se čutim pol Slovakinja, pol Čadovka pa v resnici ne, samo zato, ker ful nisem povezana s tema dvema kulturama (FS3/H15). Se mi zdi, da zdaj šele ko grem proti 30ki, nekako vedno bolj ozaveščam in raziskujem (FS3/H16), ampak načeloma ja, sem Slovenka.

Jaz: Okej, hvala pa ti I?

I: Jaz pa dosti isto, imam občutek, da nisem toliko povezana s kulturo iz Konga (FS3/I17), sem pa res ves čas živela v Sloveniji in se mi zdi, da se res tok bolj poistovetim s slovensko kulturo, identiteto (FS3/I18).

H: Jaz sem eno vprašanje za I. Oprosti, a lahko? Ej a ti govoriš tudi jezik svojega očeta, ali?

I: To pa čisto tako par besed, a veš, tako niti jezika ne znam. S sestro nisva recimo nikoli niti francoščine govorile, ki je tudi uradni jezik tam, pa se nama zdi škoda, bi me lahko naučil (FS3/I19).

H: Ampak to je ful zanimiv, ker večina nas, otrok, ki nas poznam, ko so starši, večinoma očetje, prišli recimo iz Afrike, pa bližnjega vzhoda, niso dali jezika nobenemu izmed nas. To je čisto lud pojav v resnici (FS3/H20).

Jaz: Saj to vprašanjem v bistvu ful v redu, ker sem ga kot podvprašanje spraševal že pri prejšnjih skupinah, tako da H, hvala. Okej eno vprašanje imam še... reki sta, da se vidita kot Slovenki. Kako pa vajino etnično identiteto vidijo druge osebe?

H: Jaz sem imela kar probleme s tem tekom odrasčanja (FS3/H21), pa tudi magistrsko sem delala na to temo (FS3/H22). Po mojem občutku in kar sem doživljala tekom odrasčanja, je, kot da me niso doživljali kot Slovenko (FS3/H23) in mi je to bilo v resnici ful frustrirajoče (FS3/H24). Sem bila deležna ful komentarjev: »pejt nazaj od koder si prišla« (FS3/H25), »od kod pa si?« pa rečeš iz Novega mesta pa je odgovor: »od kod si pa zares?« (FS3/H26). Pogosto se z mano pogovarjajo v angleščini v Sloveniji (FS3/H27). Jaz bi rekla, da neka okolica, ki me

ne pozna, me večinoma tretira kot neko tujko (FS3/H28). Zdaj katero etnično/nacionalno identiteto bi mi pripisali, nekako pašem vse od in neke Indijke, do Indijanke, do Arabke do Latino, do Makedonija. Vse sem že dobila (FS3/H29). Ampak te pa valda ljudje, ki me poznajo, pa bližnji, valda sprejmejo, da sem Slovenka (FS3/H30). Je pa seveda ful močna ta nota, da je moj oče Afričan. Kot da je to vseeno kar pomemben faktor, kako me gledajo. Tudi glede na to, da se profesionalno ukvarjam z gledališčem. Jaz sem tudi vedno ta temnopolta igralka (FS3/H31).

I: Ja tukaj se bi jaz tisto strinjala, da ostali me pa večinoma identificirajo z neko drugo etnično skupino (FS3/H32). Pač ugibajo, da sem Latino ali pa tako bolj mulatka ali pa Afričanka (FS3/H33). Te, ki se družimo, pa me itak poznajo pa me pač jemljejo oz. obravnavajo kot slovenko (FS3/H34).

Jaz: Okej, kaj pa je za vaju rasizem?

H: Hm ja zame je vsakršno onemogočanje neki osebi, da bi bila enakovredna na vseh področjih, na podlagi rase (FS3/H35). Torej specifično targetirano tudi nasilje, verbalno ali psihično, ali fizično na podlagi rase (FS3/H36).

I: Ja v osnovi se strinjam. Neko tako kakršnokoli omejevanje na nekem delovnem področju, ali pa na kakršnem koli področju zaradi neke rase (FS3/H37).

Jaz: Okej in kako ga vidve doživljata?

H: Jaz konkretno na svoji koži na več načinov. Rasizem je ful močna beseda, ker včasih gre za v bistvu neke ful male stvari ko oseba v bistvu ne želi nič hudega (FS3/H38). Ampak, bom konkretna, torej jaz ga najbolj doživljam na svoji koži, ker se ukvarjam s tem poklicem, kjer je to zelo prezentno, da sem pač ta temnopolta, tako da ga doživljam na ta način da sem deležna komentarjev, da ne morem igrati družine v Realizmu (FS3/H39), ali pa ja ful teh pogovorov, koliko je verjetno, da jaz igram na odru neko specifično vlogo, ki je mišljena belopolta (FS3/H40). Ampak v bistvu konstantno se pogovarjamo o moji barvi kože (FS3/H41). Veliko teh pogovorov iskreno produciram tudi jaz (FS3/H42). Ker tudi jaz še trenutno s tem, ko malo odraščam in imam zdaj vedno več sogovornikov na to temo, tudi jaz v bistvu nekako ugotavljam, kako sploh hendlat s tem in kako v bistvu komunicirat. V uprizoritvenem polju je to ful pereča tema in temnopolti ali kakršnokoli drugačno polti so v bistvu ful nevidni, sploh v Sloveniji in pa kjerkoli drugje isto (FS3/H43). In je pač tako da jaz ga v bistvu na tem nivoju doživljam v svojem profesionalnem življenju (FS3/H44). Lahko je tudi ful dobro mišljeno, recimo dostikrat dobim komentarje: »saj nisi tok temna« (FS3/H45) ali pa kaj takega. Kar pa v resnici je pa na nek način tudi neke vrste malo škodljivo, ker je tako kot da podvomiš v mojo

izkušnjo. Če mi nekdo reče, da saj nisi tako temna je, tako kot pa saj ti ne doživljaš rasizma (FS3/H46).

Jaz: A pa ti to rečejo belopolte osebe ali znotraj temnopolte skupnosti?

H: To mi izključno rečejo belopolte osebe. Mislim znotraj communityja temnopolnih ljudi, v bistvu nikoli ne podvomiš v izkušnje druge osebe (FS3/H47). Jaz mislim, da mi vsi nekako vemo, da imamo različne barve in da smo pač, če greš to barvno lestvico [gledati] je ful različno pa različni podtoni pa to (FS3/H48). Ampak še vedno ne glede na to, lahko bi imela jaz tudi najsvetlejšo kožo na svetu, je to dejstvo, da je moj oče iz Afrike in da imam drugačne poteze, je že dovolj, da jaz nisem belopolta (FS3/H49) in že na podlagi tega doživljaš pol čisto drugačno izkušnjo odrasčanja. Mislim pač cel kup nekih drugih preprek, ki jih belopolta oseba nima absolutno. Se mi pa zdi, da ne bo pomote, to mi je ful pomembno: jaz mislim, da imajo vsi svoje prepreke, mi jih imamo samo pogosto ful na podlagi neke rase (FS3/H50). V nekem vsakdanjiku, tako, če hodim po cesti, je pa večinoma vse okej (FS3/H51), ampak ja slišiš včasih rasistične komentarje, ampak tega tudi ni tok tok tok velik (FS3/H52). No kot otrok sem pa pač pa ful doživljala rasizma na podlagi tega, da so mislili, da sem Rominja, torej ena druga temnopolta skupina. Sem doživljala razne stvari, večinoma verbalno nasilje (FS3/H53), ne pretirano fizičnega. Ni tako, da bi me pretepli ali pa kaj, ampak tako veš otroci kdaj ko se odrinejo ali pa te izrinejo iz vrste, ko čakaš na kosilo ali pa kaj takega, ampak ni pa da bi me nekdo pretepel (FS3/H54). Pa kakšni zdravniki me kdaj niso hoteli brez mame zdraviti (FS3/H55) pa tako.

I: Prav rasizma kot negativnega, jaz težko rečem, da sem imela kakšno zelo tako izkušnjo. Sploh ne, v življenju, da bi bilo tako, da bi začutila prav kakšen specifičen rasizem. V bistvu se skoraj ne morem spomniti nobenega dogodka tako v šoli in na delu ali kjerkoli. Edino neka situacija enkrat tako, čisto v mestu, je bila ja taka, da nisem čisto vedela, ali to leti na nek rasizem. Ko sva samo s prijateljico sede le na Prešernovem trgu, pa so kar naenkrat začela jajca padat okrog naju, mislim blizu naju. In jaz sem to gledala in se nato na ena točki, ko jih je par padlo, pa se vidi, da pač samo okrog naju, sva se premaknile. In sva naredila en krog in pol sva nazaj prišli. Pa sem mislila, če je karkoli bilo, je že konec, ampak so pa začela isto padat, tako še par jajc (FS3/I57). To pa edino, če je bilo, pa nisem mogla vedeti, ker nisem tako hitro mogla pogledat. Tako ne predstavljam si da bi bila neke zamere osebne, ker jaz mislim tak človek. Mislim, ne vem, kaj bi lahko bilo takega. Ali pa če je letalo na prijateljico, samo to si tudi mogoče težje predstavljam kot mogoče, ker je isto tako: ni, da bi imela kakšne zamere. In sem tako malo razmišljala, da bi lahko bilo to.

Jaz: Si kaj pozitivnega rasizma doživljala?

I: Pozitivni rasizem pa mogoče ja. Mogoče imam občutek, da recimo določene osebe nekako avtomatsko kaj pričakujejo, da bo šlo meni skoraj boljše (FS3/I58). Pa potem tudi ne znam ničemur temu pripisati, razen nekako, da sem raso drugačna. To je v bistvu tudi sam nekako občutek no.

Jaz: Ja pa saj mislim, da če imaš ta občutek, to tudi nekaj pomeni. H, imaš tudi kakšno tako izkušnjo s pozitivnim rasizmom mogoče?

H: Ja definitivno, vedno sta dve plati istega kovanca. Toliko kolikor sem imela zaradi tega težav, v smislu nekih type castov, rasnih (FS3/H59). Lahko pa rečem, da je po eni strani bila to prednost oziroma je (FS3/H60). Avtomatično si drugačen, kar zna bit ful zanimivo (FS3/H61). Trenutno se tudi ful veliko govori o tem in na podlagi tega potem tudi dobivam neke priložnosti, ki jih drugih ne (FS3/H62). To se ful pozna, ker sem samozaposlena (FS3/H63a), ko se prijavljam na razpis, pa ker se ukvarjam s to temo, je zelo pogosto, da sem kar visoko ocenjena na razpisu (FS3/H63b). Ali pa ne vem, zdaj sem bila na ena enem programu v Nemčiji, na enem festivalu, kamor sprejmejo samo 5 procentov ljudi. In recimo, jaz sem takoj šla skozi, ker da si ena redkih v Sloveniji, ki se ukvarja z uprizoritvenimi umetnostmi, pa si temnopolt, je v bistvu ful... (FS3/H64) Tako da na ta način ja, mislim ful mam nekega prostora v gledališču, da o tem govorim, kar se tiče tujine (FS3/H65). V Sloveniji malo manj, ker nas ni tok velik (FS3/H66), pa ne čutijo se vsi toliko, da bi zdaj morali ves čas o tem govoriti (FS3/H67), kar je tudi edino prav. Ampak definitivno zna biti tudi profesionalno to prednost (FS3/H68). Plus da glede na to, kar mene zanima, se mi zdi, da tudi imaš neke teme za obdelovati, ki so ful pomembne in je iz nekega kreativnega pogleda to ful razburljivo (FS3/H69) in tudi ful podpore lahko dobiš v ta namen. Ali finančne ali pa od množice. To se mi zdi, da je v tujini ful bolj prezentno (FS3/H70). Zdaj pri nas glede recimo nekih specifičnih programov pa se mi zdi, da ful redko da navedejo, da prednost imajo ljudje, ki so temnopolti, nebinarni ali so drugače spolno usmerjeni, ženske z otroci... Tako to so običajno neke kategorije, ki pač v tujini vsaj pri nekih razpisih pa tako morajo biti vključene, sicer se javnost lahko upre, pri nas pa še nismo čisto tam (FS3/H71).

Jaz: Ok, kaj pa glede diskriminacije mogoče ali v šoli, ampak tako, da bi bile prav diskriminirani, pa tudi če imate samo ta občutek, da je bilo zaradi vajine barve kože. Torej šola, ali mogoče pri službi, delovnem mestu, pri iskanju zaposlitve, iskanju stanovanja?

H: Jaz v šoli v bistvu na ta način, ker so mislili, da sem Rominja. Jaz prihajam iz Novega mesta in tam je res ful močna romska skupnost (FS3/H72). Ker pa se mi zdi, da so pa najbolj, vsaj v Evropi, res na udaru, zelo marginalizirana skupina, zelo, zelo podvržena rasističnim udarom. Tako da dokler so mislili, da sem Rominja, sem doživljala marsikaj. Tudi otroci se niso hoteli z mano igrati ali pa tako tako (FS3/H73), da sem v bistvu razvila nek mehanizem, da sem zelo

hitro sama sebe rasno opredelila, da sem takoj povedala, da se mulatka, da moj oče iz Afrike (FS3/H74). Zdaj recimo vem, da te besede ne smem uporabljat (FS3/H75). Imela sem neke specifične situacije na sistematskih pregledih v šoli, pri zdravnikih recimo. Ker veš ko recimo greš k zobozdravniku po 2 po 2 not na sistematskih. Recimo je bila ful občutna razlika, kako so mene obravnavali, pa mojo belopolto sošolko (FS3/H76). Ali pa prišla sem k moji zdravnici sama, pa je rekla, da jaz nisem njena pacientka, pa sem šla poklicala mamo, počakala v čakalnici in je prišla moja bela mama in pol, kot da se to ni zgodilo (FS3/H77). Tako da jaz sem ful dolgo z mamo hodila k zdravniku za zih. Vse do faksa (FS3/H78). Ampak Novo mesto je mogoče tudi res ful specifično. Romska skupnost je res ful prezentna vsaj v osnovni šoli in so res res zelo, zelo izločeni (FS3/H79). No pol pa, ker so pa izvedeli, da je moj oče iz Čada, sem pa velikokrat bila zanimivost (FS3/H80). Ampak moram pa reči, da tekom odraščanja, jaz sem imela ful veliko prijateljev. Tako večinoma se je to dogajalo v novih družbah z novimi ljudmi (FS3/H81). Tako da pol ko so enkrat me sprejeli, je bilo vse okej, vse super (FS3/H82).

I: Da bi jaz prav čutila, ali pa da bi vedla, niti ne, da bi kdo karkoli kaj takega rekel, ali pa da bi bila ziher, da je bili recimo življenjepis zaradi tega zavržen, ne (FS3/I83). Je pa vse prek maila pa niti ne moreš dobiti tega občutka, da je bilo to.

H: Jaz sem se zavoljo svoje magistrske pogovarjala z eno Mariborčanko, ki je tudi igralka in ona je iz mariborske periferije. Recimo njena izkušnja je pa res stokrat hujša od moje. Mislim, da se ful pozna iz katerega kraja si; ali je mesto, ali vas (FS3/H84).

Jaz: Mhm. Ok pol pa gremo naprej, na predsodke pa stereotipe. Kakšna sta že kdaj slišali o sebi?

H: Mislim te neke smešne kot; ti zagotovo dobro plešeš, dobro poješ, zagotovo imaš ritem, zagotovo hitro tečeš (FS3/H85). Ja take neke stereotipe. Ne spomnim se prav tako specifičnega stereotipa. Mislim kot otrok sem zagotovo slišala: »ti zagotovo smrdiš« ali pa kaj takega, ampak ni to bilo tako pogosto (FS3/H86). En pozitiven stereotip, da vsi ful pričakujejo, da imam ritem, pa da dobro plešem, pa nič ne počnem tako ful dobro.

I: Tukaj bi se jaz ful strinjala, dobivam ful take komentarje.

Jaz: Kako pa bi primerjale rasizem v Sloveniji z rasizmom v tujini?

H: Ja odvisno kje. Jaz sem se zdaj ravno vrnila iz Nemčije, kjer pač iste stvari. Recimo znotraj uprizoritvene dejavnosti je isto. Torej ful temnopoltnih ne pride v ansambel, ful se ne nagovarjajo te teme, ful je težko najti delo (FS3/H87). V Ameriki je cel ta spekter da lahko dejansko umreš, police violence je ful močen (FS3/H88), tako malo je odvisno, v katerih državah. V smislu neke direktne življenjske ogroženosti, bi rekla, da smo v Sloveniji varni. Kar se tiče nas, ki smo tukaj rojeni, slovensko govoreči (FS3/H89). Pa zdaj tudi dobro. To je kompleksno vprašanje, ki je

odvisno, katera skupina zdaj (FS3/H90). Migranti, ki prihajajo mimo Slovenije, pa doživljajo ful ful fizičnega nasilja (FS3/H91), tako da odvisno kdo pa kje. Težko je potegniti primerjavo zdaj. Jaz mislim da kaj jaz edino najbolj opažam v Sloveniji je to, da je zelo, zelo pogosto, da sej vas ni tok velik. Mislim, da je ful ta občutek, da da je ful malo drugačnih polti v Sloveniji (FS3/H92). Jaz mislim, da v resnici ni tako majhen procent (FS3/H93), samo mogoče ful niso toliko vidni, pa večinoma so na obrobju (FS3/H94). Oče je recimo je iz severa Čada, kjer so Arabci. Arabska skupnost v Mariboru je ful močna, ful jih je veliko (FS3/H95). Tako da se mi zdi, da je v Sloveniji v bistvu največji ta filing, da nas ni oziroma da, če smo nas, da nas je samo 5, pa v resnici ni res (FS3/H96).

Jaz: Se tebi tudi tako zdi I?

I: Mislim čisto iz moje izkušnje pa sicer sem mogoče vseeno dobila bolj občutek, da jih je res [malo] (FS3/I97). Ali pa mogoče tudi recimo, ker Kongončanov je pa je pa res tako ene 5. Mogoče zaradi tega sem res dobila občutek, da nas je pa še vseeno malo. Ampak to pa gledam tudi bolj te, ki smo že res dolgo v Sloveniji (GS3/I98). Drugače pa jih je itak vedno več v Sloveniji (FS3/I199). Ampak ja mogoče čisto v tem okviru, da smo pa že dolgo dolgo ali pa tukaj rojeni v Sloveniji, da pa imam še vedno občutek, da nas je malo.

Jaz: Kaj pa primerjava s tujino?

I: Ja mogoče ta razlika, da je v tujini vseeno več temnopoltih, imam jaz občutek, in da zaradi tega vseeno človek, takšen kot jaz, malo manj izstopa (FS3/I100). In da je recimo malo manj pogledov (FS3/I101), ker se mi zdi, da je v Sloveniji še vedno dosti prisotno, da ljudje na cesti gledajo, če si malo rasno drugačen (FS3/I103).

Jaz: Pa ste bili kdaj v Čadu ali Kongu?

H: Ja jaz sem bila dvakrat. Enkrat kot otrok, enkrat pa kot študentka.

Jaz: In kako so tam gledali nate?

H: Kot njihova. V bistvu večji problem je bil, men se mi zdi, da sem jaz prišla tja ful z mentaliteto, da sem jaz Evropejka (FS3/H103). Tako se mi zdi, malo kot beli človek, ko pride na to zemljo. Grozljivo, grozljivo (FS3/H104). To sem ful sem imela v bistvu nek boj sama s sabo, da sem se tega otesla. Pa ne vem, če sem se v resnici (FS3/H105). Jaz, ko sem prišla v Čad, sem bila izključno v družinskih krogih. Tako da mislim, da ne znam presoditi kako bi me v resnici okolica tam sprejela. Valda te vzamejo za svojo v družinskem krogu, ker si pač dejansko v krvnem sorodu z njimi (FS3/H106). Je pa ful seveda jasno, da nisem Čadovka (FS3/H107), da ne govorim arabsko (FS3/H108), predvsem pa je najbolj ful očitno, da nisem muslimanka, kar gre pa tam valda eno z drugim v njihovi kulturi (FS3/H109). Pa da imam ful to neko evropsko mentaliteto, kjer je malo več svobode (FS3/H110). Tako bom pa rekla, da se

mi je pa v Čadu hecna stvar zgodila: moj oče, ker je Afričan, predvsem pa najpomembnejši faktor, musliman. Tekom odraščanja sem imela v resnici ful ful trdo vzgojo, torej veliko stvari nisem smela; nisem smela ven, nisem smela toliko na rojstne dni, ful za vsak rojstni dan je bila borba ali lahko grem od sošolca ali ne. Pol pa sem prišla v Čad in odkrila, da je on ful bolj liberalen. Tako da v nekem slovenskem kontekstu je on res trd musliman, pa ful strah in trepet tam pa tak liberal. To mi je bilo ful ful zanimivo no.

I: Jaz sem bila pa samo, ko sem bila 3 leta stara. Tako da se niti ne spomnim (FS3/I111). Pri meni to ni bilo tako prisotno, ker je moj oče zelo tak, mislim, on ima krščansko vero. Pač v prednike verujejo. Mislim je tudi zelo tak odprt, pa tako vse pusti.

Jaz: No, ko smo že lih pri očetih kaj pa če primerjate vaju z vajinim vajinima očetoma glede rasizma, a sta mogoče onadva kdaj razlagala, da sta doživljala kaj različno od vaju?

H: Ja midva sva se pogovarjala, ampak... Nek dokumentarci je na RTV in v resnici neke stvari, ki jih je tam povedal, sem prvič slišala. Moj oče je prišel v Slovenijo na isti način kot večina temnopoltih, ki jih jaz poznam. Torej, ko je bila Jugoslavija, je Tito dal štipendijo študentom iz Afrike in Bližnjega vzhoda, da so prišli večinoma študirat strojništvo, pa še nekaj. Toda, veliko se jih je zaljubilo pa ostalo. Veliko jih je naredilo otroke pa šlo nazaj. On je prišel v bistvu po tej poti, študijsko in se zaljubil in tudi ostal tu. Zdaj je tu že od svojega 19, 20. leta naprej v Sloveniji. Je pa bla valda njegova izkušnja drugačna. Torej on je prišel kot tujec, pa pršu je v valu veliko tujcev in so bili v bistvu nek svoj skupni community. Plus, kar je on doživljal, ima občutek, da je bil vedno ful posebnost (FS3/H112), torej on je res temnopolt, mislim, tako res se mu pozna in se mu zdi, da so vsi bli ful navdušeni nad tem (FS3/H113). On tudi še vedno doživlja Čad kot njegovo državo, tako da ima vedno nek plan, da se lahko vrne. Mislim, dober, ta trenutek zdaj ne, k je država čisto razpadla, ampak do nedavnega. Tako da se ni tako počutil, da je doživljal tolk rasizma v Sloveniji, ker je vedno imel nek backup plan, da vedno lahko gre nazaj (FS3/H114). Tako, kot posebnost se je počutil. Bom pa rekla, da to on misli. Je pa tako, da ni on zdaj zaposlen v neki firmi. On je samozaposlen, mislim SP ima, tako da se mi zdi, da v resnici to koliko pripoveduje, da je bil vedno vključen, pa nekako njegov karierni history kaže, da v bistvu ni bil tok (FS3/H115), ampak on to doživlja čisto drugače.

Jaz: Zanimivo. Kaj pa ti I?

I: Ja moj oči je na isti način prišel v Slovenijo prek tega Gibanja neuvrščenih. To kar je H rekla, preko teh razpisov za študente, da pridejo v Jugoslavijo študirat in ja je na isti način pol ostal tukaj. V Kongu so sicer tako bolj rjavopolti, tako da ni zdaj prav temno temnopolt, ampak je pa recimo imel lase tako ful afro, tako take dolge in je prav zaradi tega bil neka atrakcija (FS3/I116). Pa je pa tudi rasizma več doživljal, kakor se pač pogovarjamo, kot pa jaz

(FS3/H117). Noben se ni hotel z njim pogovarjati. Recimo enkrat tam pri Nami se je hotel z nekom samo pogovarjati, da bi vadil slovenščino, ker se je moral naučiti tako v enem mesecu slovenščino in so mu rekli: »ja, saj kar pejte na ulico, pa se pogovarjajte z nekom« in je on poskušal, ampak so se ga vsi izogibali (FS3/I118). Ker pač nek strah, ker ga niso poznali, milim poznal, pač čisto vizualno (FS3/I119). Recimo razlagal je, da se je kakšna mamica z otrokom kar izognila; ko so šli nasproti na pločniku, je ona šla kar na drugo stran pločnika (FS3/I120). Očitno spet nek strah, rasizem na nek način (FS3/I121). Veliko zgodb, je povedal. V primerjavi z mano je pa malo več od tega doživljal. Zdaj, ko razmišljam, je pa res tudi to, da v okviru dela, je pa tudi on večino časa imel SP, ko je pa sicer hodil tudi tako po šolah nastopat pa predstavljati kulturo iz svoje države, kar je pol tudi neka taka zelo specifična stvar. Če gledaš rasizem, kar se bolj pojavlja na nekem delovnem mestu, zdaj ne morem niti povedat, ker niti ni imel takega dela (FS3/I122).

Jaz: A se vama zdi da je kdaj zdaj na vama to, da izobražujete druge?

I: Včeraj sva glih z mami govorile nekaj malo na to temo. Je rekla, da je ona čisto sistemsko opazila (FS3/I123), da še ko sva bili v vrtcu pa smo šli na neko predstavo v Cankarjevem domu, ko so govorili eno pravljico. Point pravljice je bil, da so na nekemu kraju ukradli otroke in da je na koncu bila poanta, kdo jih je ukradel. In to je bil Veliki črni mož (FS3/I124). Mami je bilo to totalno mimo in je in je potem tudi pisala na šole nek tak spis, da to se ne bi smelo dogajati oziroma, kaj se je zgodilo (FS3/I125). Na neki sistemski ravni pol se mi zdi, da je vseeno potrebno, da se še več govori (FS3/I126). Čisto tako, da se pač pol na neki sistemski ravni to mogoče čez čas malo spremeni (FS3/I127). Še zmeraj so, ali so pa vsaj bile neke take pravljice, ki so čisto v izvoru nekako rasistične (FS3/I128). No se mi zdi v tem vidiku, da je še zmeraj potrebno, da se še več o tem govori, da tukaj to še ni tako razširjen, tako da nas niti ni velik.

H: Oprosti zdaj me samo privat zanima, če imaš ti filing, da imaš ti ful drugačno izkušnjo kot pa tvoja sestra?

I: Mogoče lih na tisti predstavi, ko smo bili skupaj, sem šele tako videla, da očitno, da imava precej drugačno izkušnjo. Jaz sem takrat prvič tako malo bolj zaznala, da je imela očitno res tako bolj močno slabo izkušnjo (FS3/I129).

Jaz: A to je starejša ali mlajša sestra?

I: V bistvu je 15 let starejša. Definitivno tudi ta časovna razlika.

Jaz: Kaj pa ti H, se ti zdi da moraš izobraževati ljudi?

H: Jaz si želim da v nekem idealističnem pogledu ne bi rabila (FS3/H130). Ta rasizem se res najbolj pozna v teh mojih gledaliških vodah pa pač v teatru (FS3/H131). Si ful želim, da jaz ne bi rabila biti ta oseba, ki bi na to opozarjala, ali pa o tem govorila (FS3/H132), ampak da bi bila

neka ful izobražena oseba za to (FS3/H133) pa bi jaz lahko samo normalno igrala (FS3/H134), pa bi bili vsi ozaveščeni o vsem. Pa bi bilo da best (FS3/H135). Pa žal temu ni tako. Tako da ja, ful imamo dolgo pot pred sabo (FS3/H136). Jaz mislim, da je v resnici ful pomembno, da se na odru začne odpirati in da je v bistvu čim več raznolikih ljudi pa ne samo s stališča rase, ampak tudi glede spolnih identitet tudi glede hendikepiranih ljudi (FS3/H137) tako in se mi zdi, da v tem čutim, da je treba malo konstantno na to opozarjati (FS3/H138) samo zato, ker vidim, da je kar malo ljudem samoumevno do tega pač ni (FS3/H139). Pa se mi zdi, da recimo v Nemčiji, iz kot sem zdaj prišla, je ful ful močen diskurz okoli tega. Ni nujno, da se to skozi pozna na odru, ampak je vseeno ful močen diskurz pa trudijo se (FS3/H140). Pri nas, pa še nismo tam. Tako da iz tega stališča malo čutim, da bo treba pušat. Da je treba ozaveščati, pa pač govoriti o tem (FS3/H141). Želim si, da ne bi, iskreno. Malo je tudi meni muka (FS3/H142). Bojim se, da bi potem bila tudi jaz sam označena kot: »a to je pa ta problematična črna igralka oziroma temnopolta igralka, ki skoz govori o rasizmu« (FS3/H143) in potem tudi malo postaneš neugoden za delo (FS3/H144). Tako da jaz sem ful v precepu glede tega. Se mi pa zdi to recimo ful pomembna tema. Je pa tako, da ali hočem ali nočem v resnici, ful dobivam te prošnje za magistrske pa diplomske. To je že peta na to temo, tako da preko nekih takih akcij I guess da ja. Vedno se odzovem pa zdi se mi ful pomembno (FS3/H145) pa pri nas je v resnici ful strukturni problem (FS3/H146). Pri nas je bistven problem, da pa v profesionalno izobraženih ljudi v fohu igre pač ni v Sloveniji, da bi bili raznopolti (FS3/H147). Tako da se mi zdi, da po eni strani je pa naloga, da mogoče malo nagovorimo o tem, da spodbudimo raznopolte ljudi, da gredo na sprejemce, da sploh lahko imamo mi ta kader (FS3/H148). Se mi zdi pomembno, da malo izobražujem, hkrati je pa to delo iskreno tako utrujajoče (FS3/H149). Mislim, jaz sem igralka in bi rada bila igralka in tudi rada bi bila normalno v procesu in se ne ubadala s tem (FS3/H150). Nismo še pa tam. Ker pač v Sloveniji je tudi problem zdaj spet specifično ta poklic. Kar se tiče žensk, ki smo prav poklicne igralk, ker nas ni (FS3/H151). Tako da dolgo pot imamo pred sabo, ampak ne samo s stališča rase. V bistvu karkoli kar ni cis pa strejt pa belo (FS3/H152).

Jaz: Ej ti si naredila ful dobro tranzicijo, ker moje naslednje vprašanje je lih ta intersekcija identitete, ženske pa temnopolte če mogoče opažaš pri sebi, da doživljaš bolj specifično diskriminacijo zaradi tega, ker se temnopolta ženska?

H: Mislim, zagotovo je drugače (FS3/H143). Ne vem, če jaz znam oddvojiti svojo izkušnjo od izkušnje temnopoltega moškega. Ali se mi zdi, da doživljam diskriminacija na podlagi tega, ker sem ženska? Jaz mislim, da jo vse ženske v gledališču doživljamo (FS3/H144). Zdaj recimo je prišel ven repertoar za dramo SNG Drama Ljubljana, Drama Maribor. Pa bodo recimo

naslednjo sezono režirali sami tipi! Razen v SNG Drama ena punca na malem odru in v Mariboru 1 punca. V MGLju pa na glavnem odru spet sami tipi pa nekaj žensk na malem odru. Tako da se mi zdi, da me, ženske kot take očitno v tem polju kolektivno doživljamo to, tako da ne vem, če bi znala to izključno povezati z raso.

I: Še nisem zaposlena, ampak tudi nekako ne zaznavam tok tega, sploh mogoče tudi ker na našem faksu je pa recimo večina žensk.

H: Sem se spomnila par stvari, oprosti. To vem, da je moja sestra mlajša tudi doživljala. Mogoče se mi zdi, da včasih si na nek drugačen način seksualni objekt (FS3/H145), v bistvu kot neki eksotičnega (FS3/H146) in je to včasih tudi nek malo... Fetiš je mogoče močna beseda, ampak ja v ta namen recimo včasih slišim neke komentarje, ki jih pa predvidevam, da verjetno nek temnopolt moški mogoče ne direkt (FS3/H147). Ampak ja ful ful dostikrat sem dobila kakšna sporočila od nekih moških. Lih pred kratkim je en poslušal neki moj intervju, pa je rekel, da mu je ful bilo žal, da ni vedel, da mi je, tok bed glede rase, da mu je čisto čudno zato, ker njemu je čokoladna koža najlepša koža da ima ful rad čokoladke (FS3/H148). Pa si predstavljam, da verjetno temnopolt moški verjetno ne bi dobil takega sporočila. Mislim mogoče ja, mogoče ne. Ampak jaz mislim, da ženske neglede na to, kakšne smo, dobivamo raznovrstna sporočila, ki so pač... Moja mlajša sestra je recimo rekla, da je en fant bil z njo samo zato, ker je hotel sprobati mulatko (FS3/H149). Prvič je izraz mulatka, zdaj vem, žaljiv. A ti to veš I? Ker jaz nisem vedla do 24, 25. leta.

I: To ste imeli na pogovoru na tisti debati, da ste o tem govorili in takrat sem prvič slišala ja.

H: Tako da recimo jaz zase uporabljam temnopolta, velikokrat v bistvu napačno uporabljam črna. To v jokih mi ful radi, kar malo mešamo, pa v resnici nisem. V angleščini jaz ne bi bila black, ampak bi bila brown. Arabci nekako spadajo v to kategorijo, ampak ja v slovenščini birasna. Ampak ja temnopolta se mi zdi kar okej. Me moti pa, da nimamo v resnici nobenega prevoda za person of colour. Ampak tudi jaz se ga ne spomnim.

Jaz: Okej, potem pa še zadnje vprašanje, si ga ti tudi že malo načela oziroma omenila. Če bi živela v pravljici oziroma nekem idealnem svetu, kako bi ta svet izgledal?

H: Ja, zelo jasno pač, da ko bi hodila po cesti, bi srečala vse rase, pa ne sem rase, ampak tudi identitete, pa hendikepirane ljudi, pa vse vrste hendikepa (FS3/H150), pa tako pa v mojem poklicu bi se to ful izražalo, torej pač znotraj enega ansambla, da bi imeli pač res tutti fruti, vse rase (FS3/H151). Pa da nas bi bilo ful več vidnih (FS3/H152). Tako se mi zdi, da premalo ljudi se odloča za ta poklic, ki ga recimo specifično imam jaz. Pa bi si želela, da bi se nas več videlo.

I: Tukaj se pridružujem v smislu, da bi bilo res čim bolj raznoliko (FS3/I152). Sej tko kot je rekla H, ful dobro. Recimo že zdaj, ko sem bila v Parizu, pa se mi zdi, da je tam še toliko bolj vidno (FS3/I153). Da bi bilo v Sloveniji na nek čimbolj tak način (FS3/I54).

Jaz: Odlično. No evo jaz sem prišla do konca z vprašanji.

9.5. Odprto kodiranje

Fokusna skupina 1

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
A1	Ja, jaz sem bila rojena v Sloveniji	Slovenija	rojstvo	Etnična identiteta
B2	Evo, isto	Slovenija	rojstvo	Etnična identiteta
C3	Jaz sem tudi rojena v Slovenij	Slovenija	rojstvo	Etnična identiteta
E4	Jaz sem rojena v Nigeriji	podсахarska Afrika	rojstvo	Etnična identiteta
D5	Jaz tudi	podсахarska Afrika	rojstvo	Etnična identiteta
D6	Jaz 2013, ko sem bila stara 2 leti pa pol	pri 2,5 letih	prihod v Slovenijo	Starost
E7	Jaz sem pa prišla 2010, ko sem imela pol leta	pri 0,5 letih	prihod v Slovenijo	Starost
A8	Slovensko, jaz imam slovensko državljanstvo	slovenska	nacionalnost	Etnična identiteta
B9	Slovensko	slovenska	nacionalnost	Etnična identiteta
C10	Slovensko	slovenska	nacionalnost	Etnična identiteta
D11	Slovensko	slovenska	nacionalnost	Etnična identiteta
E12	Slovensko	slovenska	nacionalnost	Etnična identiteta
A13	49	49 let	leta	Starost
B14	49	49 let	leta	Starost
C15	Jaz 26	26 let	leta	Starost
D16	12	12 let	leta	Starost
E17	13	13 let	leta	Starost
A18	Manjšega mesta	manjše mesto	domači kraj	Temnopolta skupnost v Sloveniji
B19	Isto	manjše mesto	domači kraj	Temnopolta skupnost v Sloveniji
C20	Mislím iz mesta, kolikor je Piran lahko mesto	manjše mesto	domači kraj	Temnopolta skupnost v Sloveniji
D21	Manjše mesto	manjše mesto	domači kraj	Temnopolta skupnost v Sloveniji
E22	Isto	manjše mesto	domači kraj	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A23	V bistvu ne vem v kakšnem smislu. Sem pač Slovenka	Slovenka	identiteta	Etnična identiteta
B24	Ja seveda, Slovenka, Evropejka	Slovenka	identiteta	Etnična identiteta
A25	Zdaj pač z afriškimi koreninami. Moj oče je pač iz Gvineje	oče iz podсахarske Afrike	starši	Etnična identiteta
C26	Slovenka	Slovenka	identiteta	Etnična identiteta
D27	Slovenki	Slovenka	identiteta	Etnična identiteta
E28	Slovenki	Slovenka	identiteta	Etnična identiteta

A29a	Zame je razizem neko ločevanje	ločevanje	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
A29b	ali pa diskriminacija na podlagi barve kože	diskriminacija na podlagi barve kože	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
A30a	Se pravi, da se te nekdo ima za manjvrednega	obravnavanje kot manjvredno	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
A30b	samo zaradi tega, ker si druge barve kože, ampak ni nujno, da je to rjava. Pač lahko si Azijec	obravnavanje glede na barvo kože	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
A31a	pa te ne marajo	sovraštvo	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
A31b	Da si drugačen pa te zaradi tega ne sprejemajo	zavračanje drugačnosti	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
A32a	ali pa celo zatirajo	zatiranje	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
A32b	diskriminirajo	diskriminacija	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
A33	jaz lahko govorim za obe s sestro. Midve nisva imeli nikoli nekih resnejših problemov z rasizmom	brez resnejših problemov	težave	Posledice rasizma
A34	Na srečo živiva v manjšem mestu, kjer se več ali manj vsi poznamo	poznavanje vseh ljudi v majhnem mestu	prednosti majhnega mesta	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A35	ko je oče prišel v Slovenijo oziroma pač v to mesto, je bil edini, vsi so ga poznali	poznavanje vseh ljudi v majhnem mestu	prednosti majhnega mesta	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A36	jaz mislim, da je pripomoglo tudi to, ker je bil izobražen	izobraženost očeta	izobraževanje	Preprečevanje rasizma
A37	Mama je tudi izobražena	izobraženost mame	izobraževanje	Preprečevanje rasizma
A38	Imel je službo	zaposlitev očeta	integracija	Preprečevanje rasizma
A39	skratka popolnoma se je vklopil v to slovensko družbo	vklop v slovensko družbo	asimilacija	Preprečevanje rasizma
A40	ni tam nekaj po svoje neke afriške principe peljal	brez afriških principov	asimilacija	Preprečevanje rasizma
A41	ampak se res prilagodil na slovensko, če tako rečem, življenje	prilagoditev na slovensko življenje	asimilacija	Preprečevanje rasizma
A42	in pol, zakaj bi se zdaj z nama kdo ukvarjal, pa naju neki diskriminiral	brez razlogov za diskriminacijo	asimilacija	Preprečevanje rasizma
A43	Kvečjemu so naju v bistvu vsi občudovali	občudovanje	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
A44	ker ja vidve pa super pojeta	dobro petje	pozitiven stereotip	Reproduciranje rasizma
A45	pa vidve pa super tečeta	dobre tekaške sposobnosti	pozitiven stereotip	Reproduciranje rasizma
A46	pa vidva pa super plešeta, ziher zaradi tega, ker ste temnejše polti	dobro plesanje	pozitiven stereotip	Reproduciranje rasizma
A47a	zdaj eni bi to obrnili v smislu kot nek tako imenovan pozitiven rasizem. Ampak jaz nikoli nisem tako jemala	dojemanje pozitivnega rasizma, kot da ni rasizem	spregledanje	Prepoznavanje rasizma
A47b	meni se je zdelo fajn, ker so pač rekli, a ja ve pa ziher dobro pojeta	dobri občutki ob pozitivnih stereotipih	občutki	Občutki in misli
A48	V glavnem, nobenih takih težav nisva imeli, da bi zdaj se jaz počutila nekaj manj vredno	brez občutka manjvrednosti	občutki	Občutki in misli

A49	Doma sicer sva imeli vedno tak vzor, da so nas vedno učili glavo, pokonci, pa biti ponosni na to, kar sta	biti ponosen na sebe	vzgoja	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A50	Te vrednote sta naju vedno starša učila, vedno sva pač stremela k temu, da čim boljše delamo šolo oziroma pač da se učiva, da imava čim več znanja	strmenje k izobrazbi hčerk	vzgoja	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A51	ker s tem se tudi marsikdaj lahko kakšni neprijetni situaciji izogneš, če veliko veš in znaš	izognitev neprijetnim situacijam z znanjem	izobraževanje	Preprečevanje rasizma
A52	jaz nimam nobenih nekih takih izkušenj, ki bi pustile recimo neko travmo na meni ali pa karkoli	brez travme	btez težav	Posledice rasizma
B53	Zame je rasizem, nesprejemanje kakršnekoli drugačnosti	nesprejemanje drugačnosti	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
C54	Em ja neodobravanje	neodobravanje	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
C55	gledanja zviška. Tako, to je zame rasizem	gledanje zviška	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
C56	da te zdaj ena nona na avtobusu malo potipa za lase	dotikanje las	zanimanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
C57	in jo obtožuješ rasizma, si sam sebi narediš več slabega, kot koristi	škodnje samemu sebi z obtoževanjem drugih za nenameren rasizem	spregledanje	Prepoznavanje rasizma
C58	To je pač, lahko bi rekli, ignoranca, lahko bi rekli radovednost, ni pa slabo mišljeno	ignoranca in radovednost	radovednost	Prepoznavanje rasizma
C59	To se mi je zgodilo prejšnji teden. Tega si ne vzamem kot slabo, ni nas toliko in je razumljivo, da je zanimivo	razumevanje za radovednost ljudi	misli	Občutki in misli
C60a	Najbolj mi je šlo na živce, ko mi je enkrat en tip na Prevozih... Samo okej, ni bil prav čist... eno uro repov o tem kako sem jaz njegova črnska sestra	nadležnost	občutki	Občutki in misli
C60b	in nisem vedela, kaj mu reči nazaj in sem bila tako dude c'mon, mislim eno uro je res ful ne	neznanje reagiranja	soočanje	Preprečevanje rasizma
C61	Ma drugače pa pač, ne vem se mi zdi, da večina ljudi ni zdaj slabonamernih	večina ljudi brez slabih namenov	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
C62	Tako da ne, nimam nekih slabih izkušenj	brez slabih izkušenj	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
E63	meni se zdi to izključevanje iz družbe	izključevanje iz družbe	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
E64	pa žaljenje zaradi tega, ker si drugačne barve, ali pa drugačnega izgleda	žaljenje	definiranje rasizma	Prepoznavanje rasizma
E65	Drugič pa nama se je zgodilo, bolj kot ne v šoli, čeprav res je, da smo bili vsi mali. No pri meni je bilo	žaljenje v prvi triadi OŠ zaradi barve kože	žaljenje	Medosebni rasizem

	približno cel prvi, drugi pa še polovico tretjega razreda, da so me v bistvu nonstop žalili zaradi tega, ker sem bila drugačne barve			
E66	V bistvu tega niso bili navajeni	nenavajenost na ljudi drugačne barve	nenavajenost	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
E67	In so me izključevali iz družbe	izključevanje iz družbe	izključevanje	Medosebni rasizem
E68	posmehovali so mi so se mi za vsako stvar. Pa take stvari	konstantno posmehovanje	posmehovanje	Medosebni rasizem
E69	Pa tudi sestra, pri obeh so bili tako nesramni	nesramnost	nesramnost	Medosebni rasizem
C70	Jaz sem v osnovni šoli tudi imela eno tako izkušnjo, da sem imela enkrat pri gimnastiki (trenirala sem gimnastiko) in so me fantje probali izključiti iz svoje družbe na podlagi lih te drugačne barve, drugačnosti	izključevanje iz družbe	izključevanje	Medosebni rasizem
C71	Samo še zmeraj je bil to nek manjši kraj, kjer sem jaz imela srečo, da sem imela že toliko dobrih prijateljev	poznanstva	prednosti majhnega mesta	Temnopolta skupnost v Sloveniji
C72	da so se postavili zame	podpora prijateljev	soočanje	Preprečevanje rasizma
C73	da v bistvu tista 2 pač je bilo to enkrat in nikoli več	enkratna izkušnja izključevanja	izključevanje	Medosebni rasizem
E74	če sva šli v trgovino ali pa kaj, so vsakič, ko sva vstopili v trgovino, vsi začeli šepetati pa kazati s prsti na naju	kazanje s prstom in šepetanje v trgovini	kazanje s prstom	Medosebni rasizem
E75	Drugače pa pri bolj starejših, ali pa taki drugačni družbi, sva bile pa tudi nekako bolj zaželeni, sva se nekaterim zdele tudi bolj zanimive	večja zaželenost zaradi zanimivosti	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
E76	mogoče zaradi tega, ker so bili malo bolj starejši, pa so bolj razumeli to kot pa mlajši	nerazumevanje mlajših otrok	nerazumevanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE77	Otroci so jih res mogoče v šoli tako prve 2, 3 razrede malo tako zbadali	zbadanje v prvi triadi OŠ	zbadanje	Medosebni rasizem
DE78a	ali pa so jima rekli drek ali pa črn drek in kaj takega	črni drek	žaljivke	Medosebni rasizem
DE78b	kar je bilo boleče a ne	bolečina	občutki	Občutki in misli
DE79	Ampak na splošno sta bile pa tako pozitivno sprejeti v Sloveniji, če jaz kot starš gledam	splošno sprejemanje v Sloveniji	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
DE80	Seveda sta bile drugačne in zanimive	zanimanje zaradi drugačnosti	zanimanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE81	ker starejših temnopolnih so bili mogoče malo bolj navajeni, ko pa majhnih otročkov	nenavajenost temnopolnih otrok v Sloveniji	nenavajenost	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE82	in tako sva midva z možem mogoče bolj čutila to že včasih kar malo nadležno	nadležnost	občutki	Občutki in misli

DE83	ker sva tudi, ko smo po Ljubljani šli, so nas ustavljali ljudje	ustavljanje s strani ljudi po glavnem mestu	zanimanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE84	Vsak se je hotel dotakniti	dotikanje na ulici v glavnem mestu	zanimanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE85	Tudi v našem manjšem kraju koder živimo, sem rabila od službe do doma, kjer je 5 minut razdalje, eno uro, ker sem se z vsakim mogla ustavljati, ker jih je vsak hotel malo pobožat	božaje na ulici	zanimanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE86	pa pogledat, tako da je bilo v resnici pozitivno	ogledovanje	zanimanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE87	Otroci pa niso bili navajeni drugačnosti	nenavanjeost otrok na drugačnost	nenavanjenost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
DE88	saj še danes zgodi, da srečamo majhne otroke, ki gledajo pa s prstom kažejo nanjo zato, ker še nisva videli črnčka	kazanje s prstom otrok	kazanje s prstom	Medosebni razizem
A89	Ker ko sva bile midve majhni, se tudi pod razno niso za nama nekaj tako pač žaljivo drli	brez žaljivk v mladosti	žaljivke	Medosebni razizem
A91	ali pa gledali	brez strmenja v mladosti	ogledovanje	Medosebni razizem
A92	Dobro, medve sva mogoče imeli tudi srečo, ker sva dvojčici, pa sva imeli ena drugo	podpora dvojčice	soočanje	Preprečevanje razizma
A93	najina mama je iz vasi in prvi razred sva naredili na vasi, potem smo prišli pa pač v mesto v osnovno šolo v drugi razred in me smo se najprej bale, da ne bo noben hotel zraven naju sedet	strah, da bosta sedeli sami v šoli	občutki	Občutki in misli
A94	ampak v bistvu so se nekako vsi malo grebli	večja zaželenost	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje razizma
A95	verjetno ravno zaradi tega, ker sva bili drugačni in s tem zanimivi	zanimivost zaradi drugačnosti	zanimanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
A96	In tako prav ne morem verjet, da ob vsem tem internetu in ne vem čem in množice informacij, da se čudijo zdaj nekim otrokom druge barve	šok ob čudenju otrok druge barve	občutki	Občutki in misli
DE97	Nam je bilo zanimivo v vrtcu, je bil fantek, ki je se D preprosto ni mogel dotakniti, prav odbijalo ga je. Vzgojiteljice so se trudile na vse načine, da bi se lahko dotaknil, a on se ni mogel	strah otroka pred dotikom temnopolte osebe	strah	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE98	potem je enkrat vzgojiteljico rekla: »veste, saj ni čudno, očeta pogledajte, kakšen je - nič drugačen, aroganten, zoprni in tak je bil na žalost tudi otrok	razizem otroka zaradi svojega starša	vzgoja	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine

A99	Ja saj seveda, saj od tukaj izvira	izviranje rasizma iz staršev	vzgoja	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE100	Pri E se spomnim, da so bili 3 fantki, ki je niso simpatizirali, ki so bili nesramni do nje	nesramnost	nesramnost	Medosebni rasizem
DE101	pa so jo zbadali	zbadanje fantov	zbadanje	Medosebni rasizem
DE102	potem sva midva seveda takoj v trenutku, ko smo ugotovili to na roditeljskem sestanku izpostavila in prosila, da se pogovorijo in 2 od teh staršev sta to že vedela, da se to dogaja in so že doma imeli akcije na polno in pogovore z otroci. Ampak zanimivo je bilo to, da so bile to 3 najbolj izobražene družine. Recimo otroci, ki so veliko potovali	rasistični otroci iz izobraženih družin	vzgoja	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE103a	In ena od teh mamic je potem rekla: »veš, mi smo opazili, ker smo bili, ne vem, na Siciliji, ali ne vem kje in smo bili nekje na plaži in je ena črnka prodajala obleke in jaz sem hotela to obleko kupiti in tamali je znorel, da od črnke pa ne bo kupovala obleke.	preprečevanje otroka ob maminem poskusu kupovanja obleke od temnopolte ženske	zavračanje	Medosebni rasizem
DE103b	In tam so že prvič videli, da ima neko zadrego pred črno barvo, ki se je potem pa še na E, znašal v šoli	znašanje sošolca	nesramnost	Medosebni rasizem
DE104	ampak so zdaj, ko so otroci malo večji doajeli in drugače gledajo	sprememba mnenja pri starejših otrocih	primerjava sprememb	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A105	jaz pa imam 2 sinova: en je tak kot jaz, en je pa svetlejši. Pri drugemu se sploh ne vidi, da ima pač kakšne afriške korenine. Nista nikoli, vsaj tavelik no ni nikoli imel takih [izkušenj]	brez negativnih izkušenj sinov v vrtcu	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A106	Enkrat ga je ena gospa zamešala za Roma pa ga je tam nekaj polju zmerjala, kar je sicer itak adijo	zmerjanje	rasizem ob menjavi za Roma	Medosebni rasizem
A107	drugače pa zdaj je tamali v gimnaziji pa menda, da so ga nekaj [zbadali]	zbadanje v gimnaziji	zbadanje	Medosebni rasizem
A108	Recimo tudi na gimnaziji, je rekel: »ah mami, pa saj veš, tko neki niger gor, niger dol ampak jaz to sploh ne...«	niger	žaljenje	Medosebni rasizem
A109	Na srečo ima vsaj tavelik precej samozavesti pa se ne pusti	dobra samozavest	vzgoja	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A110	Smučanje je treniral pa je pol kar naenkrat rekel, da ne bo več hodil, pa smo ugotovili da zato, ker ga je pač en zmerjal s črncem	opustitev hobija zaradi zmerjanja	opuščanje hobijev	Posledice rasizma
A111	Ne, nisem bila deležna	brez diskriminacije	diskriminacija	Reproduciranje rasizma

B112	Meni je samo enkrat, ko sem nastopala na državni proslavi. Se je en blogger obdrnil ob mojo barvo kože, da pač ni primerno da jaz pojem himno v Parlamentu	nezadovoljstvo blogerja po petju državne himne	diskriminacija	Reproduciranje rasizma
B123	Smo prijavi, pa so pol umaknili tisto zadevo iz interneta	prijava	soočanje	Preprečevanje rasizma
E114	Ne midva nimava [nobene take izkušnje]	brez diskriminacije	diskriminacija	Reproduciranje rasizma
A115	Te blesave fore: »a vas pa sonce nič ne opeče, a se morate tudi mazat	ali vas lahko opeče sonce?	stereotip	Reproduciranje rasizma
A116	a si kaj češete lase?	ali si češete lase?	stereotip	Reproduciranje rasizma
B117	Una varianta, »koliko časa si bila na morju, da si tako rjava?«	koliko časa si bila na morju, da si tako rjava?	stereotip	Reproduciranje rasizma
A118a	»ful dobro govoriš slovensko«	temnopolte osebe ne znajo slovensko	stereotip	Reproduciranje rasizma
A118b	»Od kod si pa zares?« Em iz Ptuja!?	prevpraševanje etnične pripadnosti	okolica	Etnična identiteta
A119	To mi preseda	presedanje ob stereotipnih vprašanjih	občutki	Občutki in misli
A120	zdaj vem, da to je del folklor in odgovorim: »sem iz Ptuja, ampak moj oče je pa iz Gambije"	pojasnjevanje očetovega izvora	opredeljevanje	Preprečevanje rasizma
C121	vsi so šokirani glede jezika	temnopolte osebe ne znajo slovensko	stereotip	Reproduciranje rasizma
C122	Potem v teh letih žuranja pridejo tipi, ki imajo neke ideje o tem, kako zgledajo spolni odnosi s temnopolnimi. Meni se je parkrat zgodilo tako	ideje o spolnih odnosih s temnopolnimi	stereotip	Spolno specifični rasizem
C123	hitro tečeš	temnopolti hitro tečejo	stereotip	Reproduciranje rasizma
C124	dobro poješ, to tudi spada zraven	temnopolti dobro pojejo	stereotip	Reproduciranje rasizma
D125	Če si češeš lase	temnopolte osebe si ne češejo las	stereotip	Reproduciranje rasizma
D136	če se opečeš na soncu	temnopolte ne more opeči sonce	stereotip	Reproduciranje rasizma
D137	kako hitro se ti lasje posušijo pa take fore	kako hitro se ti posušijo lasje?	stereotip	Vrste rasizmov
E138	da morata biti pa izredno hitre, če sta iz Afrike	potomci Afričanov dorbo tečejo	stereotip	Reproduciranje rasizma
D139	A res govorita slovensko, kako dobro govorita slovensko, čeprav sta iz druge države	navdušenje nad znanjem slovenščine	stereotip	Reproduciranje rasizma
C140	jaz sem živela 2 leti v Nemčiji in moram reči, da je Slovenija, kar se tiče, dosti boljša, res	več rasizma v Nemčiji	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
C141	Mislil men, da bi hodila po ulici in da bi imela zdaj v spominu, da se mi je to dostikrat zgodi v Ljubljani v ali v mojem kraju, da se bo kdo za mano dere nigga ali pa karkoli nimam, medtem ko tam [v Nemčiji] se pa to zgodi	žaljivke na ulici v Nemčiji	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji

C142	Sam so to tudi večja mesta, kjer je pač posebnih ljudi dosti več, tako da je za pričakovat	več rasizma v večjih mestih	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
C143	Ampak se mi zdi, da je Slovenija še zmeraj, kar se tiče tega, je pomoje lih ta faktor, da je toliko mala in ko te ljudje spoznajo in vidijo in razumejo, ni zdaj, da v nedogled s prstom kažejo nate, če sploh	majhnost Slovenije vpliva na majhno stopnjo rasizma	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
C144	Še zmeraj je to zadržan narod bi jaz rekla, tako da je kul	zadržanost naroda vpliva na majhno stopnjo rasizma	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
B145	Jaz sem živela v Avstriji, ampak jaz nisem doživljala rasizma na podlagi barve, ampak rasizem na podlagi nacionalnosti oziroma te pač pripadnosti, ker sem bila Balkanka in sem še vedno	rasizem v tujini na podlagi nacionalnosti in ne na barve kože	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A146	Recimo jaz če gledam iz medijev na primer, mi smo res Indija Koromandija v primerjavi z Ameriko bi jaz rekla	več rasizma v ZDA	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A147	ko sem brala knjigo od Michelle Obama, mi je bilo tako. Tudi na vsakem koraku je opisovala diskriminacijo na podlagi barve kože in kot že prej omenjeno, ker jaz nisem imela tega, mi je bilo tako res ono »pa kaj, kar še danes je to, pa kje smo zdaj, da se danes o tem pogovarjamo, da ne boš dobila službe, ker si druge barve. Mislim, to mi je tako nepojmljivo	rasizem v ZDA na vsakem koraku	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
E148	smo šli v Pariz ali pa v Rim, ampak so v bistvu bili vsi... Noben ni čudno gledal, ker so bili navajeni tega, tako da se jim ni zdelo nič takšnega, če so videli temnopolte ljudi hoditi po ulici	navajenost na temnopolte ljudi v metropolitanskih mestih	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
E149	Smo šli pa tudi nazaj v Afriko, kjer je bilo pa pač itak normalno ne	normalnost v afriški državi rojstva	okolica	Etnična identiteta
B150	Jaz bom pa tukaj dodala za vaju je bilo normalno, za naju pa ne. Midve sva pa presvetli v Afriki in bili sva tujki tam	občutek tujosti v Afriki	okolica	Etnična identiteta
A151	me ne spadamo nikamor	nepripadanje nobeni skupnosti zaradi svetlejšje/temnejše barve kože	okolica	Etnična identiteta
B152	Tukaj smo pretemne, tam smo pa presvetle	pretemne za Slovenke, presvetle za Afričanke	okolica	Etnična identiteta
B153	Tako da za nama so se tam zmeraj drili »belki, belki«, skratka, takoj se je vedelo, da sva tujki	belki v Afriki	barva kože	Etnična identiteta
C154a	jaz imam v Afriki drugače isto izkušnjo, da sem bila ful zanimiva in mi ni bilo jasno zakaj	zanimivost zaradi svetlejšje polti v Afriki	okolica	Etnična identiteta

C154b	Prebel za črne, prečrn za bele	prebela za črne, pretemna za bele	okolica	Etnična identiteta
A155a	Kot že pravim, meni se je zdelo, da je bila včasih večja eksotika	temnopolti danes videni manj eksotično	eksotika	Reproduciranje rasizma
A155b	najin oče je bil edini na celotnem Ptuj, ali pa celotni Štajerski[1]. Mogoče je tudi spet specifična, ker je manjši kraj, pa se vsi poznamo	manj temnopoltnih ljudi včasih	spremembe	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A156	ampak jaz imam občutek, da je zdaj več tega nekega zgražanja pa ne vem česa, kakor je bilo včasih, mislim takrat, ko smo bile me majhne	manj rasizma pred 40 leti	spremembe	Temnopolta skupnost v Sloveniji
B157	No, oče je sicer doživljal rasizem, ko je študiral v Ljubljani. To je bilo leta 1965-67	več rasizma pred 60 leti	spremembe	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A158	To je spet, drugače kot pa 20 let kasneje	razlika rasizma v obdobjih iz preteklosti	spremembe	Temnopolta skupnost v Sloveniji
C159	meni je bilo v otroštvu hujše, samo pomoje je bila situacija podobna kot zdej, samo mal bolj sem bila občutljiva, kot sem zdaj	situacija pred 20 leti enaka kot sedaj	spremembe	Temnopolta skupnost v Sloveniji
E160a	Mislim malo težko za reči, ampak meni se tako zdi, da mislim da se še dogaja, čeprav bi rekla, da ne več toliko kot prej	manj rasizma v zadnjih letih	spremembe	Temnopolta skupnost v Sloveniji
E160b	Je pa res, da tudi nisem več tako občutljiva	manjša občutljivost	občutki	Občutki in misli
E161a	Prej me je bolj zbolelo, ko so me zmerjal	bolečina ob zmerjanju	občutki	Občutki in misli
E161b	Zdaj pa pač v bistvu preslišim na ta način	preslišanje zmerjanja	soočanje	Preprečevanje rasizma
E162	in se ne ukvarjam s tem kar drugi mislijo o meni	neukvarjanje z mnenji drugih	soočanje	Preprečevanje rasizma
E163	Me je prej bolj zbolelo, zdaj me tudi, ampak manj	bolečina	občutki	Občutki in misli
DE164	Čeprav D pravi, ja da jo zdaj jo moti, ker toliko gledajo vanjo. Ko se pripelje avtobus mimo, pa vsi gledajo	nadležnost	občutki	Občutki in misli
A165	imamo prijatelje in seveda so vsi beli in ko smo v družbi, jaz sploh res ne pogruntam več, da se ljudje ozirajo za nami in pol se oni čudijo: Zakaj vas vsi tako gledajo? Ne vem zakaj, ne	nezaznavanje pogledov	soočanje	Preprečevanje rasizma
B166a	Imam obdobje, ko sploh ne vidim, pa me ne moti	nezaznavanje pogledov	soočanje	Preprečevanje rasizma
B166b	Imam pa obdobja, ko me pa moti.	nadležnost	občutki	Občutki in misli
B167a	Ko pa vidim oz. čutim in me moti in to še zdaj tako. Ta so zelo kratka	čutenje pogledov	ogledovanje	Medosebni rasizem
B167b	Čedalje manj, čedalje manj, ker si mislim, zelo se dobro počutim drugače	manjša občutljivost	prilagoditev	Posledice rasizma
B168	včasih, ko sem jaz veliko potovala v Avstrijo in so čisto vsakič isti cariniki vsakič na isti poti	ponavljajoče zasliševanje na meji	varnostni organi	Medosebni rasizem

	spraševali iste zgodbe, za pasuš in ono, tretjo pa sem si mislila: »pa dajte nehat že, pustite me pri miru, saj že stokrat ste me videli«, ampak ne. potem mi pa razložili, da se jim verjetno dopadem	s strani istih carinikov		
DE169	Mi pa, ker živimo v majhnem mestu, Slovenska Bistrica je res ena vas, je zanimivo, da kakšni majhni otročki, ki jih srečaš, ki so v nekih zaselkih v vrtcih in še niti do Slovenske Bistrice ne pridejo in potem sem pri zdravniku in potem Oči drži majhnega otročka in ta otroček začne: »črna je, zakaj črna? in oči: »tiho bodi, tiho« in ne vem 6 vprašanj, zakaj črna? Črna je pač. Oči skozi si da bodi tiho, to se ne govori, to se ne govori	radovednost otrok	radovednost	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE170	jaz pol: »Seveda je črna, ne, saj lahko na glas poveste, da je črna, ker je iz druge države ni iz tu, kajne?«	pojasnjevanjem otrokom	izobraževanje drugih	Preprečevanje rasizma
DE171	Tako da so potem starši v zadregi, ker ne vejo sploh kaj bi povedali majhnemu otročku, ki res ne ve	zadrega staršev ob radovednosti otrok	radovednost	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE172	Tako da jih moraš včasih ti reševati iz zadrege, da ni nič narobe, če je otrok vprašal	pojasnjevanje staršem	izobraževanje drugih	Preprečevanje rasizma
DE173a	seveda je drugačna, ni belka, jo je rodila črna mamica in zato pač je taka	temnopolta biološka mama	starši	Etnična identiteta
DE173b	to pa je mamica, ki skrbi zanjo	belopolta posvojiteljska mama	starši	Etnična identiteta
DE174	Potem se pa kar starši tudi sprostijo in začnejo tako prijazno govoriti	prijaznost staršev radovednih otrok	izobraževanje drugih	Preprečevanje rasizma
C175a	Jaz bi rekla da ja, jaz sem o tem zavestno razmišljala	izobraževanje ljudi	izobraževanje drugih	Preprečevanje rasizma
C175b	Ful imam pač blond brata, no krvno polbrat, je star 13 in midva sva si res blizu, dosti časa preživiva skupaj, jaz grem vsak vikend domov in na ena točki sem videla, da so njega prijatelji že začeli, ma to je bil vrtec: »Kaj pa tvoja sestra? Kaj pa tvoja sestra? Vsi so ga spraševali	spraševanje bratovih sošolcev	radovednost	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
C176	če jih zanima, jaz lahko grem enkrat na teden tja prostovoljno, malo se bom igrala z njimi, oni bodo vedeli, da sem jaz normalna. Vprašali me bodo, kar jih zanima	pripravljenost na ozaveščanje drugih	ozaveščanje	Preprečevanje rasizma
C177	Jaz naredim dobro zase, predvsem za svojega brata. K ga ne postavimo v neko awkward situacijo in je zadeva rešena	neposredno doživljanje rasizma kot belopolt brat temnopolte	nasilje	Medosebni rasizem
C178	Oni ne bodo imeli nekega tabuja	razbijanje tabujev	ozaveščanje	Preprečevanje rasizma

C179	jaz vem, da sem zato nekaj naredila	dobri občutki ob zavedanju, da pripomore k ozaveščenju	ozaveščenje	Preprečevanje rasizma
C180	jaz mislim, da je treba zavestno delat	nujnost zavestnega ozaveščanja	ozaveščenje	Preprečevanje rasizma
A181	Ja midve sva naredili predstavo o temu. Kar upamo, da bo čim več otrok in tudi odraslih videlo	ozaveščenje preko predstave	ozaveščenje	Preprečevanje rasizma
DE182	Pa jaz v bistvu ga ne jemljem tako kot rasizem	ne jemanje rasizma za rasizem	spregledanje	Prepoznavanje rasizma
DE183	Zato ker jaz ves čas o tem odkrito govorim, smo veliko izpostavljeni	odkrito govorjenje in izpostavljanje	ozaveščenje	Preprečevanje rasizma
DE184	Nimam občutka, da so ljudje tako zlonamerni	Ne-zlonamernost ljudi	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
DE185	ker na koncu koncev so mogoče zdaj do Albancev celo bolj nestrpni, ali pa celo do Romov	večja nestrpnost do drugih etničnih manjšin, neodvisno od barve kože	primerjava z drugimi manjšinami	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE186	Prej bi rekla, da sta velikokrat seveda zanimivi zato, ker sta drugačni	zanimivost zaradi drugačnosti	zanimanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
DE187	Pridni sta, znata se lepo vesti, tako da jih imajo ljudje radi	lepo vedenje	obnašanje	Preprečevanje rasizma
DE188	jaz ves čas govorim, da seveda ni pomembna zdaj barva kože. Važno je, kako si v srcu, pa naj se to sliši, kot ne vem kakšna fraza, ampak če si ti dober z ljudmi, če dobro hočeš na koncu koncev tudi nazaj dobiš dobro	vzgajanje v mišljenje da se dobro z dobrim vrača	vzgoja	Temnopolta skupnost v Sloveniji
DE189	seveda je vedno tudi kaj odstopa v vseh pogledih in tudi kakšna slaba izkušnja bo v življenju še prišla, ampak to ni nujno, da je kriva črna barva	slabe izkušnje ne nujno zaradi barve kože	spregledanje	Prepoznavanje rasizma
DE190	barva kože jo na koncu sam ena od ena od lastnosti, ki jo imaš	samo ena od lastnosti	barva kože	Etnična identiteta
A191a	nimam čisto samih, ampak tukaj je glih na Ptuj. No, pač je večina je belopolnih, se pravi iz otroštva	brez temnopolnih prijateljev v otroštvu	prijatelji	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A191b	zdaj pa pač prijateljujemo tudi z Moniko pa z Juretom, Manco [temnopolti prijatelji] pa tako pa nas je še kar ena par takih	temnopolti prijatelji šele v odraslosti	prijatelji	Temnopolta skupnost v Sloveniji
B192	dejstvo, da najin oče se je odločil, da bo postal Slovenec in se ni v bistvu kaj dosti ukvarjal z afriško diasporo	odločitev očeta, da postane Slovenec	mentalna kolonizacija	Ponotranjen rasizem
B193	mi nismo hodili na ta afriška srečanja, afriške zadeve, kar je po ena strani žalostno, mislim pač jaz bi si želela	oddaljitev od afriških stvari	mentalna kolonizacija	Ponotranjen rasizem
B194	posledično pač tudi nisva nekako mogli razviti nekih teh odnosov s temnopolnimi, ker se pač nismo nikoli družili. Na Ptuj smo bili edini, je bilo to to ne, nismo hodili	brez temnopolnih prijateljev v otroštvu	prijatelji	Temnopolta skupnost v Sloveniji

	na to, kjer se zdaj družijo, tako da mogoče zaradi tega			
B195	Ko sva pa odrasli in začeli hoditi okoli sami, sva pa tudi profesionalno srečali marsikoga in pol na podlagi tega razvili prijateljstva	temnopolti prijatelji šele v odraslosti	prijatelji	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A196	Saj to mu malo zameriva, ker naju ni prvič niti sploh jezika naučil	brez očetovega prenosa jezika	jezik	Temnopolta skupnost v Sloveniji
A197	Midve sva šele pol preko Mance začele odkrivati to najino Afriko v sebi, se pravi preko muzike, plesa, pač vsega tega, ko v bistvu prej sploh nismo	odkrivanje afriške kulture šele v odraslosti	kultura	Etnična identiteta
A198	Ali pa recimo, da bi nama predstavil afriške avtorje. Je sicer res, da ni kulturnik, ampak vseeno bi lahko en delček tega nama predstavil	brez očetovega predstavljanja afriške kulture	kultura	Etnična identiteta
A199	No edino, kar nama je predstavil, pa sva pa veseli, je pa hrana. Hrano pa je kahal afriško, to smo pa vedno uživali in še danes uživamo v tem	predstavev afriške hrane	kultura	Etnična identiteta
C200	Ne, jaz z afriško kulturo nimam stika	brez stika z afriško kulturo	kultura	Etnična identiteta
C201	tudi na čutim neke ful povezave	brez povezave z afriško kulturo	kultura	Etnična identiteta
C202a	Kar se tiče mojega udejstvovanja - jaz sem bila enkrat na festivalu na Špici. Mislim, da je bil festival afriške kulture pa iskreno povedano, to ni bila moja ideja, je bila ideja mojih prijateljev	brez želje po stiku z afriško kulturo	kultura	Etnična identiteta
C203b	ki so vsi beli	samo belopolti	prijatelji	Etnična identiteta
C203	Jaz sem pri 7 ali 8 letih mami rekla, da zdaj pa nočem iti več v Afriko in takrat smo nehali hoditi	prenehanje obiskovanja Afrike	kultura	Etnična identiteta
C204a	Tata je iz Afrike, živi v Afriki, nikoli ni bil v Sloveniji	oče iz Afrike	starši	Etnična identiteta
C204b	midve sva bile dvakrat tam po 2 meseca vsakič. In to so bili bolj osebni razlogi. Jaz sem takrat te stike prekinila zato, ker vsakič v 2 mesecih, se teh toliko navežeš, da pol rabiš 5 let, da prideš mimo tega, da očeta nikoli ne boš poznal in ga ne moreš poznati, ker živi na drugem kontinentu	slabo poznanstvo z očetom	starši	Etnična identiteta
D205a	moj ati je umrl, v bistvu, še preden sem se jaz rodila tako da ga sploh ne poznam	smrt biološkega očeta pred rojstvom	starši	Etnična identiteta
E205b	Jaz ga pa tudi ne poznam, ker živi čisto drugje, tako da ga nisem nikoli srečala	nepoznanje biološkega očeta	starši	Etnična identiteta
E206a	Ja, mislim imava tudi temnopolte prijatelje, čeprav	malo temnopolnih prijateljev	prijatelji	Temnopolta skupnost v Sloveniji

D206b	jih je bolj malo	malo temnopoltnih prijateljev	prijatelji	Temnopolta skupnost v Sloveniji
B207	Mislim, ne razen pač to, kar smo že prej omenili, da ko smo bili v Gambiji, nismo mogle zblefirati, da smo domačinke, ker je bilo vidno na 100 km, da nisva	nedojemanje za svoje v Afriki	okolica	Etnična identiteta
B208	recimo, ko smo še na tržnico, pa je pač nujno morala biti teta zraven, ker seveda bi nas vsi opeharili tam in zaračunal mastne denarje. Teta je pa pač vse zgliha po njihovih cenah	opeharjenje za denar brez prisotnosti temnopolte tete v Afriki	okolica	Etnična identiteta
D209	Ne	brez izkušnje	brez izkušnje	Ponotranjen rasizem
D210	Ne	brez izkušnje	brez izkušnje	Ponotranjen rasizem
B211	Pri nas, nas je premalo, da bi se lahko to šli	premalo temnopoltnih ljudi v Sloveniji za takšne izkušnje	brez izkušnje	Ponotranjen rasizem
B212	Tistih 5, ki nas je	občutek majhne temnopolte skupnosti v Sloveniji	velikost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
B213	se poznamo pa smo pač prijazni eden do drugega	držanje skupaj	prijatelji	Temnopolta skupnost v Sloveniji
B214	jaz imam 2 polsestre, starejši obe živita v Afriki, po očetovi strani. In je bilo tako, da nekako, ne vem iz kje ona je dobila občutek, da tle meni raste denar na drevesu. Jaz sem bila takrat stara ene 18/19 in sem imela prvo službo in sem našparala dvesto evrov, da sem si kupila svoj prvi računalnik in ona je pa takrat glih magistrirala. In mi je napisala v smislu, da si zasluži neki lepega. Jaz sem napisala: »ja valda ti lahko dostavim rože, si želiš mejkap, kakšno obleko, kar koli je pač«. Jaz sem bila stara 18 let in nisem družine, kjer se denar kar tako tala. In je reklama »laptop would be nice«. Jas sem bila pač »dude c'mon«. Lahko si zdaj magistrirala, a zdaj bodo kar padali telefoni in ne vem kaj vse, ma s katerim denarjem? Ne vem, tako se mi zdi da ni glih stika o tem, kakšno je točno življenje tukaj	predstava družine iz Afrike, da so v Evropi vsi bogati	stereotip	Reproduciranje rasizma
B215	To je od nekdaj, tudi najin oče isto doživljal. Oni so pač, ker je šel on v Evropo, so vsi mislili, da je pač bogati stric iz Evrope	predstava družine iz Afrike, da je oče v Evropi obogatel	stereotip	Reproduciranje rasizma
A216	Ja, mene je enkrat celo bratranec nahrulil. Nekaj je rekel da bo začel svoj biznis in če lahko pomagam. S tem, da jaz delam v kulturi. Vsi	idealizirana predstava družine iz Afrike o življenju v Evropi	stereotip	Reproduciranje rasizma

	vemo, kako je tu, da moram skoraj zbirat denar na 1919 in pol sem mu nakazala 50 €. In on tko da kva se grem, da 50 €, da naj najmanj 500, da za 50 € pa on že ne bo šel na banko, pa imel trouble tisto dvigniti. No in sva zaključila, sem napisal »glej prvič in zadnjič si dobil kaj od mene«, tako da sori. Ampak ja recimo kaj takega, da mislijo. Dejansko nima blage veze, kako tukaj živimo pa pač kako tam			
A217	Mislim kot temnopolti moški, ne vem, ker jih ne poznam dosti. Tega enega, ki ga poznam na videz, on precej uživa v tem, ker se mu zdi, da dobi ful žensk na ta račun	uživanje znanca ob dobivanju žensk na račun svoje barve kože	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
C218	Jaz mislim, da tukaj ženske moški, da je približno isto	brez razlike z moškimi glede rasizma	nezaznavanje	Spolno specifični rasizem
C219	To je na splošno problem, da menijo moški, da smo manj vredne, pa pač nismo	prisotnost seksizma na splošno	seksizem	Spolno specifični rasizem
A220	Mislim jaz hočem to povedat, da pač mi imamo kot ženske isti šmoren. Ti kot belopolta, ali pa jaz kot temnopolta pač bomo imeli manj možnosti	seksizem neodvisen od barve kože	seksizem	Spolno specifični rasizem
A221	za moje pojme ni njen napor in njen uspeh nič manj vreden kakor od enega moškega, pa ni važno a je temnopolta ali belopolta. Serena Williams, ki je dobila samo krožnik – belopolta/temnopolta, ni važno. Samo zato, ker je ženska. In to mislim, da je največji problem	seksizem neodvisen od barve kože	seksizem	Spolno specifični rasizem
C222	Jaz se strinjam s tem	problem seksizma na splošno, ne glede na barvo kože	seksizem	Spolno specifični rasizem
E223	Midve nimava takih izkušenj, da bi se nama to zdelo, da bi na moški gledali drugače kot pa ženske	brez izkušnje	seksizem	Spolno specifični rasizem
B224	ne dosti drugače kakor zdaj	brez sprememb	želje	Občutki in misli
B225	Jaz moram reči, da sem kar zadovoljna s svojim življenjem, pač počnem tisto, kar me veseli	zadovoljstvo z življenjem	želje	Občutki in misli
B226	Jaz bi samo tako, da mogoče bi šli nazaj v tisti čas, ko nismo bili osredotočeni samo nase pa zdaj te narcistične motnje, ki prihajajo na plan. Da bi dobili nekako občutek za skupnost	pridobitev občutka za skupnost	želje	Občutki in misli
B227	To bi se recimo lahko iz Afrike naučili	prevzem občutka za skupnosti iz Afrike	želje	Občutki in misli
B228	Se mi zdi da tam še zmeraj mogoče malo bolj prisotno, da skrbijo ena za drugega v skupnosti kot taki	skrb en za drugega	želje	Občutki in misli
B229	ampak tudi se že izgublja, ker pač seveda tudi tja prihaja ta vpliv civilizacije	izgubljanje občutka za skupnost zaradi vpliva civilizacije	mentalna kolonizacija	Ponotranjen rasizem

A230	se strinjam s sestro, mi ni hudega, lepo živim in srečna sem, ker imam oba starša še in super družino in prijatelje in vse	brez sprememb	želje	Občutki in misli
C231	V moji idealni pravljici si ne bi na vsake eno leto do leto in pol želela imet ravnih las	ravnanje las	ustvarjanje belega videza	Ponotranjen rasizem
A232	Lasulje! Najine sestrične imajo vse lasulje za: Božič ima tako, za Novo leto ima tako	lasulje	ustvarjanje belega videza	Ponotranjen rasizem
A233	Jaz imam podobne prebliske	prebliski glede las	ustvarjanje belega videza	Ponotranjen rasizem
C234	Kaj pa če mi jo kdo potegne dol po nesreči	strah	občutki	Občutki in misli
C235	Pač, ker pol pismo za kitke dati dvesto evrov. Oh kar glava me boli, ko pomislim. Da bi bil Afro frizer oziroma afro kitke, da bi bile cenejše. To bi bil tudi moj idealni svet	cenejše storitve Afro frizerja	želje	Občutki in misli
C236	Ko sem bila v otroštvu, lasje so mi bili, ne za druge, ampak moja osebna največja ovira	lasje kot največja ovira v otroštvu	prevzem stigme	Ponotranjen rasizem
C237	ker več to so bili takrat tisti časi, ko je bilo »in«, da si bil emo. No in meni je vse stalo v zraku	nezadovoljstvo s svojim videzom	prevzem stigme	Ponotranjen rasizem
C238	in sem nosila neke čope in pol sem si pletla kitke in sem si dajala gor kakšne kariraste bunkice, da sem bila vsaj približno tam. To mi ne da miru	poskus ustvarjanja emo frizure	ustvarjanje belega videza	Ponotranjen rasizem
D239	Brez šole	brez šole	želje	Občutki in misli
E240	No jaz si bil pač želela, da bi bilo bolj mirno na svetu	mir na svetu	želje	Občutki in misli
E241	Da bi sicer bili ljudje tudi mogoče malo bolj prijazni, drug do drugega	prijaznejši ljudje	želje	Občutki in misli
E242	da ne bi bilo takih žaljivih žaljivk	brez žaljivk	želje	Občutki in misli

Fokusna skupina 2

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
F1	Jaz sem bila rojena na Portugalskem	Zahodna Evropa	rojstvo	Etnična identiteta
F2	Dve leti in pol, skoraj 3	prihod v Slovenijo pri 2,5 letih	prihod v Slovenijo	Etnična identiteta
F3	ampak sem bila malo tu, malo tam, potem ko sem začela pa v prvi razred hodit, sem pa pol bila stalno tukaj	stalna preselitev pri 6 letih	prihod v Slovenijo	Etnična identiteta
G4	Jaz sem se pa rodila v Sloveniji	rojstvo v Sloveniji	rojstvo	Etnična identiteta
G5	v bistvu sploh še nisem bila v Peruju iz ker je moj oči	oče iz Južne Amerike	starši	Etnična identiteta
F6	tako da pač sem že celo svoje življenje v Sloveniji	celo življenje v Sloveniji	prihod v Slovenijo	Etnična identiteta
F7	Jaz imam portugalsko državljanstvo	nacionalnost zahodnoevropske države	nacionalnost	Etnična identiteta
F8	Moje pa slovensko	slovenska	nacionalnost	Etnična identiteta

F9	moj oče je pa iz Peruja, ampak nimam nič od tam. Tudi sploh na papirju, mislim, da ni kot moj oče napisan. Pa tam imajo tudi nimajo zakona, da moraš preživitino plačevati tako	brez povezave z biološkim očetom	identiteta	Etnična identiteta
F10	Poznam pa ga no recimo	poznanje očeta	identiteta	Etnična identiteta
G11	21	21 let	leta	Starost
G12	Jaz sem pa 24, pa letos bom 25. 98 letnik	24 let	leta	Starost
F13	Jaz sem iz Ptuja, ampak ta nek predmestje mesta	predmestje manjšega mesta	domači kraj	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G14	Ja jaz v bistvu isto sem pač pol urce stran od Ljubljane, ena vasica mala	vas ob velikem mestu	domači kraj	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G15	Tam je tako bolj vasica, ampak sem pa skoz tako pač tudi v Ljubljani v šolo hodila pa vse	obiskovanje šole v mestu	domači kraj	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F16	Jaz sama sebe dojemam za Latino	Latino	identiteta	Etnična identiteta
F17	Se mi zdi, da se v bistvu ful povezujem, s to svojo latino kulturo	povezovanje z Latino kulturo	kultura	Etnična identiteta
F18	Moja mami per se je kao Afro-latina, ampak ona pač sama sebe ne povezuje s tem afriškim delom tega, torej pač ona se ima sam za Latino žensko	Afro-Latina mama	starši	Etnična identiteta
F19	Medtem, ko pa jaz, se mi zdi, da je pač po eni strani pomembno, da vzamem v zakup, da je ta nek afro-latino vajb zraven	pomembnost afriško-latiskega dela sebe	identiteta	Etnična identiteta
F20	Ampak pač moj oče je pa Portugalec, Evropejec	oče iz zahodne Evrope	starši	Etnična identiteta
F21	Definitivno se strinjajo zaradi tega, ker vedno, ko rečem, da sem iz Portugalske, me gledajo ljudje, pa čakajo, da bom povedala, iz kje sem še, pač to ni dovolj	vpliv okolice na dožemanje svoje etničnosti	okolica	Etnična identiteta
F22	»iz kje si, ziher si iz nekih Latino ameriških krajev«, da če rečem sam Portugalska so vsi tako »not really«	prevpraševanje etnične pripadnosti	stereotipi	Reproduciranje rasizma
G24	Jaz se pa v bistvu tako že cel lajč počutim Slovenko, ker pač kot pravim, sem se itak kle rodila	Slovenka	identiteta	Etnična identiteta
G25	pa tudi skoz slovensko govorim	slovenski materni jezik	jezik	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G26	Čprav je vedno toliko vprašanj bilo v mojem življenju: »Iz kje si pa ti? pa »iz kje imaš pa korenine«, »ti pa jih nisi iz Slovenije čist«	prevpraševanje etnične pripadnosti	okolica	Etnična identiteta
G28	tako da v bistvu se tudi počutim Latina in sem ponosna na to, da sem	Latino	identiteta	Etnična identiteta
G29	Ne res ne	nesprejemanje slovenskega dela identitete	okolica	Etnična identiteta
G30	ampak to v bistvu jemljem ful pozitivno	pozitivno prevpraševanje etnične identitete	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma

G31	Ker včasih, ko sem bila majhna... A ne pač otroci, so imeli negativne komentarje	negativni komentarji otrok v mladosti	opazke	Medosebni rasizem
G32	Tako, na drugačen način so to vprašali oziroma rekli, kakor zdaj, ko sem odrasla, ko ljudje v bistvu pohvalijo to	pohvale ob drugačnosti	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
G33	pa na pozitiven način rečejo, povprašajo	pozitivno prevpraševanje identitete	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
F34	nekdo rasističen do nekoga zaradi polti, kože	rasizem na podlagi barve kože	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F35	ampak rasizem proti ženskam, da ne marajo žensk ali pa revnih ali pa brezdomcev	rasizem do marginaliziranih skupin	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F36	Rasizem proti nekim skupščinam, kot so recimo Romi	rasizem do Romov	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F37	Valda tudi ta rasizem, da nekdo zaradi barve kože dela neke predpostavke o tebi	predpostavke na podlagi kože	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F38	Pa se mi zdi, da ni rasizem samo za neke temnopolte ljudi	Rasizem do temnopolnih	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F39	ampak pač tudi za druge, recimo Kitajci, Indijci, pač vse tako zaradi narodnosti	rasizem do različnih narodnosti	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F40	Ko folk misli neke stvari, pa sploh mogoče res ni ne tako	napačna predstava o Drugih	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G41	Ja jaz bi tudi to rekla, delanje stereotipov na podlagi barve kože	ustvarjanje stereotipov	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G42	Že vnaprej si neko mnenje ustvarjaš na podlagi barve kože, samo zaradi tega, ker pač po zunanosti vidiš, čeprav sploh še nisi spoznal človeka	ustvarjanje mnenja na podlagi zunanosti	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G43	po drugi strani pa tudi nesprejemanje	nesprejemanje	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G44	in drugačno obravnavanje ljudi zaradi barve kože oziroma drugačnosti	drugačno obravnavanje zaradi drugačnosti	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G45	Ampak to so pol tudi te predpostavke, ki si jih delajo	predpostavke	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G46	Mi je pa pač dobro, da nekdo recimo opazi, da si temnejši. Če ti nekdo reče vau ti pa imaš bolj temno polt, to mi ni rasizem, to je lahko pozitivno ali pa negativno	prepoznanje drugačne barve kože	spregledanje	Reproduciranje rasizma
G48	In ne bi rekla, da je pa vsaka taka opazka rasizem, ker pač to je dejstvo, ne moraš ti kar mimo tega	temna polt kot dejstvo, ne rasizem	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G49	Saj pol bi lahko tudi belci kaj rekli, ko rečeš, nekemu ti si pa ful bel... Ful ne bi pretiravala, zdaj pa čisto nič ne smeš tega omeniti, valda, da si omenil, ker pač to je neko dejstvo, ampak je pa	problematično drugačno obravnavanje glede barve kože, ne dejstvo, da je nekdo temnopoln	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji

	pač grdo, da te nekdo drugače obravnava			
G50	ali pa pač dajo v drug koš	ločevanje	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G51	ali pa dela neke stereotipe zaradi tega	ustvarjanje stereotipov	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G52	Midva z bratom, on je tak koz jaz, in ko sva bila majhna, so naju vsi menjali za Rome, ki so pa v Sloveniji dosti zasovraženi	menjanje za Rome	okolica	Etnična identiteta
G53	sploh njega, ki je fant, so res ful skoz hecali, da je Rom	zasmehovanje	rasizem ob menjavi za Roma	Medosebni rasizem
G54	in je imel tudi ful veliko pretepov zaradi tega, ko je bil majhen	pretepi brata	rasizem ob menjavi za Roma	Medosebni rasizem
G55	Ali pa sem slišala: »o lej jo črnko« tako fulkrat	"lej jo črnko"	zbadanje	Medosebni rasizem
G56	čeprav sploh nisem recimo	napačno prepoznavanje barve kože	okolica	Etnična identiteta
G57	Pa tudi to ni žalitev zame, ampak zakaj bi to sploh kdo tako kazal s prstom, pa to govoril, pa se smejal zraven tega, ker pač kaj je smešen?	kazanje s prstom in zasmehovanje	kazanje s prstom	Medosebni rasizem
G58	Pol te folk malo drugače obravnava, že zato, ker mogoče misli, da si Rom	drugačno obravnavanje	rasizem ob menjavi za Rominjo	Medosebni rasizem
G59	Pa recimo v trgovini, da varnostnik hodi za tabo, ker si temnejši in misli, da boš kaj ukradel, in to ni bilo samo enkrat, je bilo tako velikokrat	zasledovanje varnostnikov v trgovini	varnostni organi	Medosebni rasizem
G60	ali pa da ti pregledajo torbo, ko greš ven iz trgovine, samo tebi, izmed vseh prijateljic, ker pač si ti mal temnejši	pregledovanje torbe ob izstopu iz trgovine	varnostni organi	Medosebni rasizem
F61	da varnostniki hodijo za mano po trgovinah, sploh če nisem dovolj urejena, če pridem tako casually oblečeno v neki trenerki ali puloverju, pol bo pač vedno bil tam nek varnostnik on the lookout, ko gleda in hodi za tabo	zasledovanje varnostnikov ob neurejenem izgledu	varnostni organi	Medosebni rasizem
F62	Enkrat je prišlo do te mere, da sem ga vprašala, če mu lahko kako pomagam	soočenje z zasledujočim varnostnikom	soočanje	Preprečevanje rasizma
F63	Ker pač a me lahko pustite na meru!?	prenehanje zasledovanja varnostnikov	želje	Občutki in misli
F64	Sem že doživela to, da sem šla z mojim očimom in mojim bratcom (moj očim je belec, Slovenec) v Primark, kupili smo za čez 100 € stvari, imeli smo račun za vse. Pred nami je šla skupina nekih fantov, z ruzaki in jih je spustil varnostnik naprej, nam je pa pregledal nakup, torej pregled računa, če so vse stvari res v vreči, ker sva bila jaz in moj	pregled nakupa po izstopu iz trgovine	varnostni organi	Medosebni rasizem

	bratec (moj bratec je pa pač isto tak bolj temnopolit kot jaz, s kravžlčki)			
F65	Kot otrok sem imela ogromno tega, da so mi govorili, da sem ciganka	žaljevka "ciganka"	rasizem ob menjavi za Rominjo	Medosebni rasizem
F66	V bistvu pol na ena točki sem se jaz s temi Romi pokonektala per se. Zato, da so me tudi oni nehal	stkanje vezi z Romi	vidnost	Preprečevanje rasizma
F67	ker so me tudi oni [diskriminirali]	diskriminacija s strani Romov	diskriminacija	Reproduciranje rasizma
F68	V bistvu si niso znali razložiti, kaj je fora mene, da nisem oni, ampak nisem pa bela, kot vsi ostali	nerazumevanje s strani Romov	nerazumevanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
F69	Tako da sem pol vzpostavila sicer nek tak bolj prijateljski odnos	vzpostavitev prijateljskega odnosa z Romi	vidnost	Preprečevanje rasizma
F70	ampak sem ful mela zaradi tega travme	travme	težave	Posledice rasizma
F71	in me je bilo strah	strah	občutki	Občutki in misli
F72	Tudi eden izmed razlogov, zakaj sem se preselila v Ljubljano	selitev v večje mesto	umik	Posledice rasizma
F73	skupina nekih električarjev na srednji šoli, so me slikarili po kampusu brez mojega vedenja, si med sabo pošiljali te slike in imeli komentarje, kot so: »nigerka, boš še bolj črna kot ta mačka«	negativno komentiranje fotografij posnetih brez konsenza	žaljeve	Medosebni rasizem
F74	Vem da drugi šolski dan, ko sem prišla v šolo, mi je skupina v obraz tako rekla: »spizdi nazaj, od kjer si prišla niger!«	poziv za odhod, od koder je prišla	zavračanje	Medosebni rasizem
F76	Ampak mene to ne gane, jaz sem bila na tak način ozaveščena, da je več kot ena sama rasa ljudi	ozaveščenost o raznolikosti ljudi	vzgoja	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F77	in se mi zdi, da nam je to dano v glavo, sploh kot otroku, da pač zavedaj se, da si drugačen in da se bodo te stvari dogajale	zavedanje o drugačnosti in priprava na rasizem	vzgoja	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F78	Meni je v bistvu za tak folk sem izredno bed	sočustvovanje z rasističnimi ljudmi	misli	Občutki in misli
F79	zaradi tega, ker imam občutek, da niso dobili tega nezga: halo, tukaj je pač ful veliko različnih ljudi na tem svetu in nismo si vsi isti	nezavedanje o različnosti ljudi	nerazumevanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
F80	Pol isto za torbico na trolah. Včasih imaš kake gospe, ki pač jo prime k sebi, ko se usedeš zraven	bojazen ljudi pred krajo	strah	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
G81	Vau ja to zdaj torbice se je tudi meni dogajalo, ko pač folk kar umakne	umikanje torbic ob približanju	neposredno nasilje	Medosebni rasizem
G82	ali pa če bo kaj izgubil prvo, kar bo, bo tebe obtožil in pogledal in kazal, tako očitno kazal nate	krive obtožbe o kraji	neposredno nasilje	Medosebni rasizem
F83	nobena od naju ni niti ful temnopolta, niti ful bala pol pa si folk enostavno ne zna razlagat	nepripadanje nobeni skupnosti zaradi svetlejše/temnejše barve kože	okolica	Etnična identiteta

F84	zdaj, če bi bila jaz čisto temnopolta točno vejo, da ima neke afriške korenine	povezovanje črne barve kože z afriškimi koreninami	barva kože	Etnična identiteta
F85	In I guess da te mogoče drugače gledajo	drugačno obravnavanje glede na odtenek barve kože	definiranje rasizma	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F86	Medtem ko pa, če si ti zdaj neka mešana rasa, to si vse folk zame misli, da sem iz Maroka, Indije in vse neke te možne kombinacije	pripisovanje različnih identitet	okolica	Etnična identiteta
F87	In ker so pač tudi Romi tako neka mešanica med tem, da so svetli in temnejši, I guess da te potem hitro v isti koš vržejo	menjanje za Rome	okolica	Etnična identiteta
F88	Jaz kar se tega tiče, nisem imela nikoli težav, sploh za iskanje stanovanja ali služb	brez diskriminacije	diskriminacija	Reproduciranje rasizma
F89	To [pokaže nase] nisem samo jaz, sem tako kot zgledom. Jaz imam persono in mi je pač vseeno, če imam tudi 5 pirsingov na faci, pač po navadi dobim kar hočem zaradi tega, ker imam jasen cilj in mi je pač vseeno in si niti ne pustim, da bi me ustavljalo	nedopuščanje ustavljanja pri doseganju ciljev zaradi barve kože	vzgoja	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F90	pa da me ne bo nekdo zaposlil zaradi tega, ker pač nisem iz Slovenije ali pa nisem Slovenka. Niti nimam te mentalitete, da mi karkoli ni omogočeno	pozitivna mentaliteta	vzgoja	Preprečevanje rasizma
F91	Se mi zdi, da imam iste možnosti kot vsi drugi	enake možnosti	diskriminacija	Reproduciranje rasizma
F92	Če je pa kdo pač rasističen na tak način pa pač adijo, ne rabim met nekega stika	prekinitev stikov	umik	Preprečevanje rasizma
G93	Jaz tudi v bistvu nisem imela pri tem nobenih slabih izkušenj	brez diskriminacije	diskriminacija	Reproduciranje rasizma
G94	če že, sem imela dobre izkušnje	dobre izkušnje	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
G95	ko smo bili majhni, je bilo to tudi še ful manj poudarjeno, kakor zdaj	več poudarka na rasizmu sedaj	primerjava sprememb	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G96	Ker zdaj se mi zdi, da se veliko več govori o tem	več govora o rasizmu danes	ozaveščanje	Preprečevanje rasizma
G97	pa velik več je kaznovanja, če si diskriminatoren	danes več kaznovanja za diskriminacijo	kaznovanje	Preprečevanje rasizma
G98	in si folk itak ne upa	bojazen pred kaznovanjem	kaznovanje	Preprečevanje rasizma
G99	ko sem bila majhna, je bilo ful več tega, da te je kdo hecal: »pojdi nazaj od tam, od koder si prišla«	v mladosti pozivi za odhod, od koder je prišla	zavračanje	Medosebni rasizem
G100	ali pa: »črnka«	črnka	opazke	Medosebni rasizem
G101	ali pa: »glej, kako je črna, o bolj črna je kot to«	»glej, kako je črna, o bolj črna je kot to«	zbadanje	Medosebni rasizem
G102	Ampak zdaj, ko pa sem starejša, ker sem odrasla, se mi pa zdi, da je to v	več ponudb zaradi "eksotičnosti"	eksotika	Reproduciranje rasizma

	bistvu še plus, da v bistvu še več ponudb zaradi tega dobim, ker sem v bistvu eksotična			
G103	Vsi pravijo: »ti si eksotična, posebna«	posebnost zaradi "eksotičnosti"	eksotika	Reproduciranje rasizma
G104	meni se zdi, da mi to v bistvu samo še koristi kle v Sloveniji, ker sem drugačna od drugih, sem se v bistvu naučila to v svoj prid jemati, bolj kakor, da bi mi škodilo	koristi od drugačnosti	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
G106	Tako, da se mi zdi, da v bistvu to samo še pomaga pri iskanju služb, povsod	večja zaželenost	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
G107	Ampak to je samo tako, kakor ti zdaj vzameš, pač moraš biti samo ponosen na to	ponos	vzgoja	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G108	pa pač to izkoristiti to v svoj prid	izkoriščanje sebi v prid	vzgoja	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F109	Jaz se tukaj drugače ful strinjam s tabo zaradi tega, ker je ful res, pač ljudem si ful bolj zanimiv	zanimanje ljudi	zanimanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
F110	Ampak recimo jaz, ko delam, pa saj tudi ti delaš v entertainment world. Valda prej vzamejo tebe	večja zaželenost	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
F111	ker se jim zdi, da imaš še en malo več karakterja, kakor nekdo drug	več karakterja	stereotip	Reproduciranje rasizma
F112	ampak po drugi strani je pa men to poslušanje »o maj gad, kako si ti eksotična« mi je včasih samo too much	preveč poslušanja o svoji eksotičnosti	eksotika	Reproduciranje rasizma
F113	Mislim, jaz se z nobenim ne bom tam pregovarjala, zakaj mi ne tega govoriti	brez pregovarjanja	umik	Preprečevanje rasizma
F114	bom imela normalno reakcijo	nesoočanje	soočanje	Preprečevanje rasizma
F115	ampak deep down sem pa tako: ali lahko nehaš samo izpostavljati, da sem eksotična, ker to ni point? Zakaj? To ni moje delo. Kaj je s tabo narobe?	želja po prenehanju izpostavljanja eksotičnosti	želje	Občutki in misli
F116	Pač a sem kača, da sem eksotična, da sem ti bolj zanimiva, ali kaj je fora?	občutek objektivizacije	eksotika	Reproduciranje rasizma
F117	Ampak sem se pa tudi ful naučila	izobraževanje sebe	izobraževanje	Preprečevanje rasizma
F118	Da večina teh ljudi je ful ne slabo namernih in noben ti nič noče	večina ljudi neslabonamernih	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F119	in pač pri nekaterem folku si tako »okej, v redu, bom vzela to kot kompliment, če sem ti eksotična«	včasih vzeto kot kompliment	eksotika	Reproduciranje rasizma
F120	ampak če je pa skozi je pa tako malo	nestrinjanje z neskončnim ponavljanjem eksotičnosti	eksotika	Reproduciranje rasizma
F121	Lahko ful v svoj prid uporabiš, kar se mi zdi top	uporabljanje "eksotičnosti" sebi v prid	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma

F122	ampak ja drugače mi je pa meh, sploh če so kakšni sluzasti tipi, fuj	neprijetnost komentarjev o eksotičnosti	eksotika	Reproduciranje rasizma
G123	Ja drugače, enako, moram tudi jaz to poudariti, da meni zdaj, da mi to nekdo reče, ni dobro, a ne	neprijetnost komentarjev o eksotičnosti	eksotika	Reproduciranje rasizma
G124	Ampak itak vem, da nič slabega ne mislijo s tem	večina ljudi neslabonamernih	eksotika	Reproduciranje rasizma
G125	Ne moreš jim zameriti, ker oni samo povedo, kaj si tisti trenutek mislijo, ko te vidijo	nepremišljeno komentiranje	neznanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
G126	Mi pa itak da ni kul, da mi skozi to nekdo govori, ker mi skozi to pač slišim vsak dan. V temu šovbiznisu, kot si rekla, v takem biznisu to res skozi slišiš	komentarji na vsakodnevni bazi	eksotika	Reproduciranje rasizma
G127	Ni pa to nekaj, kar je dobro slišati. Mislim tako, ker malo ti je neprijetno	neprijetnost ob komentarjih o eksotiki	občutki	Občutki in misli
G128	ker te v bistvu pol obravnavajo, tako kot si rekla, kot neko kačo, ali pa kot nek objekt, ker si pač eksotična	obravnavanje kot stvar oz. objekt	objektivizacija	Spolno specifični rasizem
F129	Seksualiziran objekt!	občutek seksualiziranega objekta	objektivizacija	Spolno specifični rasizem
G130	Ja ane! Jaz imam veliko več, jaz lahko pokažem svoje skillse, jaz lahko pokažem svoj personality, ne pa samo to, da sem eksotik in da sem iz neke druge. Pač to sem a ne, to je nekaj kar imam	zreduciranje celotne identitete	objektivizacija	Spolno specifični rasizem
F131	je pa ful dober, če to res znaš izkoristit v svoj prid. Pač lahko s tem prideš daleč. Realno.	uporabljanje "eksotičnosti" sebi v prid	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
F132	sploh v Sloveniji, ker nas ni veliko	majna temnopolta skupnost v Sloveniji	bela nadvlada	Reproduciranje rasizma
F133	poznam ogromno žensk iz Latinoameriških držav, ki so prišle sem oziroma so jih šli tja iskat neki privilegirani beli moški. Pridejo recimo v Ekvador, kupijo tam nekomu 5 krav, to je za njih celo premoženje in se delajo, da ne vem kaj bi bla bla bla in prav poznam primer. Potem jo je pripeljal sem, je zanosila. Tukaj je bila pa ona v bistvu samo njegova služkinja	ženska kot služkinja	spolno specifični stereotipi	Spolno specifični rasizem
F134	Malo jo je imel za kazat, da ima eksotično ženo	hvaljenje z eksotično ženo	objektivizacija	Spolno specifični rasizem
F135	Ona ima indigenous korenine tako da jo je zmerjajo s tem, da je Indijanka pa take in drugačne stvari	zmerjanje z Indijanko	žaljivke	Medosebni rasizem
F136	poznam tudi ženske, ki so recimo iz Dominikanske Republike. Tam je vodila ne vem, kako podjetje, je spoznala enega moškega, ki ji je rekel, da je tukaj dobro življenje. Je prišla sem, je bilo najprej vse okej, pol je pa	seksualizacija latinoameriških žensk	seksizem	Spolno specifični rasizem

	tip pogruntal da je gej, pol pa njej tukaj noben papir pač ne velja in pač adijo njen lajf in je šla pol iz tega, da je bila tam v Dominikanski Republiki vodja nekega podjetja do tega, da je mogla delati v tovarni zaradi tega, ker ne poznajo jezika. In te tipi tok seksualizirajo latinoameriške ženske in jih dajo ven iz svojega okolja in jim ne vem kaj obljublajo, zato da pa pridejo sem			
F137	In večina teh žensk je tok depresivnih	depresija	težave	Posledice rasizma
F139	Ampak imaš pa ene tipe, ki so pa tako malo slabonamerni. Pač vem, da me folk seksualizira zato, ker sem Latino, vem. »Latina mami« mi pravijo, pa ne vem kaj vse	seksualizacija latinoameriških žensk	seksizem	Spolno specifični rasizem
F141	Saj kul do neke mere. Včasih pa se počutim, kot da moram kdaj kaj reči.	verbalno soočenje	soočanje	Preprečevanje rasizma
F142	Samo nočem pa zdaj težiti	strah pred naslavljanjem rasizma	občutki	Občutki in misli
F143	Se mi zdi, da ful hitro prepoznamo, kdaj ima folk s tako izjavo dober namen, pa kdaj ima folk s tako izjavo slab namen. Mislim, kdaj ima neko seksualno ozadje, kdaj pa pač okej hoče samo kompliment pa je tako prijazen. Takoj prepoznam	razločevanje pozitivnih komentarjev od seksističnih	seksizem	Spolno specifični rasizem
G144	Pa jaz sem tudi taka, ne bom se tam skregala, pa mu kaj rekla	nesoočanje	soočanje	Preprečevanje rasizma
G145	pač se mi zdi brez veze, ker itak mu ne bom mogla zdej neki ful mnenja spremeniti	občutek nemoči	občutki	Občutki in misli
F146	se mi zdi, da so ful seksualizirani tudi latinoameriški moški in temnopolti moški in general	seksualizacija tako temnopoltih moških kot žensk	eksotika	Reproduciranje rasizma
G147	Moj brat je bil sam tako fulkrat zmerjan za Roma. Ampak ful več kot jaz, ker pač punce si še ne upajo nekaj ful hecat	zmerjanje	rasizem ob menjavi za Roma	Medosebni rasizem
G148	Ampak pri fantih, ko so mlajši, se pa itak skoz nekaj tepejo pa direktno so nesramni in so ga fulkrat za Roma ozmerjali in je imel res ful težav s tem v osnovni šoli	fizično in psihično nasilje nad bratom v osnovni šoli	rasizem ob menjavi za Roma	Medosebni rasizem
F149	Ja moj bratec isto in je zdaj alergičen na to, da mu kdorkoli reče, tudi če ga kao heca, ne more tega slišati. Grozno mu je	grozni občutki ob zmerjanju za Rome	občutki	Občutki in misli
G150	Mislim, meni so edini še kdo vpraša, če sem Azijka, ker jaz tudi malo tako izgledam malo azijsko	pripisovanje različnih identitet	okolica	Etnična identiteta
G151	»lej jo Kitajko«	»lej jo Kitajko«	zbadanje	Medosebni rasizem
G152	Stereotipa prav da bi se zdaj spomnila... Pač edin to seksualno, da mislijo, da si tudi ti uvožen iz nekje	temnopolte ženske uvožene v Slovenijo	stereotip na podlagi spola	Spolno specifični rasizem
G153	lahko bolj seksualno gledajo nate	seksualno obravnavanje	seksizem	Spolno specifični rasizem

F154	Em pa da si sploh nasploh tako bitje!	seksualno bitje	stereotip na podlagi spola	Spolno specifični rasizem
G155	Ja, da si kaj drugače od ostalih glede seksualnosti	drugačna glede seksualnosti	stereotip na podlagi spola	Spolno specifični rasizem
F156	ampak to ne pomeni, da sem neka nimfomanka, pa da si to lahko kar vsak misli zaradi tega, ker sem pač iz latinoameriške države	nimfomanka	stereotip na podlagi spola	Spolno specifični rasizem
G157	Plus to, da se mi zdi, da ful hiter povezujejo sploh Latino ženske z neko prostitucijo in prostituiranjem, da so pač stripper dancers	prostituiranje in striptiz	stereotip na podlagi spola	Spolno specifični rasizem
G158	In potem ker je pač videl v striptiz klubu nekoga, ki tako zgleda, bo pol kar mislil, da si pa ti pa tudi, pa da si kar lahko pusti in dovoli ne vem kaj	obnašanje kot do striptizet	težave	Posledice rasizma
F159	Se mi zdi, da tukaj v Sloveniji je večina ljudi nenamerno rasističnih	nenameren rasizem	sprejemanje	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F160	Sicer zdaj jaz ne verjamem več temu, da tega [pokaže nase] ne vidimo več vsak dan. Ful smo že šli čez to, ne mi reči tega, ker pač nisem stupid	nenavajenost kot slab razlog za rasizem	nenavajenost	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
F161	Se mi zdi da, recimo kaki Francozi, so rasistični do vseh tujcev, če nisi njihov. Na Portugalskem so ful bolj navajeni, ampak spet čisto odvisno, kam greš	različne stopnje rasizma tudi drugod po Evropi	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F162	Sem tudi že opazila, recimo v tem manjšem mestu, iz kjer sem jaz, da sem mogoče dobivala kake poglede. Tako mislijo, da ne opaziš, ampak opaziš. Te starejše babice	pogledi starejših ljudi	ogledovanje	Medosebni rasizem
F163	Ker pač Portugalci so tudi primarno belci, ampak je pa tudi ful veliko priseljencev iz Latinoameriških držav in so v bistvu ful navajeni tega in ni spet tak halo	manj rasizma v državi z več priseljenci	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F164	in tudi ful je veliko muslimanov. Jaz bi rekla, da tam v bistvu oni več rasizma doživljajo kot nekdo, ki je kao a person of colour oz. Latinoameričan, Afričan	več rasizma na podlagi vere v tujini	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G165	Meni se v bistvu ne zdi neki ful razlike	brez razlik s tujino	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G166	Če že, se mi zdi, da je v Sloveniji ful več takih pogledov, kakor kje drugje, kjer so bolj navajeni temnopoltnih oz. je več odstotka temnopoltnih	več pogledov v Sloveniji zaradi manj raznolikosti	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G167	V Sloveniji se mi zdi, da vseeno jih je dosti malo	občutek majhnega števila temnopoltnih	bela nadvlada	Reproduciranje rasizma
G168	V trgovini že jaz tako vidim poglede, uno ko grem mimo, kakšen se celo tako obrača	pogledi in obračanje v trgovini	ogledovanje	Medosebni rasizem
G169	sploh več, če imaš kitke še, pol se vsi tako ohh	pogledi ob nošenju kitk	ogledovanje	Medosebni rasizem
G170	Včasih imam v Sloveniji res občutek, da bi se najraje zakrila s čim, toliko me motijo te pogledi	občutek po želji po zakrivanju zaradi pogledov	občutki	Občutki in misli

G171	Drugače v tujini pa res nisem zasledila tega, ali pa sploh nisem opazovala	manj pogledov v tujini	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G172	Itak pa tudi v tujini kdaj doživiš kakšno tako	razizem tudi v tujini	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F173	Kar se same rase tiče, jaz nisem nikoli imela nobenega fizičnega konflikta z nobenim	brez fizičnega nasilja	fizično nasilje	Medosebni razizem
F174	Moja dva bratca mogoče tudi ne, edino to z Romi, da bi bilo kaj zaradi tega	fizično nasilje pri bratu na podlagi zamenjave za Roma	razizem ob menjavi za Roma	Medosebni razizem
F175	Zdaj se ne spomnim, da bi poznala kogarkoli, da bi zaradi rase prej zaradi tega, ker je istospolna, ker je gej	več nasilja zaradi spolne usmerjenosti, kot zaradi barve polti	Primerjava z drugimi manjšinami	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G176	brat se je včasih se stepel zaradi tega. Zdaj ne vem konkretnega razloga, ampak, da je nekdo hotel udariti oziroma se tepsti z njim, ker je pač temnejši	fizično nasilje nad bratom zaradi temnejše barve kože	fizično nasilje	Medosebni razizem
G177	Drugače pa itak bolj verbalno nasilje	več verbalnega nasilja	fizično nasilje	Medosebni razizem
G178	kar je včasih celo huje	več posledic ob verbalnem nasilju	težave	Posledice razizma
G179	ker imaš pol travme	travme	težave	Posledice razizma
G180	ni ti si ne upaš nič nazaj reči	strah	soočanje	Preprečevanje razizma
G181	Ali pa neposredno nasilje, ko te nekdo pregleda, če si kaj ukradel ali pa odmika torbice, ali pa tebe obtoži pokrivam	pregled, umikanje in krive obtožbe	neposredno nasilje	Medosebni razizem
G182	In potem te je skos strah	strah	občutki	Občutki in misli
G183	ne smem biti preblizu te torbice, ko bo ta mislil oz. me bo obtožil, pa ne smem tega pa tega, ker bo itak mislil, da sem jaz bila	predvidevanje potencialnih obtožb in vnaprjšnje izogibanje	prilagoditev	Posledice razizma
G184	ne smem se grdo obleči za v trgovino, ker me bo varnostnik zasledoval	lepo oblačenje za izogib težavam	prilagoditev	Posledice razizma
F185	če grem urejeno, vse kar bom pač dobivala so te neki wau pogledi	občudujoči pogledi ob urejenosti	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje razizma
F186	In tudi če bom šla v trgovino, bodo vsi: »o gospa, kako vam lahko pomagam s tem pa s tem?« ker vidijo okej si tujec, urejen	dojemanje za urejeno tujko ob urejenosti	okolica	Etnična identiteta
F187	In takrat tudi avtomatsko folk v angleščini »hi, hello«	temnopolte osebe ne znajo slovensko	okolica	Etnična identiteta
F188	V srednji šoli je ena moja znanka, prijateljica ful veliko kradla stvari, v trgovini Muller in H&M. Jaz sem takrat kar nekaj mislila, da jaz zdaj lahko tudi to naredim. In takrat sem bila stara 15, 16 in sem ukradla eno šminko in valda so me dobili, na kameri so me videli. In pride policija in jaz prisežem, ampak prisežem, prva stvar, ki jo je tip naredil je, da je klical na neko številko, da je preveril če sem legalno v Sloveniji, to je bila prva stvar, ki jo je tip naredil. Tako da to je	ob stiku s policijo najprej preverjanje legalnosti bivanja v Sloveniji	neposredno nasilje	Medosebni razizem

	bila ena taka ful zanimiva izkušnja, ko sem tako what really, pač tukaj imam potrdilo o stalnem prebivališču			
G189	čim se bom pač zrihtala, prišla zrihtana v trgovino, bodo vsi pogledi wau, pa komentarji »eksotična, pa dobra, pa lepa, pa waw iz druge, pa Latina«. Pol pa čim prideš malo maj zrihtan in ne vejo kam bi me dal, ne vejo a sem prostitutka, ali sem iz druge prišla, a sploh znam slovensko, ali sem Rominja	odvisnost dojemanja ljudi glede na urejen/neurejen videz	neposredno nasilje	Etnična identiteta
G190	in potem sem tako ful previdna	previdnost	obnašanje	Posledice rasizma
G191	in pol ti je tako malo neprijetno	neprijetnost	občutki	Občutki in misli
G192	Ful, mi gre na živce, da se moram zrihtat za to, da nekam grem, da me ne bo folk obsojal	živciranje	občutki	Občutki in misli
F193	jaz imam portugalsko državljanstvo, ampak po izbiri. Zaradi tega, ker se mi zdi brez veze imet slovensko državljanstvo, ker bi mogla skenslat portugalskega, urediti slovenskega, iti nazaj na Portugalsko, si zrihtat portugalski pasuš in pač... Ker hočem met dvojno [državljanstvo], ampak je treba najprej skenslat enega, zato, da lahko uredim drugega	tuje državljanstvo zaradi zakompliciranega postopka za pridobitev dvojnega državljanstva	državljanstvo	Etnična identiteta
F194	Jaz osebno bom rekla, da sem si včasih te neke komentarje in stvari jemala ful bolj osebno	jemanje rasizma neosebno	primerjava sprememb	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F195	Kot otrok si nisem nekaterih stvari znala čisto razlagat	nezmožnost razlaganja rasizma kot otrok	primerjava sprememb	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F196	Ful sem vesela, da sem imela vedno okrog sebe ljudi, ki so mi te stvari razložili, tako, da sem jih tako razumela: »saj se tebi dela krivica, če so ljudje nesramni do tebe, ampak v bistvu to ni zares tvoj problem, ti si mnogo več kot sem to	razumevanje lastne vrednosti, ne glede na komentarje drugih	izobrazba sebe	Preprečevanje rasizma
F197a	Tako da jaz dandanes uporabljam svojo barvo kože v svoj prid	koristi od drugačnosti	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
F197b	v svojem biznisu, ki ga delam	svoj posel	trg dela	Strukturni rasizem
F198	se zavedam, da pač izgledam, kakor izgledam in da izgledam dobro in pač mi je to kul	dobra samopodoba	vzgoja	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F199	Vseeno mi je, kaj ima kdorkoli za reči	brez menjenja za komentarje	soočanje	Preprečevanje rasizma
F200	Tako jaz sem ful vesela, da da sem pač a person of color, da imam nek culture inside me	ponos	vzgoja	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F201	tudi druge ozaveščamo teh stvarih	ozaveščanje drugih	ozaveščanje	Preprečevanje rasizma
F202	Ne bom pa se zdaj z vsakim kregala za neke stvari, ker se mi pa tudi zdi, da enim ljudem lahko spremeniš mnenje, zdaj pa če se jaz pogovarjam z nekom, ki je 20 plus, pa tako razmišlja, je pa pač whatever, misli si svoje, v redu je	brez ustvarjanja konfliktov	soočanje	Preprečevanje rasizma

G203	Jaz sem imela pa 3 faze v življenju glede tega mišljenja	tri faze mišljenja	misli	Občutki in misli
G204	Prva je bila ko sem bila še čisto majhna pa se sploh nisem zavedala, da sem jaz kaj drugačna in sem bila tako; »jaz sem itak Slovenka, jaz sem ista kot ostali«	nezavedanje drugačnosti sebe v otroštvu	okolica	Etnična identiteta
G205	Pol pa druga faza, ko te v bistvu ljudje pripravijo do tega, da si ti drugačen, ti si pa temen, ti si pa ne vem kaj, čisto drugačen od nas	vpliv okolice na dožemanje svoje etničnosti	okolica	Etnična identiteta
G206	te v bistvu tako malo izolirajo	izolacija	izločevanje	Medosebni razizem
G207	in sem se v bistvu tako skorajda že sramovala tega, da sem	sramovanje sebe	prevzem stigme	Ponotranjen razizem
G208	Mi je bilo ful neprijetno	neprijetnost	misli	Občutki in misli
G209	ful tako nisem hotela biti to, kar sem	želja biti drugačna	ustvarjanje belega videza	Ponotranjen razizem
G210	Tako da to je bila tako neka faza, recimo v osnovni šoli, ko se je pač to začelo	zavedanje o svoji drugačnosti zaradi drugih v OŠ	barva kože	Občutki in misli
G211	Pol pa zdaj, sem pa tako kot je F, da sem pa zdaj res ponosna na to, ne bi hotela biti tako kot ostali. Jaz sem res vesela, da sem to, kar sem in znam to uporabljati	sprejemanje sebe v odrasli dobi	identiteta	Občutki in misli
G212	Tudi te komentarje, še vedno kdaj kakšne negativne dobim, pač si jih ne vzamem toliko srcu, kot sem si jih včasih	nedovzetnost do negativnih komentarjev danes	misli	Občutki in misli
G213	Včasih sem si res to vzela ful k srcu, ful osebno, ful tako me je zbolelo	bolečina	občutki	Občutki in misli
G214	Ker takrat recimo, ko sem bila mlajša, sem se hotela, sem bila tako »zakaj nisem še jaz bela, grozno«	želja biti bela v otroštvu	ustvarjanje belega videza	Ponotranjen razizem
G215	Otroci ti dajo neki, pol ti pa dajo odrasli čisto nekaj drugega. Je pa tudi tako, da pol te zaskrbi, če ti otrok nekaj reče, ti verjetno reče zato, ker mu je starš tako povedal. V bistvu je tukaj tudi delo odraslih. Ni si otrok tega sam zmisli, da te zdaj heca, da si pa nek črnc, pa da so črnci manj vredni. To mu je mogel nek odrasel povedati, ali pa je mogel nekje slišati, ker sam si pač tega ne bi izmislil, ker otroku je vseeno	razizem otroka zaradi svojega starša	vzgoja	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
G217	Tudi tako ljudje: »o kok imaš ti lepo barvo, jaz bi imela točno tako«	pozitivni komentari na barvo polti	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje razizma
F221	čepav je bilo mogoče tudi tako najprej dano v nas kot: »moraš, se tako obnašati zaradi tega, ker tako zgledaš, pazi, da ne bo kaj narobe«	lepo obnašanje	obnašanje	Preprečevanje razizma
F223	sploh pa iz tam, kjer sem jaz, na Ptuj, smo bili samo 4 [temnopolte] v ful majhnem mestu	malo temnopoltnih ljudi	velikost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
F224	zdaj je pa te raznolikosti itak ful več in je čisto drugače	vedno več raznolikosti v Sloveniji	spremembembe	Temnopolta skupnost v Sloveniji

F225	Če so pa prijazni ljudje, ki pridejo, ko hočejo sam sobivati z ostalimi, so učiti o novi slovenski kulturi... Se mi zdi, da Slovenci ful dajo na to, da vau govoriš slovensko, te zanimajo naše stvari, veš kdo je Prešeren, veš kaj o Sloveniji... Se mi zdi, da če veš vse te stvari, je folk ful bolj tako: »ful dober, zakon«	manj rasizma z integracijo	integracija	Preprečevanje rasizma
F226	Če pa prihaja nek folk iz ne vem kje in je pač mixed race, pa pač bo kradel tukaj, bo pa pač spet ta stigma in ta gremo se bat vsi	več stigme zaradi več temnopoltih ljudi, ki kradejo	Obrambna drugačnost	Ponotranjen rasizem
F227	Kar je meni ful bedno, ampak jaz se tudi njih bojim v bistvu, pač realno	strah pred temnopoltimi ljudmi, ki kradejo	Obrambna drugačnost	Ponotranjen rasizem
F228	vem, da lahko kradejo tudi beli, sam zdaj recimo, ker tudi delam v centru Ljubljane, vidim to. Vidim ljudi, sploh moški iz teh bolj arabskih držav, da to počnejo	Arabci kradejo	Obrambna drugačnost	Ponotranjen rasizem
F229	Ampak vem pa, da se recimo to lahko tudi ful rasistično iz moje strani sliši, če rečem, da so zdaj prišli Romuni sem krasti	Romuni kradejo	Obrambna drugačnost	Ponotranjen rasizem
G230	Ja jaz se tudi strinjam, da čim se bo nek tak dogodek zgodil, kjer bo pač neka oseba izpostavljena pa je bila taka pa taka, recimo temnopolta v tem primeru, bo folk takoj vse probal stereotipizirati in to je ta problem, ki se dogaja, da pol pač zaradi tega ljudje mislijo	stereotipizirane slabih dejanj osebe na celotno skupino ali skupnost	stereotip	Reproduciranje rasizma
G231	Pač teroristi so tudi po navadi temnopolti in pol ko prideš na letališče, se folk boji ko prideš tam zraven, ker ne vem kaj mislijo, da imaš pa v kovčku bombo	temnopolti so teroristi	stereotip	Reproduciranje rasizma
G232	Ampak ja pol pa, ko si rekla, saj belci tudi kradejo - res je in to mogoče pač ful. Tega pa noben ne opazi toliko	neopaznost slabih dejanj belopoltnih ljudi	bela nadvlada	Reproduciranje rasizma
G233	A veš če pa belec pride zraven tebe na letališču, se pa ne boš nič bal, da ti kaj ukrade. Zakaj pa to?	brez bojazni do belopoltnih ljudi	bela nadvlada	Reproduciranje rasizma
G234	Je mogoče vedno boljše, ampak pol ko pa kaj takega pride ven je pa tudi lahko spet slabše	slabšanje položaja s stereotipiziranjem	stereotip	Reproduciranje rasizma
G236	tako da nikoli ne veš in pač vedno moraš biti tako pozoren malo	konstantno na preži	obnašanje	Posledice rasizma
G237	Samo se mi zdi, da je ful manj diskriminacije	danes manj diskriminacije	primerjava sprememb	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G238	Jaz vem, da imam zdaj vedno manj teh negativnih izkušenj	danes manj negativnih izkušenj	primerjava sprememb	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G239	oziroma jih jaz po mojem tudi probam ne vzeti negativno	prilagoditev na negativne izkušnje	prilagoditev	Posledice rasizma
F240	Tam v Latino skupnosti je tako, če imaš ti ful skodrane lase, imaš za njih slabe lase	dojemanje zelo skodranih las za slabe lase	prevzem stigme	Ponotranjen rasizem

F241	je treba to popraviti	popravljanje las	ustvarjanje belega videza	Ponotranjen rasizem
F242	Temu se reče izboljševanje rase. Ko je moja mami dobila partnerja, ki je bil bel, je bilo to ful dober zaradi tega, ker boš imel otroka, ki ni pol toliko temen	imeti otroka z belopoltim	izboljševanje "rase"	Ponotranjen rasizem
F243	Jaz za njih imam ful dobre lase oziroma nekaj srednjega (pokaže na svoje lase, ki so srednje skodrani), recimo moj bratranček, ki ima pa one čisto majhne [koderčke], bi mu pa pač rekli o slabi lasje	srednje skodrani lasje kot dobri lasje	prevzem stigme	Ponotranjen rasizem
F244	Vem, da eno obdobje je bilo ful tega, da so ženske uporabljale kreme, ki imajo tist osvetljevalec noter	uporaba krem za posvetljevanje kože	ustvarjanje belega videza	Ponotranjen rasizem
F245	Moja mami mi je recimo pri 13., 14. rekla, da naj grem na brazilsko ravnanje las zaradi tega, ker se bo ona tako lažje ukvarjala z mojimi lasmi	zahteva mame po ravnanju las	ravnanje las	Ponotranjen rasizem
F246	Pa moja mami je Afro-latina for sure, ker jo vidiš, ko pogledaš ane, ampak ona sebe ne bo nikoli obravnavala kot črnko, no way. [V tej skupnosti] ne bo noben rekel, da je črnc. Mi smo vsi Latino pika, Dominikano, pika, nič drugega	mamino nedojemanje sebe kot temnopolto, kljub temnopolti barvi kože	Obrambna drugačnost	Ponotranjen rasizem
F247	jaz, ko tja pridem malo svetlejša, so vsi »vau perfekten odtenek imaš« pa smo vsi ista rasa! Halo!? Ampak samo zato, ker sem pač malo svetlejša jim pa to ful bolj dogaja	občudovanje svetlejšega odtenka črne	Mentalna kolonizacija	Ponotranjen rasizem
F248	Če so pa ful ful temni, pa tudi oni med sabo komentirajo na to: »o glej kako je temen«	komentiranje bolj temnopoltnih ljudi od sebe	Obrambna drugačnost	Ponotranjen rasizem
F249	Ampak to oni ful tako neozaveščeno delajo. Se mi zdi, da je to njihov vsakdan, pač tako whatever jim je, niti ne dajejo teže k temu, da bi bilo to narobe	neozaveščeno delanje razlik	Obrambna drugačnost	Ponotranjen rasizem
G250a	Niti nimam spet toliko temnopoltnih prijateljev	malo temnopoltnih prijateljev	prijatelji	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G250b	Moj idealen svet bi bil zame, da sem taka kot sem	brez spreminjanja sebe	želje	Občutki in misli
F251	Nekje bi bila, kjer je občutek skupnosti	občutek supnosti	želje	Občutki in misli
F252	kjer je skoz bolj pozitivna energija, veselje, kjer so pač ljudje connectajo med sabo na takšen in drugačen način	povezovanje in veselje ljudi	želje	Občutki in misli
F253	kjer je dovoljeno pač neko izražanje	dovoljenje izražanja	želje	Občutki in misli
F254	Svet, kjer pač ni vse v teh nekih... depresija/bipolarno/jaz sem gej/jaz nisem, pač, da ni vse to labelled, da sem si pač	svet brez označevanja	želje	Občutki in misli
F255	Mislim, definitivno bi zmanjšalo rasizem, sploh to, kar se dogaja v Ameriki, valda	zmanjšanje rasizma	želje	Občutki in misli

F256	Moj idealen svet je pač svet, kjer so te neke razlike, ne samo med ljudmi, ampak pač nasploh	raznolikost sveta	želje	Občutki in misli
G257	Da folk zna izraziti svoje mnenje, ampak na konstruktiven način ne na destruktiven način	izražanje mnenja na konstruktiven način	želje	Občutki in misli
G258	da ga zna tako povedati, da ne prizadene in ne poškoduje drugih ljudi	izražanje mnenja na nedestruktiven način	želje	Občutki in misli
F259	Pa tudi, da bi bilo več sprejemanja med temi kulturami	sprejemanje med kulturami	želje	Občutki in misli
F260	da si ljudje v bistvu ful želijo tega, da spoznavajo nove kulture, nove jezike, da smo vsi tako odprti, da si tako: »ja evo lej spustim te v svoj krog pridi in poglej«	odprtost do drugačnosti	želje	Občutki in misli
G261	Pa da ne obsojajo drugih, pač če je nekemu nekaj všeč, ne vem zakaj bi ga drug obsojal	brez obsojanja	želje	Občutki in misli
G262	Sprejmi to, tudi če tebi ni všeč itak mislim, če ti ne škoduje, te nič ne stane, da ga sprejmeš	sprejemanje vsega kar ne škoduje	želje	Občutki in misli
G263	Namesto da obsojaš	brez obsojanja	želje	Temnopolta skupnost v Sloveniji
G264	pa opravljaš za hrbtom	brez opravljanja za hrbtom	želje	Občutki in misli

Fokusna skupina 3

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
H1	Ja jaz sem rojena, vzgojena v Sloveniji v Novem Mestu	rojstvo v Sloveniji	rojstvo	Etnična identiteta
H2	Moj oče je iz Čada	oče iz podsaharske Afrike	starši	Etnična identiteta
H3	Moja mama je Slovakinja	mama iz srednje Evrope	starši	Etnična identiteta
I4	Tudi jaz sem bila rojena v Sloveniji	rojstvo v Sloveniji	starši	Etnična identiteta
I5	moj oče je iz Demokratične Republike Kongo	oče iz podsaharske Afrike	starši	Etnična identiteta
I6	mami, je iz notranjske	mama Slovenka	starši	Etnična identiteta
H7	Slovenska	Slovenska	nacionalnost	Etnična identiteta
I8	Slovenska	Slovenska	nacionalnost	Etnična identiteta
H9	Jaz sem 28	28 let	leta	Starost
I10	25	25 let	leta	Starost
H11	Novo mesto	mesto	domači kraj	Temnopolta skupnost v Sloveniji
I12	Ljubljana	mesto	mesto	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H13	Jaz se čutim kar slovenko	Slovenka	identiteta	Etnična identiteta

H14	Mislim tako, če me kdo vpraša glede rase specifično, rečem, da sem birasna oziroma temnopolta	birasna oz. temnopolta	barva kože	Etnična identiteta
H15	Kar se tiče, ali se čutim pol Slovakinja, pol Čadovka pa v resnici ne, samo zato, ker ful nisem povezana s tema dvema kulturama	brez stika s kulturo staršev, ki niso Slovenci	kultura	Etnična identiteta
H16	Se mi zdi, da zdaj šele ko grem proti 30ki, nekako vedno bolj ozaveščam in raziskujem	odkrivanje kulture staršev v odraslosti	kultura	Etnična identiteta
H17	Jaz pa dosti isto, imam občutek, da nisem toliko povezana s kulturo iz Konga	brez povezave s kulturo očeta	kultura	Etnična identiteta
H18	sem pa res ves čas živela v Sloveniji in se mi zdi, da se res tok bolj poistovetim s slovensko kulturo, identiteto	Slovenka	identiteta	Etnična identiteta
H19	To pa čisto tako par besed, a veš, tako niti jezika ne znam. S sestro nisva recimo nikoli niti francoščine govorile, ki je tudi uradni jezik tam, pa se nama zdi škoda, bi me lahko naučil	neznanje jezika očeta	jezik	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H20	Ampak to je ful zanimiv, ker večina nas, otrok, ki nas poznam, ko so starši, večinoma očetje, prišli recimo iz Afrike, pa bližnjega vzhoda, niso dali jezika nobenemu izmed nas. To je čisto lud pojav v resnici	fenomen neprenašanja jezika na potomce	jezik	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H21	Jaz sem imela kar probleme s tem tekom odraščanja	težave okolice z dojemanjem etnične identitete	okolica	Etnična identiteta
H22	pa tudi magistrsko sem delala na to temo	pisanje magistrske	vidnost	Preprečevanje rasizma
H23	Po mojem občutku in kar sem doživljala tekom odraščanja, je, kot da me niso doživljali kot Slovenko	nedoživljanje okolice za Slovenko	okolica	Etnična identiteta
H24	in mi je to bilo v resnici ful frustrirajoče	frustracija ob nedojoemanju okolice za Slovenko	občutki	Občutki in misli
H25	Sem bila deležna ful komentarjev: »pejt nazaj od koder si prišla«	poziv za odhod, od koder je prišla	zavračanje	Medosebni rasizem
H26	»od kod pa si?« pa rečeš iz Novega mesta pa je odgovor: »od kod si pa zares?«	prevpraševanje etične pripadnosti	okolica	Etnična identiteta
H27	Pogosto se z mano pogovarjajo v angleščini v Sloveniji	temnopolte osebe ne znajo slovensko	stereotip	Reproduciranje rasizma
H28	Jaz bi rekla, da neka okolica, ki me ne pozna, me večinoma tretira kot neko tujko	tretiranje kot tujko	okolica	Etnična identiteta
H29	Zdaj katero etnično/nacionalno identiteto bi mi pripisali, nekako pašem vse od in neke Indijke, do Indijanke, do Arabke do Latino, do Makedonija. Vse sem že dobila	pripisovanje različnih etničnih identitet	okolica	Etnična identiteta
H30	Ampak te pa valda ljudje, ki me poznajo, pa bližnji, valda sprejmejo, da sem Slovenka	sprejeteje identitete od bližnje okolice	okolica	Etnična identiteta

H31	Je pa seveda ful močna ta nota, da je moj oče Afričan. Kot da je to vseeno kar pomemben faktor, kako me gledajo. Tudi glede na to, da se profesionalno ukvarjam z gledališčem. Jaz sem tudi vedno ta temnopolta igralka	zreduciranje identitete na barvo kože	okolica	Etnična identiteta
I32	Ja tukaj se bi jaz tisto strinjala, da ostali me pa večinoma identificirajo z neko drugo etnično skupino	težave okolice z dojemanjem etnične identitete	okolica	Etnična identiteta
I33	Pač ugibajo, da sem Latino ali pa tako bolj mulatka ali pa Afričanka	pripisovanje različnih etnilnih identitet	okolica	Etnična identiteta
I34	Te, ki se družimo, pa me itak poznajo pa me pač jemljejo oz. obravnavajo kot slovenko	sprejeteje identitete od bližnje okolice	okolica	Etnična identiteta
H35	Hm ja zame je vsakršno onemogočanje neki osebi, da bi bila enakovredna na vseh področjih, na podlagi rase	obravnavanje kot manjvredno	definiranje rasizma	prepoznavanje rasizma
H36	Torej specifično targetirano tudi nasilje, verbalno ali psihično, ali fizično na podlagi rase	targetirano nasilje na podlagi rase	definiranje rasizma	prepoznavanje rasizma
I37	Neko tako kakršnokoli omejevanje na nekem delovnem področju, ali pa na kakršnem koli področju zaradi neke rase	omejevanje na podlagi rase	definiranje rasizma	prepoznavanje rasizma
H38	Rasizem je ful močna beseda, ker včasih gre za v bistvu neke ful male stvari ko oseba v bistvu ne želi nič hudega	brez slabih namenov osebe	spregledanje	prepoznavanje rasizma
H39	jaz ga najbolj doživljam na svoji koži, ker se ukvarjam s tem poklicem, kjer je to zelo prezentno, da sem pač ta temnopolta, tako da ga doživljam na ta način da sem deležna komentarjev, da ne morem igrati družine v Realizmu	onemogočanje igranja družine v gledališču v Realizmu	trg dela	Strukturni rasizem
H40	ful teh pogovorov, koliko je verjetno, da jaz igram na odru neko specifično vlogo, ki je mišljena belopolta	onemogočanje igranja belopolnih vlog na odru	trg dela	Strukturni rasizem
H41	konstantno se pogovarjamo o moji barvi kože	barva kože konstantno v ospredju	trg dela	Strukturni rasizem
H42	Veliko teh pogovorov iskreno produciram tudi jaz	produciranje pogovorov	ozaveščanje	Preprečevanje rasizma
H43	V uprizoritvenem polju je to ful pereča tema in temnopolti ali kakršnokoli drugačno polti so v bistvu ful nevidni, sploh v Sloveniji in pa kjerkoli drugje isto	nevidnost temnopolnih v urprizoritvenem polju	trg dela	Strukturni rasizem
H44	jaz ga v bistvu na tem nivoju doživljam v svojem profesionalnem življenju	rasizem v profesionalnem življenju	trg dela	Strukturni rasizem
H45	Lahko je tudi ful dobro mišljeno, recimo dostikrat dobim komentarje: »saj nisi tok temna«	pozitivni komentarji na barvo polti	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
H46	Kar pa v resnici je pa na nek način tudi neke vrste malo škodljivo, ker je tako kot da podvomiš v mojo izkušnjo. Če mi nekdo reče, da saj nisi tako temna	dvom v izkušnjo rasizma temnopolte osebe ker ni popolnoma črna	misli	Občutki in misli

	je, tako kot pa saj ti ne doživljaš rasizma			
H47	Mislim znotraj communityja temnopoltnih ljudi, v bistvu nikoli ne podvomim v izkušnje druge osebe	brez dvoma temnopoltnih v izkušnjo temnopolte osebe	brez izkušnje	Ponotranjen rasizem
H48	Jaz mislim, da mi vsi nekako vemo, da imamo različne barve in da smo pač, če greš to barvno lestvico [gledati] je ful različno pa različni podtoni pa to	zavedanje skupnosti o razliknosti znotraj nje same	vzgoja	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H49	Ampak še vedno ne glede na to, lahko bi imela jaz tudi najsvetlejšo kožo na svetu, je to dejstvo, da je moj oče iz Afrike in da imam drugačne poteze, je že dovolj, da jaz nisem belopolta že na podlagi tega doživljaš pol čisto drugačno izkušnjo odrasčanja	drugačne poteze dovolj za dožemanje kot nebelopolta	barva kože	Etnična identiteta
H50	že na podlagi tega doživljaš pol čisto drugačno izkušnjo odrasčanja. Mislim pač cel kup nekih drugih preprek, ki jih belopolta oseba nima absolutno. Se mi pa zdi, da ne bo pomote, to mi je ful pomembno: jaz mislim, da imajo vsi svoje prepreke, mi jih imamo samo pogosto ful na podlagi neke rase	prepreke zaradi izgleda	težave	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H51	V nekem vsakdanjiku, tako, če hodim po cesti, je pa večinoma vse okej	brez težav na javnih krajih	težave	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H52	ampak ja slišiš včasih rasistične komentarje, ampak tega tudi ni tok tok velik	rasistični komentarji	žaljenje	Medosebni rasizem
H53	No kot otrok sem pa pač pa ful doživljala rasizma na podlagi tega, da so mislili, da sem Rominja, torej ena druga temnopolta skupina. Sem doživljala razne stvari, večinoma verbalno nasilje	verbalno nasilje	rasizem ob menjavi za Rominjo	Medosebni rasizem
H54	ne pretirano fizičnega. Ni tako, da bi me pretepli ali pa kaj, ampak tako več otroci kdaj ko se odrinejo ali pa te izrinejo iz vrste, ko čakaš na kosilo ali pa kaj takega, ampak ni pa da bi me nekdo pretepel	odiranje otrok	rasizem ob menjavi za Rominjo	Medosebni rasizem
H55	Pa kakšni zdravniki me kdaj niso hoteli brez mame zdraviti	zavračanje zdravljenja zdravnikov	zavračanje	Medosebni rasizem
I57	Edino neka situacija enkrat tako, čisto v mestu, je bila ja taka, da nisem čisto vedela, ali to leti na nek rasizem. Ko sva samo s prijateljico sedeli na Prešernovem trgu, pa so kar naenkrat začela jajca padat okrog naju, mislim blizu naju. In jaz sem to gledala in na ena točki, ko jih je par padlo, pa se vidi, da pač samo okrog naju, sva se premaknili. In sva naredila en krog in pol sva nazaj prišli. Pa sem mislila, če je karkoli bilo, je že konec, ampak so pa začela isto padat, tako še par jajc	obmetavanje z jajci	nasilje	Medosebni rasizem

I58	Pozitivni rasizem pa mogoče ja. Mogoče imam občutek, da recimo določene osebe nekako avtomatsko kaj pričakujejo, da bo šlo meni skoraj boljše	pričakovanje o boljšem rezultatu pri določenih stvareh	stereotip	Reproduciranje rasizma
H59	Toliko kolikor sem imela zaradi tega težav, v smislu nekih type castov, rasnih	"rasni" kastingi	trg dela	Strukturni rasizem
H60	Lahko pa rečem, da je po eni strani bila to prednost oziroma je	prednost rasnih kastingov	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
H61	Avtomatično si drugačen, kar zna bit ful zanimivo	zanimanje zaradi drugačnosti	zanimanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
H62	Trenutno se tudi ful veliko govori o tem in na podlagi tega potem tudi dobivam neke priložnosti, ki jih drugih ne	dobivanje priložnosti v gledališču	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
H63a	To se ful pozna, ker sem samozaposlena	samozaposlena	trg dela	Strukturni rasizem
H63b	ko se prijavljam na razpis, pa ker se ukvarjam s to temo, je zelo pogosto, da sem kar visoko ocenjena na razpisu	visoke ocene na razpisih na temo rasizma	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
H64	Ali pa ne vem, zdaj sem bila na ena enem programu v Nemčiji, na enem festivalu, kamor sprejmejo samo 5 procentov ljudi. In recimo, jaz sem takoj šla skozi, ker da si ena redkih v Sloveniji, ki se ukvarja z uprizoritvenimi umetnostmi, pa si temnopolta, je v bistvu ful...	več priložnosti zaradi neraznolikosti	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
H65	Tako da na ta način ja, mislim ful mam nekega prostora v gledališču, da o tem govorim, kar se tiče tujine	več priložnosti za naslavljanje rasizma v tujini	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H66	V Sloveniji malo manj, ker nas ni tok velik	majhna temnopolta skupnost v Sloveniji	bela nadvlada	Reproduciranje rasizma
H67	pa ne čutijo se vsi toliko, da bi zdaj morali ves čas o tem govoriti	malo ljudi, ki ima potrebo po ozaveščanju	ozaveščanje	Preprečevanje rasizma
H68	Ampak definitivno zna biti tudi profesionalno to prednost	prednost v profesionalnem življenju	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
H69	Plus da glede na to, kar mene zanima, se mi zdi, da tudi imaš neke teme za obdelovati, ki so ful pomembne in je iz nekega kreativnega pogleda to ful razburljivo	naslavljanje drugačnosti iz kreativnega vidika v tujini	primerjava s tujino	Reproduciranje rasizma
H70	in tudi ful podpore lahko dobiš v ta namen. Ali finančne ali pa od množice. To se mi zdi, da je v tujini ful bolj prezentno	finančna podpora ali podpora ljudi v tujini	primerjava s tujino	Reproduciranje rasizma
H71	Zdaj pri nas glede recimo nekih specifičnih programov pa se mi zdi, da ful redko da navedejo, da prednost imajo ljudje, ki so temnopolti, nebinarni ali so drugače spolno usmerjeni, ženske z otroci... Tako to so običajno neke kategorije, ki pač v	v tujini več poudarka na raznolikosti	primerjava s tujino	Preprečevanje rasizma

	tujini vsaj pri nekih razpisih pa tako morajo biti vključene, sicer se javnost lahko upre, pri nas pa še nismo čisto tam			
H72	Jaz v šoli v bistvu na ta način, ker so mislili, da sem Rominja. Jaz prihajam iz Novega mesta in tam je res ful močna romska skupnost	diskriminacija	rasizem ob menjavi za Rominjo	Medosebni rasizem
H73	Tudi otroci se niso hoteli z mano igrati ali pa tako tako	izključevanje iz igre v otroštvu	rasizem ob menjavi za Rominjo	Medosebni rasizem
H74	da sem v bistvu razvila nek mehanizem, da sem zelo hitro sama sebe rasno opredelila, da sem takoj povedala, da se mulatka, da moj oče iz Afrike	"rasna" opredelitev za preprečevanja rasizma ob zamenjavi za Rominjo	opredeljevanje	Preprečevanje rasizma
H75	Zdaj recimo vem, da te besede ne smem uporabljat	zavedanje žaljivega pomena besede mulat	izobraževanje sebe	Preprečevanje rasizma
H76	Imela sem neke specifične situacije na sistematskih pregledih v šoli, pri zdravnikih recimo. Ker veš ko recimo greš k zobozdravniku po 2 po 2 not na sistematskih. Recimo je bila ful občutna razlika, kako so mene obravnavali, pa mojo belopolto sošolko	diskriminacija na sistematskih pregledih	diskriminacija	Reproduciranje rasizma
H77	Ali pa prišla sem k moji zdravnici sama, pa je rekla, da jaz nisem njena pacientka, pa sem šla poklicala mamo, počakala v čakalnici in je prišla moja bela mama in pol, kot da se to ni zgodilo	odrekanje zdravljenja	diskriminacija	Reproduciranje rasizma
H78	Tako da jaz sem ful dolgo z mamo hodila k zdravniku za zih. Vse do faksa	obiskovaje zdravnika z belopolto mamo	prilagoditev	Posledice rasizma
H79	Ampak Novo mesto je mogoče tudi res ful specifično. Romska skupnost je res ful prezentna vsaj v osnovni šoli in so res res zelo, zelo izločeni	Več rasizma v mestu z veliko romsko populacijo	mesto	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H80	No pol pa, ker so pa izvedeli, da je moj oče iz Čada, sem pa velikokrat bila zanimivost	zanimivost zaradi drugačnosti	zanimanje	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
H81	Ampak moram pa reči, da tekom odraščanja, jaz sem imela ful veliko prijateljev. Tako večinoma se je to dogajalo v novih družbah z novimi ljudmi. Tako da pol ko so enkrat me sprejeli, je bilo vse okej, vse super	diskriminacija v družbi novih ljudi	diskriminacija	Medosebni rasizem
I83	Da bi jaz prav čutila, ali pa da bi vedla, niti ne, da bi kdo karkoli kaj takega rekel, ali pa da bi bila ziher, da je bili recimo življenjepis zaradi tega zavržen, ne	brez doživljanja diskriminacije	nezaznavanje rasizma	Reproduciranje rasizma
H84	Jaz sem se zavoljo svoje magistrske pogovarjala z eno Mariborčanko, ki je tudi igralka in ona je iz mariborske periferije. Recimo njena izkušnja je pa res stokrat hujša od moje. Mislim, da	več rasizma izven mest	obrobje mesta	Temnopolta skupnost v Sloveniji

	se ful pozna iz katerega kraja si; ali je mesto, ali vas			
H85	Mislim te neke smešne kot; ti zagotovo dobro plešeš, dobro poješ, zagotovo imaš ritem, zagotovo hitro tečeš	smešni stereotipi o dobrem petju, plesanju, ritmu in hitrem teku	pozitiven stereotip	Reproduciranje rasizma
H86	kot otrok sem zagotovo slišala: »ti zagotovo smrdiš« ali pa kaj takega, ampak ni to bilo tako pogosto	stereotip o smrdenju v otroštvu	stereotip	Reproduciranje rasizma
H87	Jaz sem se zdaj ravno vrnila iz Nemčije, kjer pač iste stvari. Recimo znotraj uprizoritvene dejavnosti je isto. Torej ful temnopoltih ne pride v ansambel, ful se ne nagovarjajo te teme, ful je težko najti delo	podobnost rasizma med Slovenijo in Nemčijo glede službe	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H88	V Ameriki je cel ta spekter da lahko dejansko umreš, police violence je ful močen	možnost umorov in policijskega nasilja v ZDA	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H89	V smislu neke direktne življenjske ogroženosti, bi rekla, da smo v Sloveniji varni. Kar se tiče nas, ki smo tukaj rojeni, slovensko govoreči	brez življenjske nevarnosti	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H90	To je kompleksno vprašanje, ki je odvisno, katera skupina zdaj	različna stopnja nasilja do različnih skupin	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H91	Migranti, ki prihajajo mimo Slovenije, pa doživljajo ful ful fizičnega nasilja	veliko nasilja do temnopoltih neslovencev	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H92	Jaz mislim da kaj jaz edino najbolj opažam v Sloveniji je to, da je zelo, zelo pogosto, da sej vas ni tok velik. Mislim, da je ful ta občutek, da da je ful malo drugačnih polti v Sloveniji	splošno prepričanje, da ni veliko temnopoltih v Sloveniji	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H93	Jaz mislim, da v resnici ni tako majhen procent	občutek večje temnopolte skupnosti kot si jo ljudje zamišljajo	sprejetost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H94	samo mogoče ful niso toliko vidni, pa večinoma so na obrobju	nevidnost in izrinjenost na rob	velikost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H95	Oče je recimo je iz severa Čada, kjer so Arabci. Arabska skupnost v Mariboru je ful močna, ful jih je veliko	močna arabska skupnost	velikost	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H96	Tako da se mi zdi, da je v Sloveniji v bistvu največji ta filing, da nas ni oziroma da, če smo nas, da nas je samo 5, pa v resnici ni res	splošen občutek o majhnosti temnopolte skupnosti v Sloveniji	velikost	Reproduciranje rasizma
I97	Mislim čisto iz moje izkušnje pa sicer sem mogoče vseeno dobila bolj občutek, da jih je res [malo]	občutek o majhnosti temnopolte skupnosti v Sloveniji	velikost	Reproduciranje rasizma
I98	Ali pa mogoče tudi recimo, ker Kongončanov je pa je pa res tako ene 5. Mogoče zaradi tega sem res dobila občutek, da nas je pa še vseeno malo. Ampak to pa gledam tudi bolj te, ki smo že res dolgo v Sloveniji	majhna skupnost iz države očetovega porekla v Sloveniji	skupnost	Etnična identiteta

I99	Drugače pa jih je itak vedno več v Sloveniji	naraščanje števila temnopoltih v Sloveniji	skupnost	Etnična identiteta
I100	Ja mogoče ta razlika, da je v tujini vseeno več temnopoltih, imam jaz občutek, in da zaradi tega vseeno človek, takšen kot jaz, malo manj izstopa	manj izstopanja v tujini zaradi več temnopoltih oseb	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
I101	In da je recimo malo manj pogledov	manj pogledov	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
I102	ker se mi zdi, da je v Sloveniji še vedno dosti prisotno, da ljudje na cesti gledajo, če si malo rasno drugačen	pogledi na cesti	ogledovanje	Medosebni rasizem
H103	V bistvu večji problem je bil, men se mi zdi, da sem jaz prišla tja ful z mentaliteto, da sem jaz Evropejka	evropska	mentaliteta	Etnična identiteta
H104	Tako se mi zdi, malo kot beli človek, ko pride na to zemljo. Grozljivo, grozljivo	zatajitev svoje temnopolnosti	mentalna kolonizacija	Ponotranjen rasizem
H105	To sem ful sem imela v bistvu nek boj sama s sabo, da sem se tega otresla. Pa ne vem, če sem se v resnici	boj s sabo	mentalna kolonizacija	Ponotranjen rasizem
H106	Jaz, ko sem prišla v Čad, sem bila izključno v družinskih krogih. Tako da mislim, da ne znam presoditi kako bi me v resnici okolica tam sprejela. Valda te vzamejo za svojo v družinskem krogu, ker si pač dejansko v krvnem sorodu z njimi	dojemanje za Afričanko v očetovi državi rojstva v družinskih krogih	okolica	Etnična identiteta
H107	Je pa ful seveda jasno, da nisem Čadovka	očitnost, da ni Afričanka	identiteta	Etnična identiteta
H108	da ne govorim arabsko	neznanje jezika očeta	jezik	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H109	predvsem pa je najbolj ful očitno, da nisem muslimanka, kar gre pa tam valda eno z drugim v njihovi kulturi	nemuslimanka	identiteta	Etnična identiteta
H110	Pa da imam ful to neko evropsko mentaliteto, kjer je malo več svobode	evropska	mentaliteta	Etnična identiteta
I111	Jaz sem bila pa samo, ko sem bila 3 leta stara. Tako da se niti ne spomnim	obisk države očeta kot otrok brez vpliva	okolica	Etnična identiteta
H112	kar je on doživljal, ima občutek, da je bil vedno ful posebnost	občutek posebnosti	občutki	Občutki in misli
H113	torej on je res temnopol, mislim, tako res se mu pozna in se mu zdi, da so vsi bli ful navdušeni nad tem	navdušenost nad črno barvo kože	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
H114	Tako da se ni tako počutil, da je doživljal tolk rasizma v Sloveniji, ker je vedno imel nek backup plan, da vedno lahko gre nazaj	očetovo doživljanje rasizma zmanjšano zaradi zavedanja o možnosti vrnitve v domovino	umik	Preprečevanje rasizma
H115	On je samozaposlen, mislim SP ima, tako da se mi zdi, da v resnici to koliko pripoveduje, da je bil vedno vključen, pa nekako njegov karierni history kaže, da v bistvu ni bil tok	karierna zgodovina očeta kot dokaz ne vključenosti	trg dela	Strukturni rasizem

I116	V Kongu so sicer tako bolj rjavopolti, tako da ni zdaj prav temno temnopolt, ampak je pa recimo imel lase tako ful afro, tako take dolge in je prav zaradi tega bil neka atrakcija	atrakcija zaradi afro pričeske	pozitivna diskriminacija	Reproduciranje rasizma
I117	Pa je pa tudi rasizma več doživljal, kakor se pač pogovarjamo, kot pa jaz	več rasizma včasih	primerjava sprememb	Temnopolta skupnost v Sloveniji
I118	Noben se ni hotel z njim pogovarjati. Recimo enkrat tam pri Nami se je hotel z nekom samo pogovarjati, da bi vadil slovenščino, ker se je moral naučiti tako v enem mesecu slovenščino in so mu rekli: »ja, saj kar pejte na ulico, pa se pogovarjajte z nekom« in je on poskušal, ampak so se ga vsi izogibali	izogibanje pogovarjanju	izogibanje	Medosebni rasizem
I119	Ker pač nek strah, ker ga niso poznali, milim poznal, pač čisto vizualno	strah pred neznanim videzom	strah	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
I120	Recimo razlagal je, da se je kakšna mamica z otrokom kar izognila; ko so šli nasproti na pločniku, je ona šla kar na drugo stran pločnika	prečkanje pločnika mimoidočih	izogibanje	Medosebni rasizem
I121	Očitno spet nek strah, rasizem na nek način	strah	strah	Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine
I122	Zdaj, ko razmišljam, je pa res tudi to, da v okviru dela, je pa tudi on večino časa imel SP, ko je pa sicer hodil tudi tako po šolah nastopat pa predstavljati kulturo iz svoje države, kar je pol tudi neka taka zelo specifična stvar. Če gledaš rasizem, kar se bolj pojavlja na nekem delovnem mestu, zdaj ne morem niti povedat, ker niti ni imel takega dela	večino časa delo kot SP	trg dela	Strukturni rasizem
I123	Včeraj sva glih z mami govorile nekaj malo na to temo. Je rekla, da je ona čisto sistemsko opazila	opažanje sistemskega problema	sistemski problem	Strukturni rasizem
I124	da še ko sva bili v vrtcu, pa smo šli na neko predstavo v Cankarjev dom, ko so govorili eno pravljico. Point pravljice je bil, da so na nekemu kraju ukradli otroke in da je na koncu bila poanta, kdo jih je ukradel. In to je bil Veliki črni mož	obisk otroške predstave o Velikem črnem možu, ki krade otroke	pravljice	Strukturni rasizem
I125	Mami je bilo to totalno mimo in je in je potem tudi pisala na šole nek tak spis, da to se ne bi smelo dogajati oziroma, kaj se je zgodilo	pisanje na šole	izobraževanje drugih	Preprečevanje rasizma
I126	Na neki sistemski ravni pol se mi zdi, da je vseeno potrebno, da se še več govori	premalo govora o rasizmu	sistemski problem	Strukturni rasizem
I127	Čisto tako, da se pač pol na neki sistemski ravni to mogoče čez čas malo spremeni	potreba po spremembah na sistemski ravni	sistemski problem	Strukturni rasizem

I128	Še zmeraj so, ali so pa vsaj bile neke take pravljice, ki so čisto v izvoru nekako rasistične	v izvoru rasistične pravljice	pravljice	Strukturni rasizem
I129	Mogoče lih na tisti predstavi, ko smo bili skupaj, sem šele tako videla, da očitno, da imava precej drugačno izkušnjo. Jaz sem takrat prvič tako malo bolj zaznala, da je imela očitno res tako bolj močno slabo izkušnjo	izkušnja rasizma 15 let starejše sestre veliko hujša	primerjava sprememb	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H130	Jaz si želim da v nekem idealističnem pogledu ne bi rabila	brez potrebe po izobraževanju drugih	želje	Občutki in misli
H131	Ta rasizem se res najbolj pozna v teh mojih gledaliških vodah pa pač v teatru	največja prisotnost rasizma v gledališču in teatru	trg dela	Strukturni rasizem
H132	Si ful želim, da jaz ne bi rabila biti ta oseba, ki bi na to opozarjala, ali pa o tem govorila	brez potrebe po opozarjanju in naslavljanju rasizma	želje	Občutki in misli
H133	ampak da bi bila neka ful izobražena oseba za to	druga izobražena oseba za naslavljanje o rasizma	želje	Občutki in misli
H134	pa bi jaz lahko samo normalno igrala	normalno opravljanje svojega poklica	želje	Občutki in misli
H135	pa bi bili vsi ozaveščeni o vsem. Pa bi bilo da best	ozaveščenost vseh	želje	Občutki in misli
H136	Tako da ja, ful imamo dolgo pot pred sabo	dolga pot do sprememb	primerjava sprememb	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H137	Jaz mislim, da je v resnici ful pomembno, da se na odru začne odpirati in da je v bistvu čim več raznolikih ljudi pa ne samo s stališča rase, ampak tudi glede spolnih identitet tudi glede hendikepiranih ljudi	raznolikost	želje	Občutki in misli
H138	čutim, da je treba malo konstantno na to opozarjati	konstantno ozaveščanje o raznolikosti	ozaveščanje	Preprečevanje rasizma
H139	vidim, da je kar malo ljudem samoumevno do tega pač ni	občutek samoumevnosti ljudem, da rasizma ni	občutki	Občutki in misli
H140	Pa se mi zdi, da recimo v Nemčiji, iz kot sem zdaj prišla, je ful ful močen diskurz okoli tega. Ni nujno, da se to skozi pozna na odru, ampak je vseeno ful močen diskurz pa trudijo se	več naslavljanja rasizma v tujini	primerjava s tujino	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H141	Tako da iz tega stališča malo čutim, da bo treba pušat. Da je treba ozaveščati, pa pač govoriti o tem	ozaveščanje in govorjenje o rasizmu	ozaveščanje	Preprečevanje rasizma
H142	Malo je tudi meni muka	mučnost ozaveščanja	občutki	Občutki in misli
H143	Bojim se, da bi potem bila tudi jaz sam označena kot: »a to je pa ta problematična črna igralka oziroma temnopolta igralka, ki skoz govori o rasizmu«	strah pred naslavljanjem rasizma	občutki	Občutki in misli

H144	in potem tudi malo postaneš neugoden za delo	neugodnost za delo ob konstantam opozarjanju na rasizem	misli	Občutki in misli
H145	Je pa tako, da ali hočem ali nočem v resnici, ful dobivam te prošnje za magistrske pa diplomske. To je že peta na to temo, tako da preko nekih takih akcij I guess da ja. Vedno se odzovem pa zdi se mi ful pomembno	sodelovanje pri diplomskih in magistrskih delih	ozaveščanje	Preprečevanje rasizma
H146	pa pri nas je v resnici ful strukturni problem	strukturni problem v Sloveniji	strukturni problem	Strukturni rasizem
H147	Pri nas je bistven problem, da pa v profesionalno izobraženih ljudi v fohu igre pač ni v Sloveniji, da bi bili raznopolti	primanjkljaj profesionalno izobraženih temnopoltih ljudi v gledališču	trg dela	Strukturni rasizem
H148	Tako da se mi zdi, da po eni strani je pa naloga, da mogoče malo nagovorimo o tem, da spodbudimo raznopolte ljudi, da gredo na sprejemce, da sploh lahko imamo mi ta kader	spodbujanje temnopoltih ljudi za usposabljanje in izobraževanje	vidnost	Preprečevanje rasizma
H149	Se mi zdi pomembno, da malo izobražujem, hkrati je pa to delo iskreno tako utrujajoče	utrujajoče izobraževanje drugih	občutki	Občutki in misli
H150	Mislim, jaz sem igralka in bi rada bila igralka in tudi rada bi bila normalno v procesu in se ne ubadala s tem	želja po opravljanju poklica brez ukvarjanja z rasizmom in ozaveščanjem	želje	Občutki in misli
H151	Ker pač v Sloveniji je tudi problem zdaj spet specifično ta poklic. Kar se tiče žensk, ki smo prav poklicne igralk, ker nas ni	brez temnopoltih ženskih igralk v Sloveniji	trg dela	Spolno specifični rasizem
H152	Tako da dolgo pot imamo pred sabo, ampak ne samo s stališča rase. V bistvu karkoli kar ni cis pa strejt pa belo	dolga pot do sprememb	primerjava sprememb	Temnopolta skupnost v Sloveniji
H143	Mislim, zagotovo je drugače	doživljanje drugačnega rasizma kot moški	diskriminacija	Spolno specifični rasizem
H144	Ali se mi zdi, da doživljam diskriminacija na podlagi tega, ker sem ženska? Jaz mislim, da jo vse ženske v gledališču doživljamo	diskriminacija v gledališču do vseh žensk	diskriminacija	Spolno specifični rasizem
H145	To vem, da je moja sestra mlajša tudi doživljala. Mogoče se mi zdi, da včasih si na nek drugačen način seksualni objekt	seksualni objekt	seksizem	Spolno specifični rasizem
H146	v bistvu kot neki eksotičnega	občutek eksotičnega objekta	eksotika	Reproduciranje rasizma

9.8. Osno kodiranje

Starost

1. Starost

- 49 (A13, B14)
- 28 (H9)
- 26 (C15)
- 25 (I10)
- 24 (G12)
- 21 (G11)
- 13 (E17)
- 12 (D16)

2. Prihod v Slovenijo

- pri 2,5 letih (D6, F2)
- pri 0,5 letih (E7)
- stalna preselitev pri 6 letih (F3)

Etnična identiteta

1. Identiteta

- Slovenka (A23, B24, C26, D27, E28, G24, H13, I18)
- Latino (F16, G28)
- Nemuslimanka (H109)

2. Elementi etnične pripadnosti

a) Rojstvo

- Slovenija (A1, B2, C3, G4, H1, I4)
- Podsaharska Afrika (E4, D5)
- Zahodna Evropa (F1)

b) Nacionalnost

- Slovenska (A8, B9, C10, D11, E12, G8, H7, I8)
- nacionalnost zahodnoevropske države (F7)

c) Državljanstvo

- tuje državljanstvo zaradi zakompliciranega postopka za pridobitev dvojnega državljanstva (F193)

d) Starši

- Oče iz podsaharske Afrike (A25, H2, I5)
- oče iz Afrike (C204a)
- oče iz Južne Amerike (G5)
- oče iz zahodne Evrope (F20)
- temnopolta biološka mama (DE173a)
- belopolta posvojiteljska mama (DE173b)
- mama iz srednje Evrope (H3)
- brez povezave z biološkim očetom (D205, C204b, E206, F9)

- Afro-Latina mama (F18)
 - Mama Slovenka (I6)
- e) Okolica
- Prevpraševanje etnične pripadnosti (A118b, F22, H26)
 - nesprejemanje slovenskega dela identitete (G29, H23)
 - dojemanje za svojo v Afriki (E149, H106)
 - nedojemanje za svoje v Afriki (B207)
 - občutek tujosti v Afriki (B150)
 - očitnost, da ni Afričanka (H107)
 - zanimivost zaradi svetlejše polti v Afriki (C154a)
 - opeharjenje za denar brez prisotnosti temnopolte tete v Afriki (B208)
 - nepripadanje nobeni skupnosti zaradi svetlejše/temnejše barve kože (A151, B152, C154b, F85)
 - vpliv okolice na dojemanje svoje etničnosti (F21, G205)
 - težave okolice z dojemanjem etnične identitete (H21, I32)
 - pripisovanje različnih identitet (F86, G150, H29)
 - menjanje za Rome (G52, F87)
 - dojemanje za tujko (F186, H28)
 - odvisnost dojemanja ljudi glede na urejen/neurejen videz (G189)
 - nezavedanje drugačnosti sebe v otroštvu (G204)
 - sprejetje identitete od bližnje okolice (H30, I34)
 - zreduciranje identitete na barvo kože (H31)
 - obisk države očeta kot otrok brez vpliva (I111)
- f) Kultura
- odkrivanje kulture neslovenskega starša šele v odraslosti (A197, H16)
 - predstavitev afriške hrane (A199)
 - brez očetovega predstavljanja afriške kulture (A198)
 - brez stika s kulturo staršev, ki niso Slovenci (C200, H15)
 - brez povezave z afriško kulturo (C201, I17)
 - brez želje po stiku z afriško kulturo (C202)
 - prenehanje obiskovanja Afrike (C203)
 - povezovanje z Latino kulturo (F17)
 - pomembnost afriško-latisnkega dela sebe (F19)
- g) Barva kože
- belki v Afriki (B153)
 - samo ena od lastnosti (DE190)
 - napačno prepoznavanje barve kože (G56)
 - povezovanje črne barve kože z afriškimi koreninami (F84)
 - birasna oz. temnopolta (H14)
 - drugačne poteze dovolj za dojemanje kot nebelopolta (H49)
- h) Mentaliteta
- Evropska (H103, H110)

Prepoznavanje rasizma

1. Definiranje rasizma

- Ločevanje (A29a, G50)
- Diskriminacija na podlagi barve kože (A29b, F34)
- Obravnavanje kot manjvredno (A30a, H35)
- obravnavanje glede na barvo kože (A30b, G44)
- sovraštvo (A31a)
- zavračanje drugačnosti (A31b, B53)
- zatiranje (A32a)
- diskriminacija (A32b)
- neodobravanje (C54)
- gledanje zviška (C55)
- izključevanje iz družbe (E63)
- žaljenje (E64)
- nesprejemanje (G43)
- omejevanje na podlagi rase (I37)
- rasizem do marginaliziranih skupin (F35)
- rasizem do Romov (F36)
- rasizem do temnopoltih (F38)
- rasizem do različnih narodnosti (F39)
- predpostavke na podlagi kože (F37, G45)
- napačna predstava o Drugih (F40)
- ustvarjanje stereotipov (G41, G51)
- ustvarjanje mnenja na podlagi zunanosti (G42)
- problematično drugačno obravnavanje glede barve kože, ne dejstvo, da je nekdo temnopolt (G49)
- drugačno obravnavanje glede na odtenek barve kože (F85)
- targetirano nasilje na podlagi rase (H36)

2. Spregledanje

- dojemanje pozitivnega rasizma, kot da ni rasizem (A47a)
- škodovanje samemu sebi z obtoževanjem drugih za nenameren rasizem (C57)
- ignoranca in radovednost (C58)
- ne jemanje rasizma za rasizem (DE182)
- slabe izkušnje ne nujno zaradi barve kože (DE189)
- prepoznanje drugačne barve kože (G46)
- temna polt kot dejstvo, ne rasizem (G47)
- jemanje rasizma neosebno (F194)
- brez slabih namenov osebe (H38)

Temnopolta skupnost v Sloveniji

1. Velikost

- občutek majhne temnopolte skupnosti v Sloveniji (B212, F132, G166, F223, H66, I97)
- splošno prepričanje, da ni veliko temnopoltih v Sloveniji (H92, H94)
- občutek večje temnopolte skupnosti, kot si jo ljudje zamišljajo (H93)

- močna arabska skupnost (H93)
- majhna skupnost iz države očetovega porekla v Sloveniji (I98)
- naraščanje števila temnopoltih v Sloveniji (A155b, I99)
- vedno več raznolikosti v Sloveniji (F224)
- nevidnost in izrinjenost na rob (H94)

2. Prijatelji

- brez temnopoltih prijateljev v otroštvu (A191, B194)
- temnopolti prijatelji šele v odraslosti (A191b, B195)
- držanje skupaj (B213)
- samo belopolti (C203b)
- malo temnopoltih prijateljev (E206a, D206b, G250a)

3. Jezik

- brez očetovega prenosa jezika (B196, I19, H108)
- slovenski materni jezik (G25)
- fenomen neprenašanja jezika na potomce (H20)

4. Domači kraj

- Manjše mesto (A18, B19, C20, D21, E22)
- predmestje manjšega mesta (F13)
- vas ob velikem mestu (G14)
- obiskovanje šole v mestu (G15)
- mesto (H11, I12)

a) Prednosti

- poznavanje vseh ljudi (A34, A35, C71)

b) Slabosti

- Več rasizma v mestu z veliko romsko populacijo (H79)
- več rasizma izven mest (H84)

5. Vzgoja

- biti ponosen na sebe (A49, F200, G207)
- strmenje k izobrazbi hčerk (A50)
- dobra samozavest (A109)
- vzgajanje v mišljenje da se dobro z dobrim vrača (DE188)
- ozaveščenost o raznolikosti ljudi (F76)
- zavedanje skupnosti o različnosti znotraj nje same (H48)
- zavedanje o drugačnosti in priprava na rasizem (F77)
- nedopuščanje ustavljanja pri doseganju ciljev zaradi barve kože (F89)
- pozitivna mentaliteta (F90)
- izkoriščanje drugačnosti sebi v prid (G108)
- dobra samopodoba (F198)

6. Sprejetost

- večina ljudi brez slabih namenov (C61, DE102, DE184, F118, G124)
- brez slabih izkušenj (C62)

- splošno sprejemanje v Sloveniji (DE79)
- brez negativnih izkušenj sinov v vrtcu (A105)
- majhnost Slovenije vpliva na majhno stopnjo rasizma (C143)
- zadržanost naroda vpliva na majhno stopnjo rasizma (C144)
- nenameren rasizem (F159)
- brez življenjske nevarnosti (H89)
- različna stopnja nasilja do različnih skupin (H90)
- veliko nasilja do temnopoltih neslovencev (H91)

7. Primerjava z drugimi manjšinami

- večja nestrpnost do drugih etničnih manjšin, neodvisno od barve kože (DE185)
- več nasilja zaradi spolne usmerjenosti (F175)

8. Primerjava s tujino

- več rasizma v Nemčiji (C140)
- več rasizma v večjih mestih (C142)
- več rasizma v ZDA (A146)
- več rasizma na podlagi vere v tujini (F164)
- žaljivke na ulici v Nemčiji (C141)
- možnost umorov in policijskega nasilja v ZDA (H88)
- rasizem v ZDA na vsakem koraku (A147)
- rasizem v tujini na podlagi nacionalnosti in ne na barve kože (B145)
- navajenost na temnopolte ljudi v metropolitanskih mestih (E148)
- več vidnosti temnopoltih v Franciji (I153)
- manj izstopanja v tujini zaradi več temnopoltih oseb (I100)
- v tujini več poudarka na raznolikosti (H71)
- več pogledov v Sloveniji zaradi manj raznolikosti (G166, G171, I101)
- različne stopnje rasizma tudi drugod po Evropi (F161)
- manj rasizma v državi z več priseljenci (F163)
- brez razlik s tujino (G165, G172)
- podobnost rasizma med Slovenijo in Nemčijo glede službe (H87)
- več naslavljanja rasizma v tujini (H65, H140)
- naslavljanje drugačnosti iz kreativnega vidika v tujini (H69)
- finančna podpora ali podpora ljudi v tujini (H70)

9. Spremembe

- razlika rasizma v obdobjih iz preteklosti (A157)
- dolga pot do sprememb (H136)

a) Pozitivne

- sprememba mnenja pri starejših otrocih (DE104)
- več rasizma pred 60 leti (B157)
- manj rasizma v zadnjih letih (E160a, G237, I117)
- več poudarka na rasizmu sedaj (G95)
- več govora o rasizmu danes (G96)
- danes več kaznovanja za diskriminacijo (G97)
- danes manj negativnih izkušenj (G238)

- izkušnja rasizma 15 let starejše sestre veliko hujša (I129)
- b) Negativne
- manj rasizma pred 40 leti (A156)
- c) Brez sprememb
- situacija pred 20 leti enaka kot sedaj (C159)

Belopolta večina v odnosu do temnopolte manjšine

1. Zanimanje

- zanimanje zaradi drugačnosti (DE80, A95, DE186, F109, H61, H80)
- ustavljanje s strani ljudi po glavnem mestu (DE83)
- dotikanje las (C56)
- dotikanje na ulici v glavnem mestu (DE84)
- božaje na ulici (DE85)
- ogledovanje (DE86)

2. Nenavajenost

- temnopolnih otrok v Sloveniji (DE81)
- na ljudi drugačne barve (E66)
- otrok na drugačnost (DE87)
- nenavajenost kot slab razlog za rasizem (F160)

3. Nerazumevanje

- mlajših otrok (E76)
- s strani Romov (F68)
- o različnosti ljudi (F79)

4. Vzgoja

- rasizem otroka zaradi svojega starša (DE98, G215)
- izviranje rasizma iz staršev (DE99)
- rasistični otroci iz izobraženih družin (DE102)

5. Radovednost

- ignoranca in radovednost (C57)
- radovednost otrok (DE169)
- zadrega staršev ob radovednosti otrok (DE171)
- spraševanje bratovih sošolcev (C175b)

6. Neznanje

- nepremišljeno komentiranje (G125)

7. Strah

- strah otroka pred dotikom temnopolte osebe (DE97)
- bojazen ljudi pred krajo (F80)
- strah pred neznanim videzom (I119, I121)

Reproduciranje rasizma

1. Diskriminacija

a) Pozitivna diskriminacija

- Občudovanje (A43)
- večja zaželenost (E75, A94, G106, F110)
- pohvale ob drugačnosti (G32)
- dobre izkušnje (G94)
- občudujoči pogledi ob urejenosti (F185)
- uživanje znanca ob dobivanju žensk na račun svoje barve kože (A217)
- Pozitivno prevpraševanje etnične identitete (G30, G33)
- pozitivni komentarji na barvo polti (G217, H45)
- prednost v profesionalnem življenju (G104, F197a, H68)
- prednost rasnih kastingov (H60)
- več priložnosti zaradi neraznolikosti (F121, F131, H64)
- dobivanje priložnosti v gledališču (H62)
- visoke ocene na razpisih na temo rasizma (H63b)
- navdušenost nad črno barvo kože (H113)
- atrakcija zaradi afro pričeske (I116)

b) Negativna diskriminacija

- nezadovoljstvo blogerja po petju državne himne (B112)
- diskriminacija s strani Romov (F67)
- diskriminacija na sistematskih pregledih (H76)
- odrekanje zdravljenja (H77)
- diskriminacija v družbi novih ljudi (H81)

c) Nezaznavanje diskriminacije

- Brez diskriminacije (A111, E114, F91, G93, I83)
- brez težav pri iskanju stanovanja ali službe (F88)

2. Stereotipi

a) Pozitivni stereotipi

- dobro petje (A44, C124)
- dobre tekaške sposobnosti (A45, A46, C123, E138)
- dobro plesanje (A46)
- več karakterja (F111)
- pričakovanje o boljšem rezultatu pri določenih stvareh (I58)
- smešni stereotipi o dobrem petju, plesanju, ritmu in hitrem teku (H85)

b) Negativni stereotipi

- stereotipizirane slabih dejanj osebe na celotno skupino ali skupnost (G230)
- temnopolti so teroristi (G231)
- slabšanje položaja s stereotipiziranjem (G234)
- stereotip o smrdenju v otroštvu (H86)

c) Vprašanja zaradi nevednosti

- ali vas lahko opeče sonce? (A115, D136)

- ali si češete lase? (A116, D125)
- kako hitro se ti posušijo lasje? (D137)
- koliko časa si bila na morju, da si tako rjava? (A117)

d) Stereotipične predpostavke

- temnopolte osebe ne znajo slovensko (A118a, C121, D139, F187, H27)
- predstava družine iz Afrike, da so v Evropi vsi bogati (B214)
- predstava družine iz Afrike, da je oče v Evropi obogatel (B215)
- idealizirana predstava družine iz Afrike o življenju v Evropi (B216)

3. Eksotika

- temnopolti danes videni manj eksotično (A155a)
- več ponudb zaradi »eksotičnosti« (G102)
- posebnost zaradi »eksotičnosti« (G103)
- občutek eksotičnega objekta (F116, H146)
- včasih vzeto kot kompliment (F119)
- nestrinjanje z neskončnim ponavljanjem eksotičnosti (F120)
- komentarji na vsakodnevni bazi (G126)

Medosebni rasizem

1. Žaljenje

- žaljenje v prvi triadi OŠ zaradi barve kože (E65)
- »črni dreka« (DE78a)
- brez žaljivk v mladosti (A89)
- »niger« (A108)
- negativni komentarji otrok v mladosti (G31)
- negativno komentiranje fotografij posnetih brez konsenza (F73)
- »črnka« (G100)
- zmerjanje z Indijanko (F135)
- rasistični komentarji (H52)

2. Izključevanje

- izključevanje iz družbe (E67, C70, C73)
- izolacija (G206)

3. Posmehovanje

- konstantno posmehovanje (E68)

4. Kazanje s prstom

- kazanje s prstom in šepetanje v trgovini (E74)
- kazanje s prstom otrok (DE88)
- kazanje s prstom in zasmehovanje (G57)

5. Nesramnost

- Nesramnost (E69, DE100)
- znašanje sošolca (DE103b)

6. Zbadanje

- zbadanje v prvi triadi OŠ (DE77)
- zbadanje fantov (DE101)
- zbadanje v gimnaziji (A107)
- »lej jo črnko« (G55)
- »glej, kako je črna, o bolj črna je kot to« (G101)
- »lej jo Kitajko« (G151)

7. Ogledovanje

- brez strmenja v mladosti (A91)
- čutenje pogledov (B167a)
- pogledi starejših ljudi (F162)
- pogledi in obračanje v trgovini (G168)
- pogledi ob nošenju kitk (G169)
- pogledi na cesti (I102)

8. Zavračanje

- preprečevanje otroka ob maminem poskusu kupovanja obleke od temnopolte ženske (DE103a)
- poziv za odhod, od koder je prišla (F74, G99, H25)
- zavračanje zdravljenja zdravnikov (H55)

9. Izogibanje

- izogibanje pogovarjanju (I118)
- prečkanje pločnika mimoidočih (I120)

10. Nasilje

a) Poosredno nasilje

- posredno doživljanje rasizma kot belopolit brat temnopolte (C177)
- umikanje torbic ob približanju (G81)
- krive obtožbe o kraji (G82)

b) Fizično nasilje

- brez fizičnega nasilja (F173)
- fizično nasilje nad bratom zaradi temnejše barve kože (G176)
- obmetavanje z jajci (I57)

c) Verbalno nasilje

- več verbalnega nasilja (G177)

11. Rasizem ob menjavi za Rome

- Zmerjanje (A106, G147)
- Zasmehovanje (G53)
- Pretepi brata (G54)
- drugačno obravnavanje (G58)
- žaljivka »Ciganka« (F65)
- fizično in psihično nasilje nad bratom v osnovni šoli (G148, F174)
- verbalno nasilje (H53)

- odpiranje otrok (H54)
- diskriminacija (H72)
- izključevanje iz igre v otroštvu (H73)

12. Rasizem varnostnih organov

- Ponavljajoče zasliševanje na meji s strani istih carinikov (B168)
- zasledovanje varnostnikov v trgovini (G59)
- pregledovanje torbe ob izstopu iz trgovine (G60, F64)
- ob stiku s policijo najprej preverjanje legalnosti bivanja (F188)

Strukturni rasizem

1. Trg dela

- svoj posel (F197b)
- samozaposlena (H63a, I122)
- onemogočanje igranja družine v gledališču v Realizmu (H39)
- onemogočanje igranja belopolnih vlog na odru (H40)
- barva kože konstantno v ospredju (H41)
- nevidnost temnopolnih v urprizoritvenem polju (H43)
- rasizem v profesionalnem življenju (H44)
- "rasni" kastingi (H59)
- karierna zgodovina očeta kot dokaz nevključenosti (H115)
- največja prisotnost rasizma v gledališču in teatru (H131)
- primanjkljaj profesionalno izobraženih temnopolnih ljudi v gledališču (H147)
- brez temnopolnih ženskih igralk v Sloveniji (H151)

2. Sistemski problem

- opazanje strukturnega problema (I123, H146)
- premalo govora o rasizmu (I126)
- potreba po spremembah na sistemski ravni (I127)

3. Pravljice

- obisk otroške predstave o Velikem črnem možu, ki krade otroke (I124)
- v izvoru rasistične pravljice (I128)

Spolno specifični rasizem

1. Spolno specifični stereotipi

- ideje o spolnih odnosih s temnopolnimi (C122)
- ženska kot služkinja (F133)
- temnopolte ženske uvožene v Slovenijo (G152)
- seksualno bitje (F154)
- drugačna glede seksualnosti (G155)
- nimfomanka (F156)
- prostituiranje in striptiz (G157)

2. Nezaznavanje

- brez razlike z moškimi glede rasizma (C218)

- brez izkušnje (E223)
3. Seksizem
 - prisotnost seksizma na splošno (C219)
 - seksizem neodvisen od barve kože (A220, A221, C222)
 - seksualizacija temnopolnih žensk (F136, F139, H149)
 - razločevanje pozitivnih komentarjev od seksističnih (F143)
 - seksualizacija tako temnopolnih moških kot žensk (F146)
 - seksualno obravnavanje (G153)
 - fetiš zaradi eksotičnosti (H147)
 - seksualna sporočila moških (H148)
 4. Objektivizacija
 - obravnavanje kot stvar oz. objekt (G128)
 - občutek seksualiziranega objekta (F129, H145)
 - zreduciranje celotne identitete (G130)
 - hvaljenje z eksotično ženo (F134)
 5. Diskriminacija žensk
 - doživljanje drugačnega rasizma kot moški (H143)
 - diskriminacija v gledališču do vseh žensk (H144)

Ponotranjen rasizem

1. Mentalna kolonizacija
 - odločitev očeta, da postane Slovenec (B192)
 - oddaljitev od afriških stvari (B193)
 - izgubljanje občutka za skupnost zaradi vpliva civilizacije (B229)
 - občudovanje svetlejšega odenka črne (F247)
 - zatajitev svoje temnopolnosti (H104)
 - boj s sabo (H105)
2. Brez izkušnje
 - Brez izkušnje (D209, E210)
 - premalo temnopolnih ljudi v Sloveniji za takšne izkušnje (B211)
 - brez dvoma temnopolnih v izkušnjo temnopolte osebe (H47)
3. Ustvarjanje belega videza
 - ravnanje las (C231, F242)
 - lasulje (A232)
 - prebliski glede las (A233)
 - poskus ustvarjanja emo frizure (C238)
 - želja biti drugačna (G209)
 - želja biti bela v otroštvu (G214)
 - popravljanje las (F241)
 - uporaba krem za posvetljevanje kože (F244)

4. Prevzem stigme

- lasje kot največja ovira v otroštvu (C236)
- nezadovoljstvo s svojim videzom (C237)
- sramovanje sebe (G207)
- dojemanje zelo skodranih las za slabe lase (F240)
- srednje skodrani lasje kot dobri lasje (F243)

5. Obrambna drugačnost

- več stigme zaradi več temnopoltih ljudi, ki kradejo (F226)
- strah pred temnopoltimi ljudmi, ki kradejo (F227)
- Arabci kradejo (F228)
- Romuni kradejo (F229)
- Mamino nedorajanje sebe kot temnopolto, kljub temnopolti barvi kože (F246)
- komentiranje bolj temnopoltih ljudi od sebe (F248)
- neozaveščeno delanje razlik (F249)

6. Izboljševanje »rase«

- imeti otroka z belopoltim (F242)

Posledice rasizma

1. Težave

- Travme (F70, G179)
- Depresija (F137)
- obnašanje kot do striptizet (G158)
- več posledic ob verbalnem nasilju (G178)
- prepreke zaradi izgleda (H50)

2. Brez težav

- brez resnejših problemov (A33)
- brez travme (A52)
- brez težav na javnih krajih (H51)

3. Opuščanje hobijev

- opustitev hobija zaradi zmerjanja (A110)

4. Umik

- selitev v večje mesto (F72)

Občutki in misli

1. Pozitivni občutki

- dobri občutki ob pozitivnih stereotipih (A47b)
- brez občutka manjvrednosti (A48)
- manjša občutljivost (E160b, B167b)
- občutek posebnosti (H112)

2. Negativni občutki

- Nadležnost (C60a, DE82, DE164, B166b, G192)
- Bolečina (DE78b, E161a, E163, G213)
- šok ob čudenju otrok druge barve (A96)
- presedanje ob stereotipnih vprašanjih (A119)
- strah (A93, C234, F71, G180, G182)
- neprijetnost (F122, G123, G127, G191, G208)
- strah pred naslavljanjem rasizma (F142, H143)
- občutek nemoči (G145)
- grozni občutki ob zmerjanju za Rome (F149)
- občutek po želji po zakrivanju zaradi pogledov (G170)
- frustracija ob nedojemanju okolice za Slovenko (H24)
- mučnost ozaveščanja (H135)
- utrujajoče izobraževanje drugih (H149)

3. Misli

- razumevanje za radovednost ljudi (C59)
- sočustvovanje z rasističnimi ljudmi (F79)
- nezmožnost razlaganja rasizma kot otrok (G195)
- sprejemanje sebe v odrasli dobi (G211)
- nedovzetnost do negativnih komentarjev danes (G212)
- neugodnost za delo ob konstantam opozarjanju na rasizem (H144)
- dvom v izkušnjo rasizma temnopolte osebe ker ni popolnoma črna (H46)

4. Želje

- brez sprememb (B224, A230, G250)
- pridobitev občutka za skupnost (B226, B227, F251)
- več vidnosti (H152, I154)
- raznolikost (F256, H137, I152)
- normalno opravljanje svojega poklica (H134, H150)
- brez obsojanja (G261, G263)
- skrb en za drugega (B228)
- izražanje mnenja na konstruktiven način (G257)
- avtomatična ozavščenost (F254, H130, H135, H132)
- dovoljenje izražanja (F253)
- druga izobražena oseba za naslavljanje o rasizma (H133)
- mir na svetu (E240)
- sprejemanje med kulturami (G258)
- odprtost do drugačnosti (G260)
- povezovanje in veselje ljudi (F252)
- zmanjšanje rasizma (F255)
- sprejemanje vsega kar ne škoduje (G261)
- prijaznejši ljudje (E241)
- cenejše storitve Afro frizerja (C235)
- brez šole (D239)
- brez žaljivk (E242)
- želja po prenehanju izpostavljanja eksotičnosti (F115)

- brez opravljanja za hrbtno (G262)

Preprečevanje rasizma

1. Izobraževanje

- Izobraženost očeta (A36)
- Izobraženost mame (A37)
- izognitev neprijetnim situacijam z znanjem (A51)
- pojasnjevanjem otrokom (DE170)
- pojasnjevanje staršem (DE172)
- prijaznost staršev radovednih otrok (DE174)
- izobraževanje ljudi (C175a)
- izobraževanje sebe (F117)
- razumevanje lastne vrednosti, ne glede na komentarje drugih (F196)
- zavedanje žaljivega pomena besede mulat (H75)

2. Ozaveščanje

- pripravljenost na ozaveščanje drugih (C176)
- razbijanje tabujev (C178)
- dobri občutki ob zavedanju, da pripomore k ozaveščanju (C179)
- nujnost ozaveščanja drugih (C180, F201, H138, H141)
- ozaveščanje preko predstave (A181)
- odkrito govorjenje in izpostavljanje (DE183)
- načenjanje pogovorov (H42)
- malo ljudi, ki ima potrebo po ozaveščanju (H67)
- sodelovanje pri diplomskih in magistrskih delih (H145)

3. Integracija

- Zaposlitev očeta (A38)
- manj rasizma z integracijo (F225)

4. Asimilacija

- vklop v slovensko družbo (A39)
- brez afriških principov (A40)
- prilagoditev na slovensko življenje (A41)
- brez razlogov za diskriminacijo (A42)

5. Obnašanje

- lepo vedenje (DE187, F221)
- predvidevanje potencialnih obtožb in vnaprejšnje izogibanje (G183)
- lepo oblačenje za izogib težavam (G184)
- previdnost (G190)
- konstantno na preži (G236)

6. Soočanje

- neznanje reagiranja (C60b)
- podpora prijateljev (C72)

- podpora dvojčice (A92)
- prijava (B123)
- preslišanje (DE161b)
- neukvarjanje z mnenji drugih (E162, F199)
- nesoočenje (F114, G144)
- verbalno soočenje (F141)
- brez ustvarjanja konfliktov (F202)
- nezaznavanje pogledov (A165a, B166a)

7. Opređeljevanje sebe

- pojasnjevanje očetovega izvora (A120)
- »rasna« opredelitev za preprečevanja rasizma ob zamenjavi za Rominjo (H74)

8. Vidnost

- Stkanje vezi z Romi (F66)
- vzpostavitev prijateljskega odnosa z Romi (F69)
- pisanje magistrske (H22)
- spodbujanje temnopoltih ljudi za usposabljanje in izobraževanje (H148)

9. Umik

- selitev v večje mesto (G72)
- prekinitev stikov (F92)
- brez pregovarjanja (F113)
- očetovo doživljanje rasizma zmanjšano zaradi zavedanja o možnosti vrnitve v domovino (H114)

10. Prilagoditev

- obiskovaje zdravnika z belopolto mamo (H78)